



OP Ryhmän toimintakertomus
ja tilinpäätös 2019

Sisällysluettelo

Toimintakertomus.....	5
Toimintaympäristö	8
Tulos ja tase.....	9
Tilikauden keskeiset tapahtumat.....	12
OP Ryhmän strategiset tavoitteet ja painopisteet.....	12
Omistaja-asiakkaiden ja toimintaympäristön menestyksen edistäminen	13
Selvitys muista kuin taloudellisista tiedoista.....	15
Vakavaraisuus	17
Riskienhallinnan keskeiset periaatteet.....	19
Riskiasema.....	19
Segmenttien tulos	23
Vähittäispankki.....	23
Yrityspankki.....	25
Vakuutus	27
Muu toiminta.....	30
Palvelukehittäminen	31
Henkilöstö	31
Johtokunnan jäsenten toimisuhdetta koskevat tiedot.....	32
OP Ryhmän rakenteessa tapahtuneet muutokset	33
OP Osuuskunnan hallinto	34
OP Ryhmän juridinen rakenne	35
Tilikauden jälkeiset tapahtumat.....	36
Vuoden 2020 näkymät.....	37
Keskeiset tuloslaskelma- ja tase-erät sekä taloudelliset tunnusluvut.....	38
Tunnuslukujen laskentakaavat	40
Päälaskelmat	
Tuloslaskelma.....	43
Laaja tuloslaskelma	43
Tase.....	44
Oman pääoman muutoslaskelma.....	45
Rahavirtalaskelma.....	46
Segmenttiraportointi.....	48
Liitetiedot	
Liitetietojen sisällysluettelo	52
1. Tilinpäätöksen laatimisperiaatteet	55
2. OP Ryhmän riskienhallinnan periaatteet	80
3. Tilinpäätöksen laatimisperiaatteiden ja esittämisen muutokset	112
Tuloslaskelmaa koskevat liitetiedot	
4. Korkokate	114
5. Vakuutuskate	115
6. Nettopalkkiotuotot	116
7. Sijoitustoiminnan nettotuotot	117
8. Liiketoiminnan muut tuotot	120
9. Henkilöstökulut	120
10. Poistot ja arvonalentumiset	120
11. Liiketoiminnan muut kulut	121
12. Saamisten arvonalentumiset	122
13. OP-bonukset omistaja-asiakkaille	122
14. Väliaikainen poikkeusmenettely (overlay approach)	122
15. Tuloverot	123

Varoja koskevat liitetiedot

16. Käteiset varat	124
17. Saamiset luottolaitoksilta	124
18. Johdannaissopimukset	124
19. Saamiset asiakkailta	125
20. Sijoitusomaisuus	125
21. Sijoitussidonnaisten sopimusten katteena olevat varat	126
22. Pääomaosuusmenetelmällä käsiteltävät sijoitukset	126
23. Aineettomat hyödykkeet	127
24. Aineelliset hyödykkeet	130
25. Vuokrasopimukset	131
26. Muut varat	133
27. Verosaamiset ja -velat	134

Velkoja ja omaa pääomaa koskevat liitetiedot

28. Velat luottolaitoksille	136
29. Johdannaissopimukset	136
30. Velat asiakkaille	137
31. Vakuutusvelka	138
32. Velat sijoitussidonnaisista vakuutus- ja sijoitussopimuksista	143
33. Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat	143
34. Varaukset ja muut velat	145
35. Velat, joilla on huonompi etuoikeus kuin muilla veloilla	150
36. Oma pääoma	151

Muut tasetta koskevat liitetiedot

37. Annetut vakuudet	154
38. Saadut rahoitusvakuudet	154
39. Rahoitusvarojen ja -velkojen luokittelu	155
40. Toistuvasti käypään arvoon arvostettujen erien ryhmittely arvostusmenetelmän mukaisesti	157

Vastuusitoumuksia ja johdannaisia koskevat liitetiedot

41. Taseen ulkopuoliset sitoumukset	162
42. Ehdolliset velat ja varat	162
43. Johdannaissopimukset	163
44. Rahoitusvarat ja -velat, jotka on vähennetty toisistaan tai joita koskee toimeenpantavissa oleva yleinen nettoutusjärjestely	169

Muut liitetiedot

45. Omistukset tytäryrityksissä, strukturoiduissa yhteisöissä sekä yhteisissä toiminnoissa	171
46. Maakohtaiset tiedot	180
47. Lähipiiritapahtumat	180
58. Muuttuva palkitseminen	182
49. Saamisten ja saamistodistusten tappiota koskeva vähennyserä	186
50. Tilinpäätöspäivän jälkeiset tapahtumat	200

Riskienhallinnan liitetiedot

OP Ryhmän riskiasema	201
51. OP Ryhmän riskitoleranssit	201
52. OP Ryhmän vastuiden maajakauma	203

Vähittäis- ja Yrityspankkitoiminnan riskiasema

53. Saamiset luottolaitoksilta ja asiakkailta sekä ongelmasaamiset	204
54. Luottotappioiden ja arvonalentumisten kehitys	206
55. OP Ryhmän varainhankinnan rakenne	206
56. Rahoitusvarojen ja -velkojen maturiteettijakauma jäljellä olevan juoksuajan mukaan	207
57. Rahoitusvarojen ja -velkojen maturiteetit eräänymisen tai uudelleenhinnoittelun mukaan	209
58. Korko- ja markkinariskin herkkyysanalyysi	210
59. Likviditeettireservi	211

Vakuutustoiminnan riskiasema

60. Vahinkovakuutustoiminnan riskinottoikyky	212
61. Vahinkovakuutustoiminnan riskiherkkyys	212
62. Vahinkovakuutuksen vakuutusmaksutulon ja vakuutusmäärien luokkajakauma	213
63. Vahinkovakuutuksen suurvahinkojen kehitys	214
64. Vahinkovakuutuksen vakuusliikkeen kannattavuus	215
65. Vahinkovakuutuksen vakuutusvelan luonnetta kuvaavia tietoja	215
66. Vahinkovakuutuksen vakuutusvelan arvioitu maturiteettijakauma	216
67. Vahinkovakuutuksen sijoitusten jakauma	216
68. Vahinkovakuutuksen sijoitusriskien herkkyysanalyysi	217
69. Vahinkovakuutuksen korkosijoitusten riskiasema	217
70. Vahinkovakuutuksen sijoitusten valuuttariski	218
71. Vahinkovakuutuksen sijoitusten vastapuoliriski	219
72. Henkivakuutustoiminnan luonnetta kuvaavia tietoja ja vakuutusvelan herkkyysanalyysi	219
73. Henkivakuutuksen vakuutusvelan purkautuminen kassavirroiksi	223
74. Henkivakuutuksen liiketoiminnan kannattavuus	224
75. Henkivakuutuksen sijoitusten jakauma	225
76. ETA 1 sijoitusten jakauma	226
77. ETA 2 sijoitusten jakauma	227
78. Henkivakuutuksen sijoitusriskien herkkyysanalyysi	227
79. ETA 1 sijoitusriskien herkkyysanalyysi	228
80. ETA 2 sijoitusriskien herkkyysanalyysi	228
81. Henkivakuutuksen korkosijoitusten riskiasema	229
82. ETA 1 korkosijoitusten riskiasema	230
83. ETA 2 korkosijoitusten riskiasema	230
84. Henkivakuutuksen sijoitusten valuuttariski	232
85. ETA 1 sijoitusten valuuttariski	232
86. ETA 2 sijoitusten valuuttariski	232
87. Henkivakuutuksen sijoitusten vastapuoliriski	232
88. ETA 1 sijoitusten vastapuoliriski	233
89. ETA 2 sijoitusten vastapuoliriski	233
90. ETA 1 sijoitusten luottoriski	233
91. ETA 2 sijoitusten luottoriski	234

Vakavaraisuus

92. Omat varat	236
93. Kokonaisriski	236
94. Vakavaraisuuden tunnusluvut	238
95. OP Ryhmän vakavaraisuus	238

Tilinpäätöslausuma	239
Hallintoneuvoston lausunto	240
Tilinpäätösmerkintä	241
Tilintarkastuskertomus	242

OP Ryhmän toimintakertomus 1.1.–31.12.2019:

Tulos ennen veroja 838 miljoonaa euroa – tuotot kasvoivat 10 prosenttia ja vertailukelpoiset kulut laskivat

Tulos ennen veroja 1–12/2019	Korkokate 1–12/2019	Vakuutuskate 1–12/2019	Nettopalkkio- tuotot 1–12/2019	CET1- vakavaraisuus 31.12.2019
838 milj. €	+5 %	-26 %	+6 %	19,5 %

- Tulos ennen veroja oli 838 miljoonaa euroa (959).
- Korkokate kasvoi 5 % 1 241 miljoonaan euroon ja nettopalkkiotuotot 6 % 936 miljoonaan euroon. Vakuutuskate laski 26 % 421 miljoonaan euroon.
- Tuotot sijoitustoiminnasta, 425 miljoonaa euroa, kasvoivat vertailukaudesta 214 miljoonaa euroa.
- Yhteensä tuotot kasvoivat 10 % (väliaikainen poikkeusmenettely mukaan lukien 6 %).
- Kulut kasvoivat 13 % 1 903 miljoonaan euroon. Lakisääteisen työeläketurvan pääosan hoidon ja vakuutuskannan siirto Keskinäinen Eläkevakuutusyhtiö Ilmariselle vuoden 2018 lopussa laski vertailukauden tuloslaskelman kuluja 286 miljoonaa euroa. Tämä huomioiden vertailukelpoiset kulut laskivat 3 % 1 903 miljoonaan euroon.
- Saamisten arvonalentumiset olivat 87 miljoonaa euroa (46).
- OP Ryhmän luottokanta kasvoi 5 % 91 miljardiin euroon ja talletukset 4 % 64 miljardiin euroon.
- CET1-vakavaraisuus oli vahvalla tasolla 19,5 % (20,5). Uuden maksukyvyttömyyden määritelmän suunnitellun käyttöönoton maaliskuussa 2020 arvioidaan heikentävän CET1-vakavaraisuutta 1,3 %-yksikköä.
- **Vähittäispankin** tulos ennen veroja laski 44 % 235 miljoonaan euroon. Ilman työeläkevastuun siirron vaikutusta tulos ennen veroja kasvoi 6 %. Korkokate kasvoi 4 % ja nettopalkkiotuotot 5 %. Sijoitustoiminnan nettotuotot laskivat 26 miljoonaa euroa. Luottokanta kasvoi 5 % ja talletukset 7 %.
- **Yrityspankin** tulos ennen veroja laski 24 % 311 miljoonaan euroon. Ilman työeläkevastuun siirron vaikutusta tulos ennen veroja laski 17 %. Korkokate kasvoi 10 %, mutta nettopalkkiotuotot laskivat 3 % ja sijoitustoiminnan nettotuotot 28 %. Sijoitustoiminnan nettotuottoja laskivat markkinamuutoksista johtuvat johdannaisten luotto- ja vastapuoliriskin muutokset sekä alkuvuonna johdannaisten arvostusmalleihin tehdyt muutokset. Luottokanta kasvoi 6 %.
- **Vakuutuksen** tulos ennen veroja kasvoi 43 % 373 miljoonaan euroon. Vakuutuskate laski 26 % 431 miljoonaan euroon. Vakuutusvelan diskonttokoron lasku heikensi vakuutuskatetta 136 miljoonaa euroa. Tuotot sijoitustoiminnasta kasvoivat 239 miljoonaa euroa 331 miljoonaan euroon. Operatiivinen yhdistetty kulusuhde oli 92,7 % (92,0).
- **Muun toiminnan** tulos ennen veroja oli -37 miljoonaa euroa (-64).
- Tilikauden aikana OP Ryhmä investoi 313 miljoonaa euroa (384) toimintansa kehittämiseen ja asiakaskokemuksen parantamiseen.
- OP-bonukset olivat 254 miljoonaa euroa.
- Tilikaudella saavutettiin strateginen tavoite 2 miljoonasta osuuspankkien omistaja-asiakkaasta. OP Ryhmän pankki- ja vakuutustoiminnan yhteisten asiakkaiden määrä oli 1,2 miljoonaa.
- OP Ryhmän keskusyhteisö OP Osuuskunta myi 31.1.2020 Vallilan kiinteistön eteläkorealais-suomalaiselle sijoittajaryhmälle. Kiinteistön myynti parantaa OP Ryhmän CET1-vakavaraisuutta noin 0,2 %-yksikköä.
- Vuoden 2020 tuloksen ennen veroja arvioidaan muodostuvan samantasoiseksi kuin vuoden 2019 tulos. Näkymistä kerrotaan tarkemmin kohdassa "Vuoden 2020 näkymät".

OP Ryhmän avainlukuja

	1-12/2019	1-12/2018	Muutos, %
Tulos ennen veroja, milj. €	838	959*	-12,6
Vähittäispankki	235	421	-44,2
Yrityspankki	311	408	-23,8
Vakuutus	373	260	43,1
Muu toiminta	-37	-64	-
Kertyneet uudet OP-bonukset omistaja-asiakkaille	-254	-230	10,7
Taloudellisen pääomavaateen tuotto, %***	17,2	20,8	-3,6**
Oman pääoman tuotto (ROE), %	5,5	6,5	-1,0**
Oman pääoman tuotto ilman OP-bonuksia, %	7,1	8,1	-1,0**
Koko pääoman tuotto (ROA), %	0,47	0,54	-0,1**
Koko pääoman tuotto ilman OP-bonuksia, %	0,60	0,67	-0,1**
	31.12.2019	31.12.2018	Muutos, %
CET1-vakavaraisuus, %	19,5	20,5	-1,0**
Omien varojen suhde omien varojen vähimmäismäärään (Rava), %****	138	147	-9**
Luottokanta, mrd. €	91,5	87,0	5,1
Talletukset, mrd. €	64,0	61,3	4,4
Järjestämättömät saamiset luotto- ja takauskannasta, %*****	1,1	1,0	0,1**
Omistaja-asiakkaat (1 000)	2 003	1 911	4,8

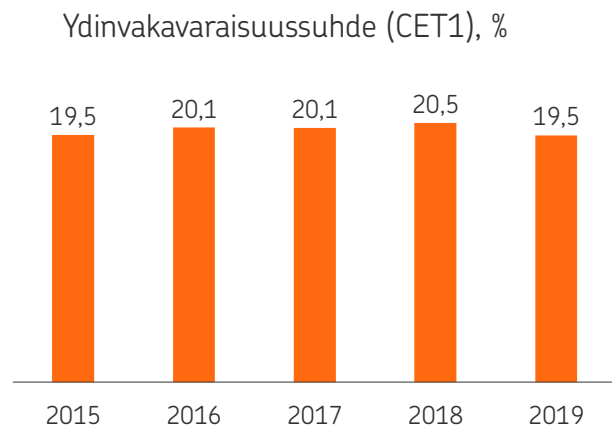
*OP Ryhmä otti käyttöön jaksotukseen perustuvan tuloutustavan korkokatto- ja korkoputkiluottojen johdannaisehtojen asiakasmarginaaliin tilikaudella. Muutoksen vaikutus oikaistiin takautuvasti OP Ryhmän oman pääoman kertyneisiin voittovaroihin. Lisäksi vuoden 2018 tuloslaskelma ja tase oikaistiin vastaamaan uutta tuloutuskäytäntöä. Muutoksella ei ollut vaikutusta segmenttiraportointiin. Vakavaraisuuslaskentaa ei ole oikaistu takautuvasti.

**Suhdeluvun muutos

***12 kk liukuva

****Rava-suhdeluku on laskettu vakuutusyhtiöiden osalta niiden vakavaraisuussäätelyyn sisältyvillä siirtymäsäännöillä.

*****Järjestämättömillä saamisilla tarkoitetaan yli 90 päivää erääntyneitä saamia, muita riskillisiksi luokiteltuja saamia sekä tällaisiin saamisiin kohdistuvia asiakkaan taloudellisista vaikeuksista johtuvia lainanhoitajoustoja.



Pääjohtaja Timo Ritakallion kommentit

Asiakasliiketoimintamme kehitys jatkui suotuisana vuonna 2019. Tuotot kasvoivat 10 prosenttia vuodentakaiseen verrattuna, ja markkinaosuutemme kehittyi positiivisesti niin asunto- ja yritysluotoissa kuin vahinkovakuutusliiketoiminnassa. Luottokantamme nousi 5 prosenttia 91 miljardiin euroon ja talletuskantamme 4 prosenttia 64 miljardiin euroon. Sijoitustoiminnan tuotot olivat erinomaiset hyvän markkinakehityksen ansiosta.

Olemme myös onnistuneet kääntämään kulumme laskuun. Vertailukelpoiset kulut laskivat edellisestä vuodesta 3 prosenttia. Saamisten arvonalentumiset kasvoivat selvästi vuonna 2019 säilyen kuitenkin yhä alhaisella tasolla.

Vuoden 2019 tulos ennen veroja oli 838 miljoonaa euroa, eli 121 miljoonaa euroa pienempi kuin vuonna 2018. Vuoden 2018 tulosta nosti lakisääteisen työeläkevastuun siirto Ilmariselle. Vertailukelpoisin luvuin, joista on poistettu eläkevastuun siirron vaikutus, vuoden 2019 tulos nousi 165 miljoonaa euroa.

Vakavaraisuutemme pysyi vahvalla 19,5 prosentin tasolla.

OP Ryhmän omistaja-asiakkaiden määrä ylitti vuoden lopussa kahden miljoonan rajan. Viime vuonna uusia omistaja-asiakkaita tuli 92 000. Jatkossa tavoitteemme on varmistaa, että omistaja-asiakkaamme saavat meiltä parhaat edut pankki- ja vakuutuspalveluissa.

Olemme tehneet määrätietoisesti työtä asiakaskokemuksen parantamiseksi, ja onnistuneet esimerkiksi lyhentämään puhelinpalvelujemme vastausaikaa ja nostamaan asiakastytyväisyyttä. Yli miljoona asiakastamme on ottanut käyttöön turvallisen tunnistautumistavan, Mobiiliavaimen. Vuoden 2020 tammikuussa Mobiiliavaimen käyttö laajeni op.fi:hin.

Olemme muuttaneet OP Ryhmän keskusyhteisön toimintatapaa aiempaa itseohjautuvammaksi. Muutoksella tavoittelemme parempaa asiakaskokemusta ja työntekijäkokemusta sekä kulusäästöjä. Muutos on edellyttänyt uudistuksia toimenkuviin kaikissa liiketoiminnoissamme. Loppuvuonna kävimme yt-neuvottelut osaamiskeskuksissa ja palvelukeskuksessa, joissa neuvottelujen kohteena olleissa toiminnoissa työskenteli noin 1900 henkilöä. Noin 460 työtehtävää lakkasi ja uusia syntyi noin 190. Neuvottelut käytiin hyvässä yhteistyössä henkilöstön edustajien kanssa.

Vuoden 2020 haaste on kustannusten hallinta. Pankkien tuloksiin kohdistuu paineita matalan korkotason ja kiristyvän pankkisääntelyn vuoksi. Odotamme tämän vuoden tuloksemme olevan vuoden 2019 tasolla.

Poliittinen epävarmuus koetteli maailmantaloutta vuonna 2019. Maailmankauppa kärsi kauppasodan laajenemisesta. Rahoitusmarkkinoilla tunnelmat vaihtelivat voimakkaasti, mutta lopulta vuosi oli sijoittajille suotuisa. Keskuspankkien toimet tukivat rahoitusmarkkinoita, ja vakauttivat luottamusta talouteen.

Suomen talous sai tukea palvelualojen myönteisestä kehityksestä ja hidastui vain hieman. Talouden kuva säilyi kohtuullisen myönteisenä, vaikka luottamus talouteen heikkeni vuoden aikana.

Talouden riskit ovat hellittäneet viime vuoden synkimmistä tunnelmista, mutta näkymät ovat vaisut. Odotettavissa on hidasta kasvua. Talouspolitiikka ei saa apua suotuisasta suhdannetilanteesta. Monet pitkäkestoiset haasteet ovat ratkaisematta, ja uusia syntyy muun muassa ilmastonmuutoksen myötä. Toimintaympäristö on haastava sekä talouspolitiikalle että yrityksille.

Toimintaympäristö

Maailmantalouden kasvu hidastui vähitellen vuoden 2019 aikana ja jäi keskimäärin hitaimmaksi sitten vuosikymmenen alun. Eryteisesti maailmankaupan kehitys oli heikkoa osin kauppasodan vuoksi. Vaisun talouskehityksen myötä inflaatio pysyi verkkaisena.

Euroopan keskuspankki laski syyskuussa talletuskoron -0,4 prosentista -0,5 prosenttiin. Lisäksi EKP alkoi marraskuun alussa jälleen ostaa arvopapereita markkinoilta 20 miljardilla eurolla kuukaudessa.

Lyhyet markkinakorot laskivat vuoden 2019 aikana hieman. Pidemmät korot laskivat selvemmin, mutta vuoden lopulla korot toipuivat loppukesän pessimistisistä tunnelmista. Osakemarkkinoilla kurssit nousivat loppuvuonna, kun suurimpien riskien nähtiin helpottaneen. Vuoden aikana osakemarkkinat vahvistuivat selvästi.

Suomen talouskasvu hidastui ennakkotietojen mukaan hieman edellisestä vuodesta. Talouskasvua kannattelivat kulutus ja palveluiden vienti. Tavaravienti kärsi vientimarkkinoiden kangertelusta. Rakentamisen kasvu hidastui, ja investoinnit kokonaisuutena kehittyivät heikosti. Asuntomarkkinat piristyivät vuoden loppua kohti. Kysyntä kohdistui pienempiin kerrostaloasuntoihin, ja hinnat nousivat keskimäärin vain hieman.

Talouden kehitys jatkuu vaimeana Suomen päävientialueilla. Euroopan keskuspankki on linjannut, että ohjauskorot säilyvät ennallaan tai matalammalla, kunnes inflaationäkymä vastaa tavoitetta. Suomen talouden kasvu jää hitaaksi, kun viennin kehitys vaimenee ja rakentaminen vähenee. Kotitalouksien kysyntää tukee silti suotuisa reaali-palkkojen kehitys ja verrattain vahvana säilyvä työmarkkina. Myös asuntomarkkinoiden näkymät säilyvät yhä vakaan myönteisinä.

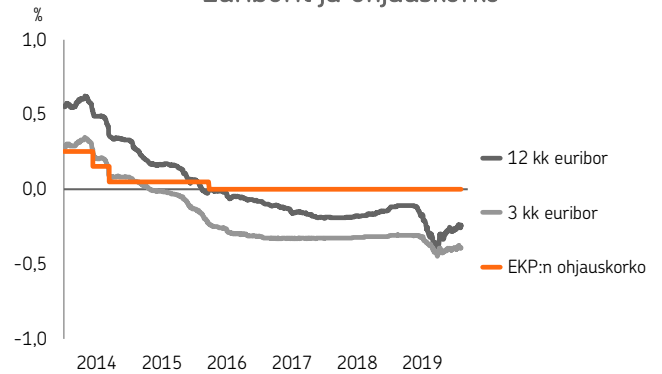
Kotitalouksien luottokannan kasvu kiihtyi vuoden viimeisellä neljänneksellä 3,0 prosenttiin. Positiivisen kehityksen taustalla oli asuntolainojen lisääntynyt kysyntä. Suomen Pankin tilastoimien kulutusluottojen kasvu hidastui 4,3 prosenttiin. Kulutusluottojen kasvu kertyi yksinomaan vakuudettomista luotoista. Yritys- ja asuntoyhteisöluotot kasvoivat 7,3 prosenttia. Pankkibarometri ennakoii kotitalousluotoille varovaista kasvua, sen sijaan yritysluottojen kasvunäkymät arvioidaan heikommaksi.

Talletuskanta kasvoi viime vuoden vertailukaudesta 4,3 prosenttia. Kotitaloustalletusten vuosikasvu hidastui 6,6 prosenttiin. Yritystalletukset lisääntyivät 5,0 prosenttia vuoden takaisesta, sitä vastoin julkisyhteisötalletusten määrä väheni.

Suomeen rekisteröityjen sijoitusrahastojen arvo kohosi vuoden 2019 lopussa 124,7 miljardiin euroon. Sijoitusympäristön myönteinen kehitys nosti sekä osakerahastojen että korkorahastojen arvoja.

Vakuutuslaitosten maksutulo kasvoi vuonna 2019 yli kolme prosenttia. Myönteistä kehitystä varjostavat epävarmat talousnäkymät, korkosijoitusten heikot tuotot sekä kasvussa olleet korvauskulut.

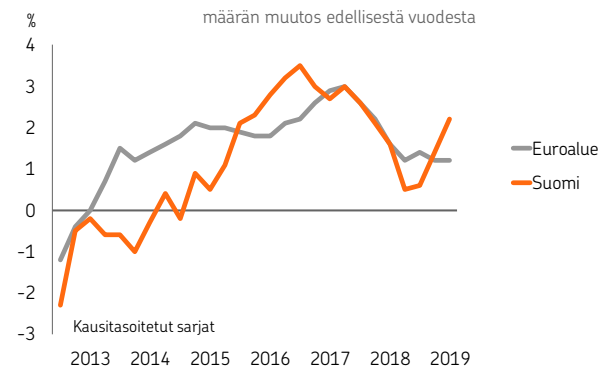
Euriborit ja ohjauskorko



Lähde: Suomen Pankki

BKT

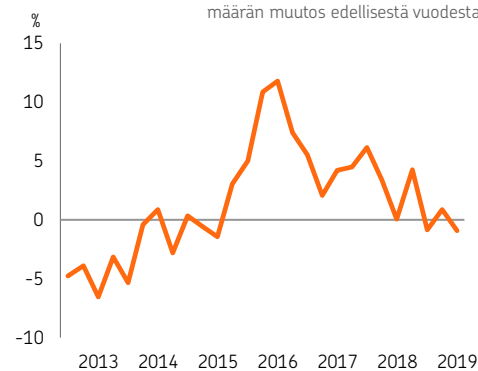
määrän muutos edellisestä vuodesta



Lähteet: Eurostat, Tilastokeskus

Investoinnit Suomessa

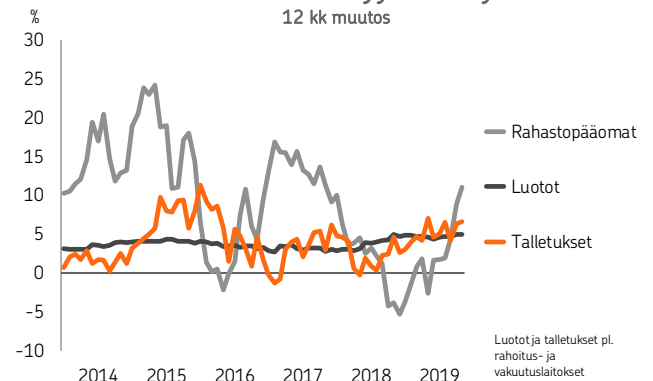
määrän muutos edellisestä vuodesta



Lähde: Tilastokeskus

Finanssialan volyymikehitys

12 kk muutos



Lähteet: Suomen Pankki, Suomen Sijoitustutkimus Oy

Tulos ja tase

Tulosanalyysi, milj. €

	1-12/2019	1-12/2018	Muutos, %
Tulos ennen veroja	838	959	-12,6
Vähittäispankki	235	421	-44,2
Yrityspankki	311	408	-23,8
Vakuutus	373	260	43,1
Muu toiminta	-37	-64	-
Tuotot			
Korkokate	1 241	1 186	4,6
Vakuutuskate	421	566	-25,7
Nettopalkkiotuotot	936	887	5,5
Sijoitustoiminnan nettotuotot	530	185	186,9
Liiketoiminnan muut tuotot	53	61	-12,7
Tuotot yhteensä	3 181	2 885	10,3
Kulut			
Henkilöstökulut (ilman työeläkevastuun siirtoa)	781	803	-2,6
Lakisääteisen työeläkevastuun siirto	-	-286	-
Poistot ja arvonalentumiset	278	325	-14,6
Liiketoiminnan muut kulut	844	839	0,5
Kulut yhteensä	1 903	1 681	13,2
Saamisten arvonalentumiset	-87	-46	-
Väliaikainen poikkeusmenettely (overlay approach)	-105	26	-496,4
Kertyneet uudet OP-bonukset omistaja-asiakkaille	-254	-230	-

OP Ryhmä otti käyttöön jaksotukseen perustuvan tuloutustavan korkokatto- ja korkoputkiluottojen johdannaisehtojen asiakasmarginaaliin tilikaudella. Muutoksen vaikutus oikaistiin takautuvasti OP Ryhmän oman pääoman kertyneisiin voittovaroihin. Lisäksi vuoden 2018 tuloslaskelma ja tase oikaistiin vastaamaan uutta tuloutuskäytäntöä. Segmenttien vertailuvuoden 2018 luvut on muutettu vastaamaan uutta segmenttijakoa. Lisäksi vertailutietoja on muutettu kaupankäynnin korkotuottojen ja -kulujen esittämisen muutoksen seurauksena. Tilinpäätöksen liitetiedoissa kerrotaan muutoksista tarkemmin.

Avainlukuja, milj. €

	31.12.2019	31.12.2018	Muutos, %
Luottokanta	91 456	87 016	5,1
Asuntoluotot	39 572	38 558	2,6
Yritysluotot	22 509	21 136	6,5
Asuntoyhteisöt ja muut luotot	29 375	27 323	7,5
Talletukset	63 998	61 327	4,4
Hallinnoitavat varat (brutto)	81 187	71 850	13,0
Sijoitusrahastot	25 610	22 653	13,1
Instituutioasiakkaat	22 543	21 505	4,8
Private Banking	22 181	17 887	24,0
Sijoitussidonnaiset vakuutussäästöt	10 852	9 805	10,7
Taseen loppusumma	147 023	140 294	4,8
Sijoitusomaisuus	23 509	23 050	2,0
Vakuutustoiminnan velat	20 338	19 288	5,4
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat	34 369	30 458	12,8
Oma pääoma	12 570	11 742	7,1

Tammi-joulukuu

OP Ryhmän tulos ennen veroja oli 838 miljoonaa euroa (959). Tulos laski vertailukaudesta 121 miljoonaa euroa. Korkokate, nettopalkkiotuotot ja sijoitustoiminnan nettotuotot kasvoivat. Tulosta pienensivät vakuutuskatteen lasku ja saamisten arvonalentumisten kasvu. Lakisääteisen työeläketurvan pääosan hoidon ja vakuutuskannan siirto Keskinäinen Eläkevakuutusyhtiö Ilmariselle vuoden 2018 lopussa laski vertailukauden tuloslaskelman kuluja 286 miljoonaa euroa. Ilman työeläkevastuun siirron vaikutusta kulut laskivat vertailukaudesta 3,3 prosenttia.

Korkokate kasvoi 4,6 prosenttia 1 241 miljoonaan euroon. Vähittäispankki-segmentin korkokate kasvoi 36 miljoonaa euroa ja Yrityspankki-segmentin 33 miljoonaa euroa. OP Ryhmän luottokanta kasvoi 5,1 prosenttia 91,5 miljardiin euroon ja talletukset 4,4 prosenttia 64,0 miljardiin euroon.

Vakuutuskaute oli 421 miljoonaa euroa (566). Vakuutus-segmenttiin vahinkovakuutuksen vakuutusmaksutuotot kasvoivat 0,9 prosenttia 1 479 miljoonaan euroon. Ilman vuonna 2018 myytyä Baltian liiketoimintaa vahinkovakuutuksen vakuutusmaksutuotot kasvoivat 4,0 prosenttia. Korvauskulut kasvoivat 17,4 prosenttia 1 077 miljoonaan euroon. Vakuutusvelan diskonttokoron lasku lisäsi korvauskuluja 136 miljoonaa euroa (0). Operatiivinen yhdistetty kulusuhde oli 92,7 prosenttia (92,0).

Nettopalkkiotuotot olivat 936 miljoonaa euroa eli 49 miljoonaa euroa suuremmat kuin vuotta aiemmin. Maksuliikkeen nettopalkkiotuotot kasvoivat 17 miljoonaa euroa, luotonannon 6 miljoonaa euroa sekä omaisuudenhoitopalkkiot 23 miljoonaa euroa.

Sijoitustoiminnan nettotuotot kasvoivat 345 miljoonaa euroa 530 miljoonaan euroon. Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavien rahoitusvarojen nettotuotot olivat 726 miljoonaa euroa (115). Vahinkovakuutuksen vakuutusvelan korkoriskiä on suojattu johdannaisilla, jolloin diskonttokoron laskua vastaava erä 136 miljoonaa euroa (0) näkyy positiivisena arvonmuutoksena sijoitustoiminnan nettotuotoissa. Osaan vakuutusyhtiöiden oman pääoman ehtoisista sijoituksista sovelletaan väliaikaista poikkeusmenettelyä (overlay approach). Väliaikaisen poikkeusmenettelyn piirissä olevien sijoitusten käyvän arvon muutokset esitetään oman pääoman käyvän arvon rahastossa. Yhteensä sijoitustoiminnasta kirjatut tuotot, 425 miljoonaa euroa, kasvoivat vertailukaudesta 101,5 prosenttia. Myyntivoittoja kirjattiin 197 miljoonaa euroa (36). OP Ryhmän vakuutusyhtiöiden yhteenlaskettu sijoitusten tuotto käyvin arvoin oli 8,9 prosenttia (0,7). Henkivakuutuksen lyhytaikaisten korkotäydennysten nettomuutos laski tulosta 2 miljoonaa euroa. Vertailukaudella lyhytaikaisten korkotäydennysten nettomuutos paransi tulosta 43 miljoonaa euroa. Markkinamuutoksista johtuvat johdannaisten luotto- ja vastapuoliriskin (CVA) arvonmuutokset laskivat tulosta 21 miljoonaa euroa vertailukaudesta.

Liiketoiminnan muut tuotot laskivat vertailukaudesta 8 miljoonaa euroa 53 miljoonaan euroon. Liiketoiminnan muita tuotteita kasvatti työterveyspalveluliiketoiminnan myynti toisella vuosineljänneksellä Mehiläiselle. Vertailukaudella myytiin Baltiassa toimivan tytäryhtiö Seesam Insurance AS:n koko osakekanta Vienna Insurance Groupille (VIG). Kaupasta kirjattiin

kertaluonteista myyntivoittoa vertailukaudelle yhteensä 16 miljoonaa euroa.

Kulut kasvoivat 13,2 prosenttia 1 903 miljoonaan euroon. Ilman työeläkevastuun siirron vaikutusta kulut laskivat 3,3 prosenttia 1 903 miljoonaan euroon, henkilöstökulut laskivat 2,6 prosenttia 781 miljoonaan euroon ja eläkekulut laskivat 26,2 prosenttia 114 miljoonaan euroon. Ilmariselle siirrettyjen eläkkeiden kirjanpitoikäsihtely muuttui vuoden 2019 alussa etuus pohjaisista maksupohjaisiin järjestelyihin.

Kehittämisen kuluvaikutus oli 183 miljoonaa euroa (203). Poistot ja arvonalentumiset aineellisista ja aineettomista hyödykkeistä laskivat 14,6 prosenttia 278 miljoonaan euroon. Suunnitelman mukaiset poistot kasvoivat 11,7 prosenttia 244 miljoonaan euroon. Poistojen kasvu oli seurausta viime vuosien kehittämispanostusten kasvusta ja IFRS 16 Vuokrasopimukset - standardin käyttöönotosta 1.1.2019. Arvonalentumispoistot puolestaan laskivat vertailukaudesta 73 miljoonaa euroa.

Liiketoiminnan muut kulut kasvoivat 0,5 prosenttia euroa 844 miljoonaan euroon. ICT-tuotantokulut kasvoivat 24 miljoonaa euroa. Vuokrakulut laskivat 16 miljoonaa euroa johtuen IFRS 16 -standardin soveltamisesta vuonna 2019.

Tulosta heikentäviä, eri tuloslaskelmaeriin kohdistuneita arvonalentumisia luotoista ja saamisista sekä sijoituksista kirjattiin yhteensä 111 miljoonaa euroa (70), joista 87 miljoonaa euroa (46) kirjattiin luotoista ja muista saamisista. Saamisten arvonalentumisten kasvuun vaikuttivat luottoriskiparametrien muutokset, lopulliset luottotappiot, luottokannan kasvu ja luottojen siirtyminen eri arvonalentumisvaiheiden välillä. Järjestämättömät saamiset luotoista ja muista saamisista olivat matalalla 1,1 prosentin tasolla (1,0) luotto- ja takauskannasta.

OP Ryhmän tilikauden tuloverot olivat 168 miljoonaa euroa (212). Efektiivinen verokanta oli 20,1 prosenttia (22,1).

Vallilan kiinteistö luokiteltiin myytävänä olevaksi pitkäaikaiseksi omaisuuseräksi kolmannella vuosineljänneksellä. Kiinteistön taseeseen kirjatut varat tilikauden lopussa olivat yhteensä 314 miljoonaa euroa ja velat 6 miljoonaa euroa. Vallilan kiinteistö käsittää Helsingin Vallilassa sijaitsevan korttelin.

OP Ryhmän oma pääoma oli 12,6 miljardia euroa (11,7). Omaan pääomaan sisältyi Tuotto-osuuksia 3,0 miljardia euroa (3,0), josta irtisanottujen Tuotto-osuuksien osuus oli 0,2 miljardia euroa (0,3). Tuotto-osuuksien tuottotavoite vuodelle 2019 oli 3,25 prosenttia. Tilikaudella kertyneen Tuotto-osuuksille maksettavan koron arvioidaan olevan yhteensä 97 miljoonaa euroa. Vuodelta 2018 korkoja maksettiin yhteensä 94 miljoonaa euroa kesäkuussa 2019. Käyvän arvon rahasto kasvoi 244 miljoonaa euroa 251 miljoonaan euroon.

Tuloslaskelman pääerät vuosineljänneksittäin

	2019				2019	2018	Muutos
Milj. €	1-3	4-6	7-9	10-12	1-12	1-12	%
Korkokate	294	309	321	318	1 241	1 186	4,6
VakuutusKate	109	165	138	9	421	566	-25,7
Nettopalkkiotuotot	234	216	229	257	936	887	5,5
Sijoitustoiminnan nettotuotot	145	73	54	257	530	185	186,9
Liiketoiminnan muut tuotot	9	26	6	12	53	61	-12,7
Tuotot yhteensä	790	790	748	854	3 181	2 885	10,3
Henkilöstökulut	197	208	169	208	781	516	51,3
Poistot ja arvonalentumiset	59	69	62	88	278	325	-14,6
Liiketoiminnan muut kulut	210	212	181	242	844	839	0,5
Kulut yhteensä	465	488	411	538	1 903	1681	13,2
Saamisten arvonalentumiset	-11	-28	3	-51	-87	-46	88,8
Väliaikainen poikkeusmenettely (overlay approach)	-55	-12	2	-40	-105	26	-496,4
OP-bonukset omistaja-asiakkaille	-64	-60	-62	-63	-249	-226	-10,4
Tulos ennen veroja	194	202	280	161	838	959	-12,6

Tilikauden keskeiset tapahtumat

Uudet segmentit

OP Ryhmän keskusyhteisön hallintoneuvosto päätti 6.6.2018 OP Ryhmän keskusyhteisön johtokunnan uudesta työnjaosta, mikä muutti segmenttirakennetta vuoden 2019 alusta. OP Ryhmän uudet segmentit ovat Vähittäispankki (Pankkitoiminnan henkilö- ja pk-yritysassiakkaat), Yrityspankki (Pankkitoiminnan yritys- ja instituutioasiakkaat), Vakuutus (Vakuutusasiakkaat) ja Muu toiminta.

Vähittäispankki muodostuu henkilö- ja pk-yritysassiakkaiden pankkitoiminnasta ja varallisuudenhoidosta osuuspankeissa sekä keskusyhteisössä. Yrityspankki sisältää yritys- ja instituutioasiakkaiden pankkitoiminnan sekä varallisuudenhoidon. Vakuutus muodostuu henki- ja vahinkovakuutuksesta sekä terveys- ja hyvinvointiliiketoiminnasta. Muu toiminta sisältää muita segmenttejä tukevat toiminnot sekä keskuspankkitoiminnot.

Kilpailu- ja kuluttajaviraston päätös

Kilpailu- ja kuluttajavirasto (KKV) päätti 11.2.2019 laajan selvityksen, joka liittyi OP Ryhmän asiakasetuohjelmaan sekä toimintaan vähittäispankkipalveluissa ja vahinkovakuutusmarkkinoilla. Selvityksen mukaan OP Ryhmä toimii kilpailulain mukaisesti, eikä OP:n bonusjärjestelmä ole kilpailulain vastainen. KKV katsoo, että OP:n toiminnalla ei ole markkinoiden sulkemiseen johtavia vaikutuksia vahinkovakuutusmarkkinoilla. Selvityksen myötä KKV on päättänyt asian käsittelyn.

Pohjola Sairaalan uusi strategia

Pohjola Sairaala on tarkentanut strategiaansa ja keskittyy jatkossa ortopediaan ja urheiluklinikkatoimintaan. Osana muutosta Pohjola Sairaala myi työterveyspalveluliiketoimintansa Mehiläiselle 1.6.2019.

Vallilan kiinteistön luokittelu myytävänä olevaksi pitkäaikaiseksi omaisuuseräksi

OP Ryhmä luokitteli Vallilan kiinteistön kolmannella vuosineljänneksellä myytävänä olevaksi pitkäaikaiseksi omaisuuseräksi tehtyjen päätösten perusteella. OP Ryhmän omistama Vallilan kiinteistö käsittää Helsingin Vallilassa sijaitsevan korttelin, joka valmistui kokonaisuudessaan vuonna 2017. Myynnin toteuduttua 31.1.2020 OP Ryhmä jatkaa toimintaansa kiinteistössä pitkäaikaisella vuokrasopimuksella.

OP Osuuskunnan uusi hallintomalli

OP Osuuskunnan hallintoneuvosto päätti 30.10.2019 OP Osuuskunnan uuden hallituksen ehdollisesta kokoonpanosta. OP Osuuskunnan hallintoneuvoston asettaman nimitystoimikunnan ehdotuksen mukaisesti uuteen hallitukseen valittiin kymmenen (10) jäsentä. Hallintoneuvosto vahvisti nimitykset, kun OP Osuuskunta siirtyi uuteen kolmiportaiseen hallintomalliin 1.1.2020.

OP Osuuskunnan hallintoneuvosto valitsi 11.12.2019 keskuudestaan uuden puheenjohtajan ja varapuheenjohtajat. Uusi puheenjohtajisto aloitti tehtävissään 1.1.2020.

OP Ryhmän strategiset tavoitteet ja painopisteet

Strategia 2016

Alla vuonna 2016 vahvistetun OP Ryhmän strategian mukaiset tavoitteet ja niiden toteumat strategiakaudella 2016–2019.

OP Ryhmän strategiset tavoitteet	31.12.2019	31.12.2018	Tavoite 2019
Asiakaskokemus, NPS (Net Promoter Score, -100–+100)			
Bränditaso	26	23	25
Kohtaamistaso	62	61	70
CET1-vakavaraisuus, %	19,5	20,5	22
Taloudellisen pääomavaateen tuotto, % (12 kk liukuva)	17,2	20,8	22
Nykyliiketoiminnan kulut (12 kk liukuva), milj. €	1 827	1 833	Kulut 2020 vuoden 2015 tasolla (1 500)
Omistaja-asiakkaat, miljoonaa	2,0	1,9	2,0

Strategia 2019

OP Ryhmän keskusyhteisön hallintoneuvosto vahvisti OP Ryhmän uuden strategian kokouksessaan 12. kesäkuuta 2019. OP Ryhmä on siirtynyt uudelleenlaiseen strategiaproessiin, jossa strategiaa muodostetaan, uudistetaan ja toteutetaan jatkuvasti. Toimintaympäristöä ja toimintamallia arvioidaan systemaattisesti, jotta kyetään tekemään tarvittaessa uusia strategisia valintoja ja toteuttamaan ne.

Samalla hallintoneuvosto vahvisti OP Ryhmän tulevaisuuden suuntaa osoittavan vision ”johtava ja vetovoimaisin finanssiryhmä Suomessa” ja vision tarkemman sisällön. Strategian ja vision sisältö on rakennettu yhdessä osuuspankkien, hallinnon ja henkilöstön kanssa.

OP Ryhmän arvot ovat ihmisläheisyys, vastuullisuus ja yhdessä menestyminen. Perustehtävän muotoilu hieman yksinkertaistettiin: ”Edistämme omistaja-asiakkaidemme ja toimintaympäristömme kestäväää taloudellista menestystä, turvallisuutta ja hyvinvointia.”

Lisäksi hallintoneuvosto hyväksyi OP Ryhmän strategiset painopisteet vuodelle 2020:

- Paras asiakaskokemus
- Enemmän hyötyä omistaja-asiakkaalle
- Erinomainen työntekijäkokemus
- Tuottojen kasvu kuluja nopeampaa
- Kehittäminen tuottamaan.

Vuosittain tarkennettavat painopisteet auttavat yhteisen vision saavuttamisessa.

OP Ryhmän keskusyhteisön hallintoneuvosto vahvisti 30.10.2019 OP Ryhmän uudet ryhmätasoiset pitkän aikavälin strategiset tavoitteet. Uudet tavoitteet ovat voimassa 1.1.2020 alkaen.

OP Ryhmän uudet pitkän aikavälin strategiset tavoitteet ovat:

Mittari	Tavoite
Oman pääoman tuotto (ROE ilman OP-bonusia)	8 % vuonna 2025
CET1-vakavaraisuus	määritellään myöhemmin
Bränditason suosittelu, NPS (Net Promoter Score, henkilö- ja yritysasiakkaat)	30 vuonna 2025

Tavoite CET1-vakavaraisuudelle määritellään myöhemmin sääntely- ja valvontaympäristön vaikutusten selkiytyttyä. OP Ryhmän näkemyksen mukaan merkittävimmät avoimet sääntely- ja valvontaympäristön muutokset ovat vuoden 2020 lopulla voimaan tulevat luottolaitoslain muutokset, EKP:n sisäisten mallien (IRBA) läpikäynnistä (TRIM) mahdollisesti aiheutuvat valvojan asettamat velvoitteet ja uudesta maksukyvyttömyyden määritelmästä aiheutuvat valvojan asettamat velvoitteet. Lisäksi OP Ryhmän tavoitteena on, että sen luottoluokitus on vähintään tasolla AA-/Aa3.

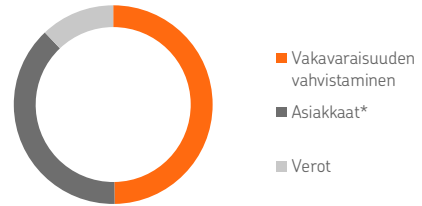
Omistaja-asiakkaiden ja toimintaympäristön menestyksen edistäminen

OP Ryhmän perustehtävänä on edistää omistaja-asiakkaidensa ja toimintaympäristönsä kestävää taloudellista menestystä, turvallisuutta ja hyvinvointia. OP:n toiminta perustuu osuustoiminnallisiin arvoihin, vahvaan vakavaraisuuteen, osaavaan riskienhallintaan ja asiakkaiden kunnioittamiseen. Ryhmän arvot ovat ihmisläheisyys, vastuullisuus ja yhdessä menestyminen.

Tuloksen käyttö

Osuustoiminnallisena yrityksenä OP Ryhmän tavoitteena ei ole voiton maksimointi omistajille vaan osuuskunnan omistaja-asiakkaiden tarvitsemien palvelujen tuottaminen mahdollisimman tehokkaasti. Yhteinen menestys käytetään omistaja-asiakkaiden hyväksi keskittämisetuina ja muina taloudellisina etuina sekä palvelukyvyn ylläpitona ja kehittämisenä.

Arvio OP Ryhmän tilikauden tuloksen käytöstä, joka vahvistetaan tilikauden päättymisen jälkeen:



*) Asiakkaat = OP-bonukset, alennukset ja korot omistaja-asiakkaiden sijoituksille

OP Ryhmän perustehtävän menestyksekkäs toteuttaminen vaatii vahvaa vakavaraisuutta, jota edellyttävät myös kasvavat viranomaisvaatimukset. Liiketoiminnan tuloksesta merkittävä osa käytetään vakavaraisuuden kasvattamiseen. Se vaatii ryhmältä tehokkuutta ja tuloksetekokykyä myös jatkossa.

Merkittävä osa tuloksesta palautetaan omistaja-asiakkaalle OP-bonusina ja muina etuina ja alennuksina. Osuustoiminnallisen yrityksen peruseriaatteen mukaisesti hyöty jaetaan sen mukaan, kuinka paljon kukin jäsen osuuskunnan palveluita käyttää. Etukokonaisuuden muodostavat suhteessa asioinnin määrään miltei kaikesta asioinnista kertyvät OP-bonukset sekä pankkipalveluista, vakuutuksista sekä säästämisen ja sijoittamisen palveluista annettavat edut ja alennukset. Lisäksi tiettyjä palvelukokonaisuuksia tarjotaan ainoastaan omistaja-asiakkaalle. Omistaja-asiakkailla on myös mahdollisuus sijoittaa omaan osuuspankkiinsa Tuotto-osuuksien kautta. Tuotto-osuuksille maksetaan vuosittain korkoa pankkien voitonjakona.

Tuloksesta maksetuilla veroilla mitattuna OP Ryhmä on yksi Suomen suurimmista veronmaksajista. Maksamalla verot Suomeen OP on edistämässä koko Suomen menestystä.

Asiakkuudet ja asiakasedut

Tilikaudella saavutettiin strateginen tavoite 2 miljoonasta osuuspankkien omistaja-asiakkaasta. OP Ryhmän omistaja-asiakkaiden määrä kasvoi tilikaudella 92 000:lla.

Pankkiasiakkaita oli joulukuun lopussa 3,6 miljoonaa (3,6). Henkilöasiakkaita oli 3,3 miljoonaa (3,3) ja yritysasiakkaita 0,3 miljoonaa (0,3).

Pankki- ja vakuutustoiminnan yhteisten asiakkaiden määrä oli joulukuun lopussa 1,2 miljoonaa uudistetun laskentatavan mukaan.

Osuuspankkien omistaja-asiakkaiden sijoitukset osuuspankkien Tuotto- ja jäsenosuuksiin olivat joulukuun lopussa yhteensä 3,2 miljardia euroa (3,2).

Osuuspankkien omistaja-asiakkaiden pankki-, vakuutus- ja varallisuudenhoitoasioinnista kertyy OP-bonusia. Tammi-joulukuussa kertyneiden uusien bonusten arvo oli yhteensä 254 miljoonaa euroa (230). Vastaavana aikana bonusia käytettiin pankki- ja varallisuudenhoitopalveluihin yhteensä 113 miljoonaa euroa (111) ja vahinkovakuutus tuotteiden vakuutusmaksuihin 129 miljoonaa euroa (118).

Omistaja-asiakkaat hyötyivät vähittäispankkitoiminnan päivittäispaketin alennetusta hinnasta 32 miljoonaa euroa (31) tilikaudella. Omistaja-asiakkaalle annettiin 69 miljoonaa euroa (67) vahinkovakuutuksen keskittämisalennuksia. Lisäksi omistaja-

asiakkaat ostivat, myivät ja vaihtoivat suurinta osaa rahastoista ilman erillisiä kuluja. Edun arvo oli 5 miljoonaa euroa (6).

Edellä mainitut OP-bonukset ja asiakasedut olivat yhteenlaskettuna 360 miljoonaa euroa (334) eli 30,1 prosenttia (25,8) OP Ryhmän tuloksesta ennen veroja ja myönnettyjä etuja.

Tilikaudella kertyneen Tuotto-osuuksille maksettavan koron arvioidaan olevan yhteensä 97 miljoonaa euroa (94). Tuotto-osuuksien tuottotavoite vuodelta 2019 oli 3,25 prosentin korko (3,25). Vuoden 2020 Tuotto-osuuksien tuottotavoite on myös 3,25 prosentin korko.

Yritysvastuu

Yritysvastuu on tiivis osa OP Ryhmän liiketoimintaa ja strategiaa. Yritysvastuun toimenpiteissä ryhmä huomioi taloudellisen ja sosiaalisen vastuun sekä ympäristövastuun. OP Ryhmän tavoite yritysvastuussa on olla toimialan edelläkävijä Suomessa. OP on sitoutunut noudattamaan YK:n Global Compact -aloitteen kymmentä periaatetta ihmisoikeuksista, työelämän oikeuksista, ympäristöperiaatteista ja korruption torjunnasta. OP on vuodesta 2009 lähtien sitoutunut noudattamaan YK:n vastuullisen sijoittamisen periaatteita.

Monimuotoisuuden edistämiseksi OP Ryhmän tavoitteena on, että molempien sukupuolien osuus määritellyissä johtajatehtävissä on vähintään 40 prosenttia. Joulukuun lopussa naisten osuus oli 26 prosenttia (24).

Tilikauden keskeiset tapahtumat

OP laski helmikuussa liikkeeseen ensimmäisen vihreän joukkovelkakirjalainansa OP Ryhmän Green Bond Framework -viitekehyksen mukaisesti. 500 miljoonan euron vihreä joukkovelkakirjalaina on suunnattu kansainvälisille vastuullisille instituutiosijoittajille, ja sen kautta hankitut varat kohdistetaan kestäväan yritysrahoitukseen. Rahoitettavia toimialoja ovat uusiutuva energia, ympäristöystävällinen rakentaminen (green buildings) ja kestävä maankäyttö kestäväan metsätalouden avulla.

OP nousi maaliskuussa vastuullisuusratingeihin erikoistuneen MSCI:n arvioinnissa luokkaan A aiemmalta tasolta BB. Imugin viimeisimmässä arvioinnissa OP-Asuntoluottopankin vastuullisuusrating nousi maaliskuussa luokkaan B (positiivinen) aiemmalta tasolta CC (neutraali).

OP julkaisi maaliskuussa tietotilinpäätöksen ensimmäisenä finanssialan toimijana Suomessa. Tietotilinpäätös kuvaa tiedon merkitystä ja vastuullista tiedon hallintaa, hyödyntämistä ja strategista johtamista OP:ssa. Tietotilinpäätöksen julkaiseminen on osa OP Ryhmän yritysvastuuta sekä avointa ja läpinäkyvää toimintatapaa.

OP myönsi toukokuussa asiakkaalle ensimmäisen vastuullisuustavoitteisiin sidotun lainan. Nokian Renkaat Oyj:lle myönnetyn lainan suuruus oli 100 miljoonaa euroa. Lainan marginaali kasvaa tai pienenee sen mukaan, miten hyvin Nokian Renkaat saavuttaa kolme vastuullisuuteen liittyvää tavoitetta. OP ja Finnfund julkistivat kesäkuussa perustavansa Suomen ensimmäisen kehittyville markkinoille sijoittavan globaalien vaikuttavuusrahaston. OP Finnfund Global Impact Fund I -rahasto tukee mitattavalla tavalla YK:n kestäväan kehityksen tavoitteiden saavuttamista.

OP on valtakunnallisen Taloustaitokilpailun pääyhteistyökumppani. Kilpailuun osallistui huhtikuussa noin 25 000 yhdeksäsluokkalaista nuorta, ja sen finaali järjestettiin Helsingin Vallilassa 23.5.2019. Kevään 2019 aikana OP edisti 6000 ammattiin opiskelevan nuoren taloustaitoja yhteistyössä TAT Talous ja Nuoret ry kanssa Mun elämä, mun työ -ammattikoulukiertueella. Nuorten talouselämätaitojen edistäminen on tärkeä osa OP Ryhmän yritysvastuuta. Koko vuoden aikana OP pyrkii tavoittamaan yhteensä 60 000 nuorta taloustaitotyön kautta.

OP:n vuosittaisen Kesäduuni OP:n piikkiin -kampanjan kautta osuuspankit ympäri Suomen lahjoittivat yhteensä lähes 700 000 euroa yleishyödyllisille yhdistyksille nuorten työllistämiseksi. Vuonna 2019 tarjottiin 1 700 kolmannen sektorin kesätyöpaikkaa 15–17-vuotiaille nuorille kahden viikon ajaksi.

Syyskuussa OP Ryhmä allekirjoitti perustajajäsenenä YK:n ympäristöohjelman Finance Initiativen (UNEP FI) vastuullisen pankkitoiminnan periaatteet, joissa määritellään pankkisektorin vastuut kestäväan tulevaisuuden luomisessa ja asetetaan alan päämäärä YK:n kestäväan kehityksen tavoitteiden sekä Pariisin ilmastopimuksen mukaisesti. Allekirjoittaneet 130 pankkia sitoutuvat edistämään kestävää kehitystä. Yhdessä 31 pankin kanssa OP Ryhmä allekirjoitti myös Collective Commitment to Climate Action -ilmastositoumuksen, jossa OP sitoutuu tarkastelemaan luotonantoaan Pariisin ilmastopimuksen kestäväan ja vähähiilisen talouden periaatteiden mukaisesti.

OP Osuuskunnan hallintoneuvosto vahvisti OP:n uuden ryhmätasoisien vastuullisuusohjelman 11.12.2019. Päivitetty vastuullisuusohjelma kiteytyy neljään keskeiseen teemaan ja lupaukseen, jotka ohjaavat ohjelman tavoitteita ja tekoja:

- Vahvistamme suomalaisten taloustaitoja: Edistämme oman talouden hallintaa ja vaurastumista kaikissa ikäryhmissä.
- Edistämme kestävää taloutta: Tuemme kestävää kehitystä ja ilmastomuutoksen hillintää sekä autamme siihen sopeutumisessa.
- Tuemme paikallista elinvoimaa ja yhteisöllisyyttä: Työllistämme, liikutamme ja turvaamme suomalaisia sekä luomme hyvinvointia. Edistämme paikallisesti taloudellisen elinvoimaisuuden kehittymistä.
- Käytämme tietopääomaamme vastuullisesti: Hyödynnämme asiakastietoa sekä tekoälyä läpinäkyvästi asiakkaidemme parhaaksi. Palvelujen kehittämisen lähtökohtana on saavutettavuus ja paras asiakaskokemus kaikissa kanavissamme.

Päivitystä varten OP toteutti sidosryhmäkyselyn kesällä 2019 ja sen pohjalta olennaisuusanalyysin. Vastuullisuuden olennaisuusanalyysin tarkoituksena oli tunnistaa OP:lle ja sen sidosryhmille keskeisimmät vastuullisuusnäkökohdat.

Monikanavaiset palvelut

OP Ryhmän monikanavainen palveluverkosto koostuu konttori-, verkko, mobiili- ja puhelinpalveluista. OP-mobiili on asiakkaiden päivittäisasiainn pääkanava, jolla oli joulukuussa jo yli miljoona aktiivista käyttäjää. Henkilökohtaista asiakaspalvelua tarjotaan sekä konttoreissa että digitaalisesti. Ryhmän tavoitteena on tarjota toimialan paras monikanavainen asiakaskokemus luomalla jatkuvia ja merkityksellisiä kohtaamisia kaikissa kanavissa.

Mobiili- ja verkkopalvelut, milj. kirjautumista	1-12/2019	1-12/2018	Muutos, %
OP-mobiili	302,3	235,9	28 %
OP-yritysmobiili	10,2	6,0	69 %
Pivo	52,7	33,9	55 %
Op.fi	102,0	107,7	-5 %
	31.12.2019	31.12.2018	Muutos, %
Siirto-maksu, rekisteröityneet asiakkaat	666 321	522 972	27 %

Uusi PSD2-maksupalveludirektiivi astui voimaan 14.9.2019 ja toi muutoksia verkko- ja mobiilipalveluihin tunnistautumiseen. OP-mobiilissa ja OP-yritysmobiilissa asiakkaat tunnistautuvat Mobiiliavaimella, joka täyttää vahvan tunnistamisen vaatimukset ja jolla on jo yli miljoona käyttäjää. Op.fi-verkkopalveluun kirjaututaan ja maksut vahvistetaan yhä käyttäjätunnuksen, salasanan ja avainlukulistan sekä tarvittaessa lähetettävän tekstiviestivahvistuksen avulla. Vuoden 2020 tammikuusta alkaen op.fi-verkkopalveluun voi tunnistautua myös Mobiiliavaimella.

Oman talouden hallintaa tukeva Talouden tasapaino -ominaisuus tuotiin OP-mobiiliin lokakuussa 2019. Sovellus luokittelee tilitapahtumat automaattisesti ja tarjoaa kokonaiskuvan asiakkaan kulutuksesta.

Mobiili- ja verkkoasioinnin kasvusta huolimatta OP Ryhmällä on edelleen maan kattavin konttoriverkosto, johon kuuluu 352 toimipaikkaa (365) ympäri maata. Oman konttoriverkoston toimintaa tukee lisäksi laaja asiamies- ja kumppanuusverkosto, jonka merkitys on erityisen suuri vahinkovakuutusten myynnissä.

OP Ryhmä on laajasti läsnä yleisimmissä sosiaalisen median kanavissa, joissa sillä on yhteensä noin 480 000 seuraajaa (420 000). OP Ryhmän valtakunnallisten some-tilien lisäksi monilla osuuspankeilla on omat Facebook-sivut, joilla ne jakavat paikallisille asiakkaille suunnattuja julkaisuja.

Selvitys muista kuin taloudellisista tiedoista

OP Ryhmän muodostavat 147 osuuspankkia sekä niiden omistama keskusyhteisö OP Osuuskunta tytär- ja lähiyhteisöineen. Noin 2 miljoonaa omistaja-asiakasta omistavat osuuspankit ja sitä kautta koko OP Ryhmän, jonka palveluksessa työskenteli vuoden 2019 lopussa 12 226 henkilöä. OP Ryhmän liiketoiminta on jaettu kolmeen liiketoimintasegmenttiin, jotka ovat Vähittäispankki (pankkitoiminnan henkilö- ja pk-yrityisasiakkaat), Yrityspankki (pankkitoiminnan yritys- ja instituutioasiakkaat) sekä Vakuutus (vakuutusasiakkaat). OP Ryhmän päätoiminta-alue on Suomi, lisäksi OP Yrityspankki toimii Virossa, Latviassa ja Liettuassa.

OP Ryhmän vastuullisuustyö perustuu ryhmän perustehtävään ja arvoihin, joita asiakasomisteinen liiketoimintamalli tukee. Liiketoiminnan tulee edistää asiakkaiden ja toimintaympäristön hyvinvointia, turvallisuutta ja kestävää taloudellista menestystä. OP Ryhmän tavoitteena on olla vastuullisuuden edelläkävijä toimialallaan. OP Ryhmän Hyvän liiketavan periaatteet (Code of Conduct) sisältävät OP Ryhmän vastuullisuus- ja ympäristöperiaatteet, joiden mukaisesti kaikkien OP Ryhmässä

työskentelevien tulee toimia roolista, asemasta tai toimipaikasta riippumatta. Yksityiskohtaisemmat säännöt ja ohjeet täydentävät Hyvän liiketavan periaatteita. Toimittajan vastuullisuusvaatimukset (Supplier Code of Conduct) velvoittavat kaikkia ryhmän palveluntarjoajia, muita toimittajia ja kumppaneita. Kansainvälisistä sitoumuksista keskeisimpiä ovat YK:n Global Compact -aloite, YK:n vastuullisen sijoittamisen periaatteet ja vuoden 2019 syksystä alkaen YK:n vastuullisen pankkitoiminnan periaatteet. OP on yksi Suomen vastuullisen sijoittamisen yhdistyksen (FINSIF ry) perustajajäsenistä.

OP Osuuskunnan hallintoneuvosto hyväksyi joulukuussa 2019 uuden ryhmätasoisien vastuullisuusohjelman. Ohjelma rakentuu neljän teeman ympärille: vahvistamme suomalaisten taloustaitoja, edistämme kestävää taloutta, tuemme paikallista elinvoimaa ja yhteisöllisyyttä ja käytämme tietopääomaamme vastuullisesti. Vastuullisuusohjelman teemat on johdettu vastuullisuusnäkökulmien olennaisuusanalyysin pohjalta.

OP Ryhmä julkaisee vuoden 2019 vastuullisuusraportin osana vuosikatsausta helmikuussa 2020. Raportointiviitekehysten osalta raportoidaan GRI-standardien core-laajuuden mukaisesti (GRI Standards core).

Ympäristöön liittyvät näkökulmat

Ympäristövaikutuksia syntyy OP Ryhmän omassa toiminnassa, toimitusketjussa ja sijoituskohteissa. OP Ryhmän tavoitteena on rakentaa kestävää taloutta sekä tukea ilmastonmuutoksen hillintää ja siihen sopeutumista. OP Ryhmä kehittää tuotteita ja palveluita, jotka kannustavat asiakkaita vastuulliseen ja ympäristöystävälliseen toimintaan. Lisäksi ryhmä huomioi toiminnan vaikutukset luonnon monimuotoisuuteen. OP Ryhmä haluaa pienentää ilmastonmuutoksen aiheuttamaa riskiä asiakkailleen tarjoamalla heille tietoa ilmastonmuutoksesta ja ratkaisuja sen negatiivisten vaikutusten pienentämiseen. Hyvän liiketavan periaatteet sisältävät OP Ryhmän keskeisimmät ympäristö- ja ilmastotavoitteet.

Vuoden 2019 aikana kehitetty yritysrahoituksen ESG-analyysi (Environment, Social, Governance) huomioi ympäristöön liittyvät näkökulmat monipuolisesti OP Yrityspankin määrittelemän olennaisuustaulukon pohjalta. Analyysi pohjautuu kunkin toimialan kannalta olennaisimpiin liiketoimintaan vaikuttaviin asioihin. Yritysrahoituksessa OP Yrityspankki arvioi yhtiöiden vaikutukset ilmastonmuutokseen, yhtiön ilmastonmuutoksen hillintätöiden merkityksen ja ilmastonmuutoksen vaikutukset yhtiöihin. Mikäli yhtiö ei ole itse tehnyt systemaattista ilmatoriskianalyysiä tai tehtyä analyysiä olisi hyvä täydentää, OP Yrityspankin asiantuntijat tekevät siihen kehitysehdotuksia. Yritysrahoituksessa seurataan vihreiden ja kestävyyskriteerilainojen kokonaismäärää. Näitä lainoja myönnettiin vuoden 2019 aikana noin 730 miljoonaa euroa.

Sijoitustoiminnassa hallinnoidaan lyhyen ja pitkän aikavälin ilmatoriskejä rajaamalla ja poissulkemalla hiilestä riippuvaisia kaivos- ja sähköyhtiöitä ensisijaisesti aktiivisissa ja suorissa sijoituksissa. Ilmastoasioiden seuranta on integroitu salkunhoitoon OP Varainhoidossa. Salkunhoitajilla ja ESG-asiiantuntijoilla on käytössään ulkopuolisten palveluntarjoajien yhtiökohtaisia ESG-tutkimuksia, joihin sisältyy olennaiset ilmastonmuutosriskit ja -mahdollisuudet. OP Varainhoito liittyi kansainvälisen ilmastonmuutosaloitteen TCFD:n julkiseksi tukijaksi vuonna 2019.

Sijoitustoiminnan kautta aiheutuu välillisiä kasvihuonekaasupäästöjä. OP-Rahastoyhtiön hallinnoimille osake- ja korkorahastoille käytetään mittarina kaksi kertaa vuodessa julkaistavaa hiilijalanjälkilukua. Lisäksi OP-osakerahastoista julkaistaan rahastokohtaiset vastuullisuusanalyysit, joista ilmenee muun muassa kunkin rahaston positiivinen ympäristövaikutus. OP Varainhoito selvitti vuoden 2019 lopussa suorien osake- ja korkosijoitustensa ilmatoriskejä ulkopuolisen palveluntarjoajan avulla suhteessa viitesalkkuun. Selvityksen tuloksista kerrotaan OP:n vuosi 2019 -raportissa.

Sijoituskohdetta kartoittaessaan OP Kiinteistösijoitus Oy selvittää kiinteistön energiatehokkuuden ennen ostopäätöstä. Lisäksi peruskorjauksien ja uudishankkeiden yhteydessä OP Kiinteistösijoitus selvittää mahdollisuuden uusiutuvan energian tuotantoon maalämmön tai aurinkopaneelien avulla. Vuoden 2019 lopussa 16 kiinteistössä oli maalämpövoimala ja 17 kiinteistössä aurinkovoimala.

OP Ryhmän tavoitteena on olla oman toiminnan osalta hiilineutraali vuonna 2025 ja lisäksi mahdollistaa päästövähennyksiä myös toimitusketjussa. Merkittävimmät suorat ja epäsuorat päästövaikutukset aiheutuvat toimitilojen lämpö- ja sähköenergian käytöstä. Esimerkkinä toimenpiteistä tavoitteen saavuttamiseksi OP Ryhmän toimitiloissa käytetään uusiutuvaa energiaa. Vuonna 2019 uusiutuvan sähköenergian osuus koko ryhmän sähkönkulutuksesta oli 34 prosenttia (31). OP Ryhmä laskee päästöt GHG-protokollan (Greenhouse Gas Protocol) mukaisesti, ja kasvihuonekaasut ilmoitetaan CO₂-ekvivalenteina. Vuonna 2019 suorat (scope1) ja epäsuorat (scope2) vertailukelpoiset päästöt laskivat edellisestä vuodesta 2 prosenttia ja olivat 23 762 CO₂e-tonnia (24 326).

Vuosittaisen GRI:n mukaisen vastuullisuusraportoinnin lisäksi OP arvioi ilmastonmuutoksen vaikutuksia vuosittain CDP:n ilmastonmuutoskyselyssä. Vuoden 2019 CDP:n arvioinnissa OP Ryhmä nousi ensimmäisen kerran edelläkävijätasolle arvosanalla A-.

Sosiaaliset näkökulmat ja henkilöstöön liittyvät näkökulmat

OP Ryhmän tavoitteena on olla vetovoimainen työnantaja. Erinomainen työntekijäkokemus on yksi viidestä OP Ryhmän strategisesta painopisteestä. Tavoitteena on hyvinvoiva, motivoitunut ja osaava henkilöstö, joka tuottaa vetovoimaisimman asiakaskokemuksen. Vuonna 2019 työntekijäkokemuksen parantamisessa keskityttiin erityisesti seuraaviin teemoihin: työhyvinvointiin, työn merkityksellisyyden kirkastamiseen, toiminnan kehittämiseen yhdessä ja työnteon sujuvoittamiseen. Työntekijäkokemusta mitataan esimerkiksi henkilöstötutkimuksella ja seuraamalla terveysprosenttia. Henkilöstötutkimus toteutetaan seuraavan kerran vuonna 2020. Vuonna 2019 käyttöönotettu terveysprosentti (henkilöstön osuus, jolla ei sairauspoissaoloja) oli 44 prosenttia koko henkilöstöstä.

OP Ryhmässä monimuotoisuus nähdään voimavarana, ja kaikille taataan yhdenvertaiset mahdollisuudet, oikeudet ja kohtelu. Työntekijöitä kohdellaan tasavertaisesti mm. palkkauksessa, rekrytoinnissa ja etenemismahdollisuuksissa. Monimuotoisuuden edistämiseksi OP Ryhmän tavoitteena on nostaa molempien

sukupuolien osuus määritellyissä johtajatehtävissä vähintään 40 prosenttiin. Vuoden 2019 lopussa naisten osuus näissä tehtävissä oli 26 prosenttia (24). Henkilöstön jakautumista eri tehtäväryhmissä mm. sukupuolen, palkkauksen ja iän mukaan seurataan vuosittain.

OP Ryhmä edellyttää henkilöstöltä useiden asioiden osaamista viranomaissääntelyn vaatimusten lisäksi. Näiden asioiden osaamista valvotaan ja raportoidaan eri tarpeiden mukaan verkkokurssisuorituksilla. Kaikille OP Ryhmän työntekijöille yhteisiä verkkokursseja ovat mm. rahanpesun estäminen, hyvän liiketavan periaatteet, työpaikan tietoturva ja turvallisuusperehdytys.

Suomalaisten talousosaamisen tukeminen on osa OP Ryhmän yritys vastuuta. OP Ryhmä vahvisti yli 70 000 (42 000) lapsen ja nuoren taloustaitoja vuonna 2019. Taloustaitotyön kivijalka on osuuspankkien koulu- ja oppilaitoskäynnit ja pankkivierailut, joissa kohdattiin 46 000 lasta ja nuorta ympäri Suomen. Senioreiden digitaito-opastuksia järjestettiin vuonna 2019 yhteensä yli 1 000, ja niihin osallistui 28 000 senioria.

OP Ryhmän hyväntekeväisyyslahjoitukset vuonna 2019 olivat yhteensä noin 2,1 miljoonaa euroa (2,9). Lahjoitukset ohjataan vastuullisuusohjelmaa ja OP:n arvoja tukeviin teemoihin.

Ihmisoikeuksiin liittyvät näkökulmat

OP Ryhmä kunnioittaa ihmisoikeuksia ja pyrkii ehkäisemään syrjintää kaikessa toiminnassaan. OP Ryhmän omaan toimintaan ei liity merkittäviä ihmisoikeusriskejä tai -vaikutuksia. Välillisesti tällaisia vaikutuksia voi kuitenkin liittyä toimitusketjuun tai sijoitus- ja rahoituskohteiden toimintaan. OP Ryhmän Toimittajien vastuullisuusvaatimukset edellyttävät, että toimittajat varmistavat ihmisoikeuksien toteutumisen toimintaketjussaan. Tätä mitataksaan OP Ryhmä seuraa syrjintätapausten ja whistle blowing -kanavan kautta tulleiden ilmoitusten määrää.

OP Yrityspankissa vuonna 2019 kehitetyissä ESG-analyyseissa arvioidaan yhtiöiden ympäristöasioiden lisäksi systemaattisesti niiden sosiaalisia vaikutuksia ja riskejä. Lisäksi ihmisoikeusnäkökulmat sisältyvät OP Varainhoidon kansainvälisten normien seuranta- ja vaikuttamisprosessiin. OP ei tee aktiivisia suoria sijoituksia yrityksiin, jotka ovat olleet osallisena kansainvälisten normien rikkomuksissa ja joihin vaikuttaminen korjaavien toimenpiteiden osalta on ollut tuloksetonta.

OP Ryhmä julkaisee vuonna 2020 jo toisen tietotilinpäätöksen, jossa on kuvattu henkilötietojen käsittelyyn liittyvät keskeiset periaatteet ja käytännöt OP:lla. Sisäisten tietosuojan liittyvien toimintatapojen tärkein tavoite on varmistaa, että kaikki sidosryhmämme voivat luottaa OP Ryhmän tapaan hoitaa tietosuojaa-asiat ja käsitellä asiakasdataa vastuullisesti. OP Ryhmä on myös ensimmäisenä suomalaisena yrityksenä julkaisut Tekoälyn eettiset periaatteet.

OP Ryhmä edistää palveluiden saavutettavuutta ja yhdenvertaisuutta muun muassa pelkistetyn OP Saavutettava - verkkopalvelun avulla. Palvelu tarjoaa selkokielisen

verkkopalvelun asiakkaille, joilla on näkö- ja kuulorajoitteita, motorisia haasteita tai muita toimintarajoitteita.

Korruption ja lahjonnan torjunta

OP Ryhmä on sitoutunut toimimaan Hyvän liiketavan periaatteiden mukaisesti. Vastuulliseen toimintaan kuuluu eturistiriitatilanteiden hallinta ja irtisanoutuminen korruptiosta. Yksityiskohtaisemmat säännöt ja ohjeet täydentävät Hyvän liiketavan periaatteita. Hyvän liiketavan periaatteet -ohjeen toteutumisen varmistamiseksi koko OP Ryhmän henkilöstölle on toteutettu pakollinen, joka toinen vuosi suoritettava verkkokurssi. Vuosien 2018–2019 aikana Hyvän liiketavan periaatteet - verkkokurssin oli suorittanut 100 prosenttia (98) osuuspankkien henkilöstöstä ja 96 prosenttia (83) keskusyhteisön henkilöstöstä.

OP Ryhmän liiketoiminta ja yhtiöt huomioivat ja kartoittavat Operatiivisten riskien hallinnan menettelytavat -ohjeen mukaisesti säännöllisesti toimintaansa liittyvät riskit, mukaan lukien korruptioon liittyvät riskit. OP Ryhmä on laatinut sääntelyn ja viranomaisohjeiden perusteella politiikat ja menettelytavat asiakkaan tuntemiseen ja jatkuvaan seurantaan sekä henkilöstön koulutukseen, ohjeistukseen ja suojeluun. Epäilyttävistä liiketoimista raportoidaan rahanpesun selvittelykeskukselle sääntelyvaatimusten mukaisesti. Sisäistä valvontaa täydentää OP Ryhmän palveluksessa olevien mahdollisuus ilmoittaa riippumattoman kanavan kautta säännösten ja määräysten epäilystä rikkomisesta sekä syrjintäepäilyistä (whistle blowing). Ilmoitus voi myös koskea OP Ryhmän arvojen vastaista toimintaa.

Riskit ja niiden hallinta muiden kuin taloudellisten tietojen osalta

OP Ryhmän riskienhallinta- ja compliance-organisaatiot valvovat myös ei-taloudellisiin seikkoihin liittyviä riskejä ja vaatimustenmukaisuutta. Ympäristönäkökulmista riskejä voi aiheutua esimerkiksi sääolosuhteista, kuten tulvien aiheuttamat vahingot vakuutuskanassa. Sosiaalisista ja henkilöstönäkökulmista riskejä voi aiheutua esimerkiksi rahoitettavien projektien kautta ja osaavan työvoiman saatavuudessa. Ihmisoikeusnäkökulmasta riskejä voi syntyä esimerkiksi sijoituskohteiden kautta. Korruptio- ja lahjontariskejä voi aiheutua esimerkiksi rahoituspäätöksissä tai asiakkaan tuntemisen laiminlyönnissä. Ei-taloudellisten riskien toteutuminen heikentäisi OP Ryhmän mainetta ja aiheuttaisi mahdollisesti vahinkoa asiakas- ja sidosryhmäsuhteissa. Tämän kaltaisia ei-taloudellisia riskejä hallitaan muun muassa kiinnittämällä näihin riskeihin huomiota liiketoiminnan riskikartoituksissa. Lisäksi uusista tuotteista, palveluista ja toimintamalleista tehtävissä riskiarvioissa tunnistetut riskit pyritään mahdollisuuksien mukaan poistamaan. Osaltaan riskiä pienennetään myös huolehtimalla siitä, että henkilöstö on tietoinen ja noudattaa edellä mainittuihin asioihin liittyvää ohjeistusta. Yritysluottojen osalta pyritään tunnistamaan yritysrahoituksen asiakkaiden luottoriskien vaikuttavia ei-taloudellisia riskejä järjestelmällisesti.

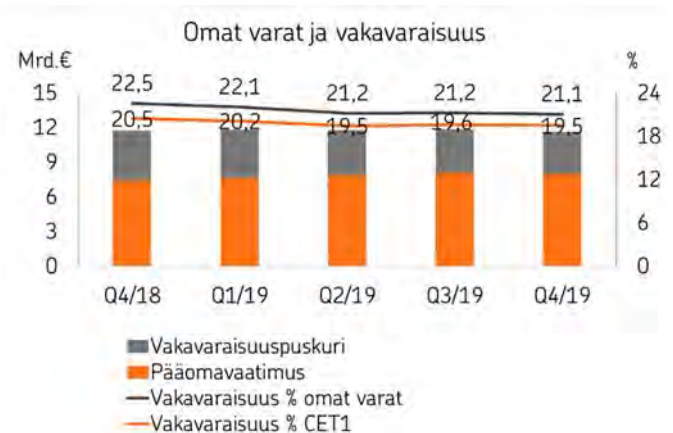
Vakavaraisuus

Rahoitus- ja vakuutusryhmittymän valvonnasta annetun lain mukainen vakavaraisuus

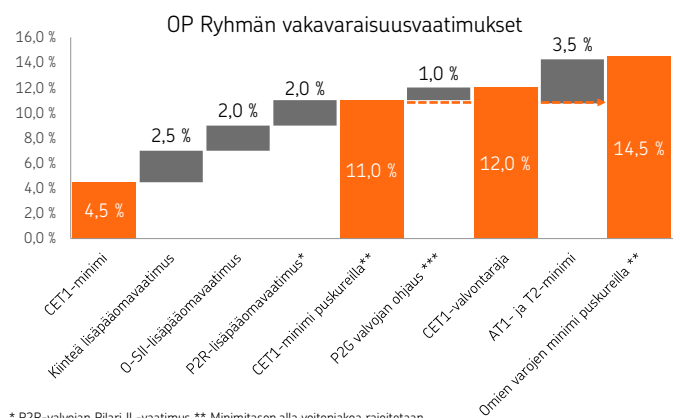
Rahoitus- ja vakuutusryhmittymän (Rava) valvonnasta annetun lain mukaan lasketut OP Ryhmän omat varat ylittivät laissa määritellyn vähimmäismäärän 3,2 miljardilla eurolla (3,7). Pankkitoiminnan pääomavaatimus nousi 14,5 prosenttiin (14,3) riskipainotetuista eristä laskettuna. Ryhmän omien varojen määrä suhteessa vähimmäispääomavaatimukseen oli 138 prosenttia (147). Pankkitoiminnan lisäpääomavaatimusten ja vakuutusyhtiöiden pääomavaatimusten seurauksena Rava-vakavaraisuuden minimitaso 100 prosenttia kuvaa tasoa, jonka puitteissa ryhmittymä voi toimia ilman puskurien alituksesta seuraavia viranomaisvelvoitteita.

Luottolaitosvakavaraisuus

OP Ryhmän CET1-vakavaraisuus oli 19,5 prosenttia (20,5). Suhdeluvun laskuun vaikuttivat luottokannan kasvu ja vähittäisvastuiden riskipainojen nousu.



OP Ryhmän luottolaitostoiminnan vakavaraisuus on vahva suhteessa lakisääteiseen ja viranomaisen asettamiin vakavaraisuusvaatimuksiin. Lakisäateinen minimi vakavaraisuussuhteelle on 8 prosenttia ja CET1-vakavaraisuudelle 4,5 prosenttia. Luottolaitoslain mukainen 2,5 prosentin kiinteä lisäpääomavaatimus, 2 prosentin O-SII-lisäpääomavaatimus ja EKP:n P2R-vaatimus nostavat käytännössä alarajan vakavaraisuussuhteelle 14,5 prosenttiin ja CET1-vakavaraisuudelle 11 prosenttiin.



* P2R-valvojan Pilari II -vaatimus ** Minimitalon alla voitontajako rajoitetaan *** P2G-valvojan ohjaus, jonka alittuessa alkaa tehostettu valvonta

OP Ryhmän luottolaitostoiminnan ydinpääoma oli 10,8 miljardia euroa (10,7). Ydinpääomaa kasvatti pankkitoiminnan tulos ja sitä pienensi riskiparametrien kasvusta johtuva odotetun tappion (EL) kasvu sekä tiettyjen johdannaistuottojen laatimisperiaatemuutos, jota ei ole oikaistu vakavaraisuuslaskennan vertailutiedoissa.

Tuotto-osuuksien määrä ydinpääomissa oli 2,9 miljardia euroa (2,9).

Kokonaisriski oli 55,5 miljardia euroa (52,1) eli 7 prosenttia suurempi kuin vuoden 2018 lopussa. EKP:n asettama vähittäisvastuiden riskipainoaraja laski 0,5 miljardiin euroon johtuen kiinteistövakuudellisten vähittäisvastuiden riskipainojen noususta. Vähittäisvastuiden keskimääräiset riskipainot nousivat riskiparametreihin lisätyn varovaisuuden ja EKP:n asettamien riskiparametrikertoimien seurauksena. Yritys- ja vähittäisvastuiden luottokanta kasvoi.

Kokonaisriski 31.12.2019
yhteensä 55,5 mrd.€
(muutos vuoden alusta 6,4 %)



Rahoitus- ja vakuutusryhmittymän sisäiset vakuutusyhtiösijoitukset käsitellään riskipainotettuina erinä EKP:n luvan mukaisesti. Oman pääoman ehtoisin sijoituksiin sisältyy ryhmän sisäisiä vakuutusyhtiömistuksia riskipainotettuina erinä 6,4 miljardia euroa noin 280 prosentin riskipainolla.

Finanssivalvonta tekee makrovakauspäätöksen neljännesvuosittain. Finanssivalvonta päätti joulukuussa 2019 edelleen olla asettamatta pankeille syklisyyttä vähentävää lisäpääomavaatimusta. Asuntolainoille asetettu 15 prosentin riskipainoarajan on voimassa vuoden 2020 loppuun asti. Asuntoluottojen riskipainojen nousua Fivan riskipainoarajalla ei ole olennaista vaikutusta vakavaraisuuteen.

Tulevassa EU-tason sääntelyssä on mukana velkaantumisasastetta kuvaava vaatimus eli vähimmäisomavaraisuusaste (Leverage Ratio). OP Ryhmän pankkitoiminnan vähimmäisomavaraisuusaste on nykytulkintojen mukaan arviolta 8,3 prosenttia (8,6) tilikauden lopun luvuilla laskettuna. Säännöluonnosten mukainen minimitaso on 3 prosenttia.

OP Ryhmän näkemyksen mukaan merkittävimmät luottolaitosvakavaraisuuteen vaikuttavat avoimet sääntely- ja valvontaympäristön muutokset ovat EKP:n sisäisten mallien (IRBA) läpikäynnistä (TRIM) mahdollisesti aiheutuvat valvojan asettamat velvoitteet ja uudesta maksukyvyttömyyden määritelmästä aiheutuvat valvojan asettamat velvoitteet.

Uuden maksukyvyttömyyden määritelmän mukainen prosessi tunnistaa maksukyvyttömyyksiä aikaisempaa herkemmin mm. julkisten maksuhäiriöiden perusteella ja henkilöasiakkaissa laajentamalla maksukyvyttömyyden velallisen kaikkiin vastuihin. Uudistuksen odotetaan lisäävän maksukyvyttömyyshavaintojen määrää ja heikentävän luottoriskiparametrejä. OP Ryhmä soveltaa ns. kaksivaiheista käyttöönottoa, jossa ensimmäisessä

vaiheessa muutetaan maksukyvyttömyyden määritelmä suunnitelman mukaan maaliskuussa 2020 ja myöhemmin toisessa vaiheessa kalibroidaan luottoriskiparametrit. Uuden maksukyvyttömyyden määritelmän käyttöönotosta aiheutuvan valvojan veloitteen arvioidaan heikentävän OP Ryhmän CET1-vakavaraisuutta 1,3 prosenttiyksikköä ensimmäisessä vaiheessa. Vakavaraisuusvaikutuksessa on huomioitu myös määritelmämuutoksesta aiheutuva tilinpäätöksen odotettavissa olevien luottotappioiden (ECL) kasvu, jonka arvioidaan olevan alle 10 prosenttia ECL:n kokonaismäärästä 31.12.2019.

EKP:n sisäisten mallien (IRBA) läpikäynnin (TRIM) vaikutukset yritysvastuisiin ovat vielä avoimena. Vaikutuksiin odotetaan tarkennusta vuoden 2020 ensimmäisen vuosipuoliskon aikana.

Vakuutus

Vahinkovakuutus- ja henkivakuutusyhtiöiden vakavaraisuus oli vahva. Omia varoja kasvatti sijoitusten arvonnousu. Toisaalta korkotason lasku kasvatti vakuutusvelkaa ja pienensi osaltaan omia varoja erityisesti henkivakuutuksessa. Vastaavasti sijoitusten arvonnousu kasvatti pääomavaateen määrää.

	Vahinkovakuutus		Henkivakuutus	
	31.12. 2019	31.12. 2018	31.12. 2019	31.12. 2018
Omat varat, milj. €*	1 008	818	1 423	1 297
Pääomavaade, milj. €*	699	621	687	578
Solvenssisuhde, %*	144	132	207	225
Solvenssisuhde, % (ilman siirtymäsäännöstä)	144	132	170	176

*siirtymäsäännökset huomioiden

EKP:n valvonta

OP Ryhmä on Euroopan keskuspankin (EKP) valvonnassa. OP Ryhmä sai 2.2.2017 EKP:n päätöksen asettaa OP Ryhmän vähittäisvastuille riskipainolattiat. EKP:n asettamat relevantit vähittäisvastuiden riskipainoarajat ovat 15,4 prosenttia kiinteistövakuudellisille ja 32,7 prosenttia muille henkilöasiakkaiden vastuille.

OP Ryhmä sai 25.4.2019 EKP:n päätöksen kiinteistövakuudellisten vähittäisvastuiden riskipainojen korotuksista osana sisäisten mallien läpikäyntiä (TRIM). Korotukset ovat voimassa toistaiseksi, kunnes päätöksessä esitetyt laadulliset vaatimukset on täytetty. Päätöksellä ei ole olennaista vaikutusta OP Ryhmän vakavaraisuuteen nykytilanteessa, kun voimassa ovat sekä EKP:n aiemmin asettama IRBA-riskipainolattia että Finanssivalvonnan asettama asuntoluottojen 15 prosentin riskipainolattia.

EKP on asettanut OP Ryhmälle valvojan arviointiin (SREP) perustuvan pääomavaatimuksen. EKP:n asettama 1.3.2019 voimaan tullut lisäpääomavaatimus (P2R) oli 2 prosenttia (1,75). Lisäksi EKP on määrittänyt vakavaraisuusohjeistuksen (P2G), jonka määrä on 1,0 prosenttia ja jonka rikkoutuminen ei vaikuttaisi esimerkiksi voitonjakoon. OP Ryhmälle asetettu lisäpääomavaatimus on hieman keskimääräistä EKP:n valvottavien pankkien lisäpääomavaatimusta alhaisempi. EKP on asettanut P2R-vaatimuksen 2,25 prosenttiin vuoden 2020

alusta alkaen, jolloin uusi CET1-minimitaso on 11,3 prosenttia ja vakavaraisuussuhteen minimitaso 14,8 prosenttia.

Kriisinratkaisusta annetun lain mukaiset velat

Luottolaitosten ja sijoituspalveluyritysten kriisinratkaisua koskevan sääntelyn mukaan kriisinratkaisuviranomaisella on oikeus puuttua pankin liikkeeseen laskemien sijoitustuotteiden ehtoihin sijoittajan asemaan vaikuttavalla tavalla. OP Ryhmän kriisinratkaisuviranomainen on Brysselissä toimiva EU:n kriisinratkaisuneuvosto (Single Resolution Board, SRB). OP Ryhmän omien varojen ja alentamiskelpoisten velkojen (MREL) vaatimukseksi on asetettu 13,4 miljardia euroa eli 27,3 prosenttia vuoden 2017 lopun kokonaisriskin määrästä. OP Ryhmän tavoitteena on kattaa MREL-vaatimus omilla varoilla ja muilla huonomman etuoikeuden veloilla. OP Ryhmän MREL-suhdeluku oli arviolta 43 prosenttia tilikauden lopussa. SRB on vahvistanut OP Ryhmän kriisinratkaisustrategian, jossa kriisinratkaisutoimet kohdistettaisiin Single Point of Entryyn toimivaan OP Yrityspankkiin.

Riskienhallinnan keskeiset periaatteet

Riskienhallinnan tavoitteena on turvata OP Ryhmän ja sen yritysten riittävä riskinkantokyky ja varmistaa, ettei liiketoiminnan riskinotto vaarana kannattavuutta, vakavaraisuutta, maksuvalmiutta tai strategisten tavoitteiden saavuttamista ja siten turvata toiminnan jatkuvuus.

Jokainen OP Ryhmän yhtiö keskittyy toteuttamaan palvelu- ja riskinkantokykensä mukaista rooliaan ryhmän sisäisen työnjaon mukaisesti.

Riskienhallintaprosessin tärkeimpiä tehtäviä ovat riskien tunnistaminen, arviointi, mittaaminen, hinnoittelu ja rajaaminen sekä riskinottokapasiteetin tarpeen määrittely ja allokointi liiketoiminnoille strategian mukaisesti.

OP Ryhmän ja sen yhtiöiden riskinoton pysymistä riskinoton periaatteiden mukaisena rajataan ja ohjataan vuosittain vahvistettavilla toleransseilla, limiiteillä ja valvontarajoilla. Vuodelle 2019 OP Osuuskunnan hallintoneuvosto vahvisti toleranssit OP Ryhmän vakavaraisuudelle, maksuvalmiudelle sekä ryhmän merkittäviksi määritellyille riskeille.

Keskusyhteisön riskienhallinta vastaa OP Ryhmän riskienhallintaprosessista sekä riskienhallintamenettelyjen riittävydestä ja asianmukaisuudesta. Liiketoiminnot vastaavat päivittäisestä operatiivisesta riskienhallinnasta riskienhallintaprosessin määrittelemissä puitteissa.

Keskusyhteisö antaa ryhmään kuuluville yhtiöille ohjeita riskienhallinnan turvaamiseksi ja valvoo, että ne toimivat viranomaissäännösten, omien sääntöjensä, keskusyhteisön antamien ohjeiden ja OP Ryhmän sisäisten sekä asiakassuhteissa asianmukaisten ja eettisesti hyväksyttävien menettelytapojen mukaisesti.

Riskienhallinnan periaatteet on kuvattu tarkemmin tilinpäätöksen liitteessä 2 "OP Ryhmän riskienhallinnan periaatteet".

Riskiasema

OP Ryhmän riskiasema on pysynyt muuttumattomana. Riskinkantokyky on vahva ja turvaa ryhmän liiketoiminnan toimintaedellytykset.

Vahva riskinkantokyky ja maltillinen tavoiteriskitaso pitivät luottoriskiaseman vakaana.

OP Ryhmän rahoitusasema ja maksuvalmius on hyvä. Rahoituksen saatavuus on säilynyt hyvänä. Tilikauden aikana OP Ryhmä laski liikkeeseen pitkäaikaisia joukkovelkakirjalainoja yhteensä 6,7 miljardin euron edestä (3,3). Talletusten osuus luottokannasta on säilynyt vakaana tilikauden ajan.

OP Ryhmän markkinariski laski tilikaudella. Ryhmän markkinariskiä mittaava VaR-tunnusluku oli tilikauden lopulla 143 miljoonaa euroa (160). VaR-tunnusluku sisältää vakuutusyhteisöjen kokonaistaseen, trading-toiminnan, likviditeettireservin ja sisäisen pankin korkoriskiposition.



Operatiivisten riskien taso nousi tilikaudella yksittäisestä merkittävästä riskitapahtumasta johtuen. Toteutuneista operatiivisista riskeistä aiheutui tilikaudella 15 miljoonan euron (6) bruttokustannukset.

Vähittäispankki ja Yrityspankki

Pankkitoiminnan keskeiset riskit ovat asiakasliiketoiminnasta syntyvä luottoriski sekä markkinariski.

Pankkitoiminnan luottoriskiasema säilyi vakaana ja riskitasoltaan maltillisena.

	OP Ryhmä		Vähittäispankki		Yrityspankki	
	31.12.2019	31.12.2018	31.12.2019	31.12.2018	31.12.2019	31.12.2018
Vastuut*, mrd. €	118,1	110,1	79,3	74,1	38,8	36,0
henkilöasiakkaiden vastuut, mrd. €	59,9	56,4	57,7	54,5	2,2	1,9
joista parhaimmissa luottoluokissa**, %	82,7	84,7	85,2	87,0	17,6	17,8
joista muissa luottoluokissa (pois lukien maksukyvyttömät), %	16,6	14,7	14,2	12,3	81,6	81,6
joista maksukyvyttömiksi luokitellut, %	0,6	0,6	0,6	0,6	0,8	0,6
maksukyvyttömiksi luokitellut***, mrd. €	0,4	0,4	0,4	0,3	0	0,0
yritysassiakkaiden vastuut, mrd. €	51,7	48,5	19,7	18,1	32,0	30,4
joista parhaimmissa luottoluokissa**, %	51,8	54,3	37,6	38,3	60,6	63,8
joista muissa luottoluokissa (pois lukien maksukyvyttömät), %	46,9	44,7	60,5	59,9	38,6	35,7
joista maksukyvyttömiksi luokitellut, %	1,3	1,0	1,9	1,9	0,8	0,5
maksukyvyttömiksi luokitellut***, mrd. €	0,6	0,5	0,4	0,3	0,3	0,1
muut vastuut, mrd. €	6,7	5,2	1,9	1,5	4,6	3,7
Ongelmasaamiset****, mrd. €	3,1	3,1	2,8	2,9	0,2	0,1
Ongelmasaamiset luotto- ja takauskannasta, %	3,2	3,4	4,1	4,5	0,9	0,6
Järjestämättömät saamiset luotto- ja takauskannasta, %	1,1	1,0	1,3	1,3	0,5	0,4
Terveet lainanhoitajustosaamiset luotto- ja takauskannasta, %	2,2	2,4	2,8	3,2	0,4	0,2
Terveet lainanhoitajustosaamiset ongelmassaamisista, %	66,5	69,5	68,6	71,1	42,8	36,6

*Vastuut eivät sisällä OP Ryhmän luottolaitoksia tytäryhtiöineen eivätkä oman pääoman ehtoisia sijoituksia. Vertailukauden luvut on oikaistu nykyisen seurannan mukaisiksi.

**Henkilöasiakkailta luottoluokissa A+–B- olevat sopimukset, yritysassiakkailta luottoluokissa 1–5,5 (IG) olevien asiakkaiden vastuut

***Henkilöasiakkailta luottoluokassa F olevat sopimukset, yritysassiakkailta luottoluokissa 11–12 olevien asiakkaiden vastuut

****Ongelmasaamisilla tarkoitetaan yli 90 päivää erääntyneitä saamisista, muita riskillisiksi luokiteltuja saamisista sekä saamisista, joihin kohdistuu asiakkaan taloudellisista vaikeuksista johtuva lainanhoitojousto. Lainanhoitojoustot ovat asiakkaan aloitteesta sovittuja helpotuksia alkuperäiseen maksuohjelmaan, ja niillä pyritään auttamaan asiakasta selviytymään väliaikaisista maksuvaikkeuksista. Terveitä lainanhoitojoustosaamisista ovat koeajalla olevat järjestämättömistä saamisista jo tervehtyneet lainanhoitojoustosaamiset tai saamiset, joissa lainanhoitojousto on tehty sopimukseen, joka ei ollut järjestämätön. Muista kuin asiakkaan taloudellisista vaikeuksista johtuneita maksuohjelmamuutoksia ei luokitella ongelmassaamisiksi.

Yhdenkään asiakkaan asiakasriski ei vähennyserien ja muiden luottoriskin vähentämistekniikoiden jälkeen ylittänyt kymmentä prosenttia omista varoista. Asiakasriskejä kattavat omat varat olivat 11,8 miljardia euroa (11,4).

OP Ryhmässä hallinnoitavien talletussuojan piiriin kuuluvien talletusten yhteismäärä joulukuun lopussa oli 38,0 miljardia euroa (36,0). Talletussuojarahastosta korvataan enintään 100 000 euroa yhtä OP Ryhmän asiakasta kohden.

Yritys- ja asuntoyhteisövästuiden merkittävimmät toimialat	31.12.2019	31.12.2018**
Asuntojen vuokraus ja hallinta*, %	18,1	18,3
Muiden kiinteistöjen vuokraus ja hallinta, %	10,8	10,0
Palvelut, %	10,6	10,1
Muut toimialat, %	60,6	61,6
Yhteensä, %	100	100

*Asuntojen vuokraus ja hallinta -toimialan vastuista 93,9 prosenttia oli asuntoyhteisöjen vastuuta ja 10,0 prosenttia oli julkisyhteisöjen takaamia.

**Vertailukauden luvut on oikaistu nykyisen seurannan mukaisiksi.

Vähittäispankin korkoriski mitattuna yhden prosenttiyksikön koronlaskun vaikutuksena 12 kuukauden korkokatteeseen oli joulukuun lopussa -40 miljoonaa euroa (-48). Korkotuloriski lasketaan yhden vuoden aikaperiodille jakamalla kolmen seuraavan vuoden korkotuloriskin summa kolmella. Vertailutieto on laskettu yhden prosenttiyksikön koronlaskun vaikutuksena seuraavan 12 kuukauden korkokatteeseen.

Vakuutus

Vahinkovakuutus

Vahinkovakuutuksen keskeiset riskit ovat vahinkokehitykseen liittyvät vakuutustekniset riskit, vakuutusvelan katteena olevien sijoitusten markkinariskit, eläkemutoisen vakuutusvelan edunsaajien eliniän odotteen ennakoitua nopeampi kasvu, vakuutusvelan arvostamisessa käytetty korkotaso sekä vakuutusvelan diskonttokoron ja markkinakorkojen välinen ero.

Eliniän odotteen kasvu yhdellä vuodella kasvattaisi eläkemutoista vakuutusvelkaa 48 miljoonaa euroa (45). Vakuutusvelan arvostamisessa käytetyn korkotason laskeminen 0,1 prosenttiyksiköllä kasvattaisi vakuutusvelkaa 26 miljoonaa euroa (23).

Vahinkovakuutuksen vakuutusteknisissä riskeissä ei tapahtunut merkittäviä muutoksia. Vahinkovakuutuksen merkittävin markkinariski on markkinakorkojen laskun vakuutusvelan arvoa ja pääomavaadetta nostava vaikutus. Vahinkovakuutuksen diskonttokorko laskettiin 1,5 prosentista 1,0 prosenttiin marraskuun lopussa. Vahinkovakuutuksen vakuutusvelan

korkoriski oli suojattu johdannaisilla, jolloin diskonttokoron muutosta vastaava erä näkyy positiivisena arvonmuutoksena sijoitustoiminnan nettotuotoissa.

Vakuutusvelan arvostamisessa käytettävän korkotason muutosten aiheuttamaa tulosvaihtelua vaimennetaan edelleen joukkolainasijoituksilla ja johdannaissopimuksilla.

Sijoitusten riskiasema oli tilikaudella vakaa. Riskiä mittaava VaR-tunnusluku oli tilikauden lopulla 54 miljoonaa euroa (50). Sijoitussalkun omaisuuslajijakaumassa ei tapahtunut merkittäviä muutoksia. Vakuutusvelan korkoriskiä on suojattu korkojohdannaisilla. Salkun korko- ja luottoriski säilyi vakaana.

Henkivakuutus

Henkivakuutuksen keskeisimmät riskit ovat henkivakuutuksen sijoitusomaisuuden markkinariskit, vakuutusvelan arvostamisessa käytetty korkotaso sekä vakuutettujen eliniän odotteen ennakoitua nopeampi kasvu.

Eliniän odotteen kasvu yhdellä vuodella kasvattaisi vakuutusvelkaa 26 miljoonaa euroa (26). Vakuutusvelan arvostamisessa käytetyn korkotason laskeminen 0,1 prosenttiyksiköllä kasvattaisi vakuutusvelkaa 31 miljoonaa euroa (29).

Suomi-yhtiöstä siirtyneiden eriytettyjen vakuutuskantojen sijoitusriskejä ja asiakaskäyttämisen muutokseen liittyviä riskejä on puskuroitu. Puskuri riittää kattamaan merkittävän negatiivisen sijoitusomaisuuden tuoton eriytetyille kannoille, minkä jälkeen OP Ryhmä kantaa kantojen riskit. Puskurit olivat yhteensä 327 miljoonaa euroa (289) joulukuun lopussa.

Sijoitusten riskiasema oli tilikaudella vakaa. Riskiä mittaava VaR-tunnusluku oli tilikauden lopulla 58 miljoonaa euroa (56). Sijoitussalkun omaisuuslajijakaumassa ei tapahtunut merkittäviä muutoksia. Vakuutusvelan korkoriskiä on suojattu korkojohdannaisilla. Salkun korko- ja luottoriski säilyi vakaana.

Muu toiminta

Muun toiminnan keskeiset riskit ovat likviditeettireservin luotto- ja markkinariskit sekä likviditeettirisikit. Merkittävien markkinariskitekijä on luottospreadien muutosten vaikutus likviditeettireserviin sisältyvien saamistodistusten arvoon.

Likviditeettireservin saamistodistusten markkina-arvoon suhteutettu markkinariski (VaR 95 %) pysyi vakaana tilikaudella. Omaisuuslajijakaumassa ei tapahtunut merkittäviä muutoksia.

OP Ryhmä turvaa maksuvalmiutensa likviditeettireservillä, joka muodostuu pääasiassa talletuksista keskuspankkiin ja keskuspankkirahoituksen vakuudeksi kelpaavista saamisista. Likviditeettireservi riittää kattamaan lyhyen aikavälin rahoitustarpeen tiedossa olevien ja ennakoitujen maksuvirtojen sekä likviditeettistressiskenaarion osalta.

OP Ryhmän maksuvalmiutta ja likviditeettireservin riittävyyttä seurataan muun muassa maksuvalmiusvaatimusta mittaavalla LCR-suhdeluvulla. Sääntelyn mukaan LCR-suhdeluvun on oltava vähintään 100 prosenttia. OP Ryhmän LCR-suhdeluku oli 141 prosenttia (143).

OP Ryhmän pitkäaikaisen rahoituksen riittävyyttä seurataan muun muassa rakenteellista rahoitusriskiä mittaavalla NSFR-suhdeluvulla. Sääntelyssä NSFR-suhdeluvulle ei ole vielä asetettu vähimmäisvaatimusta. OP Ryhmän NSFR-suhdeluku oli nykytulkintojen mukaan 112 prosenttia (111).

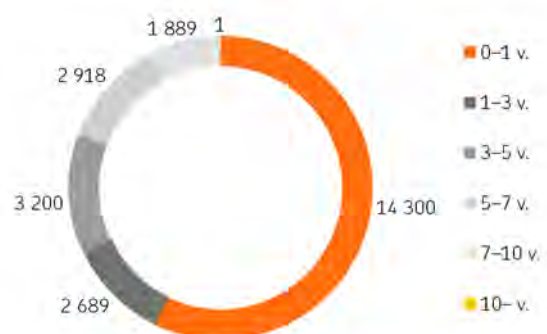
Likviditeettireservi

Mrd. €	31.12.2019	31.12.2018	Muutos, %
Talletukset keskuspankissa	11,9	12,2	-2,5
Vakuuskelpoiset saamistodistukset	11,1	9,2	20,9
Vakuuskelpoiset yritysluotot	0,0		
Yhteensä	23,0	21,4	7,6
Ei-vakuuskelpoiset saamiset	2,0	1,3	48,9
Likviditeettireservi markkina-arvo	25,0	22,7	10,0
Vakuuden aliarvostus (Haircut)	-0,8	-0,7	22,6
Likviditeettireservi vakuusarvo	24,2	22,0	9,6

Likviditeettireservi sisältää hyvän luottoluokituksen omaavien valtioiden, kuntien, rahoituslaitosten ja yritysten liikkeeseen laskemia saamistodistuksia ja arvopaperistettuja saamisia.



Likviditeettireserviin luettavien rahoitusvarojen maturiteettijakauma 31.12.2019, milj.€



Luottoluokitukset

31.12.2019

Luokituslaitos	Lyhyt varain- hankinta	Näkymä	Pitkä varain- hankinta	Näkymä
Standard & Poor's	A-1+	Vakaa	AA-	Vakaa
Moody's	P-1	Vakaa	Aa3	Vakaa

OP Yrityspankki Oyj:llä on luottoluokitukset Standard & Poor's Global Ratings Europe Limitedistä ja Moody's Investors Service (Nordics) AB:stä. OP Yrityspankin luottokelpoisuutta arvioidessaan luottoluokituslaitokset ottavat huomioon koko OP Ryhmän taloudellisen aseman.

Luottoluokitukset eivät muuttuneet tilikaudella.

Segmenttien tulos

OP Ryhmän liiketoimintasegmentit ovat Vähittäispankki (Pankkitoiminnan henkilö- ja pk-yrityssiakkaat), Yrityspankki (Pankkitoiminnan yritys- ja instituutioasiakkaat) ja Vakuutus (Vakuutusasiakkaat). Terveys- ja hyvinvointiliiketoiminta sisältyy Vakuutusliiketoimintasegmenttiin. Liiketoimintasegmentteihin kuulumaton toiminta esitetään segmentissä "Muu toiminta". Segmenttiraportointi laaditaan noudattaen OP Ryhmän tilinpäätöksen laatimisperiaatteita.

Vähittäispankki

- Tulos ennen veroja oli 235 miljoonaa euroa (421). Ilman työeläkevastuun siirron vaikutusta tulos ennen veroja kasvoi 13 miljoonaa euroa.
- Tuotot kasvoivat 1,4 prosenttia. Korkokate kasvoi 4,0 prosenttia vertailukaudesta ja nettopalkkiotuotot 4,6 prosenttia.
- Kulut kasvoivat 18,7 prosenttia 1 172 miljoonaan euroon. Ilman vertailukaudella tehdyn työeläkevastuun siirron vaikutusta kulut pienenevät 1,2 prosenttia ja henkilöstökulut olivat 426 miljoonaa euroa (424). Poistot ja arvonalentumiset pienenevät 34,7 prosenttia vertailukauden sisältäessä 45,6 miljoonaa euroa arvonalentumispoistoja. Liiketoiminnan muut kulut kasvoivat 2,0 prosenttia ICT-kulujen ja volyymikasvun johdosta.
- Luottokanta kasvoi 4,7 prosenttia ja talletuskanta 7,2 prosenttia.
- Saamisten arvonalentumisten määrä oli 36 miljoonaa euroa (33). Järjestämättömät saamiset olivat 1,3 prosenttia (1,3) luotto- ja takaukskannasta.
- Vähittäispankin merkittävimmät kehityspanostukset kohdistuivat maksamisen ja rahoituksen järjestelmien uudistamiseen.

Avainlukuja

Milj. €	1-12/2019	1-12/2018	Muutos, %
Korkokate	922	886	4,0
Nettopalkkiotuotot	708	677	4,6
Sijoitustoiminnan nettotuotot	-17	9	-286,0
Muut tuotot	43	62	-30,3
Tuotot yhteensä	1 657	1 635	1,4
Henkilöstökulut (ilman työeläkevastuun siirtoa)	426	424	0,4
Lakisääteisen työeläkevastuun siirto		-199	
Poistot ja arvonalentumiset	55	84	-34,7
Liiketoiminnan muut kulut	692	678	2,0
Kulut yhteensä	1 172	987	18,7
Saamisten arvonalentumiset	-36	-33	-
OP-bonukset omistaja-asiakkaille	-214	-194	-
Tulos ennen veroja	235	421	-44,2
Kulu-tuotto-suhde, %	70,7	60,4	10,3*
Järjestämättömät saamiset luotto- ja takaukskannasta, %	1,3	1,3	0,0*
Koko pääoman tuotto (ROA), %	0,24	0,43	-0,20*
Koko pääoman tuotto ilman OP-bonuksia, %	0,45	0,63	-0,19*
Milj. €			
Nostetut asuntoluotot	7 799	7 633	2,2
Nostetut yritysluotot	2 729	2 335	16,9
Välitetyt asunto- ja kiinteistökaupat, kpl	12 139	12 158	-0,2
Mrd. €	31.12.2019	31.12.2018	Muutos, %
Luottokanta			
Asuntoluotot	39,6	38,6	2,6
Yritysluotot	8,1	7,4	9,2
Asuntoyhteisöt ja muut luotot	20,4	19,1	7,2
Luottokanta yhteensä	68,1	65,0	4,7
Takaukskanta	0,8	0,6	21,4
Talletukset			
Käyttö- ja maksuliiketalletukset	35,4	32,6	8,5
Sijoitustalletukset	19,0	18,1	4,8
Talletukset yhteensä	54,4	50,8	7,2

*Suhdeluvun muutos

OP Ryhmän Vähittäispankki-segmentti muodostuu henkilö- ja pk-yritysassiakkaiden pankkitoiminnasta ja varallisuudenhoidosta osuuspankeissa sekä keskusyhteisökonsernissa.

Luottokanta kasvoi 4,7 prosenttia 68,1 miljardiin euroon. Uusia asuntoluottoja nostettiin tilikaudella 2,2 prosenttia vertailukautta enemmän. Asuntoluottokanta kasvoi 2,6 prosenttia 39,6 miljardiin euroon. Asiakkaiden kiinnostus asuntoluottojen ja asuntoyhteisöluottojen suojaamiseen jatkui. Henkilöasiakkaiden asuntoluotoista oli tilikauden lopussa korkosuojattu 24,5 prosenttia (20,1).

Yritysluottokannan kasvu oli vahvaa keskivertoa vaisummasta talouskasvusta huolimatta, ja kanta kasvoi 9,2 prosenttia 8,1 miljardiin euroon.

Talletuskanta kasvoi 7,2 prosenttia 54,4 miljardiin euroon. Kasvu muodostui erityisesti käyttö- ja maksuliiketeleistä, mutta myös sijoitustalletuksista kotitalouksien talletuksien kasvaessa voimakkaimmin. Yritysten talletuskasvu tasoittui edelleen alkuvuoden kovan kasvuvauhdin jälkeen.

Sijoittaja- ja säästäjäasiakkaiden kokonaismäärä kasvoi tilikauden aikana lähes 34 000:lla ja oli joulukuun lopussa noin 829 000.

OP Kodin välittämien asunto- ja kiinteistökauppojen määrä vuoden viimeisellä neljänneksellä kasvoi 3,5 prosenttia edellisen vuoden vastaavasta ajankohdasta. Koko tilikaudella välitettyjen kauppojen määrä pysyi vertailukauden tasolla.

OP on ollut mukana kehittämässä digitaalisen asuntokaupan alustaa (DIAS), joka tehdään pankkien, kiinteistönvälitysalan, teknologiayrityksen ja viranomaisten yhteistyönä. Asunto-osakekaupan digitalisointi alkoi vuoden 2019 alussa ja etenee

vaiheittain. Tilikauden lopulla digitaalisia asunto-osakekauppoja tehtiin jo päivittäin.

Tilikaudella vietiin läpi laaja PSD2-regulaatiomuutoshanke, jonka osana toteutettiin mm. ulkoiset tili- ja maksurajapinnat sekä vahvan sähköisen tunnistamisen muutokset. Lisäksi OP Ryhmän kortti uudistus eteni suunnitellusti.

Tilikauden tulos

Vähittäispankin tulos ennen veroja oli 235 miljoonaa euroa (421). Korkokate kasvoi 4,0 prosenttia luottokannan kasvun ja varainhankintakustannusten laskun seurauksena 922 miljoonaan euroon (886). Nettopalkkiotuotot kasvoivat 4,6 prosenttia 708 miljoonaan euroon (677). Sijoitustoiminnan nettotuotot ja muut tuotot laskivat vertailukaudesta. Tuotot kasvoivat yhteensä 1,4 prosenttia.

Kulut kasvoivat 18,7 prosenttia 1 172 miljoonaan euroon (987). Ilman vertailukaudella tehdyn työeläkevastuun siirron vaikutusta kulut pienenevät 1,2 prosenttia. Vertailukelpoiset henkilöstökulut olivat 426 miljoonaa euroa ja pysyivät vertailukauden tasolla (424). Poistot ja arvonalentumiset pienenevät 34,7 prosenttia vertailukauden sisältäessä 45,6 miljoonaa euroa arvonalentumispoistoja. Liiketoiminnan muut kulut kasvoivat 2,0 prosenttia 692 miljoonaan euroon (678). Liiketoiminnan muita kuluja kasvatti ICT-kulujen 17 miljoonan euron kasvu. EU:n vakausmaksu pieneni vertailukaudesta 2 miljoonaa euroa. Kulu-tuotto-suhde oli 70,7 prosenttia (60,4).

Saamisten arvonalentumisten määrä kasvoi 36 miljoonaan euroon (33). Järjestämättömät saamiset olivat 1,3 prosenttia (1,3) luotto- ja takauskannasta.

Yrityspankki

- Tulos ennen veroja oli 311 miljoonaa euroa (408). Ilman työeläkevastuun siirron vaikutusta tulos ennen veroja laski 65 miljoonaa euroa.
- Tuotot pienivät 1,4 prosenttia. Korkokate kasvoi 9,6 prosenttia ja nettopalkkiotuotot laskivat 3,3 prosenttia. Sijoitustoiminnan nettotuotot pienivät 27,6 prosenttia johdannaisten arvostusmalleihin tehtyjen muutosten, CVA-arvostuksen ja vertailukautta alhaisempien myyntivoittojen seurauksena.
- Kulut kasvoivat 277 miljoonaan euroon (232). Liiketoiminnan muut kulut kasvoivat 9,5 prosenttia ICT-kulujen kasvun johdosta.
- Luottokanta kasvoi 6,2 prosenttia ja talletuskanta pieneni 0,3 prosenttia. Yrityspankki-segmentin hallinnoitavat varat kasvoivat 12,2 prosenttia.
- Arvon alentumisten määrä oli 51 miljoonaa euroa (12). Järjestämättömät saamiset olivat 0,5 prosenttia (0,4) luotto- ja takauskannasta.
- Yrityspankki-segmentin merkittävimmät kehityspanostukset kohdistuivat maksamisen, rahoituksen ja varainhoidon järjestelmien uudistamiseen.

Avainlukuja

Milj. €	1-12/2019	1-12/2018	Muutos, %
Korkokate	383	350	9,6
Nettopalkkiotuotot	125	130	-3,3
Sijoitustoiminnan nettotuotot	119	165	-27,6
Muut tuotot	27	20	34,7
Tuotot yhteensä	655	664	-1,4
Henkilöstökulut (ilman työeläkevastuun siirtoa)	76	77	-2,0
Lakisääteisen työeläkevastuun siirto		-32	
Poistot ja arvonalentumiset	20	21	-3,7
Liiketoiminnan muut kulut	182	166	9,5
Kulut yhteensä	277	232	19,7
Saamisten arvonalentumiset	-51	-12	-
OP-bonukset omistaja-asiakkaille	-16	-14	-
Tulos ennen veroja	311	408	-23,8
Kulu-tuotto-suhde, %	42,3	34,9	-7,5*
Järjestämättömät saamiset luotto- ja takauskannasta, %	0,5	0,4	0,1*
Koko pääoman tuotto (ROA), %	0,85	1,43	-0,58*
Koko pääoman tuotto ilman OP-bonuksia, %	0,90	1,47	-0,57*
Mrd. €	31.12.2019	31.12.2018	Muutos, %
Luottokanta			
Yritysluotot	14,5	13,8	5,1
Asuntoyhteisöt ja muut luotot	9,2	8,5	8,2
Luottokanta yhteensä	23,7	22,3	6,2
Talletukset	11,2	11,2	-0,3
Hallinnoitavat varat (brutto)			
Sijoitusrahastot	25,6	22,7	13,1
Instituutioasiakkaat	22,5	21,5	4,8
Private Banking	9,9	7,6	30,6
Hallinnoitavat varat (brutto) yhteensä	58,0	51,7	12,2
Milj. €	1-12/2019	1-12/2018	Muutos, %
Nettomyynti			
Private Banking -asiakkaat	49	67	-26,0
Instituutioasiakkaat	-49	363	-
Nettomyynti yhteensä	1	430	-99,8

*Suhdeluvun muutos

OP Ryhmän Yrityspankki-segmentti muodostuu yritys- ja instituutioasiakkaiden pankkitoiminnasta sekä varallisuudenhoidosta. Segmentti sisältää OP Yrityspankki Oyj:n pankkitoiminnan, OP Varainhoito Oy:n, OP-Rahastoyhtiö Oy:n ja OP Kiinteistösi joitus Oy:n.

Luottokanta kasvoi 6,2 prosenttia 23,7 miljardiin euroon. Talletuskanta pieneni 0,3 prosenttia 11,2 miljardiin euroon. Pääomamarkkinatuotteiden kysyntä kasvoi vertailukaudesta.

Yrityspankin merkittävimmät kehityspanostukset kohdistuivat maksamisen, rahoituksen ja varainhoidon järjestelmien uudistamiseen. Tilikaudella OP laajensi OP Autorahoituspalvelun myös kuluttajien väliseen autokauppaan. OP Autorahoituksen myöntää OP Yrityspankki Oyj.

Huhtikuussa OP otti käyttöön saapuvat SEPA-pikasiirrot, joiden avulla asiakkaat voivat vastaanottaa reaaliaikaisia maksuja muista rahalaitoksista yhtenäisen euromaksualueen sisällä. Lokakuussa OP alkoi tarjota asiakkailleen sekä saapuvat että lähtevät reaaliaikaiset SEPA-pikasiirrot. Muutos toteutetaan vaiheittain eri kanavissa.

Marraskuussa OP Yrityspankki Oyj nousi parhaaksi pankiksi Prosperan Corporate Banking 2019 Finland -tutkimuksessa keski suurten yritysten kategoriassa eli liikevaihdoltaan 0,5–1,5 miljardin euron liikevaihdon yrityksissä.

Marraskuussa The Banker valitsi OP:n jälleen Suomen parhaaksi pankiksi (Bank of the Year 2019) vuosittaisessa arvostelussaan.

Varainhoidon tilikauden nettomyynti laski vertailukaudesta ja oli miljoonaa euroa. Yrityspankki-segmentin hallinnoitavat varat kasvoivat 12,2 prosenttia 58,0 miljardiin euroon. Hallinnoitavat varat sisälsivät noin 11 miljardia euroa OP Ryhmään kuuluvien yritysten varoja (11).

OP-Rahastojen osuudenomistajien määrä kasvoi tilikaudella bruttona noin 71 000:lla 849 000 osuudenomistajaan. OP-Rahastojen Morningstar-luokitus oli 3,21 (3,04).

Sijoittajien kiinnostus vastuullisen sijoittamisen rahastoihin on ollut kasvussa. Tilikaudella OP ja Finnfund ilmoittivat perustavansa Suomen ensimmäisen kehittyville markkinoille sijoittavan vaikuttavuusrahaston. OP Finnfund Global Impact Fund I -rahasto tukee mitattavalla tavalla YK:n kestävän kehityksen tavoitteiden saavuttamista.

Tilikauden tulos

Yrityspankin tulos ennen veroja oli 311 miljoonaa euroa (408). Tuotot olivat 655 miljoonaa euroa (664) ja kulut 277 miljoonaa euroa (232). Kulut kasvoivat ilman työelästäsiirron vaikutusta 13 miljoonaa euroa 277 miljoonaan euroon. Kulu-tuotto-suhde heikkeni ja oli 42,3 prosenttia (34,9). Korkokate kasvoi 9,6 prosenttia pääosin luottokannan kasvun seurauksena 383 miljoonaan euroon.

Yrityspankin nettopalkkiotuotot olivat 125 miljoonaa euroa (130). Nettopalkkiotuotot varainhoidon liiketoiminnasta olivat 0,18 prosenttia hallinnoitavien varojen bruttomäärästä. Muiden nettopalkkiotuottojen lasku johtuu pääosin OP Ryhmän sisäisistä veloituksista.

Yrityspankki-segmentin nettopalkkiotuotot

Milj. €	1-12/2019	1-12/2018	Muutos, %
Rahastot	105	103	1,4
Omaisuu denhoito	24	21	4,2
Muut	-4	5	-
Yhteensä	125	130	-3,3

Sijoitustoiminnan nettotuotot pienivät 27,6 prosenttia 119 miljoonaan euroon. Vertailukauden sijoitustoiminnan nettotuottoja kasvatti yksittäinen 15 miljoonan euron myyntivoitto. CVA-arvostus heikensi tulosta 12 miljoonaa euroa, vertailukaudella se paransi tulosta 9 miljoonaa euroa. Johdannaisten arvostusmalleihin tehdyt muutokset laskivat sijoitustoiminnan nettotuottoja 25 miljoonaa euroa.

Kulut kasvoivat 277 miljoonaan euroon (232). Henkilöstökulut laskivat ilman työelästäsiirron vaikutusta 2 miljoonaa euroa 76 miljoonaan euroon. Vertailukaudella työeläkevästäsiirto paransi tulosta ennen veroja 32 miljoonaa euroa. Liiketoiminnan muut kulut kasvoivat 9,5 prosenttia 182 miljoonaan euroon. ICT-kulujen kasvu oli 19 miljoonaa euroa.

Saamisten arvonalentumiset olivat 51 miljoonaa euroa (12). Järjestämättömät saamiset olivat 0,5 prosenttia (0,4) luotto- ja takauksista.

Vakuutus

- Tulos ennen veroja oli 373 miljoonaa euroa (260) sijoitustoiminnan nettotuottojen kasvettua.
- Vahinkovakuutuksen vakuutusmaksutuotot kasvoivat 0,9 prosenttia (4,0 prosenttia ilman vuonna 2018 myytyä Baltian liiketoimintaa). Vahinkovakuutuksen diskonttokorko laskettiin 1,5 prosentista 1,0 prosenttiin, mikä pienensi vakuutuskatetta 136 miljoonaa euroa.
- Tuotot sijoitustoiminnasta olivat 331 miljoonaa euroa (92) väliaikainen poikkeusmenettely mukaan lukien. Sijoitustaseen nettotuotto käyvin arvo oli vahinkovakuutuksessa 96 miljoonaa euroa (14) ja henkivakuutuksessa 72 miljoonaa euroa (53).
- Operatiivinen yhdistetty kulusuhde oli 92,7 prosenttia (92,0) ja operatiivinen riskisuhde 65,1 prosenttia (64,5). Operatiivinen toimintakulusuhde oli 27,7 prosenttia (27,4).
- Henkivakuutuksen sijoitussidonnaiset vakuutussäästöt kasvoivat 10,7 prosenttia 10,9 miljardiin euroon.
- Kehityspanostukset kohdistuivat sähköisten palveluiden kehittämiseen ja perusjärjestelmä uudistukseen.

Avainlukuja

Milj. €	1-12/2019	1-12/2018	Muutos, %
Vakuutusmaksutuotot	1 479	1 466	0,9
Korvauskulut	1 077	917	17,4
Henkivakuutuksen riskiliikkeen kate	29	29	0,0
VakuutusKate	431	578	-25,4
Henkivakuutuksen nettopalkkiotuotot	135	115	18,1
Vahinkovakuutuksen nettopalkkiotuotot	-49	-50	-1,7
Terveys ja hyvinvointi, nettopalkkiotuotot	13	11	18,0
Nettopalkkiotuotot	99	75	31,2
Sijoitustoiminnan nettotuotot	435	63	589,9
Muut nettotuotot	4	14	-71,3
Tuotot yhteensä	969	730	32,8
Henkilöstökulut (ilman työeläkevastuun siirtoa)	133	130	1,9
Lakisääteisen työeläkevastuun siirto		-3	
Poistot ja arvonalentumiset	71	89	-20,1
Liiketoiminnan muut kulut	269	263	2,2
Kulut yhteensä	473	480	-1,3
OP-bonukset omistaja-asiakkaille	-19	-18	-
Väliaikainen poikkeusmenettely (overlay approach)	-104	29	-457,9
Tulos ennen veroja	373	260	43,1
Koko pääoman tuotto (ROA), %	1,29	0,91	0,38*
Koko pääoman tuotto ilman OP-bonuksia, %	1,36	0,98	0,38*
Operatiivinen yhdistetty kulusuhde (vv), %	92,7	92,0	
Operatiivinen riskisuhde (vv), %	65,1	64,5	
Operatiivinen toimintakulusuhde (vv), %	27,7	27,4	
Operatiivinen kulusuhde (hv), %	35,5	36,4	

vv = vahinkovakuutus, hv = henkivakuutus

*Suhdeluvun muutos

OP Ryhmän Vakuutus-segmentti muodostuu vahinko- ja henkivakuutuksesta sekä terveys- ja hyvinvointiliiketoiminnasta. Segmenttiin kuuluvat Pohjola Vakuutus Oy, A-Vakuutus Oy ja OP-Henkivakuutus Oy sekä Pohjola Sairaala Oy. Vakuutusosakeyhtiö Eurooppalainen sulautui Pohjola Vakuutus Oy:öön 31.10.2019.

OP Ryhmä otti käyttöön Pohjola-brändin vahinkovakuutusliiketoiminnassa 1.6.2019 lukien, jolloin OP Vakuutus Oy:n toiminimi muuttui Pohjola Vakuutus Oy:ksi. Samanaikaisesti Pohjola Terveys Oy:n toiminimi muuttui Pohjola Sairaala Oy:ksi.

Merkittävimmät kehityspanostukset kohdistuivat sähköisten asiointi- ja ostopalvelujen kehittämiseen, eriytetyn yksilöllisen

henkivakuutuskannan konvertointiin uuteen hoitojärjestelmään sekä aloitettuun vahinkovakuutuksen perusjärjestelmä uudistukseen. Ajoneuvovakuutusasiakkaille lanseerattiin uusi 24/7-hätäpalvelu ajoneuvojen kaskovahinkojen hoitoon. Vakuutussäästämisen sähköisiä palveluja, sijoituskohteita ja vakuutussäästämisen tuotteita kehitettiin ja uudistettiin aktiivisesti.

Sijoitussidonnaiset vakuutussäästöt kasvoivat omaisuusarvojen hyvän arvonekehityksen seurauksena 10,7 prosenttia 10,9 miljardiin euroon. Sijoitussidonnaisten vakuutusten nettomyynti oli -278 miljoonaa euroa (434). Henkivakuutuksen takaisinostot nousivat poikkeuksellisen korkeiksi asiakkaiden varautuessa vuoden 2020 alussa voimaan tuloverolain muutoksiin.

Pohjola Sairaala on tarkentanut strategiaansa ja keskittyy jatkossa ortopediaan ja urheiluklinikkatoimintaan. Osana muutosta Pohjola Sairaala myi työterveyspalveluliiketoimintansa Mehiläiselle 1.6.2019.

Asiakkaat ovat olleet tyytyväisiä Pohjola Sairaalan palveluihin. Leikkausasiakkaiden antama NPS-luku oli tammi-joulukuussa 97 (96).

Tilikauden tulos

Tulos ennen veroja kasvoi 373 miljoonaan euroon (260). Vakuutuskauteksi oli 431 miljoonaa euroa (578). Vahinkovakuutuksen diskonttokorko laskettiin 1,5 prosentista 1,0 prosenttiin, mikä pienensi vakuutuskauteksi 136 miljoonaa euroa. Vahinkovakuutuksen vakuutusvelan korkoriski oli suojattu johdannaisilla, jolloin diskonttokoron muutosta vastaava erä näkyy positiivisena arvomuutoksena sijoitustoiminnan nettotuotoissa. Vertailukauteen sisältyi 16 miljoonaa euroa myydyin Baltian liiketoiminnan vakuutuskauteksi.

Vahinkovakuutuksen vakuutusmaksutuotot

Milj. €	1-12/2019	1-12/2018	Muutos, %
Henkilöasiakkaat	826	798	3,6
Yritysassiakkaat	653	624	4,6
Baltia	-	44	-
Yhteensä	1 479	1 466	0,9

Vahinkovakuutuksessa sekä henkilö- että yritysasiakkaiden vakuutusmaksutuotot kasvoivat. Maksutuotot kasvoivat yhteensä 4,0 prosenttia ilman vertailukauteen sisällyntä myytyä Baltian liiketoimintaa.

Korvauskulut ilman diskonttokoron muutosta ja Baltian lukuja kasvoivat 5,6 prosenttia. Tammi-joulukuussa kirjattiin 87 uutta omaisuuden ja toiminnan suurvahinkoa (96), joiden omalla vastuulla oleva korvausmeno oli yhteensä 80 miljoonaa euroa (107). Tähän luokkaan kuuluvat yli 0,3 miljoonan euron vahingot. Lakisääteisten eläkkeiden korvausvastuun muutokset heikensivät tulosta 4 miljoonaa euroa (1).

Muutokset aiempina vuosina tapahtuneisiin vahinkoihin, ilman diskonttokoron muutoksen vaikutusta, paransivat vakuutuskauteksi katetta 24 miljoonaa euroa (42). Vahinkovakuutuksen operatiivinen riskisuhde ilman korvausten välillisiä hoitokuluja oli 65,1 prosenttia (64,5).

Nettopalkkiotuotot kasvoivat 31,2 prosenttia 99 miljoonaan euroon. Erillistaseiden sijoitusten nettotuotoista maksettavat tuottopalkkiot kasvattivat henkivakuutuksen palkkioita.

Tuotot sijoitustoiminnasta

Milj. €	1-12/2019	1-12/2018
Käypään arvoon muiden laajan tuloksen erien kautta	217	107
Käypään arvoon tulosta vaikutteesta	389	-8
Jaksotettu hankintameno	1	7
Henkivakuutuserät*	-161	-39
Diskonttauksen purkautuminen (vv)	-27	-28
Osakkuusyhtiöt	17	24
Sijoitustoiminnan nettotuotot	435	63
Väliaikainen poikkeusmenettely	-104	29
Yhteensä	331	92

*Sisältää korkohyvitykset asiakkaiden vakuutussäästöille, korkotäydennysten muutokset ja muut vakuustekniset erät sekä sijoitussidonnaisten ja eriytettyjen taseiden sijoitusten käyvän arvon muutokset.

Sijoitusmarkkinoilla vuosi 2019 oli erittäin hyvä. Tuotot sijoitustoiminnasta, väliaikainen poikkeusmenettely mukaan lukien, olivat 331 miljoonaa euroa (92). Sijoitusten myyntivoitot olivat vahinkovakuutuksessa 90 miljoonaa euroa (-5) ja henkivakuutuksessa 96 miljoonaa euroa (-3).

Vakuutusvelan korkoriskiä on suojattu korkotäydennyksillä ja korkojohdannaisilla. Henkivakuutuksen lyhytaikaisten korkotäydennysten nettomuutos laski tulosta 2 miljoonaa euroa. Vertailukauteen lyhytaikaisten korkotäydennysten nettomuutos paransi tulosta 43 miljoonaa euroa. Vakuutusvelan kertyneet korkotäydennykset ilman eriytettyjä taseita olivat tilikauden lopussa 426 miljoonaa euroa (341). Korkotäydennyksistä 46 miljoonaa euroa (44) oli lyhytaikaisia.

Kulut laskivat 1,3 prosenttia 473 miljoonaan euroon. Vertailukauteen sisältyi 8,7 miljoonaa euroa vuonna 2018 myydyin Baltian liiketoiminnan kuluja. Arvon alentumispoistoja sisältyi kuluihin 16 miljoonaa euroa (22). Vahinkovakuutuksen operatiivinen toimintakulusuhde, joka sisältää myös korvausten välilliset hoitokulut, oli 27,7 prosenttia (27,4).

Operatiivinen yhdistetty kulusuhde, ilman diskonttokoron laskua, oli 92,7 prosenttia (92,0). Operatiiviset tunnusluvut eivät sisällä poistoja yrityskauppojen yhteydessä syntyneistä aineettomista hyödykkeistä eikä diskonttokoron muutosta.

Sijoitustoiminta

Vahinkovakuutuksen sijoitustoiminnan tunnuslukuja

Milj. €	1-12/2019	1-12/2018
Sijoitustaseen nettotuotto, milj. €*	96	14
Sijoitusten tuotto käyvin arvoin, %	8,4	0,1
Korkosijoitusten Running Yield, %	1,3	1,5
	31.12.2019	31.12.2018
Sijoituskanta, milj. €	3 952	3 730
Investointitasolle luokiteltujen sijoitusten osuus, %	92	94
A-luokiteltuja saamisia, vähintään, %	61	62
Modifioitu duraatio, %	4,0	4,3

*Sijoitustaseen nettotuotto on laskettu vähentämällä koko sijoitusomaisuuden tuotoista markkinaehtoisen vakuutusvelan arvonmuutos.

Henkivakuutuksen sijoitustoiminnan tunnuslukuja*

Milj. €	1-12/2019	1-12/2018
Sijoitustaseen nettotuotto, milj. €**	72	53
Sijoitusten tuotto käyvin arvoin, %	9,4	1,7
Korkosijoitusten Running Yield, %	1,2	1,4
	31.12.2019	31.12.2018
Sijoituskanta, milj. €	3 619	3 644
Investointitasolle luokiteltujen sijoitusten osuus, %	88	95
A-luokiteltuja saamisia, vähintään, %	64	66
Modifioitu duraatio, %	2,9	4,1

*ilman eriytettyjä taseita

**Sijoitustaseen nettotuotto on laskettu vähentämällä koko sijoitusomaisuuden tuotoista markkinaehtoisen vakuutusvelan arvonmuutos. Sijoitustase ei sisällä eriytettyjä taseita.

Muu toiminta

Avainlukuja

Milj. €	1-12/2019	1-12/2018	Muutos, %
Korkokate	-59	-48	-
Nettopalkkiotuotot	6	6	1,0
Sijoitustoiminnan nettotuotot	38	21	84,1
Liiketoiminnan muut tuotot	593	548	8,3
Tuotot yhteensä	578	527	9,8
Henkilöstökulut (ilman työeläkevastuun siirtoa)	148	173	-14,3
Lakisääteisen työeläkevastuun siirto	0	-52	-
Poistot ja arvonalentumiset	132	131	0,3
Liiketoiminnan muut kulut	336	339	-0,8
Kulut yhteensä	616	590	4,3
Saamisten arvonalentumiset	0	1	-
Tulos ennen veroja	-37	-64	-

Muu toiminta -segmentti sisältää liiketoimintasegmenttejä tukevat toiminnot. Segmenttiin kuuluvat pääosa OP Osuuskunnasta, OP-Palvelut Oy ja OP Yrityspankki Oyj:n keskuspankkitoiminnot.

Tilikauden tulos

Muu toiminta -segmentin tulos ennen veroja oli -37 miljoonaa euroa (-64). Tulosta paransivat sijoitustoiminnan nettotuottojen ja liiketoiminnan muiden tuottojen kasvu. Tuotot kasvoivat 9,8 prosenttia 578 miljoonaan euroon.

Muu toiminta -segmentin korkokate oli -59 miljoonaa euroa (-48). Tukkuvarainhankinnan ja likviditeetin kustannukset heikensivät korkokatetta vertailukaudesta. Sijoitustoiminnan nettotuotot kasvoivat 84,1 prosenttia 38 miljoonaan euroon. Sijoitustoiminnan nettotuottoja paransi syys- ja joulukuussa ennaikaisesti takaisinmaksetun TLTRO II -rahoituksen suojauksen purusta syntynyt tulosvaikutus 16 miljoonaa euroa. Rahoitusta maksettiin ennaikaisesti takaisin syyskuussa 2,0 miljardia euroa ja joulukuussa 2,0 miljardia euroa.

Sijoitustoiminnan nettotuottoja laski puolestaan myyntivoittojen pienentyminen 13 miljoonaa euroa.

Liiketoiminnan muut tuotot kasvoivat 8,3 prosenttia 593 miljoonaan euroon OP Ryhmän sisäisten veloitusten kasvettua.

Muu toiminta -segmentin kulut kasvoivat vertailukaudesta 4,3 prosenttia 616 miljoonaan euroon. Työeläkevastuun siirto vuoden 2018 lopussa pienensi vertailukauden eläkekuluja 52 miljoonaa euroa. Henkilöstökulut laskivat ilman työeläkevastuun siirron vaikutusta 14,3 prosenttia 148 miljoonaan euroon. Poistot ja arvonalentumiset aineellisista ja aineettomista hyödykkeistä kasvoivat 0,3 prosenttia 132 miljoonaan euroon. Suunnitelman mukaiset poistot kasvoivat 29,7 prosenttia 96 miljoonaan euroon. Poistojen kasvu oli seurausta viime vuosien kehittämispanostusten kasvusta ja IFRS 16 Vuokrasopimukset -standardin käyttöönotosta 1.1.2019. Arvonalentumispoistot puolestaan laskivat vertailukaudesta 28 miljoonaa euroa.

Liiketoiminnan muut kulut laskivat 0,8 prosenttia 336 miljoonaan euroon. Vuokratulot laskivat 7 miljoonaa euroa johtuen IFRS 16 -standardin soveltamisesta vuonna 2019.

Vallilan kiinteistö luokiteltiin myytävänä olevaksi pitkäaikaiseksi omaisuuseräksi kolmannella vuosineljänneksellä. Kiinteistön taseeseen kirjatut varat vuoden lopussa olivat yhteensä 314 miljoonaa euroa ja velat 6 miljoonaa euroa. Vallilan kiinteistö käsittää Helsingin Vallilassa sijaitsevan korttelin.

OP Ryhmän senior- ja senior non-preferred -ehtoisien tukkuvarainhankinnan, TLTRO-varainhankinnan sekä katettujen joukkovelkakirjalainojen keskimarginaali oli joulukuussa 19 korkopistettä (14). Kustannusta kasvattivat uuden huonomman etuoikeusluokan liikkeeselaskut. Katetut joukkovelkakirjalainat raportoidaan osana Vähittäispankki-segmenttiä.

OP Ryhmä laski liikkeeseen pitkäaikaisia senior-ehtoisia joukkovelkakirjalainoja tammi-joulukuussa yhteensä 1,2 miljardia euroa, joista helmikuussa laskettiin kansainvälisillä pääomamarkkinoilla liikkeeseen 500 miljoonan euron senior-ehtoinen vakuudeton vihreä joukkovelkakirjalaina, jonka maturiteetti on viisi vuotta. Ensimmäinen vihreä joukkovelkakirjalaina on suunnattu kansainvälisille vastuullisille instituutiosijoittajille, ja sen kautta hankitut varat kohdistetaan kestäväan yritysrahoitukseen. Rahoitettavia toimialoja ovat uusiutuva energia, ympäristöystävällinen rakentaminen (green buildings) ja kestävä maankäyttö kestävän metsätalouden avulla.

Kesäkuussa OP Ryhmä laski liikkeeseen ensimmäisen uuden huonomman etuoikeuden luokan (senior non-preferred) 500 miljoonan euron joukkovelkakirjalainan, jonka maturiteetti on viisi vuotta. Marraskuussa laskettiin liikkeeseen toinen 500 miljoonan euron senior non-preferred -joukkovelkakirjalaina, jonka maturiteetti on kymmenen vuotta. Yhteensä uuden huonomman etuoikeusluokan joukkovelkakirjalainoja laskettiin tilikaudella liikkeeseen 1,2 miljardia euroa. Senior non-preferred -joukkovelkakirjalainat kattavat kriisinratkaisuviranomaisen OP Ryhmälle asettamaa omien varojen ja alentamiskelpoisten velkojen (MREL) vaatimusta.

Helmikuussa OP Ryhmä laski liikkeeseen 1,25 miljardin euron ja marraskuussa 1,0 miljardin euron katetun joukkovelkakirjalainan, joiden maturiteetit ovat 10 ja 7 vuotta.

Joulukuussa OP Ryhmä osallistui Euroopan keskuspankin kohdennettujen pitempiaikaisten rahoitusoperaatioiden kolmanteen sarjaan (TLTRO III) 2,0 miljardilla eurolla.

Palvelukehittäminen

OP Ryhmä investoi jatkuvasti toimintansa kehittämiseen ja asiakaskokemuksen parantamiseen. Keskusyhteisö tytäryhtiöineen vastaa OP Ryhmän palvelutoiminnan kehittämisestä. Palvelutoiminnan kehittämiseen liittyvistä kustannuksista merkittävä osa muodostuu ICT-investoinneista.

OP Ryhmän kehittämismenot olivat tammi-joulukuussa 313 miljoonaa euroa (384). Niihin sisältyvät lisenssimaksut, ostetut palvelut, muut hankkeisiin liittyvät ulkoiset kustannukset sekä omaa työtä. Kehittämismenoista 130 miljoonaa euroa (182) on aktivoitu.

OP Ryhmä solmi keväällä 2019 viisivuotisen sopimuksen Tata Consultancy Services Ltd:n (TCS) kanssa ICT-palveluiden

tuottamisesta. Sopimus kattaa OP:n käyttämät ICT-infrastruktuuripalvelut kuten keskuskone-, palvelin- ja kapasiteettipalvelut. Lisäksi sopimukseen kuuluvat konesali- ja pilvipalvelut.

Yksityiskohtaisempaa tietoa OP Ryhmän investoinneista sisältyy tämän toimintakertomuksen liiketoimintasegmenttikohtaisiin osioihin.

Henkilöstö

OP Ryhmän palveluksessa oli tilikauden lopussa 12 226 henkilöä (12 066). Henkilöstöä oli keskimäärin 12 376 (12 339).

Henkilöstö tilikauden lopussa

	31.12.2019	31.12.2018
Vähittäispankki	7 230	7 515
Yrityspankki	907	780
Vakuutus	2 015	1 872
Muu toiminta	2 074	1 899
Yhteensä	12 226	12 066

Tilikauden aikana OP Ryhmän palveluksesta siirtyi eläkkeelle 306 henkilöä (318). Eläkkeelle siirtyneiden keski-ikä oli 61,8 vuotta (61,8).

Vuoden 2019 aikana vahvistettiin riskienhallinnallisia toimintoja lisäämällä yli sata henkilöä esimerkiksi rahanpesun estämisen, riskienhallinnan ja compliancen tehtäviin.

OP Ryhmä on aloittanut merkittävän toimintatapojen muutoksen syksyllä 2018 tukeakseen strategian ja vision toteuttamista. Uusi ketterä toimintatapa vahvistaa työn merkityksellisyyden kokemusta ja perustuu itseohjautuviin tiimeihin. Toimintatapamuutoksen tavoitteena on lisätä työn mielekkyyttä sekä hyvinvointia työssä ja sitä kautta myös parantaa asiakaskokemusta ja tehostaa toimintaa. Uuden toimintamallin tukemana OP Ryhmän tavoitteena oli myös vähentää keskusyhteisökonsernin kokonaiskustannuksia vuositasona 100 miljoonalla eurolla vuoden 2019 loppuun mennessä. Toteutetuilla toimenpiteillä saavutettiin 102 miljoonan euron säästöt vuoden 2019 loppuun mennessä.

OP Ryhmän Yrityspankki- ja Vakuutus-liiketoimintoja koskeneet yhteistoimintaneuvottelut alkoivat 26.8.2019 ja päättyivät 8.10.2019. Liiketoimintojen organisaatorakenteita muokataan tukemaan uutta itseohjautuvaa toimintamallia. Yhteistoimintaneuvottelujen kohteena olleissa organisaatioissa työskentelee noin 3 000 henkilöä. Neuvotteluiden seurauksena 300 tehtävää lakkasi, mutta samaan aikaan syntyi 185 uutta tehtävää. Uusien toimintatapojen mukaiset organisaatiot aloittivat toimintansa 1.1.2020.

OP Ryhmän keskusyhteisössä 7.10.2019 alkaneet yhteistoimintaneuvottelut saatiin päätökseen 12.11.2019. Keskusyhteisön rakennetta yksinkertaistetaan, ja itseohjautuvuutta lisätään myös tukitoiminnoissa. Muutoksilla tuetaan liiketoimintoja asiakkaiden tarpeisiin vastaamisessa ja prosessien tehostamisessa. Yhteistoimintaneuvottelujen kohteena olleissa toiminnoissa työskentelee noin 1 900 henkilöä. Neuvottelujen seurauksena noin 460 tehtävää lakkasi, ja uusia

tehtäviä syntyi noin 190. Muutosten arvioidaan tuovan noin 18 miljoonan euron kustannussäästöt vuoden 2020 loppuun mennessä.

Kauppatieteiden maisteri, CIA Sakari Lehtinen (49) nimitettiin OP Ryhmän tarkastusjohtajaksi 1.5.2019 alkaen. Hän raportoi uudessa toimessaan OP Ryhmän pääjohtaja Timo Ritakalliolle ja OP Osuuskunnan hallituksen tarkastusvaliokunnalle.

OP Ryhmän keskusyhteisön johtokunnan varapuheenjohtaja, pääjohtajan varamies ja ryhmäpalveluista vastaava johtokunnan jäsen Tony Vepsäläinen jäi pois tehtävästään 31.12.2019 siirtyen eläkkeelle. Vepsäläinen oli johtokunnan jäsen vuodesta 2006 lähtien.

OP Osuuskunnan hallintoneuvosto nimitti 11.12.2019 henkilöstöjohtaja Hannakaisa Länsisalmen johtokunnan jäseneksi ja valitsi vakuutusasiakkaista vastaavan liiketoimintajohtajan Olli Lehtilän pääjohtajan sijaiseksi 1.1.2020 alkaen.

OP Ryhmä säilytti asemansa finanssialan vetovoimaisimpana työnantajana Universumin vuosittaisessa opiskelijoiden työnantajamielikuvatutkimuksessa toukokuussa. Kaupallisten, laki- ja humanististen alojen opiskelijat äänestivät OP:n finanssialan vetovoimaisimmaksi työnantajaksi. Lokakuussa OP Ryhmä sijoittui jälleen finanssialan vetovoimaisimmaksi työnantajaksi Universumin vuosittaisessa ammattilaisten työnantajamielikuvatutkimuksessa niin kaupallisella, laki-, IT- kuin humanistisella alalla.

OP Ryhmän muuttuva palkitseminen jakautuu lyhyen aikavälin yrityskohtaiseen palkitsemiseen sekä ryhmätasoiseen pitkän aikavälin palkitsemiseen. OP Ryhmän ryhmätasoinen pitkän aikavälin palkitsemisjärjestelmä muodostuu johdolle tarkoitetusta kannustinjärjestelmästä sekä muulle henkilöstölle tarkoitetusta henkilöstörahostosta.

Vuosille 2017–19 on vahvistettu johdon pitkän aikavälin palkitsemisjärjestelmä. Lisäksi henkilöstölle suunnattu OP Ryhmän henkilöstörahoston palkitsemisjärjestelmä jatkuu vuoden ansaintajaksoin.

Kannustinjärjestelmiä laadittaessa on otettu huomioon finanssi- ja rahoitusalan palkitsemisjärjestelmiä koskeva sääntely. Palkitsemisjärjestelmä 2017–19 noudattelee edellisen kolmivuotisen ansaintajakson pääperiaatteita.

Pitkän aikavälin tavoitemittareiksi OP Osuuskunnan hallintoneuvosto on asettanut OP Ryhmän tuloksen ennen veroja, asiakaskokemuksen sekä mobiiliasioinnin kasvun (digitaalinen asiointi). Ryhmätasoiset tavoitteet ovat yhtenevät johdon kannustinjärjestelmässä ja OP Ryhmän henkilöstörahostossa.

OP Ryhmän keskusyhteisön hallintoneuvosto päätti 12.6.2019, että koko henkilöstön palkitsemisjärjestelmää uudistetaan vuodesta 2020 alkaen. OP Ryhmän muuttuva palkitseminen koostuu jatkossa lyhyen aikavälin palkitsemisesta ja henkilöstörahostosta. Ryhmätasoiset strategiset tavoitteet huomioidaan lyhyen aikavälin palkitsemisen ja henkilöstörahoston mittareissa.

Johtokunnan jäsenten toimeuhdetta koskevat tiedot

OP Osuuskunnan johtokunnan jäsenten palkasta, palkkioista ja muista eduista päättää OP Osuuskunnan hallituksen nimitys- ja palkitsemisvaliokunta. Kunkin em. henkilön toimeuhteen ehdot on määritelty kirjallisessa johtajasopimuksessa, jonka hallintoneuvosto on hyväksynyt.

Vakavaraisuusasetuksen edellyttämät tiedot OP Ryhmän riskiasemaan vaikuttavien henkilöiden palkitsemisesta julkaistaan vuosittain OP Ryhmän verkkosivuilla.

OP Ryhmän pääjohtaja Timo Ritakalliolle maksettiin vuonna 2019 palkkaa 781 515 euroa ja luontoisetuja 26 280 euroa sekä vuodelta 2018 kertyneitä tulospalkkioita 47 667 euroa. Vuodelta 2018 ansaitusta tulospalkkiosta maksetaan sääntelyn mukaisen lykkäysmenettelyn mukaisesti 111 222 euroa vuosina 2020–2025.

Muiden johtokunnan jäsenten palkat olivat 2 715 466 euroa ja luontoisedut 77 411 euroa. Vuodelta 2018 kertyneitä tulospalkkioita sekä vuosilta 2014–2016 kertyneitä johdon pitkän aikavälin palkkioita maksettiin 608 375 euroa vuonna 2019. Yhteensä palkkoja ja palkkioita maksettiin muille johtokunnan jäsenille 3 401 252 euroa. Vuodelta 2018 kertyneistä tulospalkkioista ja vuosilta 2014–2016 kertyneistä johdon pitkän aikavälin palkkioista maksetaan sääntelyn mukaisen lykkäysmenettelyn mukaisesti 817 919 euroa vuosina 2020–2025.

Palkat ja palkkiot sisältävät vuodelta 2018 ansaituista tulospalkkioista vuonna 2019 maksetun osuuden sekä johdon pitkäaikavälin palkitsemisjärjestelmän vuosilta 2014–2016 ansaittujen palkkioiden vuonna 2019 maksetun osuuden. Lykkäämismenettely perustuu luottolaitostoiminnasta annetun lain (610/2014) mukaiseen menettelyyn, joka on kuvattu OP Ryhmän IFRS-tilinpäätöksen 2019 muuttuvaa palkitsemista koskevassa liitteessä 48.

Pääjohtajan lisäeläkevakuutuksesta ei aiheutunut kustannuksia vuonna 2019. Johtokunnan jäsenten lisäeläkevakuutuksen maksut vuonna 2019 olivat 541 766 euroa.

OP Ryhmän pääjohtajan Timo Ritakallion eläkeikä on 65 vuotta. Olli Lehtilän ja Harri Nummelan eläkeikä on 63 vuotta. Muilla johtokunnan jäsenillä eläkeikä määräytyy eläkelakien mukaan. Eläke-etuudet määräytyvät eläkelakien ja OP Ryhmän omien eläkejärjestelmien mukaisesti.

Etuspohjaiseen lisäeläkevakuutukseen maksettiin vuonna 2019 yhteensä 278 398 euroa. Maksupohjaiseen lisäeläkevakuutuksen maksettiin vuonna 2019 yhteensä 263 368 euroa.

Lisäeläkekustannukset on julkistettu Euroopan pankkiviranomaisen EBA:n vuosittain keräämissä palkitsemista koskeissa tiedoissa Euroopan parlamentin ja neuvoston vakavaraisuusasetuksen 575/2013 ja direktiivin 2013/36 mukaisesti.

Sekä pääjohtajan että muiden johtokunnan jäsenten ja tarkastusjohtajan osalta työnantajan noudattama irtisanomisaika on 6 kuukautta. Työsuhteen päättyessä johtajasopimuksissa

erikseen määritellyissä tilanteissa pääjohtajalle maksetaan irtisanomisajan palkan lisäksi enintään 12 kuukauden rahapalkkaa vastaava summa ja muille johtokunnan jäsenille ja

tarkastusjohtajalle enintään 6 kuukauden rahapalkkaa vastaava summa.

	Säännöllinen rahapalkka	Luontoisedut	Vuodelta 2018 ansaittu, vuonna 2019 maksettu tulospalkkio	Pitkän aikavälin palkitsemisjärjestelmästä vuosilta 2014–2016 ansaitun palkkion vuonna 2019 maksettu osuus	2019 maksetut palkat, palkkiot ja luontoisedut yhteensä	Vuosina 2020–2025 maksettavat viivästetyt palkkiot tulospalkkiosta 2018 sekä pitkän aikavälin palkitsemisjärjestelmästä 2014–2016
Pääjohtaja Timo Ritakallio	781 515	26 280	47 667	-	855 461	111 222
Tony Vepsäläinen	617 997	13 200	23 778	221 825	876 801	394 745
Vesa Aho	343 040	240	-	-	343 280	-
Katja Keitaanniemi	412 920	240	-	-	413 160	-
Olli Lehtilä	388 289	40 751	42 614	108 333	579 987	165 685
Juho Malmberg	314 160	240	15 696	13 593	343 689	36 624
Harri Nummela	404 220	11 580	15 669	120 507	551 975	220 865
Tiia Tuovinen	234 840	11 160	46 360	-	292 360	-

OP Ryhmän rakenteessa tapahtuneet muutokset

OP Ryhmän tilinpäätökseen yhdisteltiin tilikauden lopussa yhteensä 147 osuuspankkia (156) ja OP Osuuskunta -konserni. Tilikaudella osuuspankkien lukumäärää pienensivät pankkien sulautumiset.

Mellilän Osuuspankki on sulautunut Niinijoen Osuuspankkiin. Sulautumisen yhteydessä Niinijoen Osuuspankin toiminimi muuttui Niinijokivarren Osuuspankiksi. Sulautumisen täytäntöönpano rekisteröitiin 28.2.2019.

Merimaskun Osuuspankki on sulautunut Turun Seudun Osuuspankkiin. Sulautumisen täytäntöönpano rekisteröitiin 30.4.2019.

Kalkkisten Osuuspankki on sulautunut Järvi-Hämeen Osuuspankkiin. Sulautumisen täytäntöönpano rekisteröitiin 30.4.2019.

Akaan Seudun Osuuspankki ja Valkeakosken Osuuspankki ovat sulautuneet Urjalan Osuuspankkiin. Sulautumisen yhteydessä Urjalan Osuuspankin toiminimi muuttui Etelä-Pirkanmaan Osuuspankiksi. Sulautumisen täytäntöönpano rekisteröitiin 31.8.2019.

Länsi-Uudenmaan Osuuspankki on sulautunut Keski-Uudenmaan Osuuspankkiin. Sulautumisen yhteydessä Keski-Uudenmaan Osuuspankin toiminimi muuttui Uudenmaan Osuuspankiksi. Sulautumisen täytäntöönpano rekisteröitiin 30.9.2019.

Sonkajärven Osuuspankki on sulautunut Ylä-Savon Osuuspankkiin. Sulautumisen täytäntöönpano rekisteröitiin 30.9.2019.

Pihtiputaan Osuuspankki on sulautunut Keski-Suomen Osuuspankkiin. Sulautumisen täytäntöönpano rekisteröitiin 31.10.2019.

Metsämaan Osuuspankki on sulautunut Humppilan Osuuspankkiin. Sulautumisen yhteydessä Humppilan Osuuspankin toiminimi muuttui Humppilan-Metsämaan Osuuspankiksi. Sulautumisen täytäntöönpano rekisteröitiin 31.12.2019.

Köyliön Osuuspankki, Vampulan Osuuspankki ja Säskylän Osuuspankki ovat 24.9.2019 hyväksyneet sulautumissuunnitelman, jonka mukaan Köyliön ja Vampulan Osuuspankit sulautuvat Säskylän Osuuspankkiin. Sulautumisen yhteydessä Säskylän Osuuspankin toiminimi muuttuu Ala-Satakunnan Osuuspankiksi. Sulautumisen täytäntöönpanon suunniteltu rekisteröintiajankohta on 29.2.2020.

Kihniön Osuuspankki ja Virtain Osuuspankki sekä Virtain Osuuspankki ja Ruoveden Osuuspankki ovat 24.9.2019 hyväksyneet sulautumissuunnitelmat, joiden mukaan Kihniön Osuuspankki sulautuu Virtain Osuuspankkiin, minkä jälkeen samana päivänä Virtain Osuuspankki sulautuu Ruoveden Osuuspankkiin. Sulautumisten yhteydessä Ruoveden Osuuspankin toiminimi muuttuu Ylä-Pirkanmaan Osuuspankiksi. Sulautumisten täytäntöönpanon suunniteltu rekisteröintiajankohta on 29.2.2020.

Kannuksen Osuuspankki ja Suomenselän Osuuspankki ovat 9.12.2019 ja 10.12.2019 hyväksyneet sulautumissuunnitelman, jonka mukaan Kannuksen Osuuspankki sulautuu Suomenselän Osuuspankkiin. Sulautumisen täytäntöönpanon suunniteltu rekisteröintiajankohta on 31.3.2020.

Kesälahden Osuuspankki ja Pohjois-Karjalan Osuuspankki ovat 28.11.2019 hyväksyneet sulautumissuunnitelman, jonka mukaan Kesälahden Osuuspankki sulautuu Pohjois-Karjalan Osuuspankkiin. Sulautumisen täytäntöönpanon suunniteltu rekisteröintiajankohta on 30.4.2020.

Parikkalan Osuuspankki, Simpeleen Osuuspankki ja Etelä-Karjalan Osuuspankki ovat 21.1.2020 hyväksyneet sulautumissuunnitelmat, joiden mukaan Parikkalan Osuuspankki ja Simpeleen Osuuspankki sulautuvat Etelä-Karjalan Osuuspankkiin. Sulautumisten täytäntöönpanon suunniteltu rekisteröintiajankohta on 31.8.2020.

OP Osuuskunta -konsernin rakenteen yksinkertaistaminen

OP Ryhmän keskusyhteisökonsernin juridisilla rakennejärjestelyillä yksinkertaistetaan konsernirakennetta, selkeytetään johtamista ja kevennetään kulurakennetta.

Vakuutusosakeyhtiö Eurooppalainen on sulautunut Pohjola Vakuutus Oy:öön. Sulautumisen täytäntöönpano rekisteröitiin 31.10.2019.

Pohjola Vakuutus Oy ja A-Vakuutus Oy ovat 29.5.2019 hyväksyneet sulautumissuunnitelman, jonka mukaan A-Vakuutus Oy sulautuu Pohjola Vakuutus Oy:öön. Finanssivalvonta on antanut suostumuksensa sulautumiselle 10.12.2019. Sulautumisen täytäntöönpanon suunniteltu rekisteröintiajankohta on 31.3.2020.

OP Asiakaspalvelut Oy on sulautunut OP-Korttiyhtiö Oyj:öön. Sulautumisen täytäntöönpano rekisteröitiin 30.11.2019.

OP Yrityspankki Oyj:n ja Checkout Finland Oy:n suunniteltu sulautuminen on rauennut.

OP Osuuskunta on myynyt OP Säilytys Oy:n koko osakekannan OP Yrityspankki Oyj:lle. Osakekauppa toteutettiin 31.8.2019.

OP Yrityspankki Oyj on luovuttanut liiketoimintasiirtona OP Säilytys Oy:lle arvopapereiden säilytys- ja selvitysliiketoiminnan sekä säilytysyhteisöliiketoiminnan. Liiketoimintasiirto toteutettiin 1.11.2019.

OP Osuuskunnan hallinto

OP Ryhmän keskusyhteisön (OP Osuuskunta) varsinainen osuuskunnan kokous pidettiin 20.3.2019.

Hallintoneuvostoon valittiin seuraavat erovuorossa olleet hallintoneuvoston jäsenet uudelleen kolmivuotiskaudeksi, joka päättyy vuonna 2022: yrittäjä Leif Enberg, asianajaja Taija Jurmu, lehtori Marja-Liisa Kaakko, professori Petri Sahlström ja lehtori Mervi Väisänen.

Uusiksi hallintoneuvoston jäseniksi valittiin toimitusjohtaja Mika Helin, toimitusjohtaja Saila Rosas, yrittäjä Carolina Sandell sekä maa- ja metsätalousyrittäjä Timo Saukkonen. Mika Heliniä ja Saila Rosasta lukuun ottamatta uusien jäsenten toimikausi hallintoneuvostossa on 2019–2022. Mika Helinin toimikausi on 2019–2020 ja Saila Rosaksen 2019–2021.

Hallintoneuvostossa on yhteensä 36 jäsentä.

Järjestäytymiskokouksessaan hallintoneuvosto valitsi hallintoneuvoston puheenjohtajiston. Puheenjohtajaksi valittiin uudelleen kansantaloustieteen professori Jaakko Pehkonen ja

varapuheenjohtajiksi markkinoinnin lehtori Mervi Väisänen ja toimitusjohtaja Olli Tarkkanen.

Puheenjohtajiston rinnalla hallintoneuvoston viidellä valiokunnalla oli keskeinen rooli hallintoneuvoston työskentelyssä. Hallintoneuvoston työvaliokunnan, palkitsemisvaliokunnan ja keskusyhteisökonsernin johdon nimitysvaliokunnan puheenjohtajana toimi hallintoneuvoston puheenjohtaja. Hallintoneuvoston tarkastusvaliokunnan puheenjohtajana toimi KTM Riitta Palomäki ja riskienhallintavalioikunnan puheenjohtajana KTM, hallituksen puheenjohtaja Arto Ylimartimo.

Tilintarkastajaksi tilikaudeksi 2019 valittiin varsinaisessa osuuskunnan kokouksessa tilintarkastusyhteisö KPMG Oy Ab. KPMG Oy Ab:n nimeämänä päävastuullisena tilintarkastajana toimii KHT Juha-Pekka Mylén.

Osuuskunnan kokous 20.3.2019 päätti keskusyhteisön sääntöjen muuttamisesta. Sääntömuutoksen tarkoituksena on siirtää kolmiportaiseen hallintomalliin (hallintoneuvosto – hallitus – toimitusjohtajana toimiva pääjohtaja), jossa keskusyhteisöllä on nykyisen sisäisen johtokunnan sijaan muista kuin keskusyhteisön johtajista koostuva hallitus. Johtokunta jatkaa operatiivisena johtoryhmänä pääjohtajan tukena. Uudessa hallintomallissa hallitus vastaa keskusyhteisön päätöksenteosta lukuun ottamatta säännöissä erikseen hallintoneuvoston vahvistettavaksi määrättyjä, koko OP Ryhmän kannalta merkittäviä periaatepäätöksiä. Hallitus vastaa lisäksi keskusyhteisön valvonnasta. Hallintoneuvoston nykyiset valiokunnat (riskienhallinta-, tarkastus- ja palkitsemisvaliokunta) muuttuvat hallituksen valiokunniksi. Hyväksytyt säännöt ja niiden mukainen uusi hallintomalli tulivat voimaan 1.1.2020.

OP Osuuskunnan hallintoneuvosto päätti 30.10.2019 OP Osuuskunnan uuden hallituksen ehdollisesta kokoonpanosta. Hallintoneuvosto vahvisti nimitykset uusien sääntöjen tultua voimaan 1.1.2020.

Hallitukseen valittiin seuraavat jäsenet: Leif Enberg (s. 1954, taloustieteen maisteri, HHJ), Jarna Heinonen (s. 1965, kauppatieteiden tohtori), Jari Himanen (s. 1962, ylioppilasmerkonomi, eMBA), Kati Levoranta (s. 1970, oikeustieteen kandidaatti, MBA), Pekka Loikkanen (s. 1959, kauppatieteiden maisteri, KHT), Riitta Palomäki (s. 1957, kauppatieteiden maisteri), Jaakko Pehkonen (s. 1960, ekonomi, kauppatieteiden tohtori), Timo Ritakallio (s. 1962, oikeustieteen maisteri, MBA, tekniikan tohtori), Olli Tarkkanen (s. 1962, oikeustieteen kandidaatti, eMBA) ja Mervi Väisänen (s. 1963, kauppatieteiden maisteri, HHJ). Hallitus valitsi vuoden 2020 alussa hallituksen puheenjohtajaksi Jaakko Pehkosen ja varapuheenjohtajaksi Jarna Heinosen.

OP Osuuskunnan hallintoneuvosto valitsi 11.12.2019 keskuudestaan uudeksi puheenjohtajaksi hallintojohtaja Annukka Nikolan ja varapuheenjohtajiksi professori Markku Sotaraudan sekä toimitusjohtaja Ari Väänänen. Uusi puheenjohtajisto aloitti tehtävissään 1.1.2020.

Uuden kolmiportaisen hallintomallin myötä talous- ja rahoitusjohtaja Vesa Ahon tehtävä OP Osuuskunnan toimitusjohtajana päättyi 1.1.2020. Tämän jälkeen pääjohtaja Timo Ritakallio toimii OP Osuuskunnan toimitusjohtajana.

OP Ryhmän juridinen rakenne

OP Ryhmä ja osuuspankkien yhteenliittymä

OP Ryhmään kuuluvien osuuspankkien yhteenliittymän muodostavat yhteenliittymän keskusyhteisö OP Osuuskunta ja sen konsolidointiryhmään kuuluvat yritykset, keskusyhteisön jäsenluottolaitokset sekä niiden konsolidointiryhmiin kuuluvat yritykset sekä sellaiset luottolaitokset, rahoituslaitokset ja palveluyritykset, joiden äänivallasta edellä mainitut yhteisöt yhdessä omistavat yli puolet.

OP Ryhmän muodostavat osuuspankkien yhteenliittymä sekä sellaiset yhteenliittymän ulkopuoliset yritykset, joiden äänivallasta yhteenliittymään kuuluvat yhteisöt omistavat yli puolet. OP Ryhmän laajuus eroaa osuuspankkien yhteenliittymän laajuudesta siten, että OP Ryhmään kuuluu myös muita yrityksiä kuin luottolaitoksia, rahoituslaitoksia tai palveluyrityksiä. Näistä merkittävimpiä ovat vakuutusyhtiöt, joiden kanssa yhteenliittymä muodostaa rahoitus- ja vakuutusryhmittymän.

Osuuspankkien yhteenliittymän ohjaus, riskienhallinta ja vakavaraisuus

Keskusyhteisö ohjaa jäsenluottolaitoksiaan talletuspankkien yhteenliittymälain mukaisesti ja toimii OP Ryhmän strategisena omistusyhteisönä.

Yhteenliittymälain mukaan yhteenliittymään kuuluvien yritysten yhdisteltyä omien varojen määrää ja maksuvalmiutta valvotaan konsolidoidusti yhteenliittymän tasolla. Keskusyhteisöllä on velvollisuus valvoa jäsenluottolaitosten toimintaa, antaa niille niiden maksuvalmiuden ja vakavaraisuuden turvaamiseksi ohjeita riskienhallinnasta, luotettavasta hallinnosta ja sisäisestä valvonnasta sekä antaa niille ohjeita yhtenäisten tilinpäätösperiaatteiden noudattamiseksi yhdistellyn tilinpäätöksen laatimisessa. Keskusyhteisö voi lisäksi säännöissään määrättyllä tavalla vahvistaa jäsenluottolaitoksille yleisiä toimintaperiaatteita noudatettaviksi näiden yhteenliittymän kannalta merkittävässä toiminnassa.

Ohjeidenanto- ja valvontavelvollisuus ei kuitenkaan anna keskusyhteisölle valtaa määrätä jäsenluottolaitoksen liiketoiminnasta. Jokainen jäsenluottolaitos harjoittaa itsenäisesti liiketoimintaansa omien voimavarojensa ja keskusyhteisön ohjeiden puitteissa.

Yhteenliittymään kuuluva yritys ei saa ottaa toiminnassaan niin suurta riskiä, että siitä aiheutuu olennaista vaaraa yhteenliittymään kuuluvien yritysten yhdistellylle vakavaraisuudelle tai maksuvalmiudelle. Keskusyhteisöllä on lain mukaan oltava yhteenliittymän tehokkaan riskienhallinnan mahdollistava luotettava hallinto sekä yhteenliittymän toimintaan nähden riittävä sisäinen valvonta ja riskienhallintajärjestelmät. Osuuspankkien yhteenliittymän riskienhallinnassa noudatettavat periaatteet sisältyvät OP Ryhmän riskinotto ja riskitoleranssijärjestelmä -dokumenttiin, ja niitä on kuvattu yksityiskohtaisemmin muualla toimintakertomuksessa sekä OP Ryhmän IFRS-tilinpäätöksessä.

Yhteenliittymän on täytettävä laissa säädetyt yhteenliittymän taloudellista asemaa koskevat vaatimukset. Yhteenliittymällä on oltava omia varoja vähintään luottolaitostoiminnasta annetun lain 10 luvun 1 §:ssä tarkoitettu määrä.

Jäsenluottolaitosten vakavaraisuus ja sen valvonta

Yhteenliittymälain mukaan valvoja voi antaa keskusyhteisölle luvan päättää omien varojen määrään ja vaatimuksiin, asiakasriskeihin ja maksuvalmiuteen sekä riskien laadulliseen hallintaan liittyvistä poikkeuksista jäsenluottolaitoksilleen.

Keskusyhteisö ei saa antaa poikkeusta säännöksistä sellaiselle jäsenluottolaitokselle, joka on merkittävästi tai toistuvasti laiminlyönyt keskusyhteisön antamia yhteenliittymälain 17 §:ssä tarkoitettuja ohjeita taikka jäsenluottolaitokselle 23 §:ssä säädetyjä tai valvojan ko. säännöksen nojalla antaman luvan mukaisia velvollisuuksia. Poikkeus voidaan antaa enintään kolmeksi vuodeksi. Keskusyhteisö on antanut valvojan luvalla poikkeuksia jäsenluottolaitoksien asiakasriskeihin, maksuvalmiuteen ja riskien laadulliseen hallintaan liittyviin kohtiin.

Jäsenluottolaitoksella ei ole velvollisuutta julkistaa luottolaitostoiminnasta annetun lain 12 luvun 12 §:n mukaista osavuosiokatsausta. Jäsenluottolaitoksella ei ole velvollisuutta julkistaa vakavaraisuutta koskevia tietoja (ns. Pilari III -tiedot) kokonaisuudessaan, vaan ne julkistetaan osuuspankkien yhteenliittymästä.

Osuuspankkien yhteenliittymän valvonta

Keskusyhteisöä ja osuuspankkien yhteenliittymää valvoo Euroopan keskuspankki (EKP). Keskusyhteisön jäsenluottolaitoksia valvovat EKP ja keskusyhteisö.

Keskusyhteisö valvoo, että yhteenliittymään kuuluvat yritykset toimivat rahoitusmarkkinoita koskevien lakien, asetusten, viranomaisten antamien määräysten, sääntöjensä ja yhtiöjärjestystensä sekä keskusyhteisön yhteenliittymälain 17 §:n nojalla antamien ohjeiden mukaisesti. Lisäksi keskusyhteisö valvoo yhteenliittymään kuuluvien yritysten taloudellista asemaa.

EKP valvoo, että keskusyhteisö ohjaa ja valvoo jäsenluottolaitosten toimintaa yhteenliittymälain säännösten mukaisesti ja että yhteenliittymään kuuluvat yritykset täyttävät niille laissa asetetut vaatimukset.

OP Ryhmään kuuluvien yritysten sisäistä tarkastusta suorittaa OP Ryhmän pääjohtajan alainen Sisäinen tarkastus. Sen tehtäviin kuuluvat keskusyhteisön jäsenluottolaitosten ja niiden konsolidointiryhmiin kuuluvien yritysten sekä keskusyhteisön ja sen tytäryhtiöiden sisäinen tarkastus.

Sisäinen tarkastus on liiketoimintoista riippumaton toiminto, joka tarkastaa OP Ryhmän sisäisten valvontajärjestelmien, riskienhallinnan sekä johtamis- ja hallintoprosessien riittävyttä ja tehokkuutta.

Tarkastukset suoritetaan noudattaen sisäisen tarkastuksen kansainvälisiä ammattistandardeja ja hyvää tarkastustapaa.

Jäsenluottolaitosten keskinäinen vastuu ja keskusyhteisön maksuvelvollisuus

Keskusyhteisö on velvollinen suorittamaan yhteenliittymälaisa tarkoitettuna tukitoimena jäsenluottolaitokselle määrän, joka on tarpeen jäsenluottolaitoksen selvitystilän estämiseksi. Lisäksi

keskusyhteisö vastaa jäsenluottolaitoksen niistä veloista, joita ei saada suoritetuksi jäsenluottolaitoksen varoista.

Jäsenluottolaitos on velvollinen suorittamaan keskusyhteisölle osuutensa määrästä, jonka keskusyhteisö on suorittanut joko toiselle jäsenluottolaitokselle tukitoimena taikka toisen jäsenluottolaitoksen velkojalle maksuna erääntyneestä velasta, johon velkoja ei ole saanut suoritusta jäsenluottolaitokselta. Jäsenluottolaitoksella on lisäksi keskusyhteisön maksukyvyttömyystilanteessa osuuskuntalaisia tarkoitettu rajaton lisämaksuvelvollisuus keskusyhteisön veloista.

Jäsenluottolaitoksen vastuu määrästä, jonka keskusyhteisö on jonkin jäsenluottolaitoksen puolesta tämän velkojalle suorittanut, jakautuu jäsenluottolaitosten kesken niiden viimeksi vahvistettujen taseiden loppusumman mukaisessa suhteessa. Jäsenluottolaitokselta toisen jäsenluottolaitoksen selvitystilän ehkäisemiseksi käytettäviin tukitoimiin perittävien maksujen vuotuinen yhteenlaskettu määrä saa kunakin tilikautena olla yhteensä enintään viisi tuhannesosaa kunkin jäsenluottolaitoksen viimeksi vahvistetun taseen loppusummasta.

Osuuspankkien yhteenliittymään liittyminen ja siitä eroaminen

Keskusyhteisön jäseninä voivat olla luottolaitokset, joiden säännöt tai yhtiöjärjestys vastaavat mitä yhteenliittymälaisissa säädetään, ja joiden säännöt tai yhtiöjärjestyksen keskusyhteisö on hyväksynyt. Jäseneksi ottamisesta päättää keskusyhteisön hallintoneuvosto.

Jäsenluottolaitoksella on oikeus erota keskusyhteisön jäsenyydestä. Yhteenliittymään kuuluvien yritysten omien varojen yhdistellyn määrän on jäsenluottolaitoksen eroamisesta huolimatta säilyttävä yhteenliittymälain edellyttämällä tasolla.

Jäsenluottolaitos voidaan myös erottaa keskusyhteisön jäsenyydestä osuuskuntalain mukaisesti. Lisäksi jäsenluottolaitos voidaan erottaa, jos tämä on laiminlyönyt keskusyhteisön yhteenliittymälain 17 §:n nojalla antamia ohjeita tavalla, joka merkittävästi vaarantaa maksuvalmiuden tai vakavaraisuuden hallintaa taikka tilinpäätöksen laatimista koskevien yhtenäisten periaatteiden soveltamista tai niiden noudattamisen valvontaa yhteenliittymässä. Erottaminen on mahdollista myös, jos jäsenluottolaitos toimii olennaisesti keskusyhteisön vahvistamien yhteenliittymän yleisten toimintaperiaatteiden vastaisesti.

Mitä yhteenliittymälaisissa säädetään jäsenluottolaitoksen maksuvelvollisuudesta, sovelletaan myös luottolaitokseen, joka on eronnut tai erotettu keskusyhteisön jäsenyydestä, jos sen kalenterivuoden päättymisestä, jolloin jäsenluottolaitos on eronnut tai erotettu, on kulunut vähemmän kuin viisi vuotta silloin, kun maksuvelvollisuutta koskeva vaatimus esitetään jäsenluottolaitokselle.

OP Ryhmän tilinpäätös ja tilintarkastus

Yhteenliittymälain mukaan OP Ryhmän tilinpäätös on laadittava noudattaen kirjanpitolaisissa tarkoitettuja kansainvälisiä tilinpäätösstandardeja. Valvoja on antanut yksityiskohtaisempia määräyksiä OP Ryhmän tilinpäätöksen laatimisesta. Tilinpäätöksessä noudatetut laadintaperiaatteet on esitetty OP Ryhmän tilinpäätöksen liitetiedoissa.

Keskusyhteisöllä on velvollisuus antaa ohjeita jäsenluottolaitoksille yhtenäisten tilinpäätösperiaatteiden noudattamiseksi OP Ryhmän tilinpäätöksen laatimisessa. Jäsenluottolaitoksilla on velvollisuus antaa keskusyhteisölle OP Ryhmän tilinpäätöksen yhdistelyä varten tarpeelliset tiedot. Keskusyhteisön tilintarkastajilla on oikeus saada OP Ryhmän tilinpäätöksen tarkastamista varten jäljennös jäsenluottolaitoksen tilintarkastusta koskevista asiakirjoista.

Keskusyhteisön tilintarkastajat tarkastavat OP Ryhmän tilinpäätöksen noudattaen soveltuvin osin luottolaitoslain säädöksiä. Tilinpäätös esitellään ja annetaan tiedoksi keskusyhteisön varsinaiselle osuuskunnan kokoukselle.

Talletussuojarahaston ja sijoittajien korvausrahaston suoja

Talletussuojarahastoa koskevan lainsäädännön mukaan osuuspankkien yhteenliittymään kuuluvia talletuspankkeja pidetään talletussuojan osalta yhtenä pankkina. Talletussuojarahaston varoista korvataan tallettajan saamiset osuuspankkien yhteenliittymään kuuluvilta talletuspankeilta yhteensä enintään 100 000 euroon asti.

Myös sijoittajien korvausrahastoa koskevan lainsäädännön mukaan osuuspankkien yhteenliittymää pidetään korvaussuojan osalta yhtenä pankkina. Korvaussuojarahaston varoista korvataan sijoittajan saamiset osuuspankkien yhteenliittymään kuuluvilta yhteisöiltä yhteensä enintään 20 000 euroon saakka.

Talletussuojasta vastaa Rahoitusvakuusvirasto, joka hallinnoi valtion talousarvion ulkopuolista rahoitusvakuusrahastoa. Rahasto muodostuu vakaumaksuina kartutettavasta kriisinratkaisurahastosta ja talletussuojamaksuina kartutettavasta talletussuojarahastosta.

Rahoitus- ja vakuutusryhmittymä

OP Ryhmä muodostaa rahoitus- ja vakuutusryhmittymien valvonnasta annetussa laissa (RavaL) määritellyn rahoitus- ja vakuutusryhmittymän. Yhteenliittymän keskusyhteisö toimii RavaL:n 3 §:n perusteella ryhmittymän johdossa olevana yrityksenä.

RavaL:ssa säädetään rahoitus- ja vakuutusryhmittymälle oma vakavaraisuusvaatimus. OP Ryhmän vakavaraisuus ilmoitetaan vähimmäispääoman ylittävänä omien varojen määränä sekä omien varojen kokonaismäärän suhteena omien varojen vähimmäismäärään.

RavaL:n tilinpäätöstä koskevaa normistoa ei sovelleta lain 30 §:n perusteella OP Ryhmään, koska ryhmän tilinpäätös laaditaan noudattaen kansainvälisiä IFRS-tilinpäätösstandardeja.

Tilikauden jälkeiset tapahtumat

OP Ryhmän keskusyhteisö OP Osuuskunta myi 31.1.2020 Vallilan kiinteistön eteläkorealais-suomalaiselle sijoittajaryhmälle, johon kuuluvat Keskinäinen työeläkevakuutusyhtiö Varma, NH Investment & Securities (NHIS) ja Shinhan Investment Corp. Kaupan arvo on 480 miljoonaa euroa. OP Ryhmä jatkaa toimintaansa kiinteistössä vuokralaisena pitkäaikaisella sopimuksella. Kiinteistön myynti parantaa OP Ryhmän CET1-vakavaraisuutta noin 0,2 %-yksikköä. Kaupasta kirjataan noin 97

miljoonan euron myyntivoitto OP Ryhmän vuoden 2020 ensimmäisen neljänneksen tulokseen.

OP Osuuskunnan hallitus valitsi 7.1.2020 keskuudestaan puheenjohtajat, varapuheenjohtajat ja muut jäsenet hallituksen lakisäätöisiin valiokuntiin. Sääntelyviranomainen on hyväksynyt OP Osuuskunnan hallituksen kokoonpanon.

Vuoden 2020 näkymät

Rahoitusmarkkinoilla riskien nähtiin hellittäneen vuoden jälkipuoliskolla. Korot nousivat elokuun pohjalukemista, mutta jäivät vuoden alkua matalammalle. Osakekurssit jatkoivat viimeisellä vuosineljänneksellä nousua. Vuoden aikana osakemarkkinat vahvistuivat selvästi. Euroopan keskuspankki

laski syyskuussa talletuskoron -0,4 prosentista -0,5 prosenttiin ja alkoi marraskuun alussa ostaa arvopapereita markkinoilta 20 miljardilla eurolla kuukaudessa. EKP ilmoitti pitävänsä ohjauskorot nykytasolla tai matalammalla kunnes inflaationäkymä vastaa tavoitetta. Pitkittynyt poikkeuksellisen matala korkotaso rasittaa rahoituslaitoksia.

OP Ryhmän vuoden 2020 tuloksen ennen veroja arvioidaan muodostuvan samantasoisesti kuin vuoden 2019 tulos. Merkittävimmät tuloksen epävarmuustekijät liittyvät korkotasoon, sijoitusmarkkinoiden kehitykseen ja arvonalentumisiin.

Kaikki tässä toimintakertomuksessa esitetyt ennusteet ja arviot perustuvat tämänhetkiseen näkemykseen talouden kehityksestä. Toteutuvat tulokset voivat olla merkittävästi erilaiset.

Keskeiset tuloslaskelma- ja tase-erät sekä taloudelliset tunnusluvut

Milj. €	2019	2018	2017	2016	2015
Keskeiset tuloslaskelmaerät, milj. €					
Korkokate	1 241	1 186	1 102	1 058	1 026
VakuutusKate	421	566	478	558	527
Nettopalkkiotuotot	936	887	879	859	855
Sijoitustoiminnan nettotuotot	530	211	522	391	441
Liiketoiminnan muut tuotot	53	61	83	122	46
Henkilöstökulut	781	516	758	762	781
Poistot ja arvonalentumiset	278	325	246	160	162
Liiketoiminnan muut kulut	844	839	764	646	577
Saamisten arvonalentumiset	-87	-46	-48	-77	-78
OP-bonukset omistaja-asiakkaille	-249	-226	-217	-206	-195
Väliaikainen poikkeusmenettely (overlay approach)	-105	26	-	-	-
Tulos ennen veroja	838	959	1 031	1 138	1 101
Keskeiset tase-erät – vastaavaa, milj. €					
Käteiset varat	11 988	12 350	12 937	9 471	8 619
Johdannaissopimukset	4 824	3 581	3 412	4 732	5 072
Saamiset luottolaitoksilta	246	183	504	337	425
Saamiset asiakkailta	91 463	87 026	82 193	78 604	75 192
Sijoitusomaisuus	23 509	23 050	23 324	25 887	21 803
Sijoitussidonnaisten sopimusten katteena olevat varat	10 831	9 771	10 126	9 168	8 640

Aineettomat ja aineelliset hyödykkeet	1 930	2 227	2 353	2 345	2 238
Muut erät	2 232	2 107	2 355	3 203	2 465
Vastaavaa yhteensä	147 024	140 294	137 205	133 747	124 455
Keskeiset tase-erät – vastattavaa, milj. €					
Velat luottolaitoksille	2 632	4 807	5 157	4 669	1 673
Johdannaisopimukset	3 316	2 992	3 026	4 044	4 678
Velat asiakkaille	68 289	66 112	65 549	60 077	58 220
Vakuutusvelka	9 476	9 476	9 950	10 586	7 705
Velat sijoitussidonnaisista vakuutus- ja sijoitussopimuksista	10 862	9 812	10 158	9 205	8 666
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjalainat	34 369	30 458	26 841	28 287	27 706
Muut vieraan pääoman erät	5 510	4 896	5 440	6 642	6 483
Oma pääoma	12 570	11 742	11 084	10 237	9 324
Vastattavaa yhteensä	147 024	140 294	137 205	133 747	124 455
Tunnusluvut					
Oman pääoman tuotto, ROE, %	5,5	6,5	7,7	9,4	10,3
Koko pääoman tuotto, ROA, %	0,5	0,5	0,6	0,7	0,7
Kulujen osuus tuotoista, %	60	58	58	52	53
Henkilöstömäärä keskimäärin**	12 376	12 339	12 212	12 271	12 174
Ydinpääoman (CET1) vakavaraisuussuhde, %	19,5	20,5	20,1	20,1	19,5
Vakavaraisuussuhde, %	21,1	22,1	22,5	23,1	22,9
Rahoitus- ja vakuutusryhmittymän valvonnasta annetun lain mukainen vakavaraisuus, %*	138	147	148	170	191

*Vertailuvuodet 2015–2016 on esitetty Solvenssi II:n mukaan. Luvuissa on huomioitu siirtymäsäännökset.

**Vuosien 2015–2017 luvuissa ei ole mukana kesätyöntekijöitä.

Tunnuslukujen laskentakaavat

Vaihtoehtoisia tunnuslukuja esitetään kuvaamaan liiketoiminnan taloudellista kehitystä ja parantamaan vertailukelpoisuutta eri raportointikausien välillä. Käytettyjen vaihtoehtoisten tunnuslukujen laskentakaavat on esitetty alla.

Vaihtoehtoiset tunnusluvut

Oman pääoman tuotto (ROE), %	$\frac{\text{Tilikauden tulos}}{\text{Oma pääoma (kauden alun ja lopun keskiarvo)}} \times 100$
Oman pääoman tuotto (ROE), ilman OP-bonuksia, %	$\frac{\text{Tilikauden tulos + OP-bonukset verojen jälkeen}}{\text{Oma pääoma (kauden alun ja lopun keskiarvo)}} \times 100$
Koko pääoman tuotto (ROA), %	$\frac{\text{Tilikauden tulos}}{\text{Taseen loppusumma keskimäärin (kauden alun ja lopun keskiarvo)}} \times 100$
Koko pääoman tuotto (ROA), ilman OP-bonuksia, %	$\frac{\text{Tilikauden tulos + OP-bonukset verojen jälkeen}}{\text{Taseen loppusumma keskimäärin (kauden alun ja lopun keskiarvo)}} \times 100$
Kulujen osuus tuotoista, %	$\frac{\text{Kulut yhteensä}}{\text{Tuotot yhteensä}} \times 100$
Tuotot sijoitustoiminnasta	Sijoitustoiminnan nettotuotot + Väliaikainen poikkeusmenettely (overlay approach)
Vakuutustoiminnan velat	Vakuutusvelka + Velat sijoitussidonnaisista vakuutus- ja sijoitussopimuksista
Järjestämättömät saamiset luotto- ja takauskannasta, %	$\frac{\text{Järjestämättömät saamiset (netto)}}{\text{Luotto- ja takauskanta tilikauden lopussa}} \times 100$
Tappiota koskevan vähennyserän kattavuusaste (coverage ratio), %	$\frac{\text{Tappiota koskeva vähennyserä}}{\text{Saamiset asiakkailta (taseen ja taseen ulkopuoliset erät)}} \times 100$
Maksukyvyttömyyden havainnointiaste (default capture rate), %	$\frac{\text{Uudet maksukyvyttömät sopimukset, jotka olivat vaiheessa 2 vertailukaudella}}{\text{Uudet maksukyvyttömät sopimukset tilikaudella}} \times 100$
Vahinkovakuutus:	
Operatiivinen vahinkosuhte, %	$\frac{\text{Korvauskulut pl. laskuperustemuutokset ja yrityskauppojen yhteydessä syntyneiden aineettomien erien poistot}}{\text{Vakuutusmaksutuotot pl. laskuperustemuutokset (netto)}} \times 100$
Operatiivinen liikekulusuhde, %	$\frac{\text{Liikekulut}}{\text{Vakuutusmaksutuotot pl. laskuperustemuutokset (netto)}} \times 100$
Operatiivinen yhdistetty kulusuhde, %	Operatiivinen vahinkosuhte + operatiivinen liikekulusuhde Operatiivinen riskisuhte + operatiivinen toimintakulusuhde
Operatiivinen riskisuhte (ilman perustekorkokulua), %	$\frac{\text{Korvaukset pl. korvausten selvittelykulut ja laskuperustemuutokset}}{\text{Vakuutusmaksutuotot (netto) pl. laskuperustemuutokset}} \times 100$

Operatiivinen toimintakulusuhde, %	$\frac{\text{Liikekulut ja korvausten selvittelykulut}}{\text{Vakuutusmaksutuotot (netto) pl. laskuperustemuutokset}} \times 100$
Henkivakuutus:	
Operatiivinen kulusuhde, %	$\frac{\text{Kulut yhteensä}}{\text{Kuormitustulo + hallinnointipalkkioiden palautus}} \times 100$
Erillislaskentaan perustustuvat tunnusluvut	
Vakavaraisuussuhde, %	$\frac{\text{Omat varat yhteensä}}{\text{Kokonaisriski}} \times 100$
Tier 1 -vakavaraisuussuhde, %	$\frac{\text{Ensisijainen pääoma (Tier 1)}}{\text{Kokonaisriski}} \times 100$
Ydinpääoman (CET1) vakavaraisuussuhde, %	$\frac{\text{Ydinpääoma (CET1)}}{\text{Kokonaisriski}} \times 100$
Solvenssisuhde, %	$\frac{\text{Omat varat}}{\text{Vakavaraisuuspääomavaatimus (SCR)}} \times 100$
Vähimmäisomavaraisuusaste (leverage ratio), %	$\frac{\text{Ensisijainen pääoma (T1)}}{\text{Vastuiden määrä}} \times 100$
Maksuvalmiusvaatimus (LCR), %	$\frac{\text{Likvidit varat}}{\text{Likviditeetin ulosvirtaukset - likviditeetin sisään virtaukset stressitilanteessa}} \times 100$
Pysyvän varainhankinnan vaatimus (NSFR), %	$\frac{\text{Pysyvä varainhankinta}}{\text{Pysyvän varainhankinnan vaade}} \times 100$
Rahoitus- ja vakuutusryhmittymän valvonnasta annetun lain mukainen vakavaraisuussuhde	$\frac{\text{Ryhmittymän omat varat yhteensä}}{\text{Ryhmittymän omien varojen vähimmäismäärä yhteensä}} \times 100$

Vahinkovakuutuksen operatiivinen tulos

Milj. €	1-12/2019	1-12/2018	Muutos %
Vakuutusmaksutuotot	1 478	1 465	0,9
Korvauskulut	1 060	1 039	2,0
Liikekulut	311	308	0,9
Aineettomien poisto-oikaisu		18	
Vakuutustekninen kate	107	136	-20,8
Diskonttokoron lasku	-136		
Sijoitustuotot ja -kulut	307	2	-
Muut tuotot ja kulut	-23	-31	-
Tulos ennen veroja	255	106	139,4
Väliaikainen poikkeusmenettely (overlay approach)	-65	23	
Tulos ennen veroja	190	130	46,6

Vahinkovakuutuksen tunnuslukujen laskennassa käytetään vahinkovakuutusyhtiöiden toimintokohtaisia kuluja, joita ei esitetä samalla periaatteella konsernin tuloslaskelmassa.

Tuloslaskelma

Milj. €	Liite	2019	2018
Korkokate	4	1 241	1 186
Vakuutuskate	5	421	566
Nettopalkkiotuotot	6	936	887
Sijoitustoiminnan nettotuotot	7	530	185
Liiketoiminnan muut tuotot	8	53	61
Tuotot yhteensä		3 181	2 885
Henkilöstökulut*	9	781	516
Poistot ja arvonalentumiset	10	278	325
Liiketoiminnan muut kulut	11	844	839
Kulut yhteensä		1 903	1 681
Saamisten arvonalentumiset	12	-87	-46
OP-bonukset omistaja-asiakkaille	13	-249	-226
Väliaikainen poikkeusmenettely (overlay approach)	14	-105	26
Tulos ennen veroja		838	959
Tuloverot	15	168	212
Tilikauden tulos		670	747
Jakautuminen:			
Omistajien osuus tilikauden tuloksesta		663	739
Määräysvallattomien omistajien osuus tilikauden tuloksesta		6	8
Yhteensä		670	747

* OP Ryhmä siirsi vuoden 2018 lopussa pääosan lakisääteisen työeläketurvan hoidosta ja vakuutuskannasta Keskinäinen Eläkevakuutusyhtiö Ilmariselle. Siirto pienensi OP Ryhmän vuoden 2018 eläkekuluja ja paransi tulosta ennen veroja 286 miljoonaa euroa.

Laaja tuloslaskelma

Milj. €	Liite	2019	2018
Tilikauden tulos		670	747
Erät, joita ei siirretä tulosvaikutteisiksi			
Etuuspohjaisten eläkejärjestelyiden uudelleen määrittämisestä johtuvat voitot/(tappiot)	34	15	88
Erät, jotka saatetaan myöhemmin siirtää tulosvaikutteisiksi			
Käyvän arvon rahaston muutos			
Käypään arvoon arvostamisesta	36	62	-172
Rahavirran suojauksesta	36	135	22
Väliaikainen poikkeusmenettely (overlay approach)	36	108	-26
Muuntoerot		0	0
Tuloverot			
Eristä, joita ei siirretä tulosvaikutteisiksi			
Etuuspohjaisten eläkejärjestelyiden uudelleen määrittämisestä johtuvista voitoista/(tappioista)	27	-3	-18
Eristä, jotka saatetaan myöhemmin siirtää tulosvaikutteisiksi			
Käypään arvoon arvostamisesta	36	-12	34
Rahavirran suojauksesta	36	-27	-4
Väliaikainen poikkeusmenettely (overlay approach)	36	-22	5
Tilikauden laaja tulos		926	676
Tilikauden laajan tuloksen jakautuminen:			
Omistajien osuus tilikauden laajasta tuloksesta		920	668
Määräysvallattomien omistajien osuus tilikauden laajasta tuloksesta		6	8
Yhteensä		926	676

Tase

Milj. €	Liite	31.12.2019	31.12.2018
Käteiset varat	16	11 988	12 350
Saamiset luottolaitoksilta	17	246	183
Johdannaissopimukset	18	4 824	3 581
Saamiset asiakkailta	19	91 463	87 026
Sijoitusomaisuus	20	23 509	23 050
Sijoitussidonnaisten sopimusten katteena olevat varat	21	10 831	9 771
Aineettomat hyödykkeet	23	1 406	1 490
Aineelliset hyödykkeet	24	524	737
Muut varat	26	1 684	1 875
Verosaamiset	27	235	232
Myytävänä olevat pitkäaikaiset omaisuuserät		314	
Varat yhteensä		147 024	140 294
Velat luottolaitoksille	28	2 632	4 807
Johdannaissopimukset	29	3 316	2 992
Velat asiakkaille	30	68 289	66 112
Vakuutusvelka	31	9 476	9 476
Velat sijoitussidonnaisista vakuutus- ja sijoitussopimuksista	32	10 862	9 812
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat	33	34 369	30 458
Varaukset ja muut velat	34	3 163	2 617
Verovelat	27	1 050	921
Velat, joilla on huonompi etuoikeus kuin muilla veloilla	35	1 290	1 358
Myytävänä oleviin pitkäaikaisiin omaisuuseriin liittyvät velat		6	
Velat yhteensä		134 454	128 552
Oma pääoma			
OP Ryhmän omistajien osuus			
Osuuspääoma			
Jäsenosuudet		209	199
Tuotto-osuudet		3 029	3 042
Käyvän arvon rahasto		251	7
Muut rahastot		2 185	2 183
Kertyneet voittovarat		6 730	6 157
Määräysvallattomien omistajien osuus		166	154
Oma pääoma yhteensä	36	12 570	11 742
Velat ja oma pääoma yhteensä		147 024	140 294

Oman pääoman muutoslaskelma

Omistajille kuuluva oma pääoma

Milj. €	Osuus- pääoma	Käyvän arvon rahasto	Muut rahastot	Kertyneet voittovarot	Yhteensä	Määräys- vallattomien omistajien osuus	Oma pääoma yhteensä
Oma pääoma 31.12.2017	3 097	176	2 173	5 536	10 982	101	11 084
IFRS 9 -siirtymän vaikutus 1.1.2018		-28		-33	-61		-61
Laatimisperiaatteiden muutos				-46	-46		-46
Oma pääoma 1.1.2018	3 097	148	2 173	5 457	10 875	101	10 976
Tilikaudenkauden laaja tulos		-141		810	668	8	676
Tilikauden tulos				739	739	8	747
Muut laajan tuloksen erät		-141		70	-71		-71
Voitonjako				-90	-90	-13	-103
Jäsen- ja tuotto-osuuksien muutokset	144				144		144
Rahastosiirrot			10	-10	0		0
Muut				-10	-10	58	49
Oma pääoma 31.12.2018	3 241	7	2 183	6 156	11 587	154	11 742

Omistajille kuuluva oma pääoma

Milj. €	Osuus- pääoma	Käyvän arvon rahasto	Muut rahastot	Kertyneet voittovarot	Yhteensä	Määräys- vallattomien omistajien osuus	Oma pääoma yhteensä
Oma pääoma 1.1.2019	3 241	7	2 183	6 157	11 588	154	11 742
Tilikauden laaja tulos		244	0	675	920	6	926
Tilikauden tulos				663	663	6	670
Muut laajan tuloksen erät		244		12	256		256
Voitonjako				-94	-94	-9	-104
Jäsen- ja tuotto-osuuksien muutokset	-3				-3		-3
Rahastosiirrot			2	-2	0		0
Muut				-6	-6	15	9
Oma pääoma 31.12.2019	3 238	251	2 185	6 730	12 404	166	12 570

Rahavirtalaskelma

Milj. €	Liite	2019	2018
Liiketoiminnan rahavirta			
Tilikauden tulos		670	747
Oikaisut tilikauden tulokseen		126	-61
Liiketoiminnan varojen lisäys (-) tai vähennys (+)		-4 266	-4 942
Saamiset luottolaitoksilta	17	43	88
Johdannaissopimukset	18	-25	-89
Saamiset asiakkailta	19	-4 418	-4 910
Sijoitussidonnaisten sopimusten katteena olevat varat	21	254	-299
Sijoitusomaisuus	20	131	68
Muut varat	26	-250	200
Liiketoiminnan velkojen lisäys (+) tai vähennys (-)		325	44
Velat luottolaitoksille	28	-2 347	-420
Johdannaissopimukset	29	13	-5
Velat asiakkaille	30	2 177	562
Vakuutusvelka	31	-25	46
Velat sijoitussidonnaisista vakuutus- ja sijoitussopimuksista	32	262	102
Varaukset ja muut velat	34	246	-242
Maksetut tuloverot		-116	-145
Saadut osingot		76	106
A. Liiketoiminnan rahavirta yhteensä		-3 185	-4 251
Investointien rahavirta			
Tytäryritysten hankinnat hankintahetken rahavaroilla vähennettynä	22	0	0
Tytäryritysten myynnit myyntihetken rahavaroilla vähennettynä		0	67
Investoinnit aineellisiin ja aineettomiin hyödykkeisiin	23, 24	-168	-228
Aineellisten ja aineettomien hyödykkeiden luovutukset	23, 24	50	16
B. Investointien rahavirta yhteensä		-118	-145
Rahoituksen rahavirrat			
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat, lisäykset	33	29 830	27 986
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat, vähennykset	33	-26 664	-24 465
Osuus- ja osakepääoma, lisäykset		480	659
Osuus- ja osakepääoman vähennykset		-485	-515
Maksetut osingot ja osuuspääoman korot		-94	-90
Vuokrasopimusvelat		-19	
C. Rahoituksen rahavirta yhteensä		3 048	3 575
Rahavarojen nettomuutos (A+B+C)		-256	-821
Rahavarat tilikauden alussa		12 423	13 245
Rahavarat tilikauden lopussa		12 168	12 423
Saadut korot		1 987	2 012
Maksetut korot		-612	-829

Tilikauden tulokseen tehdyt oikaisut
Erät, joihin ei liity maksutapahtumaa ja muut oikaisut

Saamisten arvonalentumiset	110	61
Vakuutustoiminnan realisoitumaton nettotulos	-704	-243
Kaupankäynnin käyvän arvon muutos	313	-95
Valuuttatoiminnan realisoitumaton nettotulos	-35	-32
Muiden sijoitusten käyvän arvon muutos	-181	-76
Etuuspohjaiset eläkejärjestelyt	0	-286
Suunnitelman mukaiset poistot	278	325
Osuus osakkuusyritysten tuloksista	-2	-39
OP-bonukset omistaja-asiakkaille	249	226
Maksetut tuloverot	116	145
Saadut osingot	-76	-106
Muut	57	76

Erät, jotka esitetään muualla kuin liiketoiminnan rahavirrassa

Myyntivoitot, investointien rahavirtaan kuuluva osuus	0	-18
---	---	-----

Oikaisut yhteensä	126	-61
--------------------------	------------	------------

Rahavarat

Käteiset varat	11 988	12 350
Vaadittaessa maksettavat saamiset luottolaitoksilta	180	74

Yhteensä	12 168	12 423
-----------------	---------------	---------------

Segmenttiraportointi

OP Ryhmän keskusyhteisön hallintoneuvosto päätti 6.6.2018 OP Ryhmän keskusyhteisön johtokunnan uudesta työnjaosta, mikä muutti segmenttirakennetta vuoden 2019 alusta. OP Ryhmä siirtyi julkaistavassa osavuosikatsaus- ja tilinpäätösraportoinnissa uusien segmenttien mukaiseen raportointiin vuoden 2019 ensimmäisestä osavuosikatsauksesta lukien. Vertailuvuoden 2018 segmenttitiedot on oikaistu vastaamaan uutta segmenttijakoa.

Liiketoimintasegmentit

OP Ryhmän liiketoimintasegmentit ovat Vähittäispankki, Yrityspankki ja Vakuutus. Liiketoimintasegmentteihin kuulumaton toiminta esitetään segmentissä "Muu toiminta". Segmenttiraportointi laaditaan noudattaen OP Ryhmän tilinpäätöksen laatimisperiaatteita. Segmenttijako ja esittämistapa perustuvat johdon raportointiin. Segmenttien tulosta ja kannattavuutta seurataan tulos ennen veroja -tasolla.

Yhtiöinä Vähittäispankki-segmenttiin sisältyvät osuuspankit, OP Kodit (OP-Kiinteistökeskukset), OP-Korttiyhtiö Oyj, OP-Asuntoluottopankki Oyj, Pivo Wallet Oy ja OP Co-ride Oy. Korkokate on segmentin merkittävin tuottoerä. Tuottoja kertyy myös palkkiotuottoina ja sijoitustoiminnasta. Kulut muodostuvat pääosin henkilöstö- ja ICT-kuluista sekä toimipaikkaverkoston aiheuttamista kuluista ja OP-bonuksista omistaja-asiakkaille. Liiketoiminnan merkittävin riskilaji on luottoriski, mutta liiketoimintaan sisältyy myös markkinariskejä ja operatiivisia riskejä.

Yhtiöinä Yrityspankki-segmenttiin kuuluvat OP Yrityspankki Oyj (pl. keskuspankkitoiminnot), OP Säilytys Oy, OP Varainhoito Oy, OP Kiinteistösijoitus Oy, Checkout Finland Oy ja OP-Rahastoyhtiö Oy. Korkokate on segmentin merkittävin tuottoerä. Tuottoja kertyy myös pankkitoiminnan ja varallisuudenhoidon palkkiotuottoina sekä sijoitustoiminnasta. Kulut muodostuvat pääosin henkilöstö- ja ICT-kuluista. Liiketoiminnan merkittävin riskilaji on luottoriski, mutta liiketoimintaan sisältyy myös markkinariskejä ja operatiivisia riskejä.

Vakuutus-segmenttiin sisältyy OP Ryhmän vahinkovakuutusyhtiöt eli Pohjola Vakuutus Oyj, A-Vakuutus Oy sekä henkivakuutusyhtiö OP-Henkivakuutus Oy. Segmentin tuotteisiin kuuluvat yritys- ja yksityisasiakkaille myytävät vahinko- ja henkivakuutukset. Liiketoiminnan tuotot muodostuvat pääosin vakuutusmaksutuotoista, palkkiotuotoista ja sijoitustoiminnan nettotuotoista. Segmenttiin kuuluu myös Pohjola Sairaala Oy, jonka tulos syntyy lääkäripalkkioista sekä toimenpiteiden ja diagnostiikan tuotoista. Vakuutus-segmentin merkittävimmät riskit ovat vakuutus- ja sijoitusriskit. OP Ryhmässä henkilöstön lakisääteisiin etuusperusteisiin eläkejärjestelyihin liittyviä riskejä kohdistuu ainoastaan Vakuutus-segmenttiin. Näihin liittyvä riskitaso on kuitenkin maltillinen.

Muu toiminta -segmentti sisältää muita segmenttejä tukevat toiminnot. Segmenttiin kuuluvat pääosa OP Osuuskunnasta, OP-Palvelut Oy ja OP Yrityspankki Oyj:n keskuspankkitoiminnot. Liiketoimintasegmenttejä tukevien palveluiden kustannukset kohdistuvat segmenteille palveluveloituksina. Muu toiminta -segmentin tuotot koostuvat pääosin keskuspankkitoiminnan tuotoista ja liiketoiminnan muihin tuottoihin kirjattavista OP Ryhmän sisäisistä veloituksista.

Segmenttiraportoinnin laatimisperiaatteet

Segmenttiraportointi noudattaa OP Ryhmän tilinpäätöksen laatimisperiaatteita. Segmenteille on kohdistettu ne tuotot, kulut, varat ja velat, joiden on katsottu välittömästi kuuluvan ja olevan järkevällä perusteella kohdistettavissa segmenteille. Ne tuotot, kulut, sijoitukset ja pääomat, joita ei ole kohdistettu segmenteille, sekä segmenttien väliset konsernieliminoinnit raportoidaan sarakkeessa "Konsernieliminoinnit".

Segmenttien pääomitus perustuu luottolaitoslain mukaiseen OP Ryhmän vakavaraisuuslaskelmaan. Vakavaraisuuslaskennan mukaiset pääomavaateet on jaettu liiketoimintasegmenteille. Vähittäispankki- ja Yrityspankki-segmenteille on kohdistettu pääomia siten, että Ydinvakavaraisuus (CET1) on 22 prosenttia (21). Vakuutus-segmentille on kohdistettu pääomia siten, että vahinkovakuutuksen solvenssisuhte (SII) on 120 prosenttia (120) ja henkivakuutuksen 130 prosenttia (130). Pääomien allokoinnilla on vaikutusta segmentin maksamiin konsernin sisäisiin korkoihin. Oman pääoman kohdistus liiketoimintasegmenteille suoritetaan Muuhun toimintaan sisältyvän OP Ryhmän keskuspankin avulla, jolloin tavoitetasosta poikkeavien omien pääomien tulosvaikutus näkyy Muun toiminnan tuloksessa.

Tulos tammi-joulukuun 2019, milj. €	Vähittäis- pankki	Yritys- pankki	Vakuutus	Muu toiminta	Konserni- eliminoinnit	OP Ryhmä
Korkokate	922	383	-12	-59	7	1 241
josta sisäiset nettotulokset ennen veroja	1	-3	-11	13		
VakuutusKate			431		-10	421
Nettopalkkiotuotot	708	125	99	6	-3	936
Sijoitustoiminnan nettotuotot	-17	119	435	38	-46	530
Liiketoiminnan muut tuotot	43	27	16	593	-626	53
Tuotot yhteensä	1 657	655	969	578	-678	3 181
Henkilöstökulut	426	76	133	148	-1	781
Poistot ja arvonalentumiset	55	20	71	132	0	278
Liiketoiminnan muut kulut	692	182	269	336	-635	844
Kulut yhteensä	1 172	277	473	616	-635	1 903
Saamisten arvonalentumiset	-36	-51	0	0	0	-87
OP-bonukset omistaja-asiakkaille	-214	-16	-19		0	-249
Väliaikainen poikkeusmenettely (overlay approach)			-104		-1	-105
Tulos ennen veroja	235	311	373	-37	-43	838

Baltian maista nettotuotot olivat yhteensä 11 miljoonaa euroa.

Tulos tammi-joulukuun 2018, milj. €	Vähittäis- pankki	Yritys- pankki	Vakuutus	Muu toiminta	Konserni- eliminoinnit	OP Ryhmä
Korkokate	886	350	-10	-48	7	1 186
josta sisäiset nettotulokset ennen veroja	0	-1	-9	10		
VakuutusKate			578		-12	566
Nettopalkkiotuotot	677	130	75	6	-2	887
Sijoitustoiminnan nettotuotot	9	165	63	21	-73	185
Liiketoiminnan muut tuotot	62	20	23	548	-592	61
Tuotot yhteensä	1 635	664	730	527	-671	2 885
Henkilöstökulut	225	45	127	120	-1	516
Poistot ja arvonalentumiset	84	21	89	131	0	325
Liiketoiminnan muut kulut	678	166	263	339	-607	839
Kulut yhteensä	987	232	480	590	-608	1 681
Saamisten arvonalentumiset	-33	-12	0	-1	0	-46
OP-bonukset omistaja-asiakkaille	-194	-14	-18		0	-226
Väliaikainen poikkeusmenettely (overlay approach)			29		-3	26
Tulos ennen veroja	421	408	260	-64	-66	959

Baltian maista nettotuotot olivat yhteensä 10 miljoonaa euroa.

Tase 31.12.2019, milj. €	Vähittäis- pankki	Yritys- pankki	Vakuutus	Muu toiminta	Konserni- eliminoinnit	OP Ryhmä
Käteiset varat	71	19	1 506	11 891	-1 499	11 988
Saamiset luottolaitoksilta	12 785	130	23	9 577	-22 269	246
Johdannaissopimukset	507	4 384	379	468	-913	4 824
Saamiset asiakkailta	67 985	24 502	0	95	-1 118	91 463
Sijoitusomaisuus	316	1 006	9 798	17 626	-5 236	23 509
Sijoitussidonnaisten sopimusten katteena olevat varat			10 831			10 831
Aineettomat hyödykkeet	43	221	791	354	-3	1 406
Aineelliset hyödykkeet	355	2	134	43	-11	524
Muut varat	247	376	869	407	-216	1 684
Verosaamiset	103	4	45	39	42	235
Myytäväinä olevat pitkäaikaiset omaisuuserät				314		314
Varat yhteensä	82 411	30 645	24 376	40 814	-31 223	147 024
Velat luottolaitoksille	8 965	757		15 511	-22 601	2 632
Johdannaissopimukset	323	3 657	109	195	-968	3 316
Velat asiakkaille	54 434	11 290		4 664	-2 100	68 289
Vakuutusvelka			9 476			9 476
Velat sijoitussidonnaisista vakuutus- ja sijoitussopimuksista			10 862			10 862
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat	11 574	1 441		21 449	-94	34 369
Varaukset ja muut velat	642	801	767	1 120	-167	3 163
Verovelat	483	5	201	363	-1	1 050
Velat, joilla on huonompi etuoikeus kuin muilla veloilla	-18	9	380	1 314	-395	1 290
Myytäväinä oleviin pitkäaikaisiin omaisuuseriin liittyvät velat				6		6
Velat yhteensä	76 403	17 960	21 795	44 622	-26 326	134 454
Oma pääoma						12 570

Tase 31.12.2018, milj. €	Vähittäis- pankki	Yritys- pankki	Vakuutus	Muu toiminta	Konserni- eliminoinnit	OP Ryhmä
Käteiset varat	82	19	685	12 199	-634	12 350
Saamiset luottolaitoksilta	10 820	125	21	10 109	-20 892	183
Johdannaissopimukset	275	3 448	156	185	-483	3 581
Saamiset asiakkailta	64 914	23 009	0	15	-911	87 026
Sijoitusomaisuus	358	908	10 246	17 625	-6 088	23 050
Sijoitussidonnaisten sopimusten katteena olevat varat			9 771			9 771
Aineettomat hyödykkeet	49	230	806	408	-3	1 490
Aineelliset hyödykkeet	362	0	139	248	-11	737
Muut varat	217	-153	971	1 299	-459	1 875
Verosaamiset	112	3	17	66	35	232
Varat yhteensä	77 189	27 589	22 811	42 153	-29 447	140 294
Velat luottolaitoksille	9 612	606		15 802	-21 214	4 807
Johdannaissopimukset	157	3 025	37	259	-486	2 992
Velat asiakkaille	50 792	11 382		5 089	-1 152	66 112
Vakuutusvelka			9 476			9 476
Velat sijoitussidonnaisista vakuutus- ja sijoitussopimuksista			9 812			9 812
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat	10 120	1 011		19 492	-165	30 458
Varaukset ja muut velat	554	642	788	1 029	-396	2 617
Verovelat	433	3	119	365	0	921
Velat, joilla on huonompi etuoikeus kuin muilla veloilla	41	-24	380	1 356	-395	1 358
Velat yhteensä	71 709	16 645	20 612	43 394	-23 808	128 552
Oma pääoma						11 742

Tilinpäätöksen liitetiedot

Liitetietojen sisällysluettelo

1. Tilinpäätöksen laatimisperiaatteet
2. OP Ryhmän riskienhallinnan periaatteet
3. Tilinpäätöksen laatimisperiaatteiden ja esittämisen muutokset

Tuloslaskelmaa koskevat liitetiedot

4. Korkokate
5. VakuutusKate
6. Nettopalkkiotuotot
7. Sijoitustoiminnan nettotuotot
8. Liiketoiminnan muut tuotot
9. Henkilöstökulut
10. Poistot ja arvonalentumiset
11. Liiketoiminnan muut kulut
12. Saamisten arvonalentumiset
13. OP-bonukset omistaja-asiakkaille
14. Väliaikainen poikkeusmenettely (overlay approach)
15. Tuloverot

Varoja koskevat liitetiedot

16. Käteiset varat
17. Saamiset luottolaitoksilta
18. Johdannaissopimukset
19. Saamiset asiakkailta
20. Sijoitusomaisuus
21. Sijoitussidonnaisten sopimusten katteena olevat varat
22. Pääomaosuusmenetelmällä käsiteltävät sijoitukset
23. Aineettomat hyödykkeet
24. Aineelliset hyödykkeet
25. Vuokrasopimukset
26. Muut varat
27. Verosaamiset ja -velat

Velkoja ja omaa pääomaa koskevat liitetiedot

28. Velat luottolaitoksille
29. Johdannaissopimukset
30. Velat asiakkaille
31. Vakuutusvelka
32. Velat sijoitussidonnaisista vakuutus- ja sijoitussopimuksista
33. Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat
34. Varaukset ja muut velat
35. Velat, joilla on huonompi etuoikeus kuin muilla veloilla
36. Oma pääoma

Muut tasetta koskevat liitetiedot

37. Annetut vakuudet
38. Saadut rahoitusvakuudet
39. Rahoitusvarojen ja -velkojen luokittelu
40. Toistuvasti käypään arvoon arvostettujen erien ryhmittely arvostusmenetelmän mukaisesti

Vastuositoumuksia ja johdannaisia koskevat liitetiedot

41. Taseen ulkopuoliset sitoumukset
42. Ehdolliset velat ja varat
43. Johdannaissopimukset
44. Rahoitusvarat ja -velat, jotka on vähennetty toisistaan tai joita koskee toimeenpantavissa oleva yleinen nettoutusjärjestely

Muut liitetiedot

45. Omistukset tytäryrityksissä, strukturoiduissa yhteisöissä sekä yhteisissä toiminnoissa
46. Maakohtaiset tiedot
47. Lähipiiritapahtumat
48. Muuttuva palkitseminen
49. Saamisten ja saamistodistusten tappiota koskeva vähennyserä
50. Tilinpäätöspäivän jälkeiset tapahtumat

Riskienhallinnan liitetiedot

OP Ryhmän riskiasema

51. OP Ryhmän riskitoleranssit
52. OP Ryhmän vastuiden maajakauma

Vähittäis- ja Yrityspankkitoiminnan riskiasema

53. Saamiset luottolaitoksilta ja asiakkailta sekä ongelmasaamiset
54. Luottotappioiden ja arvonalentumisten kehitys
55. OP Ryhmän varainhankinnan rakenne
56. Rahoitusvarojen ja -velkojen maturiteettijakauma jäljellä olevan juoksuajan mukaan
57. Rahoitusvarojen ja -velkojen maturiteetit erääntymisen tai uudelleenhinnoittelun mukaan
58. Korko- ja markkinariskin herkkyyshanalyysi
59. Likviditeettireservi

Vakuustustoiminnan riskiasema

60. Vahinkovakuustustoiminnan riskinotto- ja vahinkoherkkyydet
61. Vahinkovakuustustoiminnan riskiherkkyydet
62. Vahinkovakuutuksen vakuutusmaksutulon ja vakuutusmäärien luokkajakauma
63. Vahinkovakuutuksen suurvahinkojen kehitys
64. Vahinkovakuutuksen vakuusliikkeen kannattavuus
65. Vahinkovakuutuksen vakuutusvelan luonnetta kuvaavia tietoja
66. Vahinkovakuutuksen vakuutusvelan arvioitu maturiteettijakauma
67. Vahinkovakuutuksen sijoitusten jakauma
68. Vahinkovakuutuksen sijoitusriskien herkkyyshanalyysi
69. Vahinkovakuutuksen korkosijoitusten riskiasema
70. Vahinkovakuutuksen sijoitusten valuuttariski
71. Vahinkovakuutuksen sijoitusten vastapuoliriski
72. Henkivakuustustoiminnan luonnetta kuvaavia tietoja ja vakuutusvelan herkkyyshanalyysi
73. Henkivakuutuksen vakuutusvelan purkautuminen kassavirroiksi
74. Henkivakuutuksen liiketoiminnan kannattavuus
75. Henkivakuutuksen sijoitusten jakauma
76. ETA 1 sijoitusten jakauma
77. ETA 2 sijoitusten jakauma
78. Henkivakuutuksen sijoitusriskien herkkyyshanalyysi
79. ETA 1 sijoitusriskien herkkyyshanalyysi
80. ETA 2 sijoitusriskien herkkyyshanalyysi
81. Henkivakuutuksen korkosijoitusten riskiasema
82. ETA 1 korkosijoitusten riskiasema
83. ETA 2 korkosijoitusten riskiasema
84. Henkivakuutuksen sijoitusten valuuttariski
85. ETA 1 sijoitusten valuuttariski
86. ETA 2 sijoitusten valuuttariski
87. Henkivakuutuksen sijoitusten vastapuoliriski
88. ETA 1 sijoitusten vastapuoliriski
89. ETA 2 sijoitusten vastapuoliriski
90. ETA 1 sijoitusten luottoriski
91. ETA 2 sijoitusten luottoriski

Vakavaraisuus

92. Omat varat
93. Kokonaisriski
94. Vakavaraisuuden tunnusluvut
95. OP Ryhmän vakavaraisuus

Liite 1. OP Ryhmän IFRS-tilinpäätöksen laatimisperiaatteet

Yleistä

OP Ryhmä on talletuspankkien yhteenliittymästä annetun lain 9 §:ssä tarkoitettu taloudellinen kokonaisuus. OP Ryhmän tilinpäätös on laadittu OP Osuuskunnan ja sen tytäryhtiöiden ja jäsenluottolaitosten tilinpäätösten ja konsernitilinpäätösten yhdistelmänä.

OP Ryhmä ei muodosta kirjanpitolaissa määriteltyä konsernia, koska OP Osuuskunnalla ja sen jäsenosuuspankeilla ei ole toisiinsa nähden yleisten konsernilaskentaperiaatteiden tarkoittamaa määräysvaltaa. Tämän vuoksi OP Ryhmälle on määritelty tekninen emoyhtiö.

OP Osuuskunta toimii koko OP Ryhmän strategisena omistusyhteisönä sekä ryhmäohjauksesta ja valvonnasta vastaavana keskusyhteisönä.

Laissa talletuspankkien yhteenliittymästä määrätään, että OP Ryhmän keskusyhteisön OP Osuuskunnan on laadittava OP Ryhmän yhdistelty tilinpäätös. OP Osuuskunnan hallitus on vastuussa tilinpäätöksen laatimisesta sitä koskevien säännösten mukaisesti.

OP Osuuskunnan kotipaikka on Helsinki, ja sen rekisteröity osoite on Gebhardinaukio 1, 00510 Helsinki.

Jäljennös OP Ryhmän tilinpäätöksestä on saatavissa internet-osoitteesta www.op.fi tai ryhmän toimitiloista käyntiosoitteesta Gebhardinaukio 1, 00510 Helsinki.

OP Osuuskunnan hallitus hyväksyi OP Ryhmän tilinpäätöstiedotteen julkaistavaksi 4.2.2020 ja hallitus hyväksyi tilinpäätöksen 18.2.2020.

1 Laatimisperusta

OP Ryhmän tilinpäätös on laadittu kansainvälisten IFRS-standardien (International Financial Reporting Standards) mukaisesti. Tilinpäätöksen laadinnassa noudatetaan niitä IAS- ja IFRS-standardia ja SIC- ja IFRIC-tulkintoja, jotka olivat voimassa 31.12.2019. Kansainvälisillä tilinpäätösstandardeilla viitataan niihin standardeihin ja tulkintoihin, jotka on hyväksytty Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 1606/2002 mukaisesti. OP Ryhmän velvollisuus laatia tilinpäätös kansainvälisten tilinpäätösstandardien mukaisesti perustuu lakiin talletuspankkien yhteenliittymästä. OP Ryhmän liitetiedot ovat myös suomalaisten, IFRS-säännöksiä täydentävien kirjanpito- ja yhteisölaainsäädännön vaatimusten mukaiset.

OP Ryhmä otti käyttöön vuonna 2019 seuraavat standardit ja tulkinnat:

- IFRS 16 -standardi "Vuokrasopimukset" 1.1.2019 lähtien. OP Ryhmä sovelsi siirtymässä rajoitetusti

takautuvaa menetelmää, jolloin vertailutietoja ei oikaistu ja siirtymän kertynyt vaikutus kirjattiin oman pääoman kertyneiden voittovarojen oikaisuksi 1.1.2019. IFRS 16 -standardiin siirtymän vaikutukset on esitetty liitetiedossa 3. Tilinpäätöksen laatimisperiaatteiden ja esittämisen muutokset.

- IASB julkaisi syyskuussa 2019 Viitekorkouudistus-asiakirjan, jolla muutettiin standardeja IFRS 9, IAS 39 ja IFRS 7. Muutokset hyväksyttiin Euroopan Unionissa 15.1.2020, ja muutoksia on sovellettava 1.1.2020 tai sen jälkeen alkavilla tilikausilla. Aikaisempi soveltaminen on sallittua. OP Ryhmä sovelsi IAS 39 -standardiin tehtyjä muutoksia jo tilikaudella 2019. Siirtymän vaikutukset on esitetty liitetiedossa 3. Tilinpäätöksen laatimisperiaatteiden ja esittämisen muutokset.
- IFRS-standardeihin tehdyt vuosittaiset parannukset 2015–2017 (sovellettava pääosin 1.1.2019 tai sen jälkeen alkavilla tilikausilla). Annual Improvements -menettelyn kautta standardeihin tehtävät pienemmät muutokset kerätään yhdeksi kokonaisuudeksi ja toteutetaan kerran vuodessa. Muutosten vaikutukset vaihtelevat standardeittain, mutta ne eivät ole merkittäviä.
- Muutos IFRS 9 -standardiin Rahoitusinstrumentit 1.1.2019 alkaen: "Ennen eräpäivää tapahtuvaa maksua koskevat ominaisuudet, joihin liittyy negatiivinen korvaus" Muutos sallii tiettyjen ennen aikaisesti takaisinmaksettavissa olevien rahoitusvarojen arvostamisen jaksotettuun hankintamenuun. Muutoksella ei ole ollut merkittävää vaikutusta OP Ryhmän tilinpäätökseen.
- Uusi IFRIC 23 -tulkinta, joka tuli voimaan 1.1.2019. Muutoksella ei ole ollut merkittävää vaikutusta OP Ryhmän tilinpäätökseen.

OP Ryhmän yhdistelty tilinpäätös on laadittu alkuperäisiin hankintamenuihin perustuen lukuun ottamatta käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavia rahoitusvaroja ja -velkoja, käypään arvoon muiden laajan tuloksen erien kautta kirjattavia rahoitusvaroja, suojauskohteita käyvän arvon suojauksessa (suojatun riskin osalta) ja sijoituskiinteistöjä, jotka on arvostettu käypään arvoon.

Tilinpäätöstiedot esitetään miljoonina euroina. Liitetaulukoiden erissä esitetty numero nolla tarkoittaa sitä, että erä sisältää saldoa, mutta se pyöristyy nolliin. Mikäli erässä ei esitetä mitään (tyhjä), erän saldo on nolla.

Talletuspankkien yhteenliittymälain sekä tilinpäätöksen laatimisperiaatteita, kirjanpidollisten arvioiden muutoksia ja virheitä käsittelevän IAS 8 -standardin periaatteiden mukaisesti OP Osuuskunnan hallitus on vahvistettava sellaiset sovellettavat tilinpäätösperiaatteet, joihin ei ole saatavissa ohjausta

kansainvälisistä tilinpäätösstandardeista. Tämän mukaisesti OP Osuuskunnan hallitus on vahvistanut periaatteen, jonka mukaan OP Ryhmän laskentatekninen emoyhtiö muodostuu jäsenosuuspankeista.

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 575/2013 mukaiset Pilari 3 -vakavaraisuustiedot esitetään erillisessä OP Yhteenliittymän vakavaraisuusraportissa. OP Ryhmän tilinpäätöksessä esitetään kooste vakavaraisuudesta.

2 Arvioiden käyttö

Tilinpäätöksen laatiminen IFRS-standardien mukaisesti edellyttää johdolta arvioiden tekemistä ja harkintaa laatimisperiaatteiden soveltamisessa. Johdon arvioita ja harkintaa edellyttäviä laatimisperiaatteita on käsitelty jäljempänä yksityiskohtaisemmin kohdassa 20 "Johdon harkintaa edellyttävät laatimisperiaatteet ja arvioihin sisältyvät keskeiset epävarmuustekijät".

3 Yhdistelyperiaatteet

3.1 Laskentatekninen emoyhtiö

Laissa talletuspankkien yhteenliittymästä määrätään, että OP Ryhmän yhdistelty tilinpäätös on laadittava keskusyhteisö OP Osuuskunnan ja sen jäsenluottolaitosten tilinpäätösten tai konsernitilinpäätösten yhdistelmänä. Yhdistelty tilinpäätös käsittää myös sellaiset yhteisöt, joissa edellä tarkoitetuilla yhteisöillä yhdessä on kirjanpitolaisissa tarkoitettu määräysvalta. OP Ryhmän osuuspääoma muodostuu osuuspankkien jäsenten sellaisista osuusmaksuista, joita pankilla on ehdoton oikeus kieltäytyä lunastamasta. Edellä mainittujen periaatteiden mukaan OP Ryhmälle on muodostettu ns. laskentatekninen emoyhtiö.

Laskentateknisen emoyhtiön keskinäinen omistus, sisäiset liiketapahtumat, keskinäiset saamiset ja velat, sisäinen voitonjako ja sisäiset katteet eliminoidaan.

3.2 Tytäryhtiöt, osakkuus- ja yhteisjärjestelyt

OP Ryhmän tilinpäätökseen yhdistellään laskentateknisen emoyhtiön sekä sen määräysvallassa olevien yhtiöiden tilinpäätökset. OP Ryhmällä on määräysvalta yrityksessä, jos OP Ryhmä olemalla osallisena yrityksessä altistuu sen muuttuvalle tuotolle tai on oikeutettu sen muuttuvaan tuottoon ja OP Ryhmä pystyy vaikuttamaan tähän tuottoon käyttämällä yritystä koskevaa valtaansa (strukturoidut yhteisöt mukaan luettuina). Suurin osa tytäryrityksistä on täysin OP Ryhmän omistuksessa, jolloin ryhmän määräysvalta perustuu äänivaltaan.

OP Ryhmä toimii sijoittajana ja sijoitusrahastojen hallinnoijana erilaisissa sijoitusrahastoissa saadakseen sijoitustuottoja sekä erilaisia palkkiotuottoja. Rahastot, jotka on luokiteltu strukturoiduiksi yhteisöiksi, on konsolidoitu ryhmän tilinpäätökseen silloin, kun OP Ryhmän määräysvalta ei perustu äänioikeuksiin vaan merkityksellisten toimintojen ohjaamiseen, altistumiseen rahaston muuttuviin tuottoihin sekä rahaston

hallinnon järjestämiseen. Määräysvallan muutoksia OP Ryhmään yhdistellyissä erilaisissa rahastosijoituksissa seurataan neljännesvuosittain. Määräysvallan tarkastelussa otetaan huomioon sijoittajan valta ohjata sijoituskohteen merkityksellisiä toimintoja sekä sijoittajan altistuminen muuttuville tuotoille. Kun OP Ryhmän määräysvalta lakkaa, jäljelle jäävä omistusosuus arvostetaan määräysvallan menettämispäivän käypään arvoon ja kirjanpitoarvon muutos kirjataan tulosvaikutteisesti. Tämä käypä arvo toimii alkuperäisenä kirjanpitoarvona, kun jäljelle jäävää osuutta myöhemmin käsitellään osakkuusyrityksenä, yhteisyrityksenä tai rahoitusvaroina. Lisäksi asianomaisesta rahastosta aiemmin muihin laajan tuloksen eriin kirjattuja määriä käsitellään ikään kuin OP Ryhmä olisi suoraan luovuttanut niihin liittyvät varat ja velat. Tämä voi tarkoittaa, että aiemmin muihin laajan tuloksen eriin kirjatut määrät siirretään tulosvaikutteisiksi.

OP Ryhmän keskinäinen omistus on eliminoitu hankintamenetelmällä. Luovutettu vastike ja hankitun yhtiön yksilöitävissä olevat varat ja vastattavaksi otetut velat arvostetaan käypään arvoon hankintahetkellä. Nettovarat ylittävä osuus hankintamenosta esitetään liikearvona. Mikäli hankintameno on pienempi kuin nettovarojen käypä arvo, erotus kirjataan tulosvaikutteisesti.

Hankintaan liittyvät menot kirjataan toteutuessaan kuluksi. Mahdollinen lisäkauppahinta arvostetaan käypään arvoon ja luokitellaan joko velaksi tai omaksi pääomaksi. Velaksi luokiteltu lisäkauppahinta arvostetaan käypään arvoon tulosvaikutteisesti raportointikauden päättämispäivänä.

Osakkuusyhtiöt, joissa OP Ryhmään kuuluvilla yhtiöillä on huomattava vaikutusvalta, yhdistellään pääomaosuusmenetelmällä. Huomattava vaikutusvalta syntyy pääsääntöisesti silloin, kun ryhmä omistaa 20–50 prosenttia toisen yhtiön äänivallasta tai kun ryhmällä muutoin on huomattava vaikutusvalta, mutta ei määräysvaltaa. Pääomaosuusmenetelmää sovellettaessa sijoitus kirjataan alun perin hankintamenon määräisenä ja sitä lisätään tai vähennetään kirjaamalla sijoittajan osuus sijoituskohteen hankinta-ajankohdan jälkeisistä voitoista tai tappioista. OP Ryhmän osuudet osakkuusyrityksissä sisältävät myös hankinta-ajankohtana määritetyn liikearvon. Jos konsernin osuus osakkuusyhtiön tappioista ylittää sijoituksen kirjanpitoarvon, sijoitus merkitään taseeseen nolla-arvoon eikä kirjanpitoarvon ylittäviä tappioita yhdistellä, ellei OP Ryhmä ole sitoutunut osakkuusyhtiön veloitteiden täyttämiseen. Osakkuusyrityksinä käsitellyt pääomasijoitusrahastot on arvostettu käypään arvoon tulosvaikutteisesti IFRS 9 -standardin mukaisesti IAS 28 -standardin sallimalla tavalla.

Yhteisjärjestely on järjestely, jossa kahdella tai useammalla osapuolella on yhteinen määräysvalta. Yhteinen määräysvalta on järjestelyä koskevan määräysvallan pitämistä yhteisenä sopimukseen perustuen, ja se vallitsee vain silloin, kun merkityksellisiä toimintoja koskevat päätökset edellyttävät määräysvallan jakavien osapuolten yksimielistä hyväksymistä. Yhteisjärjestely on joko yhteinen toiminto tai yhteisyritys. Yhteisyritys on järjestely, jossa OP Ryhmällä on oikeuksia järjestelyn nettovarallisuuteen, kun taas yhteisessä toiminnossa OP Ryhmällä on järjestelyyn liittyviä varoja koskevia oikeuksia ja

velkoja koskevia veloitteita. Kiinteistöyhtiöt yhdistellään OP Ryhmän tilinpäätökseen yhteisinä toimintoina yhdistelemällä OP Ryhmän omistusosuutta vastaava osuus kiinteistöyhtiön omaisuuseristä ja veloista.

Tilikauden aikana hankitut tytär-, osakkuus- tai yhteisjärjestelyt yhdistellään siitä hetkestä lähtien, kun OP Ryhmä on saanut määräysvallan, yhteisen määräysvallan tai huomattavan vaikutusvallan. Vastaavasti tilikauden aikana myydyt tytär-, osakkuus- tai yhteisjärjestelyt yhdistellään siihen saakka, kunnes määräysvalta tai huomattava vaikutusvalta lakkaa.

Sisäiset liiketapahtumat, saamiset, velat ja voitonjako eliminoidaan tilinpäätöstä laadittaessa.

3.3 Määräysvallattomien omistajien osuudet

Tilikauden tuloksen jakautuminen laskentateknisen emoyhtiön omistajien osuuteen ja määräysvallattomien omistajien osuuteen esitetään tuloslaskelmassa, ja laajan tuloksen jakautuminen esitetään erillisessä laajassa tuloslaskelmassa. Tilikauden tulos sekä laaja tulos kohdistetaan määräysvallattomille siinäkin tapauksessa, että se johtaisi siihen, että määräysvallattomien omistajien osuudesta tulisi negatiivinen. Määräysvallattomien omistajien osuus omasta pääomasta esitetään taseessa osana omaa pääomaa. Mikäli sijoituskohteen pääoma ei täytä IAS 32:n mukaisia oman pääoman kriteereitä, esitetään määräysvallattomien osuus nettovarallisuudesta velkana.

Määräysvallattomien omistajien osuus hankinnan kohteessa arvostetaan joko käypään arvoon tai suhteellisenä osuutena hankinnan kohteen nettovarallisuudesta. Arvostamisperiaate määritetään erikseen kullekin hankinnalle.

4 Ulkomaan rahan määräiset erät

OP Ryhmän tilinpäätös laaditaan euroina, joka on emoyhtiön toiminta- ja esittämismuoto. Ulkomaan rahan määräiset liiketoimet kirjataan euromääräisiksi tapahtumapäivän kurssiin tai kirjauskuukauden keskikurssiin. Tilinpäätöspäivänä ulkomaan rahan määräiset monetaariset tase-erät muutetaan euroiksi tilinpäätöspäivän kurssiin. Ei-monetaariset tase-erät, jotka arvostetaan alkuperäiseen hankintamenuun, esitetään tapahtumapäivän kurssiin.

Ulkomaan rahan määräisten liiketapahtumien ja monetaaristen tase-erien muuttamisesta euroiksi syntyvät kurssierot kirjataan valuuttakurssivoittona tai -tappioiden tuloslaskelman erään Sijoitustoiminnan nettotuotot.

5 Rahoitusinstrumentit

5.1 Käyvän arvon määrytyminen

Käypä arvo on se hinta, joka saataisiin omaisuuserän myynnistä tai maksettaisiin velan siirtämisestä markkinaosapuolten välillä arvostuspäivänä toteutuvassa tavanmukaisessa liiketoimessa.

Rahoitusinstrumentin käypä arvo määritellään joko toimivilta markkinoilta saatavien hintanoteerauksien avulla tai, jos toimivia markkinoita ei ole, omia arvostusmenetelmiä käyttäen. Markkinoiden katsotaan olevan toimivat, jos hintanoteerauksia on helposti ja säännönmukaisesti saatavissa ja ne kuvastavat todellisia ja säännönmukaisesti toistuvia, toisistaan riippumattomien osapuolten välisiä markkinatransaktioita. Rahoitusvarojen noteerattuna markkinahintana käytetään senhetkistä ostokurssia.

Mikäli markkinoilla on vakiintunut arvostuskäytäntö rahoitusinstrumentille, jolle ei saada suoraan markkinahintaa (esim. OTC-johdannaiset), niin käypä arvo perustuu markkinoilla yleisesti käytettyyn markkinahinnan laskentamalliin ja mallin käyttämien syöttötietojen markkinanoteerauksiin.

Mikäli arvostuskäytäntö ei ole markkinoilla vakiintunut, käytetään markkina-arvon määrittämisessä asianomaiselle tuotteelle laadittua omaa arvostusmallia. Arvostusmallit pohjautuvat yleisesti käytettyihin laskentamenetelmiin ja kattavat kaikki ne osatekijät, jotka markkinaosapuolet ottaisivat huomioon hintaa asettaessaan, sekä ovat yhdenmukaisia rahoitusinstrumenttien hinnoittelussa käytettävien hyväksytyjen taloudellisten menetelmien kanssa.

Arvostusmenetelminä käytetään markkinatransaktioiden hintoja, diskontattujen rahavirtojen menetelmää sekä toisen olennaisilta osin samanlaisen instrumentin tilinpäätöshetken käypää arvoa. Arvostusmenetelmissä otetaan huomioon arvio luottoriskistä, käytettävistä diskonttauskoroista, ennenaikaisen takaisinmaksun mahdollisuudesta ja muista sellaisista tekijöistä, jotka vaikuttavat rahoitusinstrumentin käyvän arvon määrittämiseen luotettavasti.

Rahoitusinstrumenttien käyvät arvot jaetaan kolmeen eri hierarkiatasoon sen mukaan, miten käypä arvo on määritelty:

- täysin samanlaisille varoille tai veloille toimivilla markkinoilla noteeratut käyvät arvot (taso 1)
- käyvät arvot, jotka on määritetty käyttäen syöttötietoina muita kuin tason 1 noteerattuja hintoja, jotka ovat todennettavissa varoille tai veloille, joko suoraan (esim. hintoina) tai välillisesti (esim. johdettuina hinnoista) (taso 2)
- käyvät arvot on määritetty käyttäen varoille tai veloille syöttötietoja, jotka eivät perustu todennettavissa oleviin markkinahintoihin (taso 3).

Se käypien arvojen hierarkian taso, jolle tietty käypään arvoon arvostettu erä on kokonaisuudessaan luokiteltu, on määritetty koko kyseisen käypään arvoon arvostetun erän kannalta merkittävän alimmalla tasolla olevan syöttötiedon perusteella. Syöttötiedon merkittävyys on arvioitu kyseisen käypään arvoon arvostetun erän suhteen kokonaisuudessaan.

Epälikvideille tuotteille on tyypillistä, että hinnoittelumallilla laskettu hinta poikkeaa toteutuneesta kauppahinnasta. Toteutunut kauppahinta on kuitenkin paras osoitus tuotteen käyvästä arvosta. Toteutuneen kauppahinnan ja

markkinahintoja käyttävän hinnoittelumallin avulla lasketun hinnan erotuksena saatu tulos, Day 1 profit/loss, jaksotetaan tuloslaskelmaan sopimuksen voimassaoloajalle. Jaksottamatta oleva osuus tuloutetaan kuitenkin heti, mikäli tuotteelle on saatavilla aito markkinahinta tai markkinoille muodostuu vakiintunut hinnoittelukäytäntö.

OP Ryhmän taseessa ei ole merkittävää määrää epälikvidejä rahoitusvaroja.

Ryhmän henkivakuutustoimintaan liittyvät epälikvidit rahoitusvelat (sijoitussopimukset) arvostetaan IFRS 9:n perusteella käypään arvoon. Sijoitussopimusten käyvän arvon laskennassa käytetään arvostusmenetelmää, joka ottaa huomioon mm. rahan aika-arvon ja katteena olevien rahoitusvarojen käyvän arvon. Velan arvo ei voi kuitenkaan alittaa sopimuksen takaisinostoarvoa. Nämä sopimukset on luokiteltu tasolle 3 käyvän arvon hierarkiassa.

5.2 Rahoitusvarat- ja velat

5.2.1. Jaksotettu hankintameno

Jaksotettu hankintameno on se määrä, johon rahoitusvaroihin kuuluva erä tai rahoitusvelka on arvostettu alkuperäisen kirjaamisen yhteydessä, vähennettynä lyhennyksillä, lisätynä tai vähennettynä alkuperäisen määrän ja erääntyvän määrän välisen erotuksen kertyneillä, efektiivisen koron menetelmää käyttäen lasketuilla jaksotuksilla ja, kun on kyse rahoitusvaroista, oikaistuna tappiota koskevalla vähennyserällä.

Efektiivisen koron menetelmää käyttäen rahoitusvaroihin kuuluvan erän tai rahoitusvelan odotettavissa olevana voimassaoloaikana saatavaksi tai suoritettavaksi arvioidut maksut tulevat diskontatuiksi täsmälleen rahoitusvaroihin kuuluvan erän bruttomääräisen kirjanpitoarvon tai rahoitusvelan jaksotetun hankintameno suuruiseksi. Efektiivistä korkoa laskettaessa rahavirrat arvioidaan ottamalla huomioon rahoitusinstrumentin kaikki sopimusehdot ilman odotettavissa olevia luottotappioita ("ECL"). Laskelma sisältää kaikki sellaiset sopimusosapuolten välillä suoritettavat tai saatavat palkkiot ja korkopisteet, jotka ovat kiinteä osa efektiivistä korkoa, transaktiomenot sekä kaikki muut yli- tai alikurssit. Palkkioita, jotka ovat kiinteä osa rahoitusinstrumentin korkoa, ovat esim. lainan nostoon liittyvät toimisto- ja järjestelypalkkiot, ja ne jaksotetaan rahoitusinstrumentin odotettavissa olevalle juoksuajalle tai lyhyemmälle ajanjaksolle, jos se on asianmukaista. Palkkioita, jotka eivät ole kiinteä osa rahoitusinstrumentin efektiivistä korkoa, käsitellään IFRS 15 - standardin mukaisesti, ja näitä ovat esim. lainan hoitoon liittyvät palkkiot.

Arviointeihin rahavirtoihin sisällytetään odotettavissa olevat luottotappiot, kun lasketaan luottoriskillä oikaistua efektiivistä korkoa rahoitusvaroilta, joiden katsotaan alkuperäisenä kirjaamisajankohtana olevan luottoriskin johdosta arvoltaan alentuneita rahoitusvaroja (ns. "POCI").

Korkotuotot

Korkotuotot on laskettu soveltamalla efektiivistä korkoa rahoitusvaroihin kuuluvan erän bruttomääräiseen kirjanpitoarvoon, paitsi silloin, kun kyseessä ovat:

- ostetut tai alun perin myönnetyt luottoriskin johdosta arvoltaan alentuneet rahoitusvarat, joiden osalta sovelletaan luottoriskillä oikaistua efektiivistä korkoa rahoitusvaroihin kuuluvan erän jaksotettuun hankintameno.
- rahoitusvarat, jotka eivät ole ostettuja tai alun perin myönnettyjä luottoriskin johdosta arvoltaan alentuneita rahoitusvaroja, mutta joista on myöhemmin tullut luottoriskin johdosta arvoltaan alentuneita rahoitusvaroja (tai jotka ovat vaiheessa 3). Näiden rahoitusvarojen osalta sovelletaan efektiivistä korkoa rahoitusvaroihin kuuluvan erän jaksotettuun hankintameno (eli nettomääräiseen kirjanpitoarvoon odotettavissa olevan luottotappion vähentämisen jälkeen).

5.2.2. Alkuperäinen kirjaaminen ja arvostaminen

Alkuperäisen kirjaamisen yhteydessä arvostetaan rahoitusvaroihin kuuluva erä tai rahoitusvelka käypään arvoon, ja jos kyseessä on muu kuin käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattava rahoitusvaroihin kuuluva erä tai rahoitusvelka, siihen lisätään tai siitä vähennetään rahoitusvaroihin kuuluvan erän tai rahoitusvelan hankkimisesta tai liikkeeseenlaskusta välittömästi johtuvat transaktiomenot. Välittömästi alkuperäisen kirjaamisen jälkeen rahoitusvarasta kirjataan odotettavissa olevia luottotappioita koskeva vähennyserä, jos rahoitusvara arvostetaan jaksotettuun hankintamenoon tai käypään arvoon muun laajan tuloksen kautta. Tämä aiheuttaa tuloslaskelmaan kirjanpidollisen tappion äskettäin myönnettyistä tai äskettäin ostetuista rahoitusvaroista.

5.3 Rahoitusvarojen luokittelu ja myöhempi arvostaminen

OP Ryhmä luokittelee rahoitusvarat seuraaviin ryhmiin:

- Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat (FVTPL)
- Käypään arvoon muiden laajan tuloksen erien kautta kirjattavat (FVOCI)
- Jaksotettuun hankintameno kirjattavat.

5.3.1 Luotot ja saamistodistukset

Luottojen ja saamistodistusten luokittelu ja myöhempi arvostaminen riippuvat seuraavista tekijöistä:

- OP Ryhmän liiketoimintamallista rahoitusvarojen hallinnoinnissa
- rahoitusvaroihin kuuluvan erän sopimukseen perustuvista rahavirtaominaisuuksista.

Näiden tekijöiden perusteella OP Ryhmä luokittelee luotot ja saamistodistukset kolmeen seuraavaan arvostusryhmään:

- Jaksotettuun hankintameno arvostettavia rahoitusvaroja pidetään hallussa sellaisen

liiketoimintamallin mukaisesti, jonka tavoitteena on rahoitusvarojen hallussapito sopimukseen perustuvien rahavirtojen keräämiseksi, jotka ovat yksinomaan pääoman ja jäljellä olevan pääomamäärän koron maksua. Erän kirjanpitoarvo sisältää odotettavissa olevien luottotappioiden vähennyserän, ja korkotuotot kirjataan efektiivisen koron menetelmällä korkotuottoihin.

- 2) Käypään arvoon muiden laajan tuloksen erien kautta kirjattavia rahoitusvaroja pidetään hallussa sellaisen liiketoimintamallin mukaisesti, jonka tavoite saavutetaan keräämällä sopimukseen perustuvia rahavirtoja ja myymällä rahoitusvaroja. Lisäksi sopimusehdoissa määrätään tiettyinä ajankohtina toteutuvista rahavirroista, jotka ovat yksinomaan pääoman ja jäljellä olevan pääomamäärän koron maksua. Muutokset käyvässä arvossa kirjataan käyvän arvon rahastoon. Arvon alentumisvoitot tai -tappiot sekä valuuttakurssivoitot tai -tappiot kirjataan tulosvaikutteisesti. Kun rahoitusvaroihin kuuluva erä kirjataan pois taseesta, siirretään käyvän arvon rahastoon kertynyt voitto tai tappio luokittelun muutoksesta johtuvana oikaisuna omasta pääomasta tulosvaikutteiseksi eräksi sijoitustoiminnan nettotuottoihin. Efektiivisen koron menetelmää käyttäen laskettu korko kirjataan korkotuottoihin tai sijoitustoiminnan nettotuottoihin (vakuutusyhtiöiden sijoitukset).
- 3) Käypään arvoon tulosvaikutteisesti arvostettavia rahoitusvaroja pidetään kaupankäyntitarkoituksessa tai kun rahoitusvara ei täytä jaksotettuun hankintamenuun tai käypään arvoon muun laajan tuloksen kautta kirjattavien kriteereitä. Voitot ja tappiot kirjataan sijoitustoiminnan nettotuottoihin. Kaupankäyntitarkoituksessa pidettävien saamistodistusten ja johdannaisten korkotuotot ja -kulut esitetään sijoitustoiminnan nettotuottoissa.

Liiketoimintamalli

Liiketoimintamallilla tarkoitetaan sitä, miten OP Ryhmä hallinnoi rahoitusvarojensa rahavirtojen kerryttämiseksi. OP Ryhmässä liiketoimintamallin ratkaisee, syntyvätkö rahavirrat pelkästään sopimukseen perustuvien rahavirtojen keräämisestä vai sopimukseen perustuvien rahavirtojen keräämisestä sekä rahavirroista, jotka saadaan myymällä rahoitusvara, vai onko kyseessä kaupankäynti. Kaupankäyntiliiketoimintamalliin kuuluvat rahoitusvarat arvostetaan tulosvaikutteisesti. Liiketoimintamallia arvioidessaan OP Ryhmä ottaa huomioon tulevat toimenpiteet liiketoimintamallin tavoitteen saavuttamiseksi. Arviointiin kuuluu aikaisempi kokemus rahavirtojen keräämisestä, kuinka liiketoimintamallin ja sen mukaisesti hallussa pidettävien rahoitusvarojen tuloksellisuutta arvioidaan ja kuinka siitä raportoidaan yhteisön johtoon kuuluville avainhenkilöille, kuinka riskejä hallitaan ja kuinka liiketoiminnan johtajia palkitaan. Esimerkiksi OP Ryhmän myöntämiä asuntoluottoja pidetään hallussa sopimukseen perustuvien rahavirtojen keräämiseksi. Niitä voidaan myydä vain harvoissa tapauksissa OP Ryhmään kuuluvien yritysten

kesken esim. takaamaan OP-Asuntoluottopankin liikkeelle laskemia asuntovakuudellisia joukkovelkakirjalainoja tai epänormaalissa maksuvalmiuskriisitilanteessa. Lisäksi OP Ryhmän likviditeettireservisalkun liiketoimintamallin tavoitteena on kerätä sopimukseen perustuvia rahavirtoja sekä rahoitusvarojen myynti.

Liiketoimintamallin muutos

Liiketoimintamallin muutoksia odotetaan tapahtuvan harvoin sisäisten tai ulkoisten muutosten seurauksena, ja niiden täytyy olla OP Ryhmän toiminnan kannalta merkittäviä. Liiketoimintamallin muutoksista päättää OP Osuuskunnan hallitus. Liiketoimintamalli muuttuu silloin, kun OP Ryhmä hankkii tai luovuttaa jonkin liiketoiminta-alueen tai lopettaa sen toiminnan. Liiketoimintamallin muutos dokumentoidaan asianmukaisesti ko. liiketoimintayksikön toimesta, ja se käsitellään Taloudessa ja Riskienhallinnassa sen kirjanpitovaikutusten selvittämiseksi (ml. vaikutukset ECL:ään). Yhteisön liiketoimintamallin tavoitteen muutos täytyy toteuttaa ennen luokittelun muutospäivää.

Luokittelun muutosta sovelletaan prospektiivisesti luokittelun muutospäivästä eteenpäin. Luokittelun muutospäivä on seuraavan raportointikauden ensimmäinen päivä, jota ennen päätös luokittelun muutoksesta on tehty. Aikaisempia raportointikausia ei oikaista takautuvasti.

Seuraavassa taulukossa esitetään erilaisten luokittelujen muutosten kirjanpitovaikutukset:

Alkuperäinen arvostusluokka	Uusi arvostusluokka	Kirjanpitovaikutus
Jaksotettu hankintameno	FVTPL	Käypä arvo määritellään luokittelun muutospäivänä. Rahoitusvaroihin kuuluvan erän aikaisemman jaksotetun hankintamenuun ja käyvän arvon välisestä erosta mahdollisesti aiheutuva voitto tai tappio kirjataan tulosvaikutteisesti.
FVTPL	Jaksotettu hankintameno	Luokittelun muutospäivän käyvästä arvosta tulee uusi bruttomääräinen kirjanpitoarvo. Efektiivinen korko määritellään luokittelun muutospäivän käyvän arvon perusteella.
Jaksotettu hankintameno	FVOCI	Rahoitusvaroihin kuuluvan erän aikaisemman jaksotetun hankintamenuun ja käyvän arvon välisestä erosta mahdollisesti aiheutuva voitto tai tappio kirjataan muihin laajan

		tuloksen eriin. Efektivistä korkoa ja odotettavissa olevien luottotappioiden määrää ei oikaista luokittelun muutoksen seurauksena.
FVOCI	Jaksotettu hankintameno	Luokittelun muutospäivän käyvästä arvosta tulee uusi jaksotettu hankintameno. Aiemmin muihin laajan tuloksen eriin kirjattu kertynyt voitto tai tappio kuitenkin poistetaan omasta pääomasta ja kirjataan oikaisemaan rahoitusvaroihin kuuluvan erän käypää arvoa luokittelun muutospäivänä. Efektivistä korkoa ja odotettavissa olevien luottotappioiden määrää ei oikaista luokittelun muutoksen seurauksena.
FVTPL	FVOCI	Luokittelun muutospäivän käyvästä arvosta tulee uusi kirjanpitoarvo. Efektiivinen korko määritellään luokittelun muutospäivän käyvän arvon perusteella.
FVOCI	FVTPL	Luokittelun muutospäivän käyvästä arvosta tulee uusi kirjanpitoarvo. Aiemmin muihin laajan tuloksen eriin kirjattu kertynyt voitto tai tappio siirretään luokittelun muutoksesta johtuvana oikaisuna omasta pääomasta tulosvaikutteiseksi luokittelun muutospäivänä.

Rahavirtaominaisuudet

Silloin kun OP Ryhmän liiketoimintamalli on muu kuin kaupankäynti, OP Ryhmä arvioi, ovatko sopimukseen perustuvat rahavirrat yhdenmukaisia perustyyppisen lainanantajärjestelyn kanssa. Perustyyppisessä lainanhoitojärjestelyssä sopimukseen perustuvat rahavirrat ovat yksinomaan pääoman ja jäljellä olevan pääomamäärän koron maksua ("SPPI"), jossa koron merkittävimmät osatekijät ovat korvaus rahan aika-arvosta, luottoriskistä, lainanantoon liittyvistä riskeistä ja voittomarginaalista. Valtaosa OP Ryhmän rahoitusvaroista on perustyyppisiä lainanantajärjestelyjä.

OP Ryhmän kaikki henkilöasiakkaille myönnettyt luotot ja osa yritysasiakkaiden luotoista sisältävät mahdollisuuden ennakaiseen takaisinmaksuun. Ehdot ovat kuitenkin yhdenmukaisia perustyyppisen lainanantajärjestelyn kanssa, koska ennen eräpäivää maksettava määrä vastaa sopimuksen mukaista nimellismäärää ja kertynyttä (mutta maksamatonta) sopimuksen mukaista korkoa, joka voi sisältää lisäkorvauksen sopimuksen ennakaisesta päättämisestä.

Saamistodistusten rahavirtaominaisuudet testataan Bloombergin SPPI-työkalulla, jonka antaman palautteen pohjalta joko hyväksytään tai hylätään SPPI-testi ilman lisätutkimuksia (palautteena pass/fail) tai tutkitaan rahavirtaominaisuudet OP:n sisäisen ohjeistuksen mukaisella tavalla ennen luokittelupäätöstä (palautteena "further review required"). Menetelmä tunnistaa sopimusehdoista useita eri elementtejä, jotka vaikuttavat siihen, täytyykö SPPI-määrittely.

Silloin kun sopimukseen perustuvat rahavirrat ovat alttiina esim. osakkeiden hintojen tai lainanottajan taloudellisen tuloksen muutoksille, ei kyseessä ole perustyyppinen lainanantajärjestely, ja tällaiset rahoitusvarat arvostetaan tulosvaikutteisesti. Tyypillisesti tällaisia ovat erilaiset rahastosijoitukset, jotka eivät täytä oman pääoman määritelmää IAS 32:n mukaisesti liikkeeseenlaskijan tilinpäätöksessä.

Rahoitusvaroihin sisältyviä kytkettyjä johdannaisia ei eroteta pääsopimuksesta, vaan ne huomioidaan sopimukseen perustuvien rahavirtojen kokonaisarvioinnissa.

Jos rahoitusvarojen hallinnoinnissa noudatettua liiketoimintamallia muutetaan, voidaan rahoitusvaroja joutua uudelleenluokittelemaan. Uudelleenluokittelua sovelletaan eitäkautuvasti luokittelun muutospäivästä lähtien. Tällaisia muutoksia odotetaan tapahtuvan hyvin harvoin.

5.3.2 Oman pääoman ehtoiset instrumentit

Oman pääoman ehtoiset instrumentit ovat instrumentteja, jotka osoittavat oikeutta osuuteen yhtiön varoista sen kaikkien velkojen vähentämisen jälkeen. Tyypillisesti tällaisia ovat osakesijoitukset.

Oman pääoman ehtoiset instrumentit arvostetaan myöhemmin käypään arvoon tulosvaikutteisesti, paitsi silloin kun OP Ryhmä on tehnyt alkuperäisen kirjaamisen yhteydessä peruuttamattoman valinnan, jonka mukaan tietyt kaupankäyntiliiketoimintaan kuulumattomat sijoitukset oman pääoman ehtoisiin instrumentteihin, jotka muutoin arvostettaisiin käypään arvoon tulosvaikutteisesti, käsitellään siten, että käyvän arvon myöhemmät muutokset esitetään muissa laajan tuloksen erissä. Tällaisia sijoituksia ei tällä hetkellä ole. Näiden sijoitusten myyntivoittoja tai -tappioita ei kirjata tulosvaikutteisesti, mutta niiden osingot kirjataan liiketoiminnan muihin tuottoihin. Osingot kaupankäyntitarkoituksessa pidettävistä oman pääoman ehtoisista sijoituksista kirjataan tuloslaskelmaan sijoitustoiminnan nettotuottoihin.

5.3.3 Sopimukseen perustuvien rahavirtojen muuttaminen

Maksusuunnitelman muutoksia tehdään normaaliin asiakassuhteen hoitoon kuuluvana toimenpiteenä, mutta myös tilanteissa, joissa asiakkaan maksukyky on heikentynyt. Tällöin heikentyneestä maksukyvästä joudutaan antamaan myönnytys lainaehdoin – esimerkiksi lyhennysvapaa – rajoitetuksi ajaksi. Yleensä näissä tilanteissa lainan sopimukseen perustuvat rahavirrat neuvotellaan uudelleen tai niihin tehdään muutoin muutoksia, eivätkä ne johda kyseisen lainan taseesta pois kirjaamiseen. Maksusuunnitelmien muutosten kehitystä raportoidaan säännöllisesti johdolle asiakkaiden maksukykyä ennakoivana mittarina.

Jos lainaehdoin tehtävät muutokset ovat merkittäviä tai laina muutoin neuvotellaan uudelleen, OP Ryhmä kirjaa alkuperäisen lainan pois taseesta ja kirjaa samalla taseeseen muutetun uuden lainan. Tällöin muutoksen tekemisajankohta on lainan alkuperäinen kirjaamisajankohta, kun muutettuun lainaan sovelletaan arvonalentumista koskevia vaatimuksia. Tyypillisesti tämä tarkoittaa, että tappiota koskevan vähennyserän määrä vastaa 12 kuukaudelta odotettavissa olevia luottotappioita. OP Ryhmä luokittelee muutoksen syyt ja vakavuusasteet sisäisellä luokituksella, jolla seurataan, onko taseesta pois kirjaamiseen yhteydessä ollut näyttöä siitä, että muutettu laina on alkuperäisen kirjaamisen yhteydessä luottoriskin johdosta arvoltaan alentunut. Tällöin se kirjataan alun perin myönnettynä luottoriskin johdosta arvoltaan alentuneena rahoitusvaroihin kuuluvana eränä. Tämä voisi tapahtua esimerkiksi tilanteessa, jossa ongelmalliseen omaisuuserään on tehty huomattava muutos.

Muutoin rahoitusvaroihin kuuluvat erät kirjataan pois taseesta silloin, kun sopimukseen perustuvat oikeudet rahoitusvaroihin kuuluvan erän rahavirtoihin lakkaavat olemasta voimassa tai kun OP Ryhmä siirtää rahoitusvaroihin kuuluvan erän toiselle osapuolelle ja siirto täyttää taseesta pois kirjaamisen edellytykset.

5.3.4 Käypään arvoon tulosvaikutteisesti arvostettavat vakuutusyhtiöiden rahoitusvarat

Rahoitusvaroihin kuuluva erä arvostetaan käypään arvoon tulosvaikutteisesti, ellei sitä arvosteta jaksotettuun hankintamenuon tai käypään arvoon muiden laajan tuloksen erien kautta. OP Ryhmä on myös nimenomaisesti luokitellut rahoitusvaroja käypään arvoon tulosvaikutteisesti arvostettaviksi (käyvän arvon optio), silloin kun näin toimimalla poistetaan tai vähennetään ns. kirjanpidollista epäsymmetriaa rahoitusvarojen ja niihin liittyvien rahoitusvelkojen arvostamisessa.

Henkivakuutustoiminnan sijoitussidonnaisten vakuutusten katteena olevat sijoitukset sekä ns. eriytettyjen taseiden sijoituksen luokitellaan käypään arvoon tulosvaikutteisesti arvostettaviksi, koska vastaava vakuutusvelka tai sijoitussopimusten velka kirjataan käypään arvoon tulosvaikutteisesti.

5.3.5 Väliaikainen poikkeusmenettely

OP Ryhmän vahinko- ja henkivakuutuksen sijoitustoimintaan liittyvät oman pääoman ehtoiset instrumentit ja rahastosijoitukset luokitellaan käypään arvoon tulosvaikutteisesti arvostettaviin rahoitusvaroihin. Merkittävään osaan näistä oman pääoman ehtoisista instrumenteista OP Ryhmä soveltaa väliaikaista poikkeusmenettelyä (ns. overlay approach), joka palauttaa näiden instrumenttien tulosvaikutukset IAS 39 -standardin mukaisiksi. Näitä sijoituksia käsitellään kuten IAS 39 -standardin mukaisia myytävissä olevia rahoitusvaroja. Väliaikaisen poikkeusmenettelyn piirissä olevien sijoitusten käyvän arvon muutokset esitetään oman pääoman käyvän arvon rahastossa. Väliaikaisen poikkeusmenettelyn soveltaminen lopetetaan viimeistään silloin, kun IFRS 17 Vakuutus sopimukset -standardi tulee voimaan. Väliaikaisella poikkeusmenettelyllä pyritään sovittamaan yhteen IFRS 9 ja IFRS 17 -standardien eriaikaisesta voimaantulosta aiheutuva väliaikainen tulosvolatiliteetti, kun sijoitukset arvostetaan IFRS 9 -standardin mukaisesti käypään arvoon tulosvaikutteisesti, mutta niihin liittyvää vakuutusvelkaa ei voida vielä arvostaa käypään arvoon tulosvaikutteisesti IFRS 17 -standardin mukaisesti.

IAS 39 -standardin mukaan myytävissä olevat rahoitusvarat kirjataan ostohetkellä taseeseen hankintamenuon, joka on niistä maksetun vastikkeen käypä arvo lisättyä hankintaan suoraan kohdistettavilla transaktiomenoilla. Myytävissä olevat rahoitusvarat arvostetaan taseessa käypään arvoon.

Arvonmuutokset kirjataan muihin laajan tuloksen eriin, josta ne kirjataan tuloslaskelmaan, kun omaisuuserä kirjataan pois taseesta tai on objektiivista näyttöä siitä, että sen arvo on alentunut. Myytävissä olevien rahoitusvarojen kohdalla objektiiviseksi näytöksi katsotaan oman pääoman ehtoisen instrumentin osalta sen käyvän arvon merkittävä tai pitkäaikainen aleneminen alle sen hankintamenuon.

Jos arvopaperin markkina-arvo arvonalentumiskirjauksen jälkeen edelleen alentuu, kirjataan arvonalennus tuloslaskelmaan. Jos arvonalentuneen oman pääoman ehtoisen instrumentin käypä arvo myöhemmin nousee, arvonnousu kirjataan muihin laajan tuloksen eriin.

5.4 Arvonalentuminen

Odotettavissa olevat luottotappiot lasketaan kaikista jaksotettuun hankintamenuon arvostettavista ja käypään arvoon muiden laajan tuloksen erien kautta kirjattavista tase-eristä (muut kuin oman pääoman ehtoiset instrumentit) sekä taseen ulkopuolisista luottositoumuksista ja takaussopimuksista. Odotettavissa olevat luottotappiot kirjataan jokaisena raportointipäivänä, ja ne kuvastavat:

- vinoutumatonta ja todennäköisyyksillä painotettua rahamäärää, joka määritetään arvioimalla mahdollisten tulevien vaihtelualue
- rahan aika-arvoa ja

- c) järkevää ja perusteltavissa olevaa informaatiota, joka on raportointipäivänä saatavissa ilman kohtuuttomia kustannuksia tai ponnisteluja ja joka koskee toteutuneita tapahtumia, vallitsevia olosuhteita ja ennusteita tulevista taloudellisista olosuhteista.

5.4.1 Sopimusten luokittelu kolmeen arvonalentumisvaiheeseen

Sopimukset luokitellaan kolmeen eri vaiheeseen. Eri vaiheet kuvastavat luoton laadun heikkenemistä alkuperäisen kirjaamisen jälkeen.

- Vaihe 1: sopimukset, joiden luottoriski ei ole kasvanut merkittävästi alkuperäisestä ja joille lasketaan 12 kuukauden ECL.
- Vaihe 2: sopimukset, joiden luottoriski on kasvanut merkittävästi alkuperäisestä ja joille lasketaan koko voimassaoloajan ECL.
- Vaihe 3: maksukyvyttömät sopimukset, joille lasketaan myös koko voimassaoloajan ECL.

Lisäksi sopimukset, jotka on alun perin myönnetty arvoltaan alentuneina, ovat aina koko voimassaoloajan odotetun tappion laskennan piirissä (POCI).

Maksukyvyttömyyden (default) määritelmä

OP Ryhmässä sovelletaan IFRS 9 -standardin mukaisessa laskennassa samaa maksukyvyttömyyden määritelmää kuin sisäisissä luottoriskimalleissa (IRB). Maksukyvyttömyyttä arvioidaan OP Ryhmän sisäisellä maksukäyttötymiseen perustuvalla luokittelujärjestelmällä. Henkilöasiakkaissa maksukyvyttömyyden määritelmää sovelletaan sopimuskohtaisesti, kun taas yritysasiakkaissa tarkastellaan asiakaskokonaisuutta. Asiakas luokitellaan maksukyvyttömäksi, kun on todennäköistä, ettei asiakas maksa luottovelvoitteitaan täysimääräisesti ilman, että OP Ryhmä turvautuu toimiin (esim. vakuuden realisointiin), tai viimeistään silloin, kun rahoitusvaroihin kuuluvaan erään liittyvä maksu on viivästynyt yli 90 päivää.

Maksukyvyttömyyden määritelmä perustuu Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen EU N:o 575/2013 (CRR) artiklaan 178.

Asiakkaan maksukyvyttömyys päättyy, kun se ei enää täytä maksukyvyttömyyden määritelmää. Tämän jälkeen maksukäyttötymisen luokka palautuu 6 kuukauden viiveellä.

Luottoriskin merkittävä lisääntyminen

Odotettavissa olevat luottotappiot lasketaan sopimuskohtaisesti joko 12 kuukaudelle tai koko voimassaoloajalle riippuen siitä, onko instrumentin luottoriski lisääntynyt raportointipäivänä merkittävästi alkuperäisestä. Luottoriskin merkittävä lisääntymistä arvioidaan sekä laadullisilla että määrällisillä kriteereillä. Lainanhoitojousto pidetään laadullisena kriteerinä. Muut laadulliset tekijät koostuvat erilaisista luottoriskin mittareista (esim. kovenanttirikkomuksista), ja ne huomioidaan

luokittelumalleissa tai maksukäyttötymisen luokan arvioinnissa.

OP Ryhmä on sisällyttänyt suhteellisia ja absoluuttisia kynnysarvoja luottoriskin merkittävän luottoriskin määrällisen lisääntymisen määrittämiseen ottaen huomioon kaikki järkevä ja perusteltavissa oleva informaatio.

Määrällinen muutos arvioidaan koko voimassaoloajan PD-lukujen (PD-käyrä) suhteellisen muutoksen perusteella. Alkuperäinen koko voimassaoloajan PD-käyrä lasketaan luoton myöntöhetkellä huomioiden makroekonomiset tekijät. Seuraavaksi määritellään luonnollinen hyväksyttävä vaihteluväli sille, milloin luottoriskin ei katsota lisääntyneen merkittävästi lainan jäljellä olevan maturiteetin aikana. Hyväksyttävä vaihteluväli on mallinnettu erikseen henkilö- ja yritysasiakkailla. Tuloksena saadaan ns. kynnysarvokäyrä, johon kunakin raportointipäivänä verrataan senhetkistä jäljellä olevaa koko voimassaoloajan PD-käyrää: jos kynnysarvo ylittyy, luottoriski on kasvanut merkittävästi ja luotosta kirjataan koko luoton juoksuajalle laskettu luottotappio. Tämän suhteellisen muutoksen rajan lisäksi edellytetään, että luottoluokassa on tapahtunut heikkenys alkuperäisestä, jotta siirtyminen koko voimassaoloajan ECL-laskentaan ei tapahdu vain ajan kulumisen perusteella. Lisäksi heikoimpiin luottoluokkiin sovelletaan absoluuttista luottoluokan rajaa.

Edellä mainittujen kriteerien lisäksi rahoitusvaroihin kuuluvaan erään liittyvä luottoriski on lisääntynyt merkittävästi alkuperäisen kirjaamisen jälkeen, jos sopimukseen perustuvat maksut ovat viivästyneet yli 30 päivää tai luottoon on myönnetty lainanhoitojousto.

OP Ryhmä ei ole soveltanut luottoriskin merkittävän lisääntymisen arvioinnissa IFRS 9 -standardin sallimaa siirtymäsääntöä alhaisen luottoriskin olettamasta niille sopimuksille, joille ei ilman kohtuuttomia kustannuksia ja työmäärää saada laskettua alkuperäistä koko voimassaoloajan PD:tä.

OP Ryhmä seuraa säännöllisesti, miten tehokkaasti edellä mainitut kriteerit havaitsevat luottoriskin merkittävän lisääntymisen ennen kuin sopimukseen perustuvat maksut ovat erääntyneet yli 30 päivää, ja että sopimukset eivät yleensä siirry arvonalentumisvaiheesta 1 suoraan arvonalentumisvaiheeseen 3, ja tekee suhteellisen muutoksen laskutapaan tarvittavat kalibroinnit.

5.4.2 Laskentamenetelmät

Odotettavissa olevat luottotappiot lasketaan pääosin järjestelmäperusteisesti maksukyvyttömyyden todennäköisyys/tappio-osuus -menetelmällä (PD/LGD-menetelmä) sopimuskohtaisesti kaikille henkilö- ja yritysasiakkaiden vastuille. Tämän lisäksi suurimmille vaiheessa 3 oleville yritys vastuille käytetään asiantuntija-arvioon perustuvaa kassavirtaperusteista ECL-laskentamenetelmää.

5.4.2.1 PD/LGD-menetelmä

Odotettavissa olevat luottotappiot lasketaan käyttäen mallinnettuja riskiparametreja ja kaavalla $\text{probability of default (PD)} \times \text{loss given default (LGD)} \times \text{exposure at default (EAD)}$ kaikille portfolioille sopimuskohtaisesti, ja ne kuvastavat odotuksia tulevasta luottotappiosta raportointipäivänä. PD kuvaa maksukyvyttömyyden todennäköisyyttä alla kuvatun maksukyvyttömyyden määritelmän mukaisesti. LGD kuvaa tappio-osuutta maksukyvyttömyyshetkellä, ja siihen vaikuttaa mm. vakuuksien ja erilaisten takauksien määrä ja tyyppi. EAD kuvaa vastuun määrää maksukyvyttömyyshetkellä sisältäen taseessa olevan vastuun (pääoman ja kertyneen koron) sekä odotetun käytön taseen ulkopuolista eristä maksukyvyttömyyshetkellä.

ECL-laskenta perustuu kolmeen eri skenaarioon. Riskiparametrit PD, LGD ja EAD lasketaan vuosikohtaisesti kussakin skenaariossa. Vuosittaiset ECL-luvut diskontataan raportointipäivään, ja eri skenaarioiden luvuista lasketaan todennäköisyyksillä painotettu ECL. Diskonttaustekijänä käytetään sopimuksen efektiivistä korkoa tai sen arviota. Sopimuksen jäljellä oleva maturiteetti on rajoitettu laskennassa maksimissaan 30 vuoteen.

Sopimuksen koko voimassaoloajan maksukyvyttömyyden todennäköisyyden (lifetime PD) mallit on tehty erikseen henkilöasiakkaille ja yritysasiakkaille. PD-malleihin vaikuttaa keskeisesti sopimuksen luottoluokka, luoton ikä (henkilöasiakkaat) sekä mallin alasegmentti, joka määräytyy yritysasiakkaille luokittelumallin perusteella ja henkilöasiakkaille tuotetyypin perusteella. Lisäksi PD-estimaatit ovat riippuvaisia makrotaloudellisista tekijöistä ja niiden ennusteista kussakin skenaariossa.

Sopimuksen koko voimassaoloajan tappio-osuusmalli (lifetime LGD) koostuu kolmesta komponentista: 1) maksukyvyttömyystilasta toipumisen todennäköisyydestä, 2) vakuudellisesta palautusosuudesta ja 3) vakuudettomasta palautusosuudesta. Eri komponenttien arvot riippuvat keskeisesti tuotetyypistä, toimialasta (yritykset) ja vakuustyyppistä. Makrotaloudelliset tekijät ja niiden ennusteet vaikuttavat kahteen ensimmäiseen komponenttiin.

Sopimuksen koko voimassaoloajan vastuu maksukyvyttömyyshetkellä (lifetime EAD) perustuu tuotetyypistä riippuen sopimuksen mukaisiin kassavirtoihin, odotettuun käyttöasteeseen, ennenaikaisen takaisinmaksun todennäköisyyteen ja maturiteettimalliin.

Sopimuksen voimassaoloajan määrittäminen

Sopimuksen voimassaoloaika on velkakirjalainoilla sopimuksen mukainen maturiteetti, joka ottaa huomioon maksusuunnitelman mukaiset lainan lyhennykset. Ennenaikaisen takaisinmaksun mallia sovelletaan vakuudellisiin velkakirjalainoihin (pl. maksukyvyttömät), mutta se ei lyhennä sopimuksen maturiteettia vaan huomioidaan osana sopimuksen EAD:tä.

Valmiusluotot (esim. luottokortit) ovat toistaiseksi voimassa olevia sopimuksia, ja niille on mallinnettu odotettu maturiteetti. Mallinnettu maturiteetti riippuu tuotetyypistä ja luottoluokasta, ja se on keskimäärin n. 15 vuotta.

Tulevaisuuteen suuntautuva informaatio

Laskentamalliin sisällytetään tulevaisuuteen suuntautuvaa informaatiota ja makroekonomisia skenaarioita. OP Ryhmän ekonomistit päivittävät makroekonomiset skenaariot neljännesvuosittain, ja ne ovat samoja, joita muutoinkin käytetään OP Ryhmän taloudellisessa vuosisuunnittelussa. Makroekonomiset ennusteet kattavat 5 vuotta, ja ne on ekstrapoloitu 30 vuoteen asti tuotantofunktiota käyttäen. Käytetyt makroekonomiset tekijät ovat: BKT:n kasvu, työttömyysaste, investointien kasvu, inflaatio, ansiotason muutos ja 12 kk Euribor -korko. Lisäksi asuntojen hintaindeksiä käytetään LGD-malleissa. Käytettäviä skenaarioita on kolme: perus, vahva ja heikko. Skenaariolle on myös arvioitu toteutumisen todennäköisyydet.

Makroekonomisten ennusteiden laatiminen ja niiden heijastaminen tulevaisuuteen aina 30 vuoteen saakka sisältää suuren määrän epävarmuutta, ja siten toteutuneet tulokset voivat merkittävästi poiketa ennustetusta. OP Ryhmä on analysoinut, että ECL-laskennassa käytettävien riskiparametrien komponenttien ja makroekonomisten tekijöiden muutoksen suhde ei ole lineaarinen. Näin ollen makroekonomiset ennusteet edustavat OP Ryhmän parasta näkemystä mahdollisista skenaarioista ja lopputulemista.

5.4.2.2 Asiakaskohtainen asiantuntija-arvioon perustuva kassavirtaperusteinen ECL-menetelmä

Suurimmille R-rating mallin piirissä oleville vaiheessa 3 oleville yritys vastuille lasketaan ECL asiantuntija-arviona asiakaskohtaisesti kassavirtaperusteisella menetelmällä. Asiantuntija-arvio laaditaan rating- tai luottopäätöksen yhteydessä.

Laskennassa hyödynnettävä eteenpäin katsova informaatio on osa luottoanalyytikon laatimaa yrityksen luottokelpoisuusarviota ja rating-esitystä, jossa otetaan kantaa liiketoiminnan, markkinoiden, kilpailutilanteen sekä ennustetun kassavirran kehitykseen. Laskennassa otetaan huomioon myös makrotaloudellisten muuttujien vaikutusta kuvaavat skenaariot (vahva, perus ja heikko), ja niiden perusteella lasketaan asiakkaan painotettu odotettu luottotappio. Skenaarioiden määrittelyssä hyödynnetään PD/LGD-mallissa käytettyjä skenaarioita.

Kun asiakaskohtaisessa asiantuntija-arvioon perustuvassa ECL-laskennan piirissä oleva asiakas ei enää täytä maksukyvyttömän kriteereitä ja se on rating-prosessin yhteydessä tunnistettu ja luokiteltu "terveeksi" vastapuoleksi, se poistuu tämän menetelmän piiristä ja palautuu normaaliin PD/LGD-mallin mukaiseen odotetun luottotappion laskennan piiriin.

5.4.3 Saamistodistusten arvonalentuminen

Käypään arvoon muun laajan tuloksen kautta kirjattavien saamistodistusten odotettu tappio kirjataan tulosvaikutteisesti ja oikaisemaan käyvän arvon rahastoa.

OP Ryhmä käyttää saamistodistusten odotetun tappion laskennassa kahta toisistaan erillistä mallia. Ensisijaisena mallina käytetään Bloombergin mallia. Niille joukkovelkakirjalainoille, joita Bloombergin malli ei ECL:n kullakin määrittäyshetkellä tue, käytetään OP:n omaa luottoluokitustietoihin pohjautuvaa mallia.

5.4.3.1 Bloombergin malli

Odotettavissa olevat luottotappiot lasketaan kaavalla $PD \times LGD \times EAD$ kaikille portfolioille ostoeräkohtaisesti, ja ne kuvastavat odotuksia tulevista luottotappioista raportointipäivänä.

Maksukyvyttömyyden todennäköisyyden (PD) pohjana käytetään pörssinoteerattujen yhtiöiden tapauksessa Mertonin distance-to-default (DD) -mallia, jonka antama tulos muunnetaan PD-arvoksi mallin historiallisen toteuman perusteella. Lukua oikaistaan yhtiöiden tilinpäätöstiedoista poimituilla taseen vahvuutta, likviditeettiriskiä ja tuloksenteekokykyä kuvaavilla tunnusluvuilla. Näitä tunnuslukuja puolestaan on normalisoitu taseen ulkopuolisten erien arvioidun vaikutuksen mukaan.

Yksityisten yhtiöiden tapauksessa PD-mallinnus perustuu yhtiön saatavilla olevista tilinpäätöstiedoista kerättyihin tunnuslukuihin ja sektorille mallinnettuun keskimääräiseen riskiin.

Maksukyvyttömyyden määritelmä on yhtenevä kansainvälisten valvojen edellyttämän maksukyvyttömyyden määritelmän kanssa ja käsittää konkurssit, maksujen suorittamatta jättämisen, ongelmalliset uudelleenjärjestelyt ja valtion pakkolunastukset.

LGD-mallin toipumisosuus perustuu maksukyvyttömyiden saamisen historiallisiin toipumisosuuksiin. Toipumisosuus määritellään maksukyvyttömyiden saamisen kauppahinnasta, ja siinä huomioidaan etuoikeus maksuihin, liikkeeseenlaskijan luottokelpoisuus, toimialan luonne, suhdannesykli, vakuustyyppi, alue jne.

5.4.3.2 Luottoluokitustietoihin pohjautuva malli

Mallissa haetaan ostoerille sekä hankintahetken että raportointihetken luottoluokitukset ja konvertoidaan ne PD-luvuiksi. Ensisijaisesti käytetään ulkoisten luottoluokitusten keskiarvoja, toissijaisesti sisäistä luottoluokitusta, mikäli ulkoisia luokituksia ei ole.

PD:t vastaavat historiallisia toteutuneita maksukyvyttömyyksiä luottoluokitusluokittain kullekin aikavälille luottoluokituksen antohetkestä. Historiadata, johon määritetty vastaavuus pohjautuu, on kattava ja pitkälti aikaväliltä. LGD:t vastaavat myös tutkittuja historiallisia toteumia sijoitus-/vakuuslajeittain (senioriteetti, covered bond-status) eikä niitä erikseen arvioida

liikkeeseenlaskija- tai sijoituskohtaisesti. Koska ulkoiset luottoluokitukset mittaavat PD:n sijaan kokonaisluottoriskiä (ECL), vaikuttaa niiden tapauksessa LGD ainoastaan ECL:n jakautumiseen PD- ja LGD-komponenttien välillä.

5.4.3.3 Saamistodistusten luokittelu arvonalentumisvaiheisiin

Molemmissa laskentamalleissa luottoriskin merkittävä lisääntyminen todetaan yhdenmukaisin kriteerein, samoin siirrot vaiheeseen 3.

Vaiheeseen 2 siirretään sellaiset sijoitukset, joiden yhden vuoden PD on kaksinkertaistunut siten, että prosenttiyksiköissä muutos on vähintään 0,2, sijoitukseen on myönnetty lainanhoitajousto tai sen maksut ovat yli 30 päivää erääntyneet. Vaiheeseen 3 luokitellaan maksukyvyttömyyden liikkeeseenlaskijaan liittyvät sijoitukset, jos sen maksut ovat erääntyneet yli 90 päivää tai jos asiakas on ongelma-asiakas.

5.4.4 Taseen ulkopuolisten erien arvonalentuminen

Useisiin OP Ryhmän tarjoamiin tuotteisiin kuuluu vakiona tai jossain elinkaaren vaiheessa nostovara, limiitti tai muu taseen ulkopuolinen luottositoumus. Esimerkiksi valmiusluottoihin, kuten luottokortteihin ja luotollisiin tileihin, sisältyy sekä laina että sitoutuminen nostamattomaan osuuteen. Lisäksi OP Ryhmä on myyjäosapuolena erilaisissa takauksissa kuten rahoitustakauksissa sekä muissa kaupallisissa tai viranomaistakauksissa, joihin kaikkiin sovelletaan IFRS 9 -standardin arvonalentumisen sääntöjä. Luottositoumusten ja takaussopimusten osalta alkuperäisen kirjaamisen katsotaan arvonalentumista koskevia vaatimuksia sovellettaessa tapahtuneen päivänä, jona OP Ryhmästä tulee peruuttamattoman sitoumuksen osapuoli. Näin ollen odotetun tappion laskennassa huomioidaan vain OP Ryhmää sitovat erät.

Näille erille lasketaan odotettu tappio samoilla periaatteilla kuin luotoille. Samoin luottoriskin merkittävää lisääntymistä arvioidaan samoin perustein. Tällaisille tuotteille mallinnetaan EAD, joka ennustaa vastuiden määrää maksukyvyttömyyshetkellä. Se sisältää sekä käyttöasteen että luottovasta-arvokertoimen. Lisäksi toistaiseksi voimassa oleville sopimuksille sovelletaan maturiteettimallia. Mallissa huomioidaan tilanteet, joissa OP Ryhmällä on sopimukseen perustuva mahdollisuus vaatia takaisinmaksua ja peruuttaa nostamattomaa osuutta koskeva sitoumus, mutta se ei rajoita altistumista luottotappioille sopimuksen mukaisena irtisanomisaikana.

5.4.5 Odotettavissa olevien luottotappioiden kirjaaminen

Pääsääntöisesti odotettavissa olevia luottotappioita varten kirjataan tappiota koskeva vähennyserä lainan kirjanpitoarvon vähennykseksi erilliselle tilille. Kun on kyse luottositoumuksista ja takaussopimuksista, tappiota koskeva vähennyserä kirjataan varaukseksi. Niihin tuotteisiin, joihin sisältyy sekä lainasaaminen (ts. rahoitusvaroihin kuuluva erä) että sitoumus nostamattomaan osuuteen (ts. luottositoumus), eikä OP

Ryhmän ole mahdollista yksilöidä nostamatonta osuutta koskevaan sitoumukseen liittyviä odotettavissa olevia luottotappioita erillään rahoitusvaroja koskevasta komponentista, luottositoumukseen liittyvät odotettavissa olevat luottotappiot kirjataan yhdessä rahoitusvaroihin kuuluvan erän tappiota koskevan vähennyserän kanssa.

5.4.6 Lopullisen luottotappion kirjaaminen

Lopullisen luottotappion kirjaaminen on taseesta pois kirjaamiseen johtava tapahtuma. Silloin kun rahoitusvaroihin kuuluvaa erää ei voida kohtuudella odottaa saavan perityksi kokonaan tai osaksi, kirjataan lopullinen luottotappio pienentämään suoraan rahoitusvaroihin kuuluvan erän bruttomääräistä kirjanpitoarvoa.

Laina kirjataan pois taseesta, kun vakuudet on realisoitu tai kun konkurssipesän loppukokous on pidetty, velkajärjestely tai yrityssaneeraus on päättynyt tai kun perintä on lopetettu. Taseesta pois kirjaamisen jälkeen saadut suoritukset kirjataan saamisten arvonalentumisten oikaisuiksi.

5.5 Rahavarat

Rahavarat koostuvat käteisistä varoista ja vaadittaessa maksettavista saamisista luottolaitoksilta.

5.6 Rahoitusvelkojen luokittelu ja myöhempi arvostaminen

Rahoitusvelkoja ovat talletukset ja muut velat luottolaitoksille ja asiakkaille sekä liikkeeseen lasketut velkakirjat ja muut rahoitusvelat.

Rahoitusvelat luokitellaan jaksotettuun hankintamenuon efektiivisen koron menetelmällä lukuun ottamatta johdannaisvelkoja, jotka arvostetaan käypään arvoon tulosvaikutteisesti. Lisäksi velat vakuutusyhtiöiden myöntämistä sijoitussopimuksista, joilla ei ole oikeutta harkinnanvaraiseen lisäetuun, luokitellaan käypään arvoon tulosvaikutteisesti arvostettaviksi. Kaupankäyntivelkoihin luokitellaan myös velvoitteet toimittaa vastapuolelle arvopapereita, jotka on myyty mutta jotka eivät ole omistuksessa myyntihetkellä (lyhyeksi myynti).

OP Ryhmä ei ole alkuperäisen kirjaamisen yhteydessä nimenomaisesti luokitellut rahoitusvelkoja käypään arvoon tulosvaikutteisesti arvostettavaksi.

Rahoitusvelat (tai rahoitusvelan osa) poistetaan taseesta silloin, kun velka on lakannut olemasta olemassa – toisin sanoen, kun sopimuksessa yksilöity velvoite on täytetty tai kumottu tai sen voimassaolo on lakannut.

Jos OP Ryhmä vaihtaa rahoitusvelkoja alkuperäisten lainantajien kanssa ja jos niiden ehdot poikkeavat huomattavasti toisistaan, vaihtoa on käsiteltävä alkuperäisen rahoitusvelan kuoletuksena. Tällöin syntyneet menot tai palkkiot kirjataan osana kuolettamisesta johtuvaa voittoa tai tappiota. Jos vaihtoa tai muutosta ei käsitellä kirjanpidossa kuoletuksena, lasketaan muutetun rahoitusvelan jaksotettu hankintamenu uudelleen diskonttaamalla muutetut

sopimusperusteiset rahavirrat käyttämällä alkuperäistä efektiivistä korkokantaa. Rahoitusvelan jaksotetun hankintamenuon muutokset kirjataan tulosvaikutteisesti. Syntyneillä menoilla tai palkkioilla oikaistaan velan kirjanpitoarvoa, ja ne kirjataan kuluiksi ehdoiltaan muuttuneen velan jäljellä olevana juoksuaikana. OP Ryhmä ei ole tehnyt rahoitusvelkojen vaihtoja olemassa oleviin rahoitusvelkoihin.

5.7 Nettotutus

Taseessa nettoutetaan sellaiset rahoitusvarat ja -velat, joissa OP Ryhmällä on tarkasteluhetkellä laillisesti toimeenpantavissa oleva kuittausoikeus tavanomaisessa liiketoiminnassa sekä laiminlyönti-, maksukyvyttömyys- ja konkurssitapauksissa, ja se aikoo toteuttaa suoritukset nettomääräisesti. Taseessa nettoutetaan keskusvastapuoliselvityksessä olevat OTC-korkojohdannaiset, jotka selvitetään päivittäisessä selvitysprosessissa London Clearing Housen tai ICE Clear European kanssa. Selvitystapana käytetään settled-to-market (STM) tai collateralized to market (CTM) käytäntöä.

5.8 Johdannaisopimukset

Johdannaisopimukset luokitellaan suojaaviin ja kaupankäyntitarkoituksessa pidettäviin, ja ne sisältävät korkojohdannaiset, valuuttajohdannaiset, osakejohdannaiset, hyödykejohdannaiset ja luottojohdannaiset. Johdannaiset arvostetaan aina käypään arvoon.

Keskusvastapuoliselvityksessä olevien OTC-korkojohdannaisten käyvät arvot selvitetään päivittäin käteissuorituksella. Taseessa nämä selvitetty johdannaiset netotetaan ja ne näkyvät nettona käteisvarojen muutoksena. Muut johdannaiset esitetään taseessa bruttoperiaatteella, jolloin positiiviset arvomuutokset esitetään johdannaisvaroina ja negatiiviset arvomuutokset johdannaisvelkoina.

5.8.1 Suojaavat johdannaiset

OP Ryhmässä on laadittu suojauslaskennassa käytettävät menetelmät ja sisäiset periaatteet, joiden mukaisesti rahoitusinstrumentti voidaan määritellä suojaavaksi. Suojausperiaatteiden mukaisesti OP Ryhmässä voidaan suojautua korkoriskiltä, valuuttakurssiriskiltä ja hintariskiltä soveltamalla käyvän arvon tai rahavirran suojausta. Käyvän arvon suojauksella suojaudutaan suojattavan kohteen käyvän arvon muutoksilta ja rahavirran suojauksella suojaudutaan tulevien rahavirtojen vaihtelulta. OP Ryhmässä suojattavat riskikategoriat ovat käyvän arvon ja rahavirran korkoriskit sekä valuuttariski.

Sopimuksia ei käsitellä suojauslaskennan sääntöjen mukaisesti kirjanpidossa, mikäli IAS 39:n edellyttämä suojausinstrumentin ja siihen liittyvän suojauskohteen välinen suojaussuhde ei täytä standardin kriteerejä. OP Ryhmässä tehdään myös johdannaisopimuksia, joilla tosiasiaa suojaudutaan taloudellisilta riskeiltä mutta jotka eivät täytä näitä kriteerejä.

5.8.2 Kaupankäyntitarkoituksessa pidettävät johdannaiset

Kaupankäyntitarkoituksessa pidettävistä koronvaihtosopimuksista saatujen ja niistä maksettujen korkojen erotus merkitään tuloslaskelman Sijoitustoiminnan nettotuottoihin ja niitä vastaavat siirtyvät korot taseen johdannaissopimuksiin. Kaupankäyntitarkoituksessa pidettävien Johdannaisten arvonmuutokset kirjataan tuloslaskelman erään Sijoitustoiminnan nettotuotot. Johdannaissopimuksista taseeseen merkityt positiiviset arvonmuutokset kirjataan varoiksi erään Johdannaissopimukset, varat ja negatiiviset erään Johdannaissopimukset, velat.

5.9 Suojauslaskenta

Suojauslaskennalla todennetaan, että suojaussuhteessa olevan suojaavan instrumentin käyvän arvon tai rahavirtojen muutokset kumoavat suojatun kohteen vastaavat muutokset kokonaan tai osittain. Henkivakuutuksen suojaustoimista on kerrottu kappaleessa 11.3.2.

Suojaavien ja suojattavien instrumenttien välinen yhteys dokumentoidaan määrämutoisesti. Dokumentaatio sisältää tiedot riskienhallinnan periaatteista, suojausstrategiasta ja menetelmistä, joilla suojauksen tehokkuus osoitetaan. Suojauksen tehokkuus osoitetaan suojauksen tekohetkellä ja suojausperiodin aikana vertailemalla suojaavan instrumentin ja suojattavan erän käypien arvojen tai rahavirtojen muutoksia keskenään. Suojaus katsotaan tehokkaaksi, kun suojaavan instrumentin käyvän arvon tai rahavirtojen muutos eliminoi suojauksen kohteena olevan sopimuksen tai portfolion käyvän arvon tai rahavirtojen muutoksesta 80–125 prosenttia. Kuitenkin viitekorkouudistuksesta johtuen jos retrospektiivisen tehokkuustestin todellinen tulos on ko. rajojen ulkopuolella arvioidaan voiko suojauslaskenta jatkua vai tuleeko se lopettaa. Tämä sisältää mm. sen että suojauksen odotetaan edelleen olevan prospektiivisesti tehokas ja että suojaussuhteen tehokkuus voidaan laskea luotettavasti. Prospektiivisessä tehokkuustestauksessa arvioitaessa onko suojaus edelleen erittäin todennäköinen viitekorkoa ei muuteta viitekorkouudistuksen vuoksi. Tehokkuustestauksen yhteydessä arvioidaan myös viitekorkouudistuksen myötä mahdollisia markkinaosapuolista johtuvia vaikutuksia OP Ryhmän suojaussuhteisiin. OP Ryhmä lopettaa soveltamasta muutoksia suojaussuhteiden tehokkuustesteihin silloin kun viitekorkouudistuksesta johtuva epävarmuus lakkaa vaikuttamasta suojattavan erän tai suojaavan johdannaisten viitekorkoihin perustuviin rahavirtoihin tai kun suojaussuhde lopetetaan. OP Ryhmä soveltaa IAS 39 mukaista suojauslaskentaa ja siihen liittyviä viitekorkouudistuksen tuomia muutoksia.

OP Ryhmään perustettiin Viitekorkotyöryhmä, jonka tehtävänä on seurata viitekorkojen uudistusprosessin etenemistä ja vaikutuksia OP Ryhmälle. OP Ryhmässä on tehty vertailuarvoasetuksen edellyttämä jatkuvuussuunnitelma, jossa määritellään varakorko sopimuksille, jos viitekorkoja ei ole saatavilla, ja jossa tunnistetaan olemassa olevat sopimusehdot tuotteittain. Suunnitelmaa päivitetään sitä mukaa, kun viitekorkouudistus etenee. OP Ryhmä ottaa käyttöön

uudistettuja viitekorkoja markkinakäytännön mukaan uusissa sopimuksissa. Vanhan sopimuskannan osalta muutokset toteutetaan ottamalla käyttöön markkinoilla sovellettavia käytäntöjä IBOR-korkojen korvaamiselle.

5.9.1 Käyvän arvon suojauslaskenta

Korkoriskin käyvän arvon suojaus kohdistuu pitkäaikaisiin, kiinteäkorkoisiin velkoihin (kuten keskuspankkivelat, omat emissiot ja eräät määräaikaistalletusten emissiot), yksittäisiin joukkovelkakirjalaina- ja luottoportfolioihin sekä yksittäisiin luottoihin. Käyvän arvon portfoliosuojausmallia sovelletaan tiettyjen korkokatto -ja korkoputki luottojen tai kiinteäkorkoisten avista-ehtoisten käyttö- ja säästötilien korkoriskin suojaukseen. Suojausinstrumentteina käytetään korko-optioita, koronvaihtosopimuksia sekä koron- ja valuutanvaihtosopimuksia (OTC swap -sopimuksia). Valuutariskin suojaus kohdistuu vahinko- ja henkivakuutuksen ulkomaan valuutan määräisiin sijoituksiin.

Johdannaissopimusten, jotka on dokumentoitu käypää arvoa suojaaviksi ja jotka ovat suojauksena tehokkaita, käyvän arvon muutokset kirjataan tuloslaskelmaan. Myös suojauksen kohteena olevat omaisuus- ja velkaerät arvostetaan suojauksen aikana suojatun riskin osalta käypään arvoon, ja käyvän arvon muutokset kirjataan tuloslaskelmaan.

Käyvän arvon suojauslaskennassa suojaavan instrumentin ja suojattavan erän arvonmuutokset kirjataan pankkitoiminnassa tuloslaskelman korkokatteeseen ja sijoitustoiminnan nettotuottoihin. Vahinko- ja henkivakuutuksissa ne kirjataan sijoitustoiminnan nettotuottoihin. Suojaussuhteesta aiheutuva mahdollinen tehottomuus voi aiheutua suojaavan instrumentin ja suojattavan erän rahavirtojen ajallisesta eriaikaisuudesta, ja se kirjataan vastaavasti edellä mainittuihin eriin.

Euribor-koron laskentaperiaatteet muuttuivat 2019 aikana. Heinäkuussa 2019 Belgian finanssiviranomainen (FSMA) ja Markkinaviranomainen (Markets Authority) ovat myöntäneet Euriboriin liittyvän valtuutuksen European Union Benchmark Regulation nojalla. Tämä mahdollistaa sen että markkinaosapuolet voivat jatkaa Euriborin käyttöä 1.1.2020 jälkeen sekä nykyisille että uusille sopimuksille. OP Ryhmä odottaa että Euribor tulee pysymään viitekorkona myös tulevaisuudessa eikä odota muuttavansa suojattavaa riskiä toiseksi viitekoroksi. Näistä syistä OP Ryhmä ei näe, että viitekorkomuutos suoraan vaikuttaisi käyvän arvon suojauksiin, joissa viitekorkona on Euribor.

5.9.2 Rahavirran suojauslaskenta

Rahavirran suojauksella suojataan vaihtuvakorkoisten velkakirjalainojen tai muiden vaihtuvakorkoisten varojen ja velkojen korkorahavirtoja. Lisäksi rahavirran suojausta käytetään korkosidonnaisuuksittain määritellyn luottokannan tulevien korkovirtojen suojaukseen. Suojaavina instrumentteina käytetään pääasiassa koronvaihtosopimuksia.

Johdannaissopimukset, jotka on dokumentoitu rahavirtaa suojaaviksi ja jotka ovat suojauksessa tehokkaita, arvostetaan

käypään arvoon. Käyvän arvon muutoksesta tehokkaan suojauksen osuus kirjataan muihin laajan tuloksen eriin. Suojaussuhteesta aiheutuva mahdollinen tehostomuus voi aiheutua suojaavan instrumentin ja suojattavan erän rahavirtojen eriaikaisuudesta, ja se kirjataan tuloslaskelman korkokatteeseen. Omaan pääomaan kertyneet käyvän arvon muutokset kirjataan tulokseen sille tilikaudelle, jona suojauksen kohteena olevat rahavirrat toteutuvat.

OP Ryhmä on arvioinut missä määrin rahavirran suojaukset ovat riippuvaisia viitekorkouudistukseen liittyvästä epävarmuudesta raportointipäivänä. Suojattavat erät ja suojaavat johdannaiset jatkavat indeksointia viitekorkoon, jota ei muuteta ja jonka noteeraukset jatkuvat päivittäin ja jonka rahavirrat vaihdetaan vastapuolten kanssa kuten ennenkin. Kuitenkin, rahavirran suojausten pituudet ylittävät päivän, jolloin EONIA-korkoa ei enää julkaista vaan se tullaan korvaamaan uudella €STR -korolla. Myös LIBOR korko odotetaan korvattavan uudella viitekorolla. Tähän siirtymään ja uuteen viitekorkoon liittyy vielä epävarmuutta, joka voi myöhemmin vaikuttaa suojaussuhteen tehokkuuteen tai erittäin todennäköinen -ehdon arviointiin. Myöskään rahavirran suojausten osalta OP Ryhmä ei näe viitekorkouudistuksen aiheuttavan epävarmuutta ajoitukseen tai Euribor rahavirtoihin raportointipäivänä 31.12.2019.

6 Sijoituskiinteistöt

Sijoituskiinteistö on maa-alue ja/tai rakennus tai rakennuksen osa, joka omistetaan vuokratuoton tai omaisuuden arvonnousun hankkimiseksi. Myös sellaiset kiinteistöt, joista vähäinen osuus on omistajayhtiön omassa tai sen henkilökunnan käytössä, luetaan sijoituskiinteistöiksi. Omassa tai henkilökunnan käytössä olevaa osuutta ei kuitenkaan lueta sijoituskiinteistöksi silloin, kun tämä osa on myytävissä erikseen. OP Ryhmän taseessa sijoituskiinteistöt esitetään sijoitusomaisuutena.

Sijoituskiinteistöt merkitään taseeseen alun perin hankintamenuon, joka sisältää transaktiomenot. Alkuperäisen kirjaamisen jälkeen sijoituskiinteistöt arvostetaan käypään arvoon. Myös rakenteilla olevat sijoituskiinteistöt arvostetaan käypään arvoon edellyttäen, että käypä arvo on luotettavasti määritettävissä. Käyvän arvon muutokset kirjataan tuloslaskelmaan sijoitustoiminnan nettotuottojen sijoituskiinteistöjen nettotuottoihin.

Jos vertailukelpoista markkinatietoa arvioitavaa kohdetta vastaavien kiinteistöjen toteutuneista kauppahinnoista ei ole saatavilla, käytetään liike-, toimisto- ja teollisuuskiinteistöjen käyvän arvon määrittelyn pohjana tuottoarvolaskentaa ja kohdekohtaiseen nettotuottoon perustuvia sisäisiä laskentamalleja. Tuottoarvon laskennassa hyödynnetään OP Ryhmän sisäistä ja ulkoista tietoa. Kohteen nettotuotto muodostuu vuokratuottojen ja hoitokulujen erotuksesta ja perustuu voimassa olevien vuokrasopimusten mukaiseen tuottoon tai, sikäli kuin kun voimassa olevaa vuokrasopimusta ei ole, keskimääräisiin markkinavuokriin. Tuotoista vähennettävät kulut perustuvat pääosin toteutuneisiin kuluihin. Laskennassa huomioidaan myös oletus kohteen vajaakäytöstä.

Tuottoarvon laskentaa varten markkinavuokra- ja kustannustasoista hankitaan tietoa OP Ryhmän oman asiantuntemuksen lisäksi ulkopuolisista lähteistä. Sijoituskiinteistöjen tuottovaatimukset määräytyvät kohteen käyttötarkoituksen, sijainnin ja kunnan/ajanmukaisuuden perusteella, ja ne perustuvat riippumattoman ulkopuolisen asiantuntijan toimittamiin markkinatietoihin.

Asuntojen ja maa-alueiden käypä arvo arvioidaan pääasiassa kauppa-arvomenetelmällä perustuen vastaavanlaisten kohteiden toteutuneisiin kauppahintatietoihin ja OP Ryhmän sisäiseen asiantuntemukseen. Rakentamattomien tonttien arvossa on huomioitu arviointihetken kaavoitus- ja markkinatilanne. Merkittävimpien kohteiden käypä arvo perustuu ulkopuolisten, AKA-auktorisoitujen arvioitsijoiden laatimiin arviokirjoihin. Ulkopuoliset arvioitsijat käyttävät arviointinsa pohjana kassavirta-analyysejä.

7 Aineettomat hyödykkeet

7.1 Liikearvo

Liiketoimintojen yhdistämisissä syntyvä liikearvo kirjataan määrään, jolla luovutettu vastike, määräysvallattomien omistajien osuus käyvin arvoin hankinnan kohteessa ja aiemmin omistettu osuus yhteenlaskettuna ylittävät OP Ryhmän osuuden hankitun nettovarallisuuden käyvästä arvosta.

Ennen nykyisen IFRS 3 -standardin voimaantuloa tapahtuneissa hankinnoissa liikearvo vastaa sitä osaa hankintamenuon, joka ylittää OP Ryhmän osuuden hankittujen yksilöitävissä olevien varojen, velkojen ja ehdollisten velkojen nettomääräisestä käyvästä arvosta hankinta-ajankohtana.

Liikearvo arvostetaan alkuperäiseen hankintamenuon vähennettynä kertyneillä arvonalentumistappioilla. Arvonalentumistestausta varten liikearvo kohdistetaan rahavirtaa tuottaville yksiköille, jotka ovat joko liiketoimintasegmenttejä, niihin kuuluvia yrityksiä tai niiden sisäisiä liiketoiminta-alueita. Liikearvo kohdistetaan hankinta-ajankohdasta lähtien niille rahavirtaa tuottaville yksiköille tai rahavirtaa tuottavien yksiköiden ryhmille, joiden odotetaan hyötyvän liiketoimintojen yhdistämisestä johtuvista synergiaeduista, ja lisäksi sellaiselle alimmalle tasolle, jolla liikearvoa seurataan sisäistä johtamista varten. Mikäli OP Ryhmän sisäistä raportointirakennetta uudelleen organisoidaan, liikearvo allokoidaan muutoksen kohteena oleville rahavirtayksiköille niiden käyvien arvojen suhteessa tai muun menetelmän perustella, mikä kuvastaisi luovutettuun toimintoon liittyvää liikearvoa paremmin.

7.2 Liikearvon arvonalentumistestaus

Rahavirtaa tuottavalle yksikölle, jolle on kohdistettu liikearvoa, tehdään arvonalentumistesti vuosittain ja aina kun esiintyy jokin viite siitä, että rahavirtayksikön arvo saattaa olla alentunut. OP Ryhmän rahavirtayksikköjen arvo on liikearvojen testausta varten määritelty käyttämällä yli-/alijäämän nykyarvomenetelmää. Menetelmässä kuluvan tilikauden ja tulevien tilikausien kerrytettävissä olevista rahavirroista

vähennetään oman pääoman tuottovaatimus. Mahdollinen ylijäävä tuotto diskontataan oman pääoman tuottovaatimusta vastaavalla diskonttokorolla rahavirtojen nykyarvon määrittämiseksi.

Rahavirtalaskelmissa käytetyt ennusteet perustuvat seuraavan viiden tulevan vuoden kassavirtaodotuksiin sekä testausyksikön terminaaliarvoon, jotka diskontataan nykyarvoon.

Rahavirtalaskelmien ennusteet johdetaan OP Osuuskunnan hallintoneuvoston vahvistamasta OP Ryhmän kehittämisen suuntaviivat määrittävästä jatkuvasta strategiaprosessista ja niistä edelleen johdetuista odotuksista liiketoimintojen kehittämisestä jatkossa.

7.3 Hankitun vakuutuskannan arvo

Hankitusta vakuutuskannasta kirjataan hankitun vakuutuskannan arvoa vastaava aineeton hyödyke silloin, kun vakuutuskanta hankitaan joko suoraan toiselta vakuutusyhtiöltä tai tytäryhtiön hankinnan kautta. Hankittujen vakuutus sopimusten käypä arvo määritetään arvioimalla tulevien rahavirtojen nykyarvo hankintahetken vakuutuskannan mukaan. Alkuperäisen kirjaamisen yhteydessä hankittujen vakuutus sopimusten käypä arvo jaetaan kahteen osaan eli vakuutus sopimukseen liittyvään velkaan, joka arvostetaan siihen hankintahetkellä sovellettavia periaatteita noudattaen, sekä aineettomaan hyödykkeeseen. Hankinnan jälkeen aineeton hyödyke kirjataan liiketoiminnasta riippuen joko etupainotteisina poistoina tai tasapoistoina kuluksi hankittujen sopimusten arvioituna vaikutusaikana. Vaikutusaika tarkistetaan vuosittain ja arvo poistetaan vahinkovakuutuksessa 1–4 vuodessa ja henkivakuutuksessa 10–15 vuodessa. Aineeton hyödyke testataan vuosittain vakuutus sopimukseen liittyvän velan riittävyystestin yhteydessä.

7.4 Asiakassuhteet

Liiketoimintojen yhdistämisissä hankitut yksilöitävissä olevat asiakassuhteet arvostetaan hankinnan yhteydessä käypään arvoon. Asiakassuhteista muodostuva aineeton hyödyke kirjataan tasapoistoina kuluksi arvioidun taloudellisen vaikutusajan kuluessa. OP Ryhmässä hankittujen asiakassuhteiden taloudelliseksi vaikutusajaksi on arvioitu 5–15 vuotta.

7.5 Tuotemerkit

Liiketoimintojen yhdistämisissä hankitut yksilöitävissä olevat tuotemerkit arvostetaan hankinnan yhteydessä käypään arvoon. Tuotemerkkien taloudellinen vaikutusaika on arvioitu rajoittamattomaksi, koska ne vaikuttavat rahavirtojen kerryttämiseen määrittelemättömän ajan. Näistä ei kirjata poistoja. OP Ryhmän tuotemerkit ovat syntyneet kokonaisuudessaan Pohjola-Yhtymä Oyj:n liiketoimintojen hankinnasta. Arvon alentumistestaus on suoritettu erikseen IAS 36:n mukaisesti Pohjola- sekä A-Vakuutus-tuotemerkeille.

Tuotemerkkien arvoa testataan vuosittain arvonalentumisen varalta. Tuotemerkkien arvo on määritetty soveltaen menetelmää, jossa tuotemerkkien arvoksi määriteltiin

tuotemerkin omistamisesta tulevaisuudessa kertyvät nykyhetken diskontatut rojaltilisäästöt. Tuotemerkkien testauksessa diskonttokorkona käytetään vahinkovakuutusliiketoiminnalle määritettyä markkinaehtoista oman pääoman kustannusta lisättynä hyödykekohtaisella 3 prosentin riskipreemiolla. Tuotemerkkien testausperiodin pituudeksi on määritetty IAS 36 -standardin mukainen 5 vuotta.

7.6 Muut aineettomat hyödykkeet

Muut aineettomat hyödykkeet arvostetaan poistoilla ja arvonalentumisilla vähennettyyn hankintamenoon. Ohjelmistojen ja lisenssien osalta poisto aika on pääsääntöisesti 4 vuotta ja muiden aineettomien hyödykkeiden osalta 5 vuotta.

Sisäisesti aikaansaatuisten aineettomien hyödykkeiden (ohjelmistot) kehittämisestä johtuvat menot aktivoidaan siitä lähtien, kun on todettu, että ohjelmistosta saadaan tulevaisuudessa taloudellista hyötyä. Aktivointiin menoihin sisältyvät mm. lisenssimaksut, ostetut palvelut, muut hankkeisiin liittyvät ulkoiset kustannukset sekä omaa työtä. Hyödykettä poistetaan siitä lähtien, kun se on valmis käytettäväksi. Hyödyke, joka ei ole vielä valmis käytettäväksi, arvioidaan vuosittain arvonalentumisen varalta. Tutkimusmenot kirjataan tilikaudella kuluksi.

7.7. SaaS-palvelu

SaaS-palveluiden (Software as a Service) kehittämisestä johtuvat menot kirjataan muiden varojen ennakkomaksuihin. Ennakkomaksuihin aktivoitava määrä on projekti, joka tehdään ennen kuin palveluntoimittaja pystyy tuottamaan palvelua. SaaS-palveluissa määräysvalta on toisella osapuolella, eikä niitä aktivoida aineettomaksi hyödykkeeksi. Ennakkomaksua puretaan sopimuksen ajan kuluessa siitä lähtien kun hyödyke on valmis käytettäväksi. Ennakkomaksuihin kirjataan muun muassa, ostetut palvelut ja muut hankkeisiin liittyvät ulkoiset kustannukset.

8 Aineelliset hyödykkeet

Aineelliset käyttöomaisuushyödykkeet arvostetaan poistoilla ja arvonalentumisilla vähennettyyn hankintamenoon. Hyödykkeet poistetaan tasapoistoin arvioidun taloudellisen vaikutusajan kuluessa. Maa-alueista ei tehdä poistoja. Hyödykkeeseen liittyvät alkuperäisen hankinnan jälkeen syntyvät menot aktivoidaan hyödykkeen kirjanpitoarvoon vain, jos on todennäköistä, että hyödykkeestä kertyy alun perin arvioitua suurempaa taloudellista hyötyä.

Arvioidut taloudelliset vaikutusajat ovat pääosin seuraavat:

Rakennukset	20–50 vuotta
Varavoimallaitteet ja generaattorit	15 vuotta
Koneet ja kalusto	3–10 vuotta
ICT-laitteistot	3–5 vuotta
Autot	2–6 vuotta
Muut aineelliset hyödykkeet	3–10 vuotta

Hyödykkeiden jäännösarvo ja taloudellinen vaikutusaika tarkistetaan jokaisessa tilinpäätöksessä ja tarvittaessa oikaistaan kuvastamaan taloudellisen hyödyn odotuksissa tapahtuneita muutoksia.

8.1 Aineellisen ja aineettoman omaisuuden arvonalentumiset

Jokaisen tilinpäätöksen yhteydessä arvioidaan, onko omaisuuden arvonalentumisesta viitteitä. Jos viitteitä on, arvioidaan kyseisestä omaisuuserästä kerrytettävissä oleva rahamäärä. Viitteiden olemassaolosta riippumatta kerrytettävissä oleva rahamäärä arvioidaan vuosittain keskeneräisistä hyödykkeistä, liikearvosta ja niistä aineettomista hyödykkeistä, joiden taloudellinen vaikutusaika on rajoittamaton (tuotemerkit). Jos omaisuuserän kirjanpitoarvo on suurempi kuin arvio sen tulevaisuudessa kerryttämästä rahamäärästä, ylittävä osa kirjataan kuluksi.

Kerrytettävissä oleva rahamäärä on omaisuuserän käypä arvo vähennettynä myynnistä johtuvilla menoilla (nettomyyntihinta) tai sitä korkeampi käyttöarvo. Kerrytettävissä oleva rahamäärä pyritään lähtökohtaisesti määrittämään omaisuuserän nettomyyntihinnan kautta. Jos nettomyyntihintaa ei voida määrittää, omaisuuserälle määritellään käyttöarvo. Käyttöarvo on niiden vastaisten rahavirtojen nykyarvo, jonka omaisuuserän odotetaan kerryttävän. Diskonttaus korkona käytetään ennen veroa määritettyä korkoa, joka kuvastaa markkinoiden näkemystä rahan aika-arvosta ja omaisuuserään liittyvistä erityisriskeistä. Edellä mainittujen vuosittain testattavien omaisuuserien arvonalentumistarve määritellään aina käyttöarvon laskennan kautta.

Mikäli omaisuuserälle ei voida määrittää nettomyyntihintaa eikä se kerrytä itsenäistä, muista eristä riippumatonta rahavirtaa, määritellään arvonalentumistarve sen rahavirtaa tuottavan yksikön eli liiketoimintasegmentin tai siihen kuuluvan yrityksen kautta, johon omaisuuserä kuuluu. Tällöin verrataan yksikköön sisältyvien omaisuuserien kirjanpitoarvoja koko rahavirtaa tuottavan yksikön kerrytettävissä olevaan rahamäärään.

Arvonalentumistappio peruutetaan, jos olosuhteissa on tapahtunut muutos ja hyödykkeen kerrytettävissä oleva rahamäärä on muuttunut arvonalentumisen kirjaamisajankohdasta. Arvonalentumistappiota ei peruuteta enempää kuin mikä hyödykkeen kirjanpitoarvo olisi ilman arvonalentumistappion kirjaamista. Liikearvosta kirjattua arvonalentumistappiota ei peruuteta missään tilanteessa.

Omassa käytössä olevien kiinteistöjen osalta arvioidaan tilinpäätöksen yhteydessä, onko viitteitä siitä, että jonkin kiinteistön arvo on alentunut. Viitteitä arvonalentumisesta ovat merkittävät markkina-arvon alentuminen sekä todisteet epäkuranttiudesta tai fyysisestä vahingoittumisesta. Jos omassa käytössä olevan kiinteistön todennäköisesti tulevaisuudessa kerryttämän tulon arvioidaan olevan vielä poistamatonta hankintamenoa pienempi, erotus kirjataan arvonalennuksena kuluksi.

9 Vuokrasopimukset

9.1 Vuokrasopimukset vuonna 2019

OP Ryhmä arvioi sopimuksen syntymisajankohtana onko sopimus vuokrasopimus tai sisältääkö se vuokrasopimuksen. Kyseessä on IFRS 16:n mukaisesti käsiteltävä vuokrasopimus, mikäli seuraavat ehdot täyttyvät kaikilta osin:

- sopimus perustuu yksilöidyn omaisuuserän käyttöä koskevaan määräysvaltaan niin, että OP Ryhmään kuuluvilla yhtiöillä tai sen työntekijöillä on oikeus päättää omaisuuserän käytöstä koko vuokratuotteen aikana silloin, kun OP Ryhmä on vuokralle ottajana, ja asiakkaalla tai sen konserniin kuuluvilla yhtiöillä on päätäntävalta kohteen käytöstä silloin, kun OP Ryhmä on vuokralle antajana
- sopimuksella sovitaan oikeuksista ja velvollisuuksista ja niihin liittyvistä maksuista
- sopimuksella yksilöity omaisuuserä on vain OP Ryhmään kuuluvien yhtiöiden ja työntekijöiden käytössä silloin, kun OP Ryhmä on vuokralle ottajana, ja asiakkaan tai sen konserniin kuuluvien yhtiöiden käytössä silloin, kun OP Ryhmä on vuokralle antajana.

Vuokralle annettujen hyödykkeiden kirjaaminen

OP Ryhmä luokittelee vuokralle annetut hyödykkeet sopimuksen syntymisajankohtana rahoitusleasingsopimuksiksi tai operatiivisiksi vuokrasopimuksiksi liiketoimen tosiasiallisen sisällön mukaan. Vuokrasopimus on rahoitusleasingsopimus, mikäli se siirtää vuokralaiselle olennaisilta osin omistamiselle ominaiset riskit ja edut. Muutoin se on operatiivinen vuokrasopimus. Vuokrasopimukset luokitellaan sopimuksen syntymisajankohtana.

Rahoitusleasingsopimuksilla vuokralle annetut hyödykkeet kirjataan taseeseen saamisina asiakkailta. Saaminen kirjataan määrään, joka on yhtä suuri kuin vuokrasopimuksen nettosijoitus. Sopimuksesta saatava rahoitustuotto kirjataan korkotuottoihin siten, että se tuottaa vuokralle antajan jäljellä olevalle nettosijoitukselle kultakin tilikaudelta samansuuruisen tuottoasteen.

Operatiivisella vuokrasopimuksella vuokralle annetut hyödykkeet esitetään aineellisissa hyödykkeissä, ja ne poistetaan tasapoistoin vuokra-ajan kuluessa. Vuokratuotot esitetään liiketoiminnan muissa tuotoissa, ja ne kirjataan tasaerinä vuokra-ajan kuluessa. Vuokralle annettujen sopimusten vuokra-ajaksi määritetään sopimuksessa määritetty

kiinteä kesto, jota ei voi jatkaa tai keskeyttää ilman painavaa syytä tai sanktiota.

Vuokralle otettujen käyttöoikeusomaisuuserien kirjaaminen

Vuokralle otetut käyttöoikeusomaisuuserät esitetään aineellisissa hyödykkeissä ja ne poistetaan pääsääntöisesti vuokra-aikana. Vastaava vuokrasopimusvelka esitetään muissa veloissa ja niiden korkokulut korkokatteessa. Vuokrasopimuksiin liittyvät palvelukorvaukset, jotka erotetaan vuokranmäärästä, esitetään liiketoiminnan muissa kuluissa. Palvelukorvauksen erottaminen tehdään käyttöoikeusomaisuuseräluokakohtaisesti.

OP Ryhmä määrittelee vuokralle otettujen sopimusten vuokra-ajaksi sopimuksen

- kiinteän keston, jota ei voi jatkaa tai keskeyttää ilman painavaa syytä tai sanktiota tai
- johdon arvion mukaan korkeintaan 3 vuotta, kun kyseessä on toistaiseksi voimassa oleva toimitilasopimus, jonka irtisanomisaika on molemminpuolinen. Jos sopimus on ensin kiinteä ja jatkuu sen jälkeen toistaiseksi voimassaolevana kuten edellä kuvattiin, on vuokra-aika näiden yhdistelmä. Kun tällainen sopimus on irtisanottu, vuokra-ajaksi määritellään irtisanomisaika. OP arvioi vuokra-aikaa määrittäessään olevan kohtuullisen varmaa, että toimitiloissa ollaan pidempään, koska toimitilasopimusten kohteet ovat sijainniltaan keskeisiä eikä vastaavia korvaavia tiloja ole välttämättä saatavilla.
- vuokralle antajan irtisanomisajan, jos kyseessä on toistaiseksi voimassa oleva muu kuin toimitilasopimus, jonka irtisanomisaika on molemminpuolinen. Sopimuksen vuokra-aikaa jatketaan aina irtisanomiskauden päätyttyä uudella irtisanomisajalla, ellei sopimusta ole irtisanottu. OP arvioi vuokra-aikaa määrittäessään olevan kohtuullisen varmaa, että sopimukset on tehty pidemmäksi ajaksi, koska tällaisten sopimusten jatkuva päättäminen ja uusiminen ei olisi taloudellisesti kannattavaa. Tai vuokrakohteen käyttöiän, jos se on lyhempi kuin edellä mainituilla tavoilla määritetyt vuokra-ajat.

Vuokrasopimusvelan laskennassa OP Ryhmä käyttää yleensä vuokralle ottajan lisäluoton korkoa. Lisäluoton korkona käytetään OP Ryhmän keskuspankin noteeraamaa korkoa, jolla keskuspankki antaa luottoa osuuspankeille ja OP Ryhmän tytäryrityksille.

OP Ryhmä soveltaa vuokralle ottajalle sallittuja kirjaamista koskevia helpotuksia. Arvoltaan vähäisistä ja lyhytaikaisista vuokrasopimuksista tilikauden kulut kirjataan liiketoiminnan muihin kuluihin. Näihin vuokrasopimuksiin sisältyy kannettavia tietokoneita, matkapuhelimia ja pienempiä koneita ja laitteita sekä kertaluonteisesti vuokrattuja koneita ja laitteita.

OP Ryhmän vuokralle otetut sopimukset ovat pääosin toimitilojen, työsuhdeautojen ja turvalaitteiden vuokrasopimuksia.

9.2 Vuokrasopimukset vuonna 2018

Vuokrasopimukset samoin kuin eri järjestelyihin sisältyvät vuokrasopimukset luokitellaan sopimuksen syntymisajankohtana rahoitusleasingsopimuksiksi tai muiksi vuokrasopimuksiksi liiketoimen tosiasiallisen sisällön mukaan. Vuokrasopimus on rahoitusleasingsopimus, mikäli se siirtää vuokralaiselle olennaisilta osin omistamiselle ominaiset riskit ja edut. Muutoin se on muu vuokrasopimus. Vuokrasopimukset luokitellaan sopimuksen syntymisajankohtana.

Rahoitusleasingsopimuksilla vuokralle annetut hyödykkeet esitetään taseessa saamisina asiakkailta. Saaminen kirjataan määrään, joka on yhtä suuri kuin vuokrasopimuksen nettosijoitus. Sopimuksesta saatava rahoitustuotto kirjataan korkotuottoihin siten, että se tuottaa vuokralle antajan jäljellä olevalle nettosijoitukselle kultakin tilikaudelta samansuuruisen tuottoasteen.

Rahoitusleasingsopimuksella vuokralle otetut hyödykkeet esitetään aineellisissa hyödykkeissä ja vastaava rahoitusleasingsopimusvelka muissa veloissa. Vuokralle otetut hyödykkeet merkitään sopimuksen alkamisajankohtana taseeseen varoiksi ja veloiksi määrään, joka on yhtä suuri kuin vuokratun hyödykkeen käypä arvo tai sitä alempi vähimmäisvuokrien nykyarvo. Poistot aineellisiin hyödykkeisiin kirjatusta varoista tehdään taloudellisen pitoajan tai lyhyemmän vuokra-ajan kuluessa. Rahoitusmenot kirjataan korkokuluihin siten, että jäljellä olevalle velalle tulee kullakin tilikaudella samansuuruisen korkoprosentti.

Muulla vuokrasopimuksella vuokralle annetut hyödykkeet esitetään aineellisissa hyödykkeissä, ja ne poistetaan tasapoistoin vuokra-ajan kuluessa. Vuokratuotot esitetään liiketoiminnan muissa tuotoissa, ja ne kirjataan tasaerinä vuokra-ajan kuluessa. Muulla vuokrasopimuksella otettujen hyödykkeiden vuokrat merkitään tuloslaskelmaan kuluiksi liiketoiminnan muihin kuluihin tasasuuruusina erinä vuokra-ajan kuluessa.

10 Työsuhde-etuudet

10.1 Eläke-etuudet

OP Ryhmän yhtiöiden työntekijöiden lakisääteinen eläketurva hoidetaan Keskinäinen Eläkevakuutusyhtiö Ilmarisessa ja OP-Eläkekassassa. Eräät OP Ryhmän yritykset ovat järjestäneet työntekijöille lisäeläketurvan joko OP-Eläkesäätiön tai vakuutusyhtiön kautta.

Keskinäinen Eläkevakuutusyhtiö Ilmarisessa hoidetut eläkejärjestelyt ovat maksupohjaisia ja OP-Eläkekassassa hoidetut eläkejärjestelyt työkyvyttömyys- ja vanhuuseläkkeiden rahastoiduilta osin etuuspohjaisia järjestelyjä. Vakuutusyhtiöissä hoidetut järjestelyt voivat olla joko etuus- tai maksupohjaisia.

OP-Eläkesäätiössä hoidetut järjestelyt ovat kokonaisuudessaan etuus pohjaisia.

Eläkejärjestelyistä johtuvat kulut kirjataan tuloslaskelman erään ”henkilöstökulut”. Maksupohjaisissa järjestelyissä vakuutusmaksut maksetaan vakuutusyhtiölle ja kirjataan kuluksi sille tilikaudelle, jota veloitus koskee. Maksupohjaisissa järjestelyissä muita maksuvelvoitteita ei ole. Etuus pohjaisen eläkejärjestelyn supistaminen, veloitteen täytyminen tai muuttaminen kirjataan tulosvaikutteisesti tapahtumahetkellä.

Etuus pohjaiset järjestelyt vakuutusyhtiöissä, OP-Eläkekassassa ja OP-Eläkesäätiössä rahoitetaan suorituksilla, jotka perustuvat vakuutusmatemaattisiin laskelmiin.

Etuus pohjaisissa järjestelyissä velkaeränä esitetään järjestelystä johtuvien veloitteiden nykyarvo tilinpäätöspäivänä vähennettynä OP-Eläkekassan, OP-Eläkesäätiön ja hyväksyttävien vakuutusten järjestelyihin kuuluvien varojen käyvällä arvolla.

Etuus pohjaisten eläkejärjestelyjen veloitteet on laskettu kustakin järjestelystä erikseen. Laskenta on suoritettu ennakoituun etuus oikeusyksikköön perustuvalla menetelmällä (projected unit credit method). Eläkemenot kirjataan kuluksi henkilöiden palvelusajalle auktorisoitujen vakuutusmatemaatikkojen suorittamien laskelmien perusteella. Eläkeveloitteen nykyarvoa laskettaessa käytetty diskonttaus korko on määritelty yritysten liikkeeseen laskemien korkealaatuisten joukkovelkakirjalainojen raportointikauden päättymispäivän markkinatuoton perusteella.

Eläkeveloitteen uudelleen määrittämisestä johtuvat erät kirjataan muihin laajan tuloksen eriin sillä kaudella, jonka aikana ne syntyvät. Kirjattaessa uudelleen määrittämisestä johtuvia erä muihin laajan tuloksen eriin, ei näitä erä enää siirretä tulosvaikutteisesti myöhemmillä tilikausilla.

10.2 Johdon pitkän aikavälin palkitseminen

OP Ryhmässä on käytössä johdon lyhyen ja pitkän aikavälin palkitsemisjärjestelmä, joiden perusteella niihin kuuluvat henkilöt voivat saada palkitsemista joko pelkästään rahana tai OP Osuuskunnan hallintoneuvoston tai sen nimeämän palkitsemisvaliokunnan päättämään viiteinstrumenttiin sidottuna ja rahan yhdistelmänä. Palkkiota maksetaan ns. ansainta- ja sitouttamisjakson aikana tehdyistä työsuorituksista. Palkitsemisjärjestelmien arvioitu maksimimäärä lasketaan järjestelmän myöntämishetkellä. Kuluksi kirjattava määrä jaksetaan henkilöstökuluihin ja siirtovelkoihin oikeuden syntymisajanjakson kuluessa.

Saavutettujen tavoitteiden mukaista toteutuneen palkkion määrää tarkistetaan neljännesvuosittain. Alkuperäisiin arvioihin tehtävien tarkistusten mahdolliset vaikutukset kirjataan henkilöstökuluna tuloslaskelmaan, ja vastaava oikaisu tehdään siirtovelkoihin.

11 Vakuutustoiminnan varat ja velat

11.1 Vakuutustoiminnan rahoitusvarojen luokittelu

Vakuutustoiminnan rahoitusvarojen luokittelu on esitetty kohdassa Rahoitusinstrumenttien luokittelu ja kirjaaminen OP Ryhmän taseessa.

11.2 Vakuutusyhtiöiden myöntämien sopimusten luokittelu ja ryhmittely

Vakuutus sopimuksia ovat sopimukset, joilla siirretään sopimuksen omistajalta vakuutusyhtiölle merkittävä vakuutusriski siten kuin se on määritelty IFRS 4 -standardissa. Muut sopimukset, joita vakuutusyhtiö saa toimilupansa perusteella myöntää, ovat sijoitus- tai korvauksenhoitosopimuksia. Jos sopimuksessa ei ole tilinpäätöshetkellä merkittävää vakuutusriskiä, mutta sopimuksen omistajalla on oikeus muuttaa sopimusta siten, että sopimus siirtää merkittävän vakuutusriskin yhtiölle, niin sopimus luokitellaan vakuutus sopimukseksi. Sopimukset luokitellaan sopimuksittain tai sellaisien sopimuslajien mukaan, joiden sisältämät riskit ovat homogeenisia. Jos useampi sopimus tehdään samanaikaisesti saman vastapuolen kanssa tai sopimukset riippuvat toisistaan, nämä sopimukset käsitellään kuitenkin yhdessä.

Vakuutus sopimuksissa säästö- ja vakuutusosaa ei eroteta toisistaan erikseen käsiteltäviksi.

Vahinkovakuutusyhtiöiden myöntämät sopimukset ovat lähes kaikki vakuutus sopimuksia. Sopimukset, joissa toteutuneiden ja ennakoitujen vahinkojen erotus tasataan lisämaksulla, ja jotka eivät sisällä vakuutusriskiä, on luokiteltu korvaustenhoitosopimuksiksi.

Henkivakuutusyhtiöiden myöntämät kapitalisaatiosopimukset ja sellaiset säästö- tai eläkesopimukset, joista vakuutetun kuoleman sattuessa maksetaan edunsaajille vakuutussäästöt tai siitä vähäisesti poikkeava määrä, luokitellaan sijoitus sopimuksiksi, sillä ne eivät sisällä merkittävää vakuutusriskiä eikä niissä ole vakuutuksenottajalla oikeutta muuttaa sopimuksia vakuutusriskiä sisältäviksi.

Vakuutus sopimukset jaetaan sopimuksen riskin mukaan ryhmiin siten, että kussakin ryhmässä sopimusten riskit ovat homogeenisia. Vahinkovakuutus sopimusten ryhmittelyssä otetaan huomioon vakuutettu kohde, eroavuudet sopimuskausien pituuksissa tai siinä, kuinka kauan keskimäärin kuluu vakuutustapahtuman sattumisesta siihen, että se on kokonaan korvattu (vahingon selviämisenopeus). Henkivakuutuksessa otetaan huomioon, kertykö vakuutukseen säästöä, miten kertyneen säästön tuottokomponentti määräytyy sekä onko sopimus elämän- vai kuolemanvaran vakuutus.

Vakuutus sopimusten pääryhmät ovat lyhytkestoiset vahinkovakuutus sopimukset, pitkäkestoiset vahinkovakuutus sopimukset sekä henkivakuutus sopimukset.

Lyhytkestoisten vahinkovakuutus sopimusten voimassaoloaika on yleensä 12 kuukautta tai vähemmän, hyvin harvoin yli kaksi vuotta. Etenkin yksityishenkilöiden vakuutukset, ajoneuvovakuutukset ja lakisääteiset tapaturmavakuutukset ovat yleensä jatkuvia vuosivakuutuksia, jotka luetaan lyhytkestoisiksi.

Pitkäkestoisiksi vahinkovakuutus sopimuksiksi luokitellaan ne vakuutus sopimukset, joiden keskimääräinen voimassaoloaika on vähintään kaksi vuotta. Näitä ovat ainaisvakuutukset sekä asuntokauppalaan mukaiset rakennusvirhevakuutukset.

Henkivakuutus sopimuksia ovat säästöpainotteiset kerta- ja jatkuvamaksuiset henkivakuutukset, joissa on tarkoitus maksaa vakuutus summa vakuutuksen päättyessä, yksilölliset eläkevakuutukset, ryhmäeläkevakuutukset, jotka täydentävät lakisääteistä eläketurvaa, sekä riskivakuutukset, jotka on myönnetty kuoleman varalta. Henki- ja eläkevakuutusten säästöt voivat olla joko takuukorkoisia, joilla on oikeus harkinnanvaraiseen osuuteen yhtiön ylijäämästä, tai sijoitussidonnaisia, joissa sijoitusriski on siirretty vakuutuksenottajille.

11.3 Vakuutusyhtiöiden myöntämien sopimusten kirjaaminen ja arvostaminen

Sopimukset kirjataan silloin, kun yhtiöllä alkaa velvollisuus maksaa niistä korvaus mahdollisen vakuutus tapahtuman sattuessa.

Vakuutus sopimukset ja sijoitus sopimukset, joissa sopimuksen omistajalla on oikeus harkinnanvaraiseen lisäetuun tai oikeus siirtää säästönsä takuukorkoiseksi ja siten oikeus saada harkinnanvaraista lisäetua, arvostetaan ja käsitellään vakuutus sopimus standardi IFRS 4:n mukaan. Muut sijoitus sopimukset arvostetaan IFRS 9 -standardin mukaan.

Vakuutusyhtiöiden myöntämien vakuutus sopimus standardin mukaan arvostettavista sopimuksista aiheutuva velka lasketaan pääosin kansallisin laatimisperiaattein. Tasoitus määrää ei kuitenkaan lueta velkaan, ja se huomioidaan omissa pääomassa. Lisäksi osa vakuutus velasta arvostetaan huomioiden tarkasteluhetken markkinakorko.

Velka koostuu vakuutus maksuvastuusta ja korvaus vastuusta. Henkivakuutuksen vakuutus maksuvastuu on nettoperusteinen, voimassa olevien sopimusten jäljellä olevien vakuutus aikojen odotettavissa olevista korvauksista ja liikekuluista sekä tulevien vakuutus maksujen vähentämisen jälkeen aiheutuva velka. Vahinkovakuutuksen vakuutus maksuvastuu on voimassa olevien sopimusten jäljellä olevien vakuutuskausion odotettavissa olevista korvauksista ja muista kuluista aiheutuva velka. Korvausvastuu on jo sattuneiden tunnettujen tai tuntemattomien vakuutus tapahtumien aiheuttamista korvaus- ja selvittelykuluista aiheutuva velka.

11.3.1 Vahinkovakuutusyhtiöiden myöntämien sopimusten arvostaminen

Vakuutus maksut tuloutetaan vakuutus sopimuksen voimassaoloaikana pääsääntöisesti ajan kulumisen suhteessa. Rakennusvirhevakuutuksissa ja ainaisvakuutuksissa tuloutus tapahtuu kuitenkin vakuutus riskin jakautumisen suhteessa. Näissä vakuutuksissa tilinpäätöspäivän jälkeiseen aikaan kohdistuva osuus vakuutus maksutulosta merkitään taseeseen vakuutus maksuvastuuna ja jaksotetaan vakuutus maksutuotoksi riskiä vastaavasti sopimuksen voimassaolokaudelle.

Asiakkaalle maksettavat korvaukset ja vahingonselvittelystä aiheutuvat välittömät ja välilliset kustannukset kirjataan korvauskuluksi vahingon sattumishetken perusteella. Jo sattuneista vahingoista tilinpäätöshetkellä vielä maksamatta olevat korvaukset ja niiden selvittelykulut, myös vielä ilmoittamatta olevien vahinkojen osalta, varataan korvausvastuuseen. Korvausvastuu muodostuu sekä tapauskohtaisesti varatuista vahingoista että tilastollisesti varatuista vahingoista. Korvausvastuuseen sisältyvä varaus jo sattuneiden vahinkojen vielä toteutumattomia vahingonselvittelykuluja varten perustuu korvauskäsittelyn arvioituihin kustannuksiin.

Lakisääteisen rakennusvirhevakuutuksen ja ainaisvakuutusten vakuutus maksuvastuu sekä eläkemutoisiin korvauksiin liittyvä vakuutusvelka diskonttataan. Diskonttauskoron määrittämisessä otetaan huomioon yleinen korkokehitys. Eläkemutoisten korvausten vakuutusvelan diskonttauskoron muutos huomioidaan yhtenä jatkuvasti päivitettävänä kirjanpidollisen arvon muuttujana. Korko ei saa ylittää vastuuta kattavan omaisuuden tuotto-odotusta eikä viranomais määräyksillä säädettyä tasoa. Ajan kulumisesta johtuva velan lisäys (diskonttauksen purkautuminen) esitetään tuloslaskelmassa omana eränään sijoitustoiminnan nettotuotoissa vahinkovakuutuksen erissä.

Vahinkovakuutuksen vakuutusvelan korkoriskiä pienennetään hankkimalla korkojohdannaisia ja suoria korkosijoituksia, jotka arvostetaan taseessa käypään arvoon tulosvaikutteisesti. Johdannaisien arvo sisältyy vakuutusvelkaan, jotta vakuutusvelka reagoi markkinakorkojen muutoksiin.

Johdannaisien myyntivoitto tai -tappio jaksotetaan vakuutusvelan jäljellä olevalle juoksuajalle pääsääntöisesti alentamalla tai korottamalla diskonttauskorkoa. Johdannaisen myyntitappio voidaan jaksottaa korottamalla diskonttauskorkoa vain, jos suunnitelman mukaista korkotasoa ei ylitetä. Vakuutusvelkaa suojaavien sijoitusinstrumenttien myynnillä voidaan kattaa diskonttauskoron suunnitelmallista laskemista vain rajoitetusti. Rajoituksena on enimmillään arvonmuutos, joka on kertynyt kyseisen hetken tavoitetason ylittävistä korkoliikkeistä.

11.3.2 Henkivakuutusyhtiöiden myöntämien sopimusten arvostaminen

Riskivakuutusten tilinpäätöspäivän jälkeiseen aikaan kohdistuva osuus vakuutus maksutulosta vähennettynä mahdollisesti

saamatta olevilla vakuutusmaksuilla merkitään taseeseen vakuutusmaksuvastuuna.

Säästömuotoisten vakuutus sopimusten ja vakuutus sopimusstandardi IFRS 4:n mukaan arvostettavien sijoitus sopimusten velka lasketaan tulevien etuuksien, sopimuksen hallinnointiin liittyvien kulujen ja tulevien vakuutusmaksujen pääoma-arvona. Pääoma-arvon laskennassa käytetään pääosin hinnoittelun korkoutuvuutta, kuolevuutta ja liikekuluoletuksia. Päätetyt asiakashyvitykset huomioidaan velkaa laskettaessa.

Korvausvastuu on jo sattuneiden tunnettujen tai tuntemattomien vakuutus tapahtumien aiheuttamista korvaus- ja selvittelykuluista aiheutuva velka.

Velan diskonttaus korko on vakuutusyhtiölain mukaan enintään se korko, jota on käytetty vakuutuksen hinnoittelussa. Korko ei saa ylittää vastuuta kattavan omaisuuden tuotto-odotusta eikä viranomais määräyksillä säädettyä tasoa.

Yhtiön riskillä on säästöjä, joissa on korkotakuu 0,5–4,5 prosenttia. Niiden sopimusten, joiden korkotakuu on 4,5 prosenttia, vakuutusvelkaa on täydennetty niin, että tilinpäätöksen vakuutusvelan diskonttauskorkona on pysyvästi perustekorko 3,5 prosenttia. Tämän lisäksi korkotäydennyksien avulla on koko takuukorkoisen kannan diskonttauskorkoa laskettu määrääjäksi. Muun henkivakuutuksen kuin eläkevakuutuksen korvausvastuuta ei diskontata.

Henkivakuutuksen vakuutusvelan korkoriskiä pienennetään hankkimalla korkojohdannaisia ja suoria korkosijoituksia, jotka arvostetaan taseessa käypään arvoon tulosvaikutteisesti. Johdannaisien arvo sisältyy vakuutusvelkaan, koska johdannaisista saatava etu käytetään sopimusten taattuihin kassavirtoihin.

Sijoitussidonnaisten vakuutus sopimusten ja sijoitus sopimusten velkaa arvostettaessa keskeinen oletus on, että vakuutukselle hyvitetään tuottona vakuutusvelkaa kattavien varojen markkinaehtoinen tuotto.

Sijoitussidonnaiset sijoitus sopimukset esitetään tase-erässä Velat sijoitussidonnaisista vakuutus- ja sijoitus sopimuksista.

11.4 Vakuutus sopimukseen liittyvän velan riittävyystesti

Tilinpäätöspäivänä arvioidaan, onko taseeseen merkitty velka riittävä. Testauksessa käytetään tarkasteluhetken arvioita vakuutus sopimusten tulevista rahavirroista. Jos arviointi osoittaa, että vakuutus sopimuksista aiheutuvan velan kirjanpitoarvo ei ole riittävä, velan määrää kasvatetaan vajauksella ja vajuus kirjataan tulokseen.

11.5 Vakuutus maksutulo

Tuloslaskelman vakuutus katteeseen sisältyvä vakuutus maksutulo on vastike kauden aikana alkaneesta vakuutus turvasta.

Vakuutus maksutulosta on vähennetty vakuutus maksuvero mutta ei palkkioita eikä vakuutus maksusaamisten luottotappioita.

Vahinkovakuutus sopimusten vakuutus maksut kirjataan vakuutus maksutuloksi vakuutus kauden alkaessa.

Henkivakuutuksen vakuutus- ja sijoitus sopimusten maksut kirjataan vakuutus maksutuloon suoriteperusteisesti siten, että muista sopimuksista kuin etuusperusteisista ryhmäeläkevakuutuksista ei muodostu vakuutus saamia. Vakuutus maksutulosta ei vähennetä palkkioita eikä luottotappioita.

11.5.1 Vakuutus sopimukseen liittyvät saamiset ja velat

Vahinkovakuutuksen vakuutus maksusaamiset kirjataan vakuutus kauden alkaessa, kun oikeus saamiseen syntyy. Saamiset ovat pääasiassa saamia vakuutus ottajilta ja vähäisessä määrin vakuutus edustajilta. Etukäteen maksetut vakuutus maksut merkitään muihin velkoihin erään velat ensivakuutus toiminnasta.

Vahinkovakuutuksen vakuutus sopimukseen perustuvat saamiset testataan tilinpäätöksen yhteydessä arvonalentumisen varalta. Jos on objektiivista näyttöä saamisen arvonalentumisesta, saamisen kirjanpitoarvo alennetaan tulosvaikutteisesti. Saamisista vähennetään sekä lopullisiksi todetut arvonalentumiset (luottotappiot) että veloituksen perimisvaiheen perusteella tilastollisesti todetut arvonalentumiset.

11.6 Vahinkotavara ja regressisaamiset

Korvausselvittelyn yhteydessä yhtiön haltuun otettu vahingoittunut omaisuus tai vahinkoihin liittyvät riidattomat regressisaamiset vähennetään vakuutus velasta.

Vuonna 2018 regressisaamiset ja yhtiön omistukseen siirtynyt vahinkotavara kirjattiin käyvästä arvostaan taseen erään muut varat korvauksen maksun yhteydessä.

11.7 Jälleenvakuutus sopimukset

OP Ryhmän ottamalla jälleenvakuutuksella tarkoitetaan sopimusta, joka täyttää vakuutus sopimuksen määritelmän ja jonka perusteella OP Ryhmä voi saada korvauksia toiselta vakuutus yhtiöltä, mikäli OP Ryhmä joutuu itse muiden vakuutus sopimusten perusteella korvaus velvolliseksi.

Jälleenvakuutus sopimukseen perustuvat saamiset testataan tilinpäätöksen yhteydessä arvonalentumisen varalta. Jos on objektiivista näyttöä siitä, ettei OP Ryhmä saa mahdollisesti kaikkia rahamääriä, joihin sillä on oikeus sopimuksen ehtojen mukaan, saamisen kirjanpitoarvo alennetaan tulosvaikutteisesti kerrytettävissä olevaa rahamäärää vastaavalle tasolle.

Vahinkovakuutuksessa jälleenvakuutus sopimusten perusteella saatavat suoritukset merkitään taseessa erään muut varat,

saamiset jälleenvakuutustoiminnasta. Viimeksi mainitut saamiset vastaavat jälleenvakuuttajien osuutta OP Ryhmän jälleenvakuuttamien vakuutus sopimusten vakuutusmaksu- ja korvausvastuusta. Jälleenvakuuttajille maksamatta olevat vakuutusmaksut kirjataan taseen erään muut velat, velat jälleenvakuutustoiminnasta.

Henkivakuutuksessa jälleenvakuutukseen liittyvät saamiset ja velat arvostetaan yhdenmukaisesti jälleenvakuutettujen sopimusten velkojen ja saamisten kanssa ja merkitään taseeseen joko erään muut varat tai muut velat.

11.8 Rinnakkaisvakuutus ja poolit

OP Ryhmä osallistuu joihinkin rinnakkaisvakuutusjärjestelyihin yhdessä muiden vakuutuksenantajien kanssa. Rinnakkaisvakuutus sopimuksista OP Ryhmä käsittelee vakuutus sopimuksena vain sopimuksessa tarkoitetun OP Ryhmän oman osuuden. OP Ryhmän vastuu rajoittuu tähän osuuteen.

OP Ryhmä merkitsee osuuksia vakuutus sopimuksista myös poolien kautta. Poolin jäsenet ovat ensisijaisesti vastuussa omasta suhteellisesta osuudestaan. Osuudet perustuvat sopimuksiin, jotka vahvistetaan vuosittain. OP Ryhmä käsittelee vakuutus sopimuksina oman suhteellisen osuutensa poolien hoitamasta ensivakuutusliikkeestä ja poolilta jäsenille tulevasta jälleenvakuutusliikkeestä.

Poolin osuus näistä vakuutus sopimuksista käsitellään jälleenvakuutuksena. Eräissä pooleissa poolin jäsenet vastaavat maksukyvyttömän poolijäsenen velvoitteista omien osuuksiensa suhteessa. OP Ryhmä kirjaa yhteisvastuun kautta tulevat vastuut ja saamiset, mikäli yhteisvastuun realisoituminen on todennäköistä.

11.9 Henkivakuutuksen kohtuusperiaate

Henkivakuutus sopimusten sijoitussidonnaisia osia lukuun ottamatta lähes kaikki henkivakuutukset ja osa kapitalisaatiosopimuksista ovat oikeutettuja taattujen etujen lisäksi harkinnanvaraiseen osuuteen ylijäämästä, joka voi olla merkittävä osa sopimuksen mukaisista kokonaiseduista, mutta jonka määrä ja ajoittuminen ovat sopimuksen mukaan yhtiön harkittavissa. Osalla sijoitussidonnaisia vakuutuksia on mahdollisuus harkinnanvaraiseen osuuteen ylijäämästä. Lisäetuja jaetaan lisätuottoina laskuperustekorona päälle, lisäetuina kuolemantapaussummiin tai maksunalennuksina.

Ylijäämä perustuu vakuutusyhtiölain kohtuusperiaatteeseen, joka edellyttää, että kohtuullinen osa lisäetuihin oikeutettujen sopimusten tuottamasta ylijäämästä palautetaan lisäetuina näille vakuutuksenottajille, mikäli vakavaraisuusvaatimukset eivät estä lisäetujen antamista. Lisäetujen tason suhteen on pyrittävä jatkuvuuteen. Kohtuusperiaatteesta ei kuitenkaan muodostu velkasaamisoikeutta vakuutuksenottajille. OP Ryhmä on julkaissut henkivakuutuksen lisäetuperiaatteensa ja sen toteutumisen verkkosivuillaan.

Keskinäinen Henkivakuutusyhtiö Suomesta siirtyneistä säästöhenkivakuutuksista ja yksilöllisistä eläkevakuutuksista on muodostettu eriytetyt taseet, joilla on muista poikkeava voitonjakopolitiikka. Määrä, jolla eriytettyjen taseiden varat ylittävät markkinaehtoisesti swap-korkokäyrällä diskonttaamalla arvostetut vakuutusvelat, varataan tulevien lisäetujen vastuuna.

12 Varaukset ja ehdolliset velat

Velvoitteen perusteella kirjataan varaus, mikäli velvoite perustuu aiempaan tapahtumaan ja sen toteutuminen on todennäköistä, mutta toteutumisajankohta tai toteutuva määrä on epävarma. Lisäksi velvoitteen pitää perustua joko tosiasialliseen tai oikeudelliseen veloitteeseen ulkopuolista kohtaan. Jos osasta velvoitetta on mahdollista saada korvaus joltakin kolmannelta osapuolelta, korvaus kirjataan erilliseksi omaisuuseräksi, mutta vasta siinä vaiheessa, kun korvauksen saaminen on käytännössä varmaa.

Ehdollinen velka on aikaisempien tapahtumien seurauksena syntynyt mahdollinen velvoite, jonka olemassaolo varmistuu vasta OP Ryhmän määräysvallan ulkopuolella olevan epävarman tapahtuman realisoituessa. Ehdolliseksi velaksi katsotaan myös sellainen olemassa oleva velvoite, joka ei todennäköisesti edellytä maksuvelvoitteen täyttämistä tai jonka suuruutta ei voida määrittää luotettavasti. Ehdollinen velka esitetään liitetietona.

13 Oma pääoma

OP Ryhmä luokittelee liikkeeseen laskemansa instrumentit niiden luonteen perusteella joko omaksi pääomaksi tai vieraaksi pääomaksi (rahoitusvelaksi). Menot, jotka liittyvät omien oman pääoman ehtoisten instrumenttien liikkeeseenlaskuun tai hankintaan, esitetään oman pääoman vähennyseränä.

Oman pääoman ehtoiksi instrumenteiksi luokitellaan osuuspääomat, jotka jakaantuvat osuuspankkien jäsenten jäsenosuusmaksuihin ja Tuotto-osuuksiin. Osuuspankilla on ehdoton oikeus kieltäytyä sekä jäsenosuuden että Tuotto-osuuden palauttamisesta. Osuuspääomia voidaan kuitenkin vuosittain palauttaa osuuspankin päätöksen mukaisesti ja viranomaisen antamissa rajoissa.

Jäsenosuusmaksu ja siitä seuraava asiakasomistajuus antaa mahdollisuuden osallistua osuuspankin päätöksentekoon. Osuuspankilla on ehdoton oikeus kieltäytyä jäsenosuuden palauttamisesta. Jäsenosuudelle ei makseta korkoa.

Tuotto-osuudella ei ole äänivaltaa. Osuuspankilla on ehdoton oikeus kieltäytyä Tuotto-osuuden pääoman ja koron maksusta. Tuotto-osuuksille mahdollisesti maksettava korko on kaikille Tuotto-osuuksille samansuuruinen. Korko kirjataan velaksi ja vähennetään omasta pääomasta, kun päätös maksusta on tehty.

14 Tuloverot ja laskennalliset verot

Tuloslaskelman veroihin sisältyvät OP Ryhmän yhtiöiden tilikauden verotettavaan tuloon perustuvat verot, aikaisempien

tilikausien verot ja laskennallinen verokulu tai -tuotto. Verot kirjataan tulosvaikutteisesti, paitsi milloin ne liittyvät suoraan omaan pääomaan kirjattuihin eriin tai muihin laajan tuloksen eriin. Tällöin myös vero kirjataan kyseisiin eriin. Kauden verotettavaan tuloon perustuva vero lasketaan verotettavasta tulosta kunkin maan voimassaolevan verokannan perusteella ja laskennalliset verot voimassa olevan verokannan tai tilinpäätöspäivään mennessä hyväksytyt, tulevia vuosia koskevan verokannan perusteella.

Laskennallinen verovelka lasketaan kirjanpidon ja verotuksen välisistä veronalaisista väliaikaisista eroista. Laskennallinen verosaaminen lasketaan kirjanpidon ja verotuksen välisistä vähennyskelpoisista väliaikaisista eroista ja verotuksessa vahvistettavista tappioista. Mikäli verotettavan tulon kertymisen ansiosta on todennäköistä, että saaminen voidaan hyödyntää, se kirjataan. Laskennallista verosaamista ei kirjata siltä osin kun ei todennäköisesti synny verotettavaa tuloa, jota vastaan verotuksellisia tappioita taikka hyvityksiä voidaan hyödyntää. OP Ryhmässä merkittävimmät väliaikaiset erot syntyvät verotuksellisista varauksista (mm. luottotappiovarauksesta), sijoitusten arvostamisesta käypään arvoon sekä vahinkovakuutuksen tasoitusmäärän eliminoinnista.

Laskennalliset verovelat ja -saamiset netotetaan yhtiöittäin. Yhdistelytoimenpiteistä aiheutuneita laskennallisia verovelkoja ja -saamisia ei netoteta. Laskennalliset verovelat ja -saamiset lasketaan sen säädetyt verokannan mukaan, jonka ennakoidaan olevan voimassa väliaikaisen eron purkautuessa.

15 Tuloutusperiaatteet

15.1 Korkotuotot

Korollisten omaisuus- ja velkaerien korkotuotot ja -kulut kirjataan efektiivisen koron menetelmällä. Efektiivisen koron menetelmästä kerrotaan tarkemmin laatimisperiaatteiden kappaleessa 5.2.1 Jaksotettu hankintameno. Myös sellaisten saamisten korot tuloutetaan, joiden erääntyneitä maksuja on hoitamatta. Saamisen hankintamenon ja sen nimellisarvon välinen ero jaksotetaan korkotuottoihin ja velasta saadun määrän ja sen nimellisarvon erotus korkokuluihin. Kiinteäkorkoisten joukkovelkakirjalainojen nimellisarvon ja hankintahinnan välinen erotus jaksotetaan lainan juoksuajalle korkotuottoihin ja -kuluihin.

Korkokatto- ja korkoputkiluottojen johdannaisehtojen asiakasmarginaali kertyy korkokatteeseen sitä mukaan, kun asiakas maksaa johdannaisehdon mukaista lisämarginaalia.

15.2 Nettopalkkiotuotot

Palkkioita, jotka eivät ole kiinteä osa rahoitusinstrumentin efektiivistä korkoa, käsitellään IFRS 15 Myyntituotot asiakassopimuksista -standardin mukaisesti. IFRS 15 -standardin mukaiset palkkiotuotot tuloutetaan, kun palvelun sovitut suoritevelvoitteet luovutetaan asiakkaalle ja keskeisenä kriteerinä on määräysvallan siirtyminen. Palkkiotuotot kirjataan siihen määrään, johon odotetaan olevan oikeutettu asiakkaalle

luovutettavia luvattuja palveluja vastaan. Palkkiokulut kirjataan suoriteperusteella nettopalkkiotuottoihin.

Vähittäispankki-segmentissä palkkioita peritään henkilöasiakkailta ja yritysasiakkailta. Palkkiotuotot koostuvat luotonannon ja maksuliikkeen palkkiotuotoista. Lisäksi vähittäispankkitoiminnassa peritään palkkioita muun muassa lainoillista tehtävistä, takauksista, rahastoista ja asunnonvälityksestä. Edellä mainitut erät koostuvat useasta sadasta erilaisesta palkkiotyypistä, joiden suoritevelvoitteet täyttyvät palkkion luonteen mukaisesti joko ajan kuluessa tai yhtenä ajankohtana. Luotonannon, takausten ja rahastojen palkkioiden suoritevelvoitteet täyttyvät pääosin ajan kuluessa, muiden vähittäispankkitoiminnan palkkioiden yhtenä ajankohtana. Vastikemäärä on palveluissa pääosin listahinta tai sopimuksessa sovittu. Omistaja-asiakkaat saavat päivittäisistä pankkipalveluista 45 prosentin alennuksen. Palkkiot peritään asiakkaalta kuukausittain tai palvelun suorittamisen jälkeen sopimusehtojen mukaisesti.

Yrityspankki-segmentissä palkkioita peritään henkilöasiakkailta ja yritysasiakkailta. Pankkitoimintaan liittyvät palkkiotuotot koostuvat luotonannon ja maksuliikkeen palkkiotuotoista. Lisäksi yrityspankkitoiminnassa peritään OP Ryhmän ulkopuolisia palkkioita muun muassa takauksista ja arvopapereiden liikkeeseenlaskusta. Edellä mainitut erät koostuvat useasta sadasta erilaisesta palkkiotyypistä, joiden suoritevelvoitteet täyttyvät palkkion luonteen mukaisesti joko ajan kuluessa tai yhtenä ajankohtana. Luotonannon ja takausten palkkioiden suoritevelvoitteet täyttyvät pääosin ajan kuluessa, muiden pankkitoimintaan liittyvien palkkioiden yhtenä ajankohtana. Yrityspankki-segmentin varallisuudenhoitoon liittyvät palkkiotuotot koostuvat rahastojen ja omaisuudenhoidon palkkioista. Palkkiotuotot tuloutetaan pääosin ajan kuluessa sopimuskauden aikana, ja kuukausittain perittävä vastikemäärä on sopimuksen mukainen prosenttiosuus asiakkaan hallintoavista sijoituksista tai vakuutusäästöstä. Rahastojen ja omaisuudenhoidon palkkiot sisältävät tuottoerusteisia palkkioita, jotka on sidottu sijoitustoiminnan menestykseen. Tuottoerusteiset palkkiot tuloutetaan vasta, kun sijoitustoiminnan menestystä mittaavat kriteerit on täytetty erittäin todennäköisesti.

Vakuutus-segmentin sopimukset, jotka eivät sisällä vakuutusriskiä, tuloutetaan IFRS 15 -standardin mukaisesti ja esitetään nettopalkkiotuotoissa. Palkkiotuotot koostuvat pääosin henkivakuutuksen kuormitustulosta, sijoitussidonnaisten hallintointipalkkioiden palautuksista, terveys- ja hyvinvointipalveluiden tuotoista sekä vakuutusten välityksen palkkioista. Henkivakuutuksen kuormitustulo sisältää vakuutusmaksusta perittävän merkintäpalkkion (ns. kappa-kuormitus) ja vakuutusäästöstä perittävän hoitopalkkion (ns. gamma-kuormitus). Muut henkivakuutuksen palkkiot tuloutetaan IFRS 4 -vakuutusstandardin mukaisesti. Tuotot terveys- ja hyvinvointipalveluista kirjataan hoitokäyntikohtaisesti, kun palvelu on suoritettu. Palkkio veloitetään asiakkaalta palvelun jälkeen hinnaston mukaan. Työterveyssovimuksissa tuotot tuloutetaan ajan kuluessa sopimuskauden aikana ja palkkio veloitetään asiakkaalta kuukausittain sopimuksen mukaan. OP Ryhmä toimii terveys- ja hyvinvointipalveluissa IFRS 15 -standardin mukaisena

päämiehenä, jolloin ammatinharjoittajille maksettava palkkio esitetään palkkiokuluissa. OP Ryhmän kumppanit maksavat vakuutusten välityksestä palkkiotuottoja sopimuksessa sovitun vastikkeen mukaisesti. Suoritevelvoitteet täyttyvät ajan kuluessa, ja palkkiot peritään asiakkailta kuukausittain.

Muu toiminta -segmentin palkkiot koostuvat pääosin maksuliikkeen palkkioista. Suoritevelvoitteet täyttyvät ajan kuluessa, ja vastikemäärä on sopimuksessa sovittu. Palkkiot peritään toteutuneiden maksutapahtumien mukaisesti.

Myyntituotot asiakassopimuksista jaotellaan tilinpäätöksessä segmenttien mukaisesti (Liite 6. Nettopalkkiotuotot).

Osingot tuloutetaan pääsääntöisesti silloin, kun osinkoa jakavan yhtiön yhtiökokous on tehnyt osingonjakopäätöksen. Osinkotuotot esitetään sijoitustoiminnan nettotuotoissa.

16 Yhteenveto tuloslaskelmaerien esittämisestä tilinpäätöksessä

Korkokate	<p>Korkoinstrumenttien saadut ja maksetut korot, jaksotettu nimellisarvon ja hankinta-arvon välinen erotus, korkojohdannaisten korot sekä arvonmuutos käyvän arvon suojauksessa.</p> <p>Palkkiot, joiden katsotaan olevan korvausta pankin ottamasta rahoitusinstrumenttiin liittyvästä riskistä ja joiden katsotaan kuuluvan kiinteäksi osaksi rahoitusinstrumentin efektiivistä korkoa.</p>
Vakuutuskate	<p>Vahinkovakuutusmaksutuotot ja vahinkovakuutuskorvaukset sekä henkivakuutuksen riskiliike.</p>
Nettopalkkio- tuotot	<p>Palkkiotuotot luotonannosta, talletuksista, maksuliikkeestä, arvopapereiden välityksestä, arvopapereiden liikkeeseenlaskusta, rahastoista, omaisuudenhoidosta, lainopillista tehtävistä, takauksista, asunnonvälityksestä, vakuutusten välityksestä, henkivakuutuksen kuormitustulosta, sijoitussidonnaisten hallinnointipalkkioiden palautuksesta sekä terveys- ja hyvinvointipalveluista.</p> <p>Palkkiokulut maksuliikkeestä, arvopapereiden välityksestä, arvopapereiden liikkeeseen laskusta, rahastoista, omaisuudenhoidosta, vakuutustoiminnasta sekä terveys- ja hyvinvointipalveluista.</p>
Sijoitustoiminnan nettotuotot	<p>Käypään arvoon muiden laajan tuloksen erien kautta kirjattavien rahoitusvarojen realisoituneet myyntivoitot ja -tappiot, korkotuotot, valuutta-arvostukset sekä arvonalentumiset ja niiden peruutukset.</p> <p>Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavien rahoitusinstrumenttien käyvän arvon muutokset sekä osingot ja osuudet. Lisäksi kaupankäyntitarkoituksessa pidettävien rahoitusvarojen korkotuotot ja -kulut.</p> <p>Jaksotettuun hankintamenuun kirjattujen lainojen ja muiden saamisten tuotot sekä arvonalentumiset.</p> <p>Sijoituskiinteistöjen käyvän arvon muutokset, vuokrat ja muut kiinteistöihin liittyvät kulut.</p> <p>Henkivakuutuksen korkohyvitykset asiakkaiden vakuutussäästöille ja vakuutusteknisten varausten muutos sekä vahinkovakuutuksen diskonttauksen purkautuminen.</p> <p>Käyvän arvon - ja pääomaosuusmenetelmällä yhdisteltävien osakkuusyhtiöiden tuotot.</p>

Liiketoiminnan muut tuotot	Omassa käytössä olevien kiinteistöjen vuokra- ja myyntituotot sekä muut tuotot.
----------------------------	---

Henkilöstökulut	Palkat, palkkiot, eläkekulut ja henkilösivukulut.
-----------------	---

Liiketoiminnan muut kulut	ICT-tuotanto- ja -kehittämiskulut, ostetut palvelut, toimitiloihin liittyvät kulut, viranomaismaksut, tietoliikenne, markkinointi, yhteiskuntavastuu ja muut kulut.
---------------------------	---

Saamisten arvonalentumiset	Odotettavissa olevat luottotappiot asiakkailta, taseen ulkopuolisista eristä ja saamistodistuksista sekä lopulliset luottotappiot ja niiden palautukset.
----------------------------	--

17 Viranomaismaksut

OP Ryhmä maksaa eri viranomaisille maksuja. Talletussuojasta vastaa Rahoitusvakausvirasto. Pankkivalvonnasta vastaa Euroopan keskuspankki. Vakuutus-, menettelytapa- ja makrovalvonnasta vastaa Finanssivalvonta. Kriisinratkaisusta vastaa EU:n kriisinratkaisuneuvosto (Single Resolution Board, SRB). Viranomaismaksut kirjataan vuoden alussa kokonaisuudessaan liiketoiminnan muihin kuluihin.

17.1 Vakausmaksu

Vakausmaksuja kerätään euroalueen kriisinratkaisurahastoon (Single Resolution Fund, SRF) vuoteen 2023 asti siten, että rahaston tavoitetaso, vähintään 1 prosenttia korvattavien talletusten määrästä, saavutetaan. Kriisinratkaisurahastoa hallinnoi EU:n kriisinratkaisuneuvosto, joka päättää myös vakausmaksujen määrästä. SRF varmistaa, että rahoitussektori rahoittaa rahoitusjärjestelmän vakauttamisen. Vakausmaksu määräytyy pankin merkittävyyden ja riskiprofiilin perusteella.

17.2 Talletussuojamaksu

Vanhaan talletussuojarahastoon kerätyt varat ylittävät tällä hetkellä talletussuojan tasoa koskevat EU-vaatimukset. Sääntöjensä nojalla vanha talletussuojarahasto huolehtii jäsenpankilleen määrättävistä talletussuojamaksuista uuteen talletussuojarahastoon siinä suhteessa, kun kukin jäsenpankki on vuosien kuluessa kartuttanut vanhaa talletussuojarahastoa. Rahoitusvakausrahasto määrää maksun jokaiselle jäsenpankille mutta laskuttaa sen suoraan vanhalta talletussuojarahastolta. Talletussuojamaksusta ei tullut OP Ryhmälle kuluvaikutusta vuosina 2018 ja 2019.

17.3 Rahoitusvakausviraston hallintomaksu

Rahoitusvakausviraston hallintomaksu perustuu samaan laskentamenetelmään kuin Finanssivalvonnan valvontamaksu.

17.4 Finanssivalvonnan valvontamaksu

Finanssivalvonnan valvontamaksu koostuu suhteellisesta valvontamaksusta, joka perustuu taseen loppusummaan, sekä kiinteästä perusmaksusta.

17.5 Euroopan keskuspankin valvontamaksu

EKP:n valvontamaksu määräytyy pankin merkittävyyden ja riskiprofiilin perusteella.

18 OP-bonukset omistaja-asiakkaille

Tuloslaskelmassa OP-bonukset omistaja-asiakkaille esitetään omiana eränään. Osuuspankkien omistaja-asiakkaiden pankki-, vahinkovakuutus- ja varallisuudenhoitoasioinnista kertyy OP-bonuksia. OP-bonukset kirjataan ansaintakaudella kuluksi tuloslaskelmaan ja siirtovelkoihin taseeseen. Kertyneet bonukset käytetään automaattisesti pankki- ja varallisuudenhoitopalveluiden palvelumaksuihin sekä vahinkovakuutusmaksuihin vanhimmissa tapahtumista alkaen, jolloin siirtovelka puretaan.

19 Segmenttiraportointi

Toimintasegmenttien määrittelyn lähtökohtana on taloudellinen informaatio, jota toiminnasta vastaava päättävä säännöllisesti seuraa.

OP Ryhmä raportoi tuloslaskelmat ja taseet seuraavista liiketoimintasegmenteistä: Yrityspankki, Vähittäispankki ja Vakuutus. Liiketoimintasegmentteihin kuulumaton toiminta esitetään segmentissä Muu toiminta. Segmentit raportoidaan tavalla, joka on yhdenmukainen johdolle toimitettavan sisäisen raportoinnin kanssa. OP Ryhmän keskuspankkitoiminta raportoidaan segmenttiraportoinnissa osana liiketoimintasegmentteihin kuulumatonta Muuta toimintaa, kuten myös varsinaiseen liiketoimintaan kuulumatonta tuotot, kulut, sijoitukset ja pääomat.

Kuvaus toimintasegmenteistä ja segmenttiraportoinnin laatimisperiaatteet on kerrottu segmenttikohtaisten tietojen yhteydessä.

20 Johdon harkintaa edellyttävät laatimisperiaatteet ja arvioihin liittyvät keskeiset epävarmuustekijät

Tilinpäätöstä laadittaessa tehdään tulevaisuutta koskevia arvioita ja oletuksia, joiden lopputulemat voivat poiketa toteumasta. Lisäksi joudutaan käyttämään harkintaa tilinpäätöksen laatimisperiaatteiden soveltamisessa.

Vakuutusopimuksista aiheutuvan velan määrään sisältyy useita harkinnanvaraisia tekijöitä ja epävarmuustekijöitä. Vahinkovakuutuksen osalta ulkoista toimintaympäristöä koskevien oletusten lisäksi arviointi pohjautuu pääosin omien vahinkotilastojen vakuutusmatemaattiseen analysointiin. Johdon harkintaa edellytetään erityisesti velan diskonttauskoron määrittämisessä sekä arvioitaessa jo

sattuneiden vahinkojen korvausmenoa (Liite: 61. Vahinkovakuutustoiminnan riskiherkkyys).

Henkivakuutus sopimuksista aiheutuvan velan määrään sisältyy useita harkinnanvaraisia tekijöitä ja epävarmuustekijöitä. Henkivakuutuksen velkaa laskettaessa käytetään pääasiassa sopimuksen myöntöhetken oletuksia vakuutusriskien toteutumisesta, liikekuluista ja sijoitustoiminnan tuotoista. Tehtyjä oletuksia seurataan jatkuvasti, ja jos ilmenee, että näillä oletuksilla laskettava velka on liian pieni, velkaa täydennetään vastamaan uusia havaintoja. Johdon harkintaa edellytetään erityisesti velan diskonttauskoron, ihmisten kuolevuusoletuksen sekä vakuutusten hoidosta tulevaisuudessa aiheutuvien liikekulujen määrittämiseen (Liite: 72. Henkivakuutustoiminnan luonnetta kuvaavia tietoja ja vakuutusvelan herkkyyksianalyysi).

Strukturoituihin yhteisöihin tehtyjen sijoitusten tuottaman määräysvallan tarkastelussa arvioidaan sijoittajan valtaa ohjata sijoituskohteen merkityksellisiä toimintoja sekä sijoittajan altistumista muuttuville tuotoille. Merkityksellisiä toimintoja koskevan vallan ja muuttuville tuotoille altistumisen tarkastelu sisältää harkintaa. Määräysvallan syntymistä arvioidaan tarkemmin, kun sijoituksen tuottama osuus sijoituskohteen nettovarallisuudesta ja tuotosta ylittää 10–20 prosenttia. Sijoituskohteeseen konsolidoidaan tytäryrityksenä viimeistään silloin, kun OP Ryhmän osuus yhtiön muuttuvasta tuotosta ylittää 37 prosenttia ja muuttuvan tuoton ja määräysvallan välillä todetaan yhteys.

Liikearvo, taloudelliselta vaikutusajaltaan rajoittamattomat hyödykkeet sekä keskeneräiset aineettomat hyödykkeet testataan vuosittain arvonalentumisen varalta. Arvonalentumistestauksessa määriteltävä kerrytettävissä oleva rahamäärä pohjautuu usein käyttöarvoon, jonka laskemisessa on tehtävä arvioita tulevista rahavirroista ja käytettävän diskonttauskoron suhteen (Liite: 23 Aineettomat hyödykkeet).

Odotettavissa olevien luottotappioiden (ECL) laskentamallien määrittämiseen liittyy useita johdon harkintaa edellyttäviä tekijöitä, mm:

- Oikeiden ECL-mallien valinta niin, että mallit kuvaavat sopimuskannan odotettavissa olevia luottotappioita mahdollisimman hyvin
- Malleissa tehdyt erilaiset oletukset ja asiantuntija-arviot
- ECL-mallien parametrien estimointimenetelmien valinta
- Sopimuksen maturiteetin määrittäminen eräpäivättömille luotoille (valmiusluotot)
- Käytettävissä olevan mallinnusaineiston ja datan laatuun liittyvän malliriskin määrittäminen
- Sopimusten oikea ryhmittely eri segmentteihin siten, että niiden ECL lasketaan oikealla mallilla
- Makroekonomisten tekijöiden valinta niin, että niiden muutokset korreloivat sopimusten maksukyvyttömyyden todennäköisyyden kanssa
- Makroekonomisten skenaarioiden ja niiden todennäköisyyksien ennustaminen tulevaisuuteen.

Johdon harkintaa on käytetty myös luottoriskin merkittävän kasvun arvioinnissa, mm:

- Henkilöasiakkaiden suhteellisen luottoriskin muutoksen arvioinnissa käytetyssä asiantuntija-arviossa, jolla varmistetaan todenmukainen määrä sopimuksia siirtymään vaiheeseen 2 ennen siirtymistä vaiheeseen 3 (ns. default capture rate)
- Absoluuttisen rajan valinnassa, joka perustuu maksukyvyttömyyden historialliseen käyttäytymiseen sekä OP Ryhmän luottoriskiprosessiin
- Ajanjakson pituuden määrittämisessä, jonka aikana asiakkaan on osoitettava hyvää maksukäyttäytymistä, jotta arvonalentumisvaihe voi parantua vaiheesta 3 vaiheeseen 2 ja 1.

Varsinainen ECL-lukujen laskenta suoritetaan em. malleja käyttäen ilman johdon harkintaa, paitsi jos kyseessä on vaiheessa 3 oleva suuri yritys vastuu, jolloin ECL lasketaan asiantuntija-arvioon perustuvalla kassavirtaperusteisella ECL-menetelmällä.

Johdon on arvioitava, milloin rahoitusinstrumenttien markkinat eivät ole toimivat. Johdon on lisäksi arvioitava, onko yksittäinen rahoitusinstrumentti aktiivisen kaupankäynnin kohteena ja onko markkinoilta saatava hintatieto luotettava indikaatio instrumentin käyvistä arvosta. Kun rahoitusinstrumenttien käypä arvo määritellään arvostusmenetelmän avulla, johdon harkintaa tarvitaan tällöin sovellettavan arvostusmenetelmän valintaan. Siltä osin, kun mallien tuottamiin tuloksiin ei ole käytettävissä markkinoilta saatavia syöttötietoja, johdon on arvioitava, kuinka paljon käytetään muita tietoja.

Eläkevelvoitteiden nykyarvo riippuu useista eri tekijöistä, jotka määritetään useita oletuksia käyttäen. Diskonttaus korko, tulevat palkkojen ja eläkkeiden korotukset ja inflaatio ovat oletuksia, joita käytetään eläkkeistä aiheutuvia nettomenoja (tai -tuloja) määrittäessä. Vakuutusmatemaattisten oletusten muutokset vaikuttavat eläkevelvoitteiden kirjanpitoarvoon (Liite: 34 Varaukset ja muut velat).

Sijoituskiinteistöjen arvostaminen käypään arvoon pohjautuu tietyiltä osin johdon tekemiin arvioihin kohteiden markkina-arvoista. Sijoituskiinteistöjen arvostuksessa on käytössä myös tuottoarvomenetelmään pohjautuva laskentamalli, jossa hyödynnetään arvioita kohteiden tulevista nettotuotoista (Liite: 40 Toistuvasti käypään arvoon arvostettavien erien ryhmittely arvostusmenetelmän mukaan). Omassa käytössä olevien kiinteistöjen todennäköisesti tulevaisuudessa kerryttämä tulo perustuu johdon tekemään arvioon (Liite: 24 Aineelliset hyödykkeet).

Varallisuudenhoidon OP-bonukset kertyvät pääosin asiakkaiden maksamista rahastojen hallinnointipalkkioista ja sijoitussidonnaisten vakuutusten palkkioista. Näiden erien OP-bonukset ovat lähellä IFRS 15 -standardin mukaisia asiakkaalle maksettavia vastikkeita, jotka käsitellään kirjanpidossa transaktioiden ja täten myyntituottojen vähennyksenä. Varallisuudenhoidon OP-bonusten nettottaminen omaisuudenhoitopalkkiotuotoista johtaisi johdon harkinnan perusteella siihen, että OP Ryhmän tuloslaskelman kertyneet

OP-bonukset eivät antaisi oikeata kuvaa niiden kokonaismäärästä. Tästä johtuen pankkitoiminnan ja vahinkovakuutuksen kertyneiden OP-bonusten lisäksi myös varallisuudenhoidon OP-bonukset esitetään tuloslaskelman rivillä OP-bonukset omistaja-asiakkaille.

21 Uudet standardit ja tulkinnat

IASB (International Accounting Standards Board) on julkaissut seuraavia tulevia merkittäviä standardimuutoksia.

21.1 IFRS 17 Vakuutusopimukset –standardi

Vakuutusopimusstandardi IFRS 17 julkaistiin 18.5.2017, ja se korvaa nykyisen IFRS 4 -vakuutusopimusstandardin.

Standardin tärkein päämäärä on yhtenäistää vakuutusvelan arvostus globaalisti; nykyisen vakuutusopimusstandardin arvostus perustuu kansallisiin arvostuksiin. IFRS 17:n mukaan arvostus perustuu ajantasaisiin estimaatteihin kuten vakuutusyhtiöiden vakavaraisuuslaskentakin. IFRS 17 -standardi eroaa kuitenkin vakavaraisuuslaskennasta tarkoituksensa ja periaatepohjaisuutensa osalta.

Vakuutusopimukset arvostetaan nk. yleisen arvostusmallin (GA) mukaan jokaisena raportointipäivänä käyttäen seuraavia kolmea osaa:

- Vastaisten rahavirtojen arvioita, jotka oikaistaan aika-arvolla
- OP Ryhmän riskinottohalukkuutta kuvaavaa muuta riskiä kuin rahoitusriskiä koskevaa riskioikaisua ja
- Palvelumarginaalia, joka määritellään sopimusta kirjattaessa siten, että sopimuksesta ei synny kirjaushetkellä voittoa, mutta tappio kirjataan heti. Palvelumarginaali edustaa kertymätöntä voittoa, ja se tuloutetaan vakuutuskauden aikana perustuen siihen, miten vakuutuspalvelu tuotetaan.

Nykyinen käytäntö, jossa vakuutusvelka voi sisältää implisiittisiä marginaaleja riskin kantamisesta ja tulevista voitoista, lakkaa ja johtaa siihen että velan muutokset esitetään läpinäkyvästi.

IFRS 17 sallii vakuutusopimusten arvostamiseen myös vaihtoehdoisen yksinkertaistetun vakuutusmaksujen kohdistamiseen perustuvan lähestymistavan (PAA) sopimuksille, joiden vakuutuskausi on enintään yksi vuosi. Tämän tyyppisiä sopimuksia ovat esimerkiksi vahinkovakuutus tuotteet.

Lisäksi standardissa on yleisestä arvostusmallista modifioitu muuttuvaan palkkioon perustuva lähestymistapa (VFA), jota tulee soveltaa sopimuksille, joilla on suora oikeus osuuteen sopimuksen ylijäämästä. VFA-mallissa yhtiön osuus alla olevien sijoitusten käyvän arvon muutoksista sisältyy palvelumarginaaliin, joka muuttuu jokaisena raportointipäivänä. Tyypillisesti tällaisia sopimuksia ovat esimerkiksi henkivakuutuksen sijoitussidonnaiset sopimukset.

Rahoitusriskiä koskevista oletusmuutoksista ja markkinamuutoksista aiheutuvia velan muutoksia voidaan puskuroida tuloksessa varojen vastaavilla muutoksilla. Standardi antaa oikeuden luokitella uudelleen vakuutusyhtiöiden rahoitusvaroja hetkellä, kun standardi otetaan käyttöön.

Uusi standardi tuo muutoksia vakuutusopimusten arvostustapaan sekä taseen että tuloksen esittämistapaan. Taseen esittämistä varten vakuutusopimusten oikeudet ja veloitteet netotetaan ja esitetään joko varoissa tai veloissa. Tuloslaskelmassa esitetään välisummana vakuutuspalvelutulos ja lisäksi erikseen sijoitustoiminnan tuotto, joka erotetaan säästömuotoisesta henkivakuutuksesta.

Lisäksi uusi standardi tuo lisää laadullisia ja määrällisiä liitetietovaatimuksia, mm. täsmäytyslaskelmia vakuutusopimusten nettomääräisten kirjanpitoarvojen muutoksista kauden aikana ja arvostuskomponenttikohittaisen vakuutuspalvelutuoton analyysin.

IFRS 17 -standardilla on vaikutuksia OP Ryhmän vahinko- ja henkivakuutus tuotteiden arvostamiseen ja kirjaamiseen sekä niiden esittämiseen tilinpäätöksessä. OP Ryhmä on organisoinut hankkeen, jossa työstetään standardin käyttöönottoa, muutostarpeita sekä arvioidaan IFRS 17 -standardin vaikutusta OP Ryhmän taloudelliseen asemaan ja tulokseen.

IFRS 17 -standardia on sovellettava 1.1.2021 tai sen jälkeen alkavilla tilikausilla. IASB on kuitenkin päättänyt marraskuussa 2018, että se esittää IFRS 17 -standardin käyttöönottopäivän siirtämistä niin, että se olisi 1.1.2022. Lykkäysesitys käsitellään luonnosstandardin kuulemisen jälkeen. IFRS 17 -standardia ei ole vielä hyväksytty Euroopan Unionissa.

21.2 Muut tulevat standardimuutokset

Standardeihin IFRS 3, IAS 1 ja IAS 8 tehdyt muutokset tulivat voimaan 1.1.2020. Muutoksilla ei ole merkittävää vaikutusta OP Ryhmän tilinpäätökseen.

Liite 2. OP Ryhmän riskienhallinnan periaatteet

1 OP Ryhmän liiketoiminta ja se riskinoton periaatteet

OP Ryhmän perustehtävä on edistää omistaja-asiakkaidemme ja toimintaympäristömme kestävää taloudellista menestystä, turvallisuutta ja hyvinvointia. Perustehtävän toteuttamiseksi tarjoamme asiakkaillemme pankki-, sijoitus- ja vakuutuspalvelujen kokonaisuuden.

Toimintamme perustuu osuustoiminnallisiin arvoihin, vahvaan vakavaraisuuteen ja osaavaan riskienhallintaan. Riskinottoamme ohjaavat OP Ryhmän arvot, jotka ovat ihmisläheisyys, vastuullisuus ja yhdessä menestyminen.

Menestyksemme perustuu asiakkaidemme tarpeiden tunnistamiseen ja kykyyn palvella asiakkaitamme heidän odotuksiaan vastaavasti ja samalla kustannustehokkaasti. Menestyksemme perustuu myös kykyymme hallita niitä riskejä, jotka otamme kantaaksemme kun palvelemme asiakkaitamme. Pitkällä aikavälillä maltillisen riskinoton puitteissa haemme markkinoiden mukaista kasvua. Tämä edellyttää vahvaan riskienhallintaan nojaavaa harkittua riskinottoa.

OP Ryhmässä ja sen yhtiöissä edistämme huolellisuuteen perustuvaa toimintatapaa, joka ilmenee sisäiseen valvontaan myönteisesti suhtautuvana vahvana riskikulttuurina. Palkitsemisperiaattemme kannustavat huolelliseen toimintaan, laadukkaaseen asiakaspalveluun sekä tuloksen, riskien ja pääomien tasapainon säilymiseen.

Keskusyhteisön hallintoneuvoston vahvistamat riskinoton periaatteet kuvaavat riskinottomme lähtökohdat ja keskeiset periaatteet. Riskinottohalumme määrittelee sen, mitä ja mihin toimintaan liittyviä riskejä olemme valmiit ottamaan hoitaessamme perustehtäväämme strategisten tavoitteiden puitteissa. Valtaosan tuloksestamme saamme aikaiseksi asiakasliiketoiminnasta ja sen yhteydessä otetuista ja hinnoitelluista ansaintariskeistä. Otamme pääosin perustehtävämme hoitoon liittyviä riskejä. Muuhun toimintaan liittyvän riskinoton tuottojen generoimiseksi pidämme vähäisenä tai tilapäisenä.

Jotta ryhmän yhtiöt voivat toteuttaa riskinottohalun mukaista toimintaa, niillä on oltava riittävästi riskinkantokykyä, joka muodostuu riskinottokyvystä ja riskinottokapasiteetista. Riskinottokyky on osaamista ja se

ilmenee muun muassa siten, että tunnemme asiakkaamme ja heidän tarpeensa, osaamme hinnoitella asiakkaisiin liittyvät riskit ja heidän meille siirtämät riskit ja hallita riskit porfoliotasolla sekä osaamme kvantifioida eri riskien kattamiseen tarvittavan pääoman ja likvidit varat. Lisäksi osaamme järjestää liiketoimintamme luotettavasti ja toiminnan jatkuvuutta turvaasti sekä omaamme toimintakykyä sopeuttaa tarvittaessa riskiasemaa nopeasti ja strategista jostavuutta muuttaa OP Ryhmän yleistä riskinottoa.

Riskinottokapasiteetti muodostuu pääomista ja likviditeetistä. Vahvan riskinottokapasiteetin avulla voimme palvella asiakkaitamme pitkäjänteisesti ja myös vaikeissakin markkinaolosuhteissa sekä varmistaa jälleenrahoituksen saatavuus ja sen suhteellinen edullisuus. Haluamme ylläpitää sellaisia pääomien ja likvidien varojen määriä sekä sellaista rahoitusrakennetta, joiden turvin meidän on mahdollista toteuttaa nykyisiä liiketoimintamallejamme erittäin suurella todennäköisyydellä. Määrittelemme riskinottokapasiteetin tavoitetason ulkoisen luottoluokituksen avulla.

Riskinoton periaatteet luovat yhdessä strategian kanssa lähtökohdat liiketoimintojen tavoiteasetannalle. OP Ryhmän riskinoton limiitit ja toleranssit ohjaavat ja rajaavat riskinottomme pysymistä riskinoton periaatteiden mukaisena. Riskilimiiteillä turvaamme riskinottokapasiteetin säilymisen riittävänä. Laadulliset toleranssit asetamme heijastamaan riskinottokykyä. Riskinoton periaatteisiin sisältyvät limiitit asettavat riskinotolle ylärajan, jonka ylittäminen tai uhka ylityksestä käynnistää Riskienhallinnan periaatteissa määritellyn eskaloitimenettelyn.

Riskinoton periaatteiden mukaisten limiittien ja toleranssien pohjalta riskienhallinta yhteistyössä liiketoimintojen kanssa valmistelee tarkemmat limiitit ja osuuspankkien valvontarajat siten, että OP Ryhmän merkittäviksi määritellyt määrälliset riskit tulevat rajattua asianmukaisesti ansaintalogiikkakohtaisissa riskipolitiikoissa. Määrällisiä rajoitteita täydentävät riskipolitiikkojen linjaukset ja muu riskienhallinnan ohjeistus, jotta myös vaikeammin kvantifioitavat riskit tulevat katettua. Näin turvaamme sen, ettei ryhmä tai sen yritys ota toiminnassaan niin suurta riskiä, että se vaarantaisi ryhmän tai yhtiön vakavaraisuuden, kannattavuuden, maksuvalmiuden tai toiminnan jatkuvuuden.

Keskusyhteisön hallintoneuvosto on vahvistanut OP Ryhmälle alla olevat riskitoleranssit vuodelle 2019

Riskinottoikyky (vakavaraisuus)
Ydinvakavaraisuus (CET1), % Rava-vakavaraisuus, %
Riskinottohalu
Taloudellinen pääomavaade, % Uusiin liiketoimintoihin sitoutuneet varat, %
Vastapuoliriskikeskittymät
Suurin yksittäinen asiakasriski, % Merkittävien asiakasriskien yhteismäärä, % Toimialariski, % Maariskikeskittymä, %
Luottoriskit
Ongelmasaamiset, % Luottoriskin taloudellinen pääomavaade, %
Markkinariskit
Rahoitustaseen korkotuloriski, milj. € Rahoitustaseen nykyarvoriski, % Trading-toiminnan ja asiakasliiketoiminnan johdannaisposition VaR 99 %, 1 pv, milj. € OP-Henkivakuutuksen markkinariskien taloudellinen pääomavaade, % Vahinkovakuutuksen markkinariskien taloudellinen pääomavaade, %
Vakuutusriskit
Vahinkovakuutuksen kohde- ja tapahtumakohtainen korkein omapidätys, milj. €
Likviditeettiriskit
Maksuvalmiusvaatimus (LCR-vaade), % Pysyvän varainhankinnan vaatimus (NSFR-vaade), %
Operatiiviset riskit
Toteutuneet operatiiviset riskit (netto) milj. €

2 Riskienhallinta

2.1 Riskienhallinnan tavoite

Laadukas riskienhallinta on asiakaslähtöisen liiketoiminnan perusta ja kilpailuetu. Lisäksi se tukee OP Ryhmän ja sen yhtiöiden liiketoiminnan kannattavuutta sekä luottamuksen kasvattamista suhteessa asiakkaisiin ja muihin sidosryhmiin.

Riskienhallinnan tavoitteena on turvata OP Ryhmän ja sen yritysten riittävä riskinkantokyky ja varmistaa, ettei liiketoiminnan riskinotto vaaranna kannattavuutta, vakavaraisuutta, maksuvalmiutta tai strategisten tavoitteiden saavuttamista ja siten turvata toiminnan jatkuvuus.

Riskienhallinnan tavoitteena on varmistaa, että

- kaikki merkittävät riskit tunnistetaan, mitataan ja arvioidaan sekä merkittäviksi määritellyt määrälliset riskit limitoidaan
- ansaintariskejä hallitaan ja seuraamusriskejä pienennetään tehokkaasti
- merkittävät riskit katetaan riittävällä pääomalla ja niille on asetettu riittävät johdon pääoma- ja likviditeettipuskurit
- riskinottokapasiteetti allokoidaan ansaintalogiikoille ja liiketoimintasegmenteille strategian ja riskinottohalun mukaisesti
- riskienhallintaprosessit ovat tehokkaat, kattavat ja riittävät
- asiakaspalveluprosessit ja sisäiset prosessit ovat kustannustehokkaita ja ne tuottavat ajantasaista ja laadukasta tietoa johdolle päätöksenteon tueksi, raportointiin ja valvojan tarpeisiin
- johdon päätöksenteko perustuu riittävään, tarkkaan ja oikea-aikaiseen riskitietoon

- toiminnan jatkuvuus on varmistettu kaikissa tilanteissa ja nopea toipuminen häiriötilanteissa
- johdolla on käytettävissä riittävästi tietoa ja monipuolisia skenaarioita toimintaympäristön muutosten arviointiin, strategisten valintojen tekemiseen, riskien ja pääomien ja likviditeetin riittävyyden arviointiin ja strategista joustavuutta muuttaa OP Ryhmän riskinottoa
- liiketoimintojen riskinoton ja riskipolitiikkojen noudattamista valvotaan, liiketoiminta hinnoittelee ansaintariskit kestäväällä tavalla yli syklien ja sijoitustoiminnan tuotot ovat oikeassa suhteessa sijoitustoiminnan riskeihin
- OP Ryhmän riskiasemaa valvotaan, että se pysyy riskinottoa koskevien periaatteiden, vahvistettujen toleranssien, limiittien ja valvontarajojen puitteissa ja että limiittien

ylitykset käynnistävät etukäteen määritellyt eskaloitimenettelyt, ja korjaustoimenpiteitä seurataan

- riskiasemaa analysoidaan ja siitä raportoidaan johdolle.

2.2 Riskienhallintaprosessin järjestäminen

OP Ryhmän riskienhallinta kuten myös compliance-toiminto rakentuu kolmen puolustuslinjan periaatteelle. Ensimmäisen puolustuslinjan muodostaa liiketoimintot, toisen puolustuslinjan liiketoiminnoista riippumaton riskienhallintatoiminto ja compliance-toiminto ja kolmannen puolustuslinjan sisäinen tarkastus. Jokaisella puolustuslinjalla on oma roolinsa riskienhallinnan tehokkaassa toteuttamisessa.

Riskienhallintaprosessin kolme puolustuslinjaa



Ensimmäinen puolustuslinja – liiketoiminnot

OP Ryhmän ansaintalogiikkakohtaiset liiketoiminta-alueet ovat pankki-, vahinko- ja henkivakuutusliiketoiminta. Pankkitoiminta jakaantuu edelleen taseliiketoimintaan sisältäen vähittäis-, yritys- ja keskuspankkitoiminnan sekä markets-toimintaan ja varainhoitoon.

Liiketoiminnot toteuttavat OP Ryhmän strategiaa, vastaavat toimintansa suunnittelusta ja sisäisestä valvonnasta. Ne tekevät riskipäätökset riskinottoa ja riskipolitiikkaa koskevien rajoitusten ja muun ohjeistuksen puitteissa, hinnoittelevat transaktionsa riskiperusteisesti, soveltavat riskienhallintakehikkoa, valvovat riskiasemaansa ja sen pysymistä niille vahvistettujen limiittien ja valvontarajojen puitteissa sekä kantavat vastuun ottamistaan riskeistään ja tietojen kattavuudesta ja oikeellisuudesta järjestelmissä.

Riskienhallinta on integroitu osaksi ryhmän liiketoimintaa ja sen johtamista. Jokainen ryhmän yhtiö keskittyy toteuttamaan palvelu- ja riskinkantokykynsä mukaista rooliaan ryhmän sisäisen työnjaon mukaisesti.

Keskusyhteisön yhtiöiden liiketoiminnan vastuulla olevat riskienhallinnalliset tehtävät määritellään yhtiökohtaisissa riskienhallintakuvauksissa. Kukin OP Ryhmään kuuluva yhtiö vastaa riskienhallinnastaan toiminnan laajuuden ja luonteen mukaisesti ryhmän riskienhallinnan periaatteita noudattaen.

OP Ryhmä ja sen yritykset varmistavat, että riskienhallinnan resurssit ovat yhtiön liiketoiminnan laatuun ja laajuuteen nähden riittävät.

Toinen puolustuslinja – riippumaton riskienhallintatoiminto ja compliance

Toisen puolustuslinjan muodostaa keskusyhteisön riskienhallinta, joka on liiketoiminnoista riippumaton toiminto. Riskienhallintatoimintoa johtaa riskienhallintajohtaja, joka raportoi suoraan pääjohtajalle.

Riippumaton riskienhallinta järjestetään siten, että se on riittävää suhteessa ryhmän ja sen kunkin liiketoimintasegmentin ja yhtiön toiminnan luonteeseen, laajuuteen ja monimuotoisuuteen.

Riskienhallinta johtaa ryhmän sisäistä riskienhallintaprosessia, omistaa riskienhallintakehikon ja vastaa riskienhallintajärjestelmien ja riskienhallinnan menetelmien ylläpidosta ja kehittämisestä. Se ylläpitää, kehittää ja valmistelee riskienhallinnan periaatteita johtokunnan ja hallintoneuvoston vahvistettavaksi sekä ylläpitää muuta riskienhallintaan liittyvää ohjeistusta.

Riskienhallinta ohjaa, valvoo ja tukee riskinoton ja riskienhallinnan periaatteiden toteuttamista OP Ryhmässä ja sen yrityksissä sekä valvoo riskipäätösprosesseja ja niiden laatua. Se myös tukee ryhmän taseen tehokasta käyttöä riskilähtöisellä taseen analysoinnilla ansaintariskien suhteen.

Riskienhallinta yhdessä talous- ja keskuspankkitoiminnan kanssa varmistaa, että kannattavuus, riskit ja riskinottokapasiteetti ovat tasapainossa keskenään. Riskienhallinta tukee vakavaraisuudenhallintaa kehittäen ja valvoen riskeistä johdetun taloudellisen pääomavaateen sekä viranomaisvaateiden laskennan periaatteita, malleja ja menetelmiä. Lisäksi riskienhallinta valvoo, että liiketoimintojen riskinotto noudattaa strategiaa ja riskinoton periaatteita. Se valvoo OP Ryhmän ja sen yhtiöiden riskiasemaa ja raportoi siitä keskusyhteisön hallintoneuvostolle ja sen riskienhallintavaliokunnalle, johtokunnalle sekä keskusyhteisön ja sen segmenttien ja yhtiöiden toimivalle johdolle.

Riskienhallinta vastaa OP Ryhmän elvytysuunnitelman ylläpidosta ja koordinoi kriisinratkaisuviranomaisille toimitettavien tietojen toimittamista.

Säännösten noudattamista valvoo ja compliance-riskien arvioinnista OP Ryhmässä vastaa liiketoiminnoista riippumaton OP Ryhmän Compliance. Riskienhallinta tekee tiivistä yhteistyötä Compliance-toiminnon kanssa compliance-riskien hallinnassa.

Kolmas puolustuslinja – Sisäinen tarkastus

OP Ryhmän Sisäinen tarkastus muodostaa kolmannen puolustuslinjan. Sisäinen tarkastus on riippumatonta ja objektiivista arviointi-, varmennus- ja konsultointitoimintaa, jonka tarkoituksena on tuottaa lisäarvoa OP Ryhmälle ja parantaa sen toimintaa. Sisäinen tarkastus tukee OP Ryhmää tavoitteiden saavuttamisessa tarjoamalla järjestelmällisen lähestymistavan organisaation hallinto-, riskienhallinta- ja valvontaprosessien tehokkuuden ja vaikuttavuuden arviointiin ja kehittämiseen.

Sisäinen tarkastus on organisoitu liiketoimintaorganisaatiota vastaavasti ja se vastaa ryhmätasoisesta, riskiperusteisesta sisäisen tarkastuksen suorittamisesta kaikissa OP Ryhmän yhteisöissä. Sisäinen tarkastus tarkastaa strategisten ja operatiivisten tavoitteiden toteuttamista, sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan laatua, sisäisten kontrollien tehokkuutta, raportoinnin luotettavuutta, lakien, muun sääntelyn ja vastaavien kriteereiden noudattamista, sisäisten

politiikkojen ja ohjeiden noudattamista sekä toiminnan tehokkuutta ja tarkoituksenmukaisuutta.

Sisäistä tarkastusta johtaa tarkastusjohtaja, jonka nimittää keskusyhteisön hallintoneuvosto. Hallintoneuvoston tarkastusvaliokunta vahvistaa Sisäisen tarkastuksen toimintasuunnitelman. Sisäinen tarkastus raportoi havainnoistaan ja suosituksistaan sekä suositusten toteuttamisesta hallintoneuvoston tarkastusvaliokunnalle, keskusyhteisön johtokunnalle, tarkastuskohteen johdolle ja toimintojen johtoryhmille.

2.3 Keskusyhteisön päätöksentekojärjestelmä riskienhallintaan liittyvissä tehtävissä

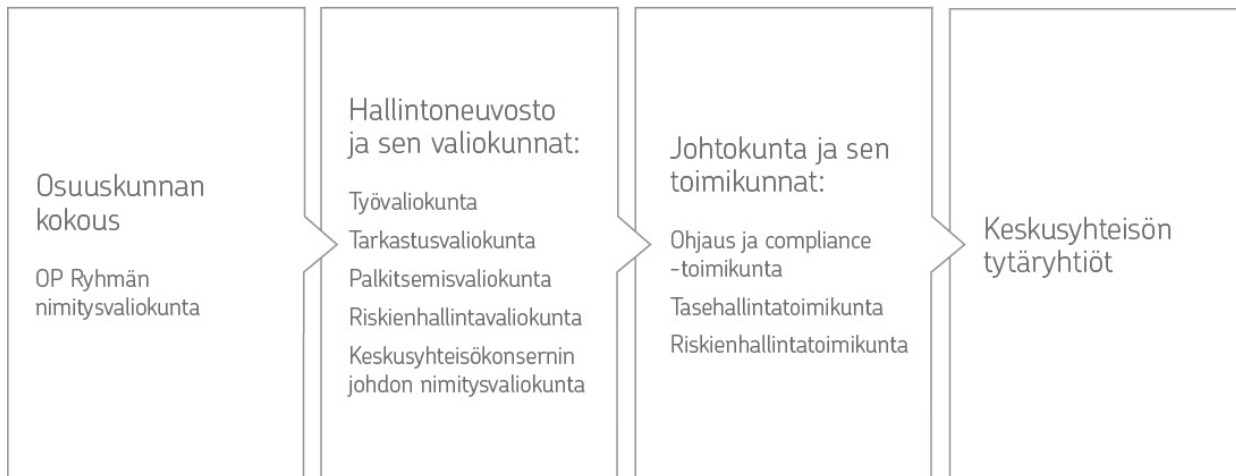
OP Osuuskunnan kokous teki maaliskuussa 2019 päätöksen, jonka mukaan keskusyhteisö siirtyy uuteen kolmiportaiseen hallintomalliin 1.1.2020 alkaen. Uudessa hallintomallissa keskusyhteisöllä on nykyisen sisäisen johtokunnan sijaan muista kuin keskusyhteisön johtajista koostuva hallitus, joka vastaa keskusyhteisön

päätöksenteosta. Lisäksi hallitus vastaa keskusyhteisön valvonnasta. Hallintoneuvoston nykyiset valiokunnat (muun muassa riskienhallinta-, tarkastus- ja palkitsemisvaliokunta) muuttuvat hallituksen valiokunniksi. Uuden hallintomallin ylimpänä portaana toimivan hallintoneuvoston yleisenä tehtävänä on valvoa hallituksen ja pääjohtajan vastuulla olevaa keskusyhteisön hallintoa. Lisäksi se vahvistaa koko OP Ryhmän kannalta merkittävät periaatepäätökset.

Keskusyhteisön juridisena päätöksentekuelimenä toiminut johtokunta muuttuu johtoryhmänä toimivaksi johtokunnaksi, joka toimii pääjohtajan tukena keskusyhteisön operatiivisessa johtamisessa. Keskusyhteisön toimitusjohtajana toimivan pääjohtajan tehtävänä on johtaa keskusyhteisöä hallituksen antamien ohjeiden ja määräysten mukaisesti.

Alla on kuvattu keskusyhteisön hallintoelimet ja niiden riskienhallintaan liittyvät keskeiset tehtävät vielä vuonna 2019 voimassa olleen hallintomallin mukaisesti.

Keskusyhteisön hallintorakenne



Hallintoneuvosto

OP Osuuskunnan hallintoneuvosto vahvistaa muun muassa OP Ryhmän strategian sekä muut strategiset tavoitteet ja toimintalinjaukset. Se vahvistaa ryhmän sisäisen valvonnan sekä riskinoton ja riskienhallinnan periaatteet, keskinäisen vastuun edellyttämän ohjausjärjestelmän periaatteet, pääomasuunnitelman periaatteet, ryhmän vuosisuunnitelman sekä vakavaraisuutta ja riskilajeja koskevat ryhmätason riskitoleranssit. Lisäksi se vahvistaa koko OP Ryhmää koskevat palkitsemisen yleiset periaatteet ja toimintalinjaukset sekä pitkän aikavälin palkitsemisjärjestelmät. Hallintoneuvosto seuraa strategian toteutumisen kehitystä samoin kuin ryhmän ja

keskusyhteisökonsernin liiketoiminnan, riskinkantokyvyn ja riskiaseman kehitystä ja sen pysymistä riskitoleranssien ja -limiittien puitteissa.

Hallintoneuvoston valiokunnat

OP Osuuskunnan hallintoneuvosto on perustanut tehtäviensä hoitamisen tueksi valiokuntia, joista riskienhallinnan osalta keskeisin on riskienhallintavaliokunta. Valiokunnilla ei ole pääsääntöisesti itsenäistä päätöksentekovaltaa.

Riskienhallintavaliokunta muun muassa avustaa hallintoneuvostoa varmistamaan, että käytössä on riittävä riskienhallintajärjestelmä ja ettei toiminnassa

oteta niin suuria riskejä, että siitä aiheutuu vaaraa toiminnan jatkuvuudelle, vakavaraisuudelle, maksuvalmiudelle tai strategian toteutumiselle. Lisäksi se avustaa hallintoneuvostoa keskusyhteisön ja koko ryhmän riskinottoa ja riskienhallintaa koskeissa asioissa sekä sen valvomisessa, että keskusyhteisön johtokunta noudattaa hallintoneuvoston päättämiä riskitoleransseja. Valiokunta avustaa myös hallintoneuvoston palkitsemisvaliokuntaa terveiden palkitsemisjärjestelmien luomisessa.

Johtokunta

OP Osuuskunnan johtokunnan tehtävänä on muun muassa ohjata yhteenliittymän toimintaa ja antaa siihen kuuluville jäsenluottolaitoksille ohjeita niiden maksuvalmiuden ja vakavaraisuuden turvaamiseksi riskienhallinnasta, luotettavasta hallinnosta ja sisäisestä valvonnasta sekä ohjeita yhtenäisten tilinpäätösperiaatteiden noudattamiseksi yhteenliittymän yhdistellyn tilinpäätöksen laatimisessa. Se myös valvoo, että yhteenliittymään kuuluvat yritykset toimivat taloudellista asemaa koskevien lakien ja asetusten, viranomaisten antamien määräysten, sääntöjensä ja yhtiöjärjestystensä sekä keskusyhteisön antamien ohjeiden mukaisesti.

Johtokunta vahvistaa OP Ryhmän riskipolitiikan ja keskusyhteisökonsernin yritysten riskilimiitit. Lisäksi se vahvistaa taloudelliseen pääomavaateeseen sisällytettävät riskit ja stressitestaushikikon. Se vastaa myös riskien- ja vakavaraisuudenhallintaan liittyvien järjestelmien ja menettelytapojen riittävydestä ja ajanmukaisuudesta.

Johtokunta raportoi hallintoneuvostolle ja sen riskienhallintavaliokunnalle ryhmän, keskusyhteisön ja siihen kuuluvien yritysten liiketoiminnan, riskinkantokyvyn ja riskiaseman kehityksestä.

Johtokunnan toimikunnat

OP Osuuskunnan johtokunta on perustanut tehtäviensä hoitamisen tueksi toimikuntia, joista vuonna 2019 riskienhallinnan kannalta merkittävimmät olivat riskienhallintatoimikunta, tasehallintatoimikunta sekä ohjaus- ja compliance -toimikunta. Toimikunnat tekevät päätöksiä johtokunnan niille delegoimista asioista.

Riskienhallintatoimikunta huolehtii OP Ryhmän pitkän aikavälin toimintaedellytyksistä varmistamalla, että riskienhallintaprosesseissa käytettävät mallit, menetelmät, järjestelmät ja mittarit ovat riittäviä toiminnan laadun ja laajuuden huomioon ottaen ja niiden käyttö on hyvin ohjeistettu ja kuvattu.

Tasehallintatoimikunta tukee johtokuntaa OP Ryhmän taseen ohjaamisessa ja johtamisessa, analysoi, koordinoi ja ohjaa ryhmän ja keskusyhteisökonsernin taseen käyttöä lakien, viranomaismääräysten ja hallintoneuvostossa tai johtokunnassa vahvistettujen toimintaperiaatteiden ja päätösten sekä riskienhallintatoimikunnan asettamien toimintaperiaatteiden mukaisesti. Lisäksi se seuraa ryhmän pääomien määrää ja laatua, asetettujen riskituottotavoitteiden toteutumista sekä vakuutus- ja pankkiliiketoiminnan riskiasemia.

Ohjaus- ja compliance -toimikunta tukee johtokuntaa keskusyhteisökonsernin ja osuuspankkien ohjauksen ja valvonnan toimeenpanossa. Se käsittelee sekä yleisiä että yhteisökohtaisia ohjaukseen ja valvontaan liittyviä asioita. Lisäksi toimikunnalle raportoidaan riskienhallinnan prosessien toimivuudesta, laadullisista riskeistä ja sisäisen valvonnan havainnoista sekä keskusyhteisökonsernissa että osuuspankeissa.

2.4 Keskusyhteisön tytäryhtiöt

Keskusyhteisön tytäryhtiöt soveltavat toiminnassaan keskusyhteisön hallintoneuvoston vahvistamia OP Ryhmän riskinoton ja riskienhallinnan periaatteita liiketoiminnan laajuuden ja luonteen edellyttämällä tavalla.

Toimiva johto vastaa riskienhallinnan toteutuksesta päätettyjen periaatteiden ja ohjeistuksen mukaisesti sekä raportoi säännöllisesti yhtiön liiketoiminnasta, riskinkantokyvystä ja riskiasemasta hallitukselle.

Keskusyhteisön yhtiöiden riippumattoman riskienhallinnan tehtävät hoidetaan keskitetysti keskusyhteisön riskienhallinnassa. Merkittäville keskusyhteisökonsernin tytäryrityksille nimetään yhtiökohtaiset riskienhallintavastaavat.

2.5 Osuuspankit

Osuuspankit järjestävät riskienhallintansa Riskienhallinnan tehtävät ja organisointi osuuspankissa - kuvauksen edellyttämällä tavalla.

Osuuspankin hallintoneuvosto valvoo hallituksen ja toimitusjohtajan hoitamaa osuuspankin hallintoa. Hallintoneuvoston tarkastusvaliokunta on avustanut hallintoneuvostoa sen valvontavelvollisuuden toteuttamisessa sekä arvioinut osaltaan pankin riskiasemaa ja riskienhallinnan riittävyttä.

Osuuspankin hallitus vastaa riskienhallintajärjestelmien riittävydestä. Hallitus vahvistaa muun muassa pankin toimintasuunnitelmat, tavoitteet, pääomasuunnitelman sekä vakavaraisuutta ja eri riskilajeja koskevat riskilimiitit. Lisäksi se valvoo ja seuraa säännöllisesti pankin liiketoimintaa, riskinkantokykyä ja riskiasemaa. Ohjatessaan pankin toimintaa hallitus noudattaa ryhmäkohtaisen ohjauksen linjauksia.

Osuuspankin hallituksen on pidettävä vähintään kerran vuodessa pankin riskien- ja vakavaraisuuden hallinnan seurantakokous. Kokouksen tarkoituksena on varmistaa, että pankin ylimmällä johdolla on kattava kokonaiskuva pankin riskeistä sekä riskien- ja vakavaraisuuden hallinnan tilasta ja kehityksestä. Kokonaiskuva antaa pohjan hallituksen linjaaville päätöksille, jotka ohjaavat pankin liiketoimintaa sekä riskienhallintaa.

Toimitusjohtaja vastaa riskienhallinnan käytännön toimenpiteiden toteuttamisesta. Toimitusjohtaja raportoi säännöllisesti hallitukselle, hallintoneuvostolle ja OP Osuuskunnalle pankin liiketoiminnasta, riskinkantokyvystä ja riskiasemasta.

Keskusyhteisön riskienhallinta ohjaa ja tukee osuuspankkien riskienhallintaa. OP Ryhmän suurimmissa osuuspankeissa on erillinen liiketoiminnallisesta päätöksenteosta riippumaton riskienhallintatoiminto. Pienissä ja keskiuurissa osuuspankeissa toimitusjohtaja vastaa riskienhallinnasta saaden asiantuntijatukea keskusyhteisöltä luottoriskien, operatiivisten riskien ja compliance-riskien hallintaan.

Osuuspankeissa riskienhallinnan arvioinnin riippumattomuus liiketoiminnasta perustuu keskusyhteisön riskienhallinnan tuottamiin raportteihin, keskusyhteisön suorittamaan pankin riskiluokitukseen sekä OP Ryhmän Sisäisen tarkastuksen arvioon pankin vakavaraisuudenhallinnan tilasta.

OP Ryhmän Sisäinen tarkastus tukee osuuspankkia sen tavoitteiden saavuttamisessa tarjoamalla järjestelmällisen lähestymistavan organisaation hallinto-, riskienhallinta- ja valvontaprosessien tehokkuuden ja vaikuttavuuden arviointiin ja kehittämiseen. Sisäinen tarkastus on riippumatonta ja objektiivista arviointi-, varmennus- ja konsultointitoimintaa.

3 OP Ryhmän riskienhallintaprosessi

OP Ryhmän riskienhallintaprosessi sisältää:

- Riippumattoman riskienhallinnan valmisteleman ja ylläpitämän ohjauskehikon

- Riskinottoa ohjaavat riskinoton ja riskienhallinnan periaatteet ja niitä tarkentavat riskipolitiikat ja muun riskienhallinnan ohjeistuksen
- Menetelmien luomisen riskien tunnistamiselle, arvioinnille, mittaamiselle, hinnoittelulle ja rajaamiselle
- Riskinottokapasiteetin tarpeen määrittelyn ja allokoinnin liiketoiminnoille strategian mukaisesti
- Operatiivisen liiketoiminnan päivittäisen riskienhallinnan
 - Riskien tunnistamisen, hinnoittelun ja jatkuvan seurannan
 - Riskipositivoiden hallinnan ja riskiaseman pysymisen sille asetettujen rajoitteiden ja tavoitteiden puitteissa
- Riippumattoman riskienhallinnan suorittaman sisäisen valvonnan ja raportoinnin
 - Riskinoton, riskipolitiikkojen ja hinnoittelun noudattamisen valvonnan
 - Riskiaseman analysoinnin ja raportoinnin johdolle.

3.1 Riskienhallinnan ohjauskehikko

3.1.1 Riskienhallinnan ylläpitämä ohjeistus

Riskienhallinta laatii ja ylläpitää riskinottoon ja riskienhallintaan liittyviä periaatteita, joita tarkentavat riskipolitiikat ja muu riskienhallinnan ohjeistus.

Riskinoton periaatteissa (Risk Appetite Statement, RAS) keskusyhteisön hallintoneuvosto vahvistaa OP Ryhmän riskinoton lähtökohdat ja keskeiset periaatteet sekä ryhmän limiitit ja riskitoleranssit. Riskienhallinnan periaatteissa (Risk Appetite Framework, RAF) hallintoneuvosto vahvistaa, miten OP Ryhmän riskienhallintaprosessi käytännössä järjestetään sekä miten riskejä tunnistetaan, arvioidaan, mitataan ja hallitaan. Periaatteet ovat kaikkia ryhmän yrityksiä velvoittavia.

Ansaintalogiikkakohtaiset riskipolitiikat tarkentavat riskinoton periaatteita ja deagoivat päätösvaltuuksia riskinoton suhteen. Tämän vuoksi riskienhallinta valmistelee riskipolitiikat yhdessä liiketoimintojen kanssa. OP Ryhmän, pankkitoiminnan ja vahinko- ja henkivakuutuksen riskipolitiikoissa vahvistetaan vuosittain liiketoimintojen ja yritysten noudatettaviksi ne riskienhallinnalliset linjaukset, toimenpiteet, tavoitteet, limiitit ja valvontarajat, joilla liiketoimintaa ohjataan ryhmän strategiassa ja riskinoton periaatteissa vahvistettujen linjausten toteuttamiseksi.

Pankkitoiminnan riskipolitiikan olennaisista osista johdetaan tiivistetty riskipolitiikka osuuspankeille.

Lakisääteisellä OP Ryhmän elvytysuunnitelmalla luodaan viitekehys ja määritellään toimintavaihtoehdot, joilla turvataan osuuspankkien yhteenliittymään kuuluvien luottolaitosten toiminnan jatkuvuus tilanteessa, jossa yhteenliittymän taloudellinen asema on merkittävästi heikentynyt. Taloudellisen aseman katsotaan heikentyneen merkittävästi ainakin, jos yhteenliittymä on vaarassa jättää sen toiminnalle säädetyt taloudelliset edellytykset täyttämättä tai jos se muutoin rikkoo elvytysuunnitelmassa määriteltyjä hälyttävien indikaattorien raja-arvoja. Likviditeetin varautumissuunnitelma tai pääomasuunnitelman valmiustasojen ohjausmenettelyiden mukaiset maksuvalmiuden ja vakavaraisuuden vahvistamiseen käytettävissä olevat keinot ovat todennäköisesti käytössä ennen elvytysuunnitelman käyttöönottoa.

Lisäksi riskienhallinta ylläpitää ja antaa yhteenliittymälain mukaisia ohjeita riskienhallinnasta sekä muuta riskinottoa ja riskienhallintaa tarkentavia ohjeita ja kuvauksia ryhmän yhtiöille. Riskienhallinta huolehtii myös ohjeistusta tukevasta koulutuksen, neuvonnan ja muun tuen järjestämisestä.

3.1.2 Riskien tunnistamista, arviointia, mittaamista, hinnoittelua ja rajaamista koskevat menetelmät

Riskien tunnistaminen

OP Ryhmän liiketoimintaan ja toimintaympäristöön sisältyviä riskejä tunnistetaan ja arvioidaan jatkuvasti.

Vähintään vuosittain tehtävässä kattavassa riskientunnistamisprosessissa riskienhallinta yhteistyössä liiketoimintojen edustajien kanssa kartoittaa riskit, joita kohdistuu tai saattaa kohdistua OP Ryhmän toimintaympäristöön ja sen yhtiöiden liiketoimintaan ja vastuisiin. Samoin tunnistetaan ja arvioidaan riskikeskittymät riskilajien sisällä sekä ryhmätasolle kumuloituvat riskit ja riskikeskittymät.

Riskienhallinta arvioi riskin merkittävyyttä stressitestauksella ja riskin sisällyttämistä säännönmukaiseen stressitestausohjelmaan. Lisäksi se arvioi olemassa olevan riskin mittaustutkimuksen ja tehokkuuden ja päättää uuden riskin mittaustavasta.

Riskien tunnistamisprosessin tulosten perusteella riskienhallinta esittää vuosittain Riskinoton periaatteissa OP Ryhmän merkittävät riskit hallintoneuvoston vahvistettavaksi.

Riskien tunnistamisprosessin tuloksia hyödynnetään myös riskipolitiikkojen laatimisessa, kun määritellään riskinkantokyvyn ja riskinottohalun mukaisia riskienhallinnallisia linjauksia, toimenpiteitä, tavoitteita ja limiittejä. Riskienhallinta ylläpitää riskiluetteloa merkittävistä riskeistä.

Keskusyhteisön johto linjaa, mitkä merkittävistä riskeistä katetaan taloudellisella pääomavaateella ja mitkä niistä jätetään mahdollisesti kattamatta perustelluista syistä, jolloin niitä hallitaan huolellisella toiminnalla. Likviditeettistrategiassa ja sitä tarkentavissa ohjeissa ja suunnitelmissa linjataan, miten likviditeettiriski katetaan reservein, likviditeetin varautumissuunnitelman keinoin sekä kasvattaen kykyä muuttaa tasetta likviditeetiksi.

Ennen kuin ryhmässä otetaan käyttöön uusia tuotteita, palveluja, toimintamalleja tai järjestelmiä, liiketoiminta arvioi niiden riskit riskienhallinnan hyväksymien menettelytapojen mukaisesti. OP Ryhmä tarjoa asiakkaille vain ryhmätasolla hyväksytyjä tuotteita ja käyttää ryhmätasolla hyväksytyjä liiketoimintamalleja.

Riskien arviointi ja mittaaminen

OP Ryhmä käyttää kehittämiään malleja (sisäiset mallit) riskien mittaamiseen, pääomavaateen arviointiin, liiketoiminnan hinnoitteluun sekä kirjanpidossa käytettävien arvojen määrittämiseen. Malleissa huomioidaan niiden yhteensopivuus OP Ryhmän liiketoimintamallin, riskinottohalun ja riskiprofiilin kanssa. Kaikki käytettävät mallit ovat ryhmäkohtaisia. Niiden keskeiset parametrit ja oletukset ovat yhtenevät ryhmässä ja sen yhtiöissä. Käytössä olevat mallit ovat riskienhallinnan tai sääntelyn niin edellyttäessä valvojan hyväksymiä.

OP Ryhmässä keskeisessä osassa ovat luottoriskin vakavaraisuuslaskennassa käytettävät sisäiset mallit, koska sääntely asettaa runsaasti vaatimuksia sisäisten menetelmien käytölle. OP Ryhmällä on valvojan viranomaisen lupa käyttää luottoriskin vakavaraisuusvaateen laskennassa sisäisten luottoluokitusten menetelmää (IRB-menetelmä) yritys- ja luottolaitosvastuille, vähittäisvastuille ja oman pääoman ehtoisiin sijoituksille.

Taloudellinen pääomavaade

Vakavaraisuuslaskentaan perustuvan viranomaispääomavaateen ja omien varojen laskennan lisäksi OP Ryhmässä on käytössä oma taloudellisen pääomavaateen ja sisäisen pääoman laskentamalli. Niiden avulla arvioidaan riskien kantoon tarvittavaa pääoman määrää (taloudellinen pääomavaade) ja OP

Ryhmän käsitystä siitä, miten paljon sillä on eriä, joilla se voi kattaa tappioita (sisäinen pääoma). Taloudellisen pääomavaateen laskennassa otetaan huomioon riskit laajemmin kuin vakavaraisuuslaskennassa. Lisäksi eroja liittyy käytettäviin parametreihin, estimaatteihin ja riskikeskittymien huomioon ottamiseen.

Taloudellinen pääomavaade on OP Ryhmän oma arvio pääoman määrästä, joka riittää kattamaan liiketoiminnan ja toimintaympäristön riskeistä syntyvät mahdolliset tappiot 99,97 prosentin todennäköisyydellä seuraavan vuoden aikana.

Taloudellinen pääomavaade on riskinoton mittari, jossa liiketoimintojen riskit, riskilajista riippumatta, ovat keskenään mahdollisimman vertailukelpoisia. Siinä lasketaan riskilajikohtaisilla malleilla riskille euromääräinen tappion määrä, jonka arvosta ryhmän pitää vähintään varata sisäistä pääomaa riskin kattamiseksi. Laskennassa käytetään harkittuja riskimittareita, stressiskenaarioita ja asiantuntija-arvioita. Riskienhallinta tarkastelee mallin toimivuutta vähintään vuosittain ja esittää riskienhallintatoimikunnalle muutoksia menetelmiin tai parametreihin.

Taloudellinen pääomavaade jakautuu määrällisiin riskeihin sekä laadullisiin, ns. arvioitaviin riskeihin. Ensin mainittujen riskien mittaamiseen käytetään tunnettuja yleisesti hyväksytyjä kvantitatiivisia menetelmiä. Jälkimmäisten riskien osalta arvio perustuu voimakkaammin laadullisiin asiantuntija-arvioihin. Määrällisiä riskejä ovat luottoriski, pankkitoiminnan korko-, osake- ja kiinteistöriski, sekä pitkäaikaisen sijoitus- ja vakuutustoiminnan markkinariskit, trading-toiminnan markkinariskit ja vakuutusriskit. Arvioitavat riskit sisältävät operatiivisen riskin ja muut vaikeammin kvantitatiivisesti mitattavat riskit. Muihin arvioitaviin riskeihin sisällytetään ne merkittäviksi arvioidut riskit, joita ei ole otettu huomioon taloudellisen pääomavaateen muissa riskilajikohtaisissa malleissa. Nämä riskit syntyvät tyypillisesti ulkoisista tekijöistä, kuten muutoksista kilpailu- ja markkinatilanteesta tai viranomaisten sääntelytoimenpiteistä.

Ryhmätason taloudellinen pääomavaade lasketaan yhdistämällä riskilaji- ja liiketoimintokohtaiset pääomavaateet sekä huomioimalla riskilajien väliset hajautushyödyt. Pääomavaade lasketaan ja raportoidaan keskusyhteisön johdolle Riskianalysissä kvartaaleittain riskilajeittain, ansaintalogiikoittain ja myös ilman hajautushyötyjä. Pääomavaade lasketaan ja raportoidaan myös keskusyhteisökonsernin merkittäville yrityksille ja osuuspankeille.

Sisäinen pääoma (pysyvät omat varat) on ryhmän oma arvio omista varoista, jotka kattavat taloudellisen pääomavaateen laskentaan sisältyviä riskejä. Perustana ovat ryhmän omat pääomat, jotka on saatettu yhteismitalliseksi pääomavaateen laskentaoletusten kanssa (mm. luottamustaso, aikahorisontti, vakuutusyhtiöoikaisu).

OP Ryhmä käyttää taloudellista pääomavaadetta määrittäessään riskitoleranssi-, limiitti-, valvontaraja- ja tavoitemittareita sekä pääomasuunnittelun pääomapuskuria. Muita käyttökohteita ovat riskiperusteinen hinnoittelu sekä liiketoimintojen kannattavuuden ja pääomien sitoutumisen arviointi.

Taloudellisella pääomavaateella ohjataan OP Ryhmän riskinottoa ja riskipainotettuja saatavia kattavammin ja tarkemmin kuin viranomaisten pääomavaatimuksilla. Näin varmistetaan, että tulevaisuuden ennusteet ja liiketoiminnan tavoitteet eivät pitkälläkään aikavälillä vaaranna ryhmän toimintaedellytyksiä.

Stressitestaus

OP Ryhmä käyttää stressitestausta sen arvioimiseen, miten erilaiset vakavat ja riskimallien oletuksista poikkeavat, mutta mahdolliset tilanteet voivat vaikuttaa ryhmän ja/tai sen yritysten maksuvalmiuteen, riskiasemaan, kannattavuuteen ja vakavaraisuuteen. Stressitesteillä arvioidaan sekä yksittäisten riskitekijöiden vaikutusta, että useiden muuttujien samanaikaisten muutosten vaikutuksia. Stressitestauksessa hyödynnetään erilaisten herkkyys- ja skenaarioanalyysien lisäksi käänteisiä stressitestejä. Stressitestit tukevat ja täydentävät muiden riskinmittausmenetelmien antamaa kokonaiskuvaa OP Ryhmän kokonaisriskiasemasta.

Stressitestauksen avulla tunnistetaan OP Ryhmän keskeisiä riskejä ja arvioidaan niiden merkittävyyttä sekä käännetään ja mitoitetaan ryhmän riskiottohalukkuus riskitoleransseiksi ja -limiiteiksi sekä riskipolitiikkojen linjauksiksi. Stressitesteillä pyritään kattamaan kaikki riskinoton periaatteissa merkittäviksi tunnistetut riskilajit.

Stressitestausmenetelmiä hyödynnetään taloudellisen pääomavaateen laskennassa erityisesti muiden arvioitavien riskien pääomavaateen määrittämiseksi, mutta myös pääomavaateen laskentaa täydentävinä menetelminä esim. ryhmän pääomasuunnittelussa, likviditeetin hallinnassa, jatkuvuus- ja toipumissuunnittelun pohjana sekä elvytysuunnitelman valmistelussa. Stressitesteillä selvitetään myös sisäisten mallien tuottamien viranomais- ja sisäisten pääomavaateiden riittävyyttä erilaisissa toimintaympäristöissä.

Hinnoittelu

Riskienhallinta hyväksyy liiketoiminnan hinnoittelussa käytettävät mallit ja menetelmät ennen kuin niiden käyttöönotosta tehdään päätös tasehallintatoimikunnassa.

Limitointi ja eskaloitimenettelyt

Toleransseilla ja limiiteillä rajoitetaan ja ohjataan OP Ryhmän riskinottoa riskinoton periaatteiden ja kulloistenkin strategioiden suuntaan.

Riskilimiiteillä turvataan se, ettei ryhmä tai sen yritys ota toiminnassaan niin suurta riskiä, että se vaarantaisi ryhmän tai yrityksen vakavaraisuuden, kannattavuuden, maksuvalmiuden tai toiminnan jatkuvuuden.

Keskusyhteisön hallintoneuvosto vahvistaa vähintään vuosittain OP Ryhmälle toleranssit, jotka ovat ryhmätason limiittejä. Toleranssien pohjalta riskienhallinta yhdessä liiketoimintojen kanssa valmistelee tarkemmat limiitit ja osuuspankkien valvontarajat siten, että ryhmän merkittäviksi määritellyt määrälliset riskit tulevat rajattua asianmukaisesti riskipolitiikoissa. Määrällisiä rajoitteita täydentävät riskipolitiikkojen linjaukset ja muu riskienhallinnan ohjeistus, jotta myös vaikeammin kvantifioitavissa olevat riskit tulevat katettua.

Keskusyhteisön riskienhallinta valvoo, että OP Ryhmä ja sen yritykset pysyvät niille asetettujen toleranssien, limiittien ja valvontarajojen puitteissa. Riskienhallinta raportoi säännöllisesti valvontahavainnot sekä toleranssi- ja limiittimittareiden toteumat rajat asettaneille tahoille.

Limiitit ja valvontarajat asettavat riskinotolle ylärajan, jonka ylittäminen tai uhka ylityksestä käynnistää Riskienhallinnan periaatteissa määritellyn eskaloitimenettelyn.

3.1.3 Riskinottokapasiteetin tarpeen määrittely ja allokointi liiketoiminnoille strategian mukaisesti

Pääomahallinnan keskeisenä tehtävänä on määrittää käytettävissä oleva pääoman määrä (pysyvät omat varat eli sisäinen pääoma) ja pääomatarpeen määrä (taloudellinen pääomavaade). Sisäinen pääoma allokoidaan ryhmän ansaintalogiikkakokonaisuuksille ja liiketoimintasegmenteille strategian ja riskinottohalun mukaisesti. OP Ryhmän, liiketoimintasegmentin tai ansaintalogiikkakokonaisuuden riskinotto (taloudellinen pääomavaade) ei saa ylittää sille allokoitun sisäisen pääoman määrää.

Käytettävissä olevien pääomien määrää ja pääomavaateita seurataan myös viranomaisten

määrittelemillä menetelmillä. Viranomaisvaateen näkökulmasta seurataan luottolaitosvakavaraisuutta (erityisesti CET1), Rava- eli rahoitus- ja vakuutusryhmittymien valvonnasta annetun lain mukaista vakavaraisuutta, sääntelyn ja valvojan asettamia puskurivaateita sekä omia varoja ja niiden laatua. Pääomien laadun osalta olennaista on niiden pysyvyys ja käytettävyys tappioiden kattamiseen. Tämän johdosta OP Ryhmän vakavaraisuustavoitteet perustuvat vahvaan ydinvakavaraisuuteen.

OP Ryhmän vuosittain laadittavalla pääomasuunnitelmalla varmistetaan ennakoivasti vakavaraisuuden riittävyys suunnittelukaudella ja eri skenaarioiden mukaisissa poikkeuksellisissakin olosuhteissa ja siten varmistetaan toiminnan jatkuvuus. Suunnittelukausi kattaa viisi seuraavaa vuotta. Eri skenaarioissa arvioidaan ydinvakavaraisuutta (CET1), Rava-vakavaraisuutta ja pysyviä omia varoja suhteessa pääomavaateisiin.

Pääomasuunnitelma sisältää vakavaraisuuden tilanneanalyysin, vakavaraisuustavoitteet ja toimenpiteet, varautumissuunnitelman valmiustasojen ja ohjausmenettelyjen muodossa sekä skenaariolaskelmat ryhmän pääomien riittävyyden arvioimiseksi. Varautumissuunnitelman mukaan toimitaan silloin, kun ryhmän vakavaraisuus heikkenee. Seuranta- ja ohjausmenettelyt määräytyvät valmiustasojen mukaan.

Jokainen OP Ryhmään kuuluva yritys vastaa ensisijaisesti itse vakavaraisuudestaan ja asettaa sille tavoitetasot ja limiitit keskusyhteisön ohjeistuksen mukaan. Mahdollisissa kriisitilanteissa OP Ryhmän sisäinen pääomien allokointi tapahtuu ensisijaisesti markkinaehtoisesti vapaaehtoisin järjestelyin. Keskusyhteisö vastaa OP Ryhmään kuuluvien yhtiöiden pääomittamisesta tilanteissa, joissa yhtiöiden omat voimavarat eivät riitä toimintaedellytysten turvaamiseen. Viime kädessä pääomien allokointi osuuspankkien yhteenliittymässä perustuu talletuspankkien yhteenliittymälakia koskeviin säännöksiin.

Likviditeetin hallinta

OP Yrityspankki Oyj:ssä toimiva OP Ryhmän keskuspankki vastaa keskitetysti ryhmän pankkitoiminnan likviditeetistä ja hallinnoi likviditeettireserviä. OP Yrityspankki hankkii ryhmälle rahoitusta tukkumarkkinoilta varainhankintasuunnitelman mukaisesti.

Talletusvarainhankinta on OP Ryhmän merkittävin varainhankinnan muoto. Talletusten osalta korostetaan talletusten pysyvyyttä ja vältetään talletusten hankkimista aggressiivisella hinnoittelulla.

Tukkuvarainhankinnalla pyritään aktiivisesti ja ennakoivasti kattamaan rahoitustarpeet, jotka syntyvät taseen saatavien ja talletuskannan kasvuerosta, varainhankinnan erääntymisestä ja muista sisäisistä tavoitteista sekä sääntelyvaateista. Tukkuvarainhankinnan on oltava hajautettu sekä ajallisesti, sijoittajittain että markkinasegmenteittäin.

OP Ryhmän pankkitoiminnan likviditeettiasemaa hallitaan

- ennakoivalla rahoitusrakenteen suunnittelulla, ryhmän riskitoleransseilla ja riskilimiiteillä sekä niistä ryhmän yrityksille johdetuilla limiiteillä, valvontarajoilla ja tavoitetasoilla
- maksuvalmiustilanteen seurannalla ja oikein mitoitettulla likviditeettireservillä
- päivittäisen maksuvalmiuden suunnittelulla ja hoidolla
- valmiustasopohjaisella varautumissuunnittelulla sekä
- tehokkaalla ja jatkuvalla likviditeettitilanteen ohjauksella.

OP Ryhmä turvaa pankkitoiminnan maksuvalmiutensa likviditeettireservillä, joka muodostuu pääasiassa talletuksista keskuspankkiin ja keskuspankkirahoituksen vakuudeksi kelpaavista saamisista. Likviditeettireservi riittää kattamaan lyhyen aikavälin rahoitustarpeen tiedossa olevien ja ennakoitujen maksuvirtojen sekä likviditeettistressiskenaarion osalta.

Vakuutustoiminnan maksuvalmiusriskiä tarkastellaan yhtiöittäin vakuutusliiketoiminnan lähtökohdista. Vakuutusyhtiöiden sijoitusomaisuus toimii yhtiökohtaisesti yhtiön maksuvalmiusreservinä. Yhtiöiden likviditeettivaatimukset otetaan huomioon sijoitussalkun allokaatiojakaumassa.

3.1.4 Riskienhallinnan suorittama ohjaus ja sisäinen valvonta

Ohjaus

Talletuspankkien yhteenliittymästä annetun lain mukaan keskusyhteisöllä on velvollisuus ohjata ja valvoa jäsenluottolaitosten toimintaa sekä antaa niille niiden maksuvalmiuden ja vakavaraisuuden turvaamiseksi ohjeita muun muassa riskienhallinnasta, luotettavasta hallinnasta ja sisäisestä valvonnasta.

Keskusyhteisö toteuttaa lakisääteistä ohjaus- ja valvontavelvollisuuttaan yleisellä ohjauksella sekä ongelmatilanteissa pankkikohtaisella ohjauksella, joka perustuu osuuspankkien riskiluokitteluun. Riskiluokka heijastaa keskusyhteisön käsitystä kunkin pankin

riskinkantokyvystä ja pankin riskistä joutua turvautumaan ryhmän taloudelliseen tukeen tai pankin aiheuttamasta vaarasta ryhmän maineelle. Pankkikohtaisen ohjauksen päätavoite on estää yksittäisen yhtiön joutuminen ryhmän vakavaraisuuden varaan tai ryhmätuen tarpeeseen. Tavoitteena on lisäksi tukea yhtiöiden toipumista niiden toimintaedellytyksiä uhkaavista tai vaarantaneista ongelmatilanteista.

Yhteenliittymälain kriteerin täytyttyä valvoja on antanut keskusyhteisölle luvan myöntää poikkeuksia jäsenluottolaitoksille yhteenliittymälaisissa tarkemmin mainituissa tilanteissa. Tärkeimmät poikkeukset liittyvät luottolaitoslain vakavaraisuutta ja suuria asiakasriskejä koskevaan sääntelyyn sekä vakavaraisuusasetuksen likviditeettiä koskevaan sääntelyyn.

Valvonta ja raportointi

Keskusyhteisön riskienhallinta valvoo OP Ryhmän ja sen yhtiöiden riskienhallintaa ja maksuvalmiuden hallintaa, riskinottoa, liiketoimintojen hinnoittelua ja riskienhallinnan prosesseja ja niiden laatua. Riskienhallinta analysoi ryhmän ja sen yhtiöiden riskiasemaa ja sen kehitystä, riskinoton pysymistä sille asetettujen toleranssien, limiittien ja valvontarajojen puitteissa sekä riskipolitiikan noudattamista. Lisäksi riskienhallinta varmistaa toiminnan jatkuvuutta valvomalla jatkuvuussuunnitelmien vuosittaista ylläpitoa ja testausten toteuttamista ryhmän yhtiöissä ja keskusyhteisökonsernissa.

Riskienhallinta raportoi säännöllisesti havainnoistaan ja arvioistaan keskusyhteisön johdolle neljännesvuosittain Riskianalysissä.

Lisäksi riskienhallinta valvoo, että yhteenliittymään kuuluvat jäsenluottolaitokset noudattavat riskienhallinnan antamia ohjeita ja raportoi mahdollisista ohjeiden rikkomuksista keskusyhteisön Compliancellle.

Operatiivisen riskiraportoinnin riippumattomuus toteutuu OP Ryhmässä siten, että keskusyhteisö teettää mitattavia riskejä koskevat raportit ryhmän yhtiöille keskitetysti liiketoiminnasta erillään.

4 OP Ryhmän merkittävät riskit ja niiden hallinta

4.1 Riskien ryhmittely

OP Ryhmä harjoittaa pankki- ja vakuutusliiketoimintaa. Ryhmän omistama Pohjola Sairaala on keskittynyt ortopediaan ja urheiluklinikatoimintaan. Kotimarkkina-alue on Suomi, yritysasiakkaiden pankkipalveluja

tarjotaan myös Baltian maissa. Ryhmän segmentit ja liiketoiminta-alueet muodostuvat asiakkuuksista, joita ovat pankkitoiminnan henkilö- ja pk-yritysassiakkaat, pankkitoiminnan yritys- ja instituutioasiakkaat sekä vakuutusasiakkaat.

Riskienhallinnan näkökulmasta riskejä tarkastellaan ansaintalogiikoittain, jotka muodostuvat pankki-, vahinko- ja henkivakuutusliiketoiminnasta. Ansaintalogiikan näkökulmasta pankkitoiminta jakaantuu vielä taseliiketoimintaan sisältäen vähittäis-, yritys- ja keskuspankkitoiminnan sekä markets-toimintaan ja varainhoitoon.

Liiketoimintaan liittyvät riskit ryhmitellään ansainta- ja seuraamusriskeihin. Ansainta- ja seuraamusriskit liittyvät nykyiseen liiketoimintaan ja niihin voimassaoleviin sopimuksiin, joita OP Ryhmän yhtiöt ovat tehneet asiakkaidensa ja muiden vastapuolien kanssa. Perusliiketoiminnan harjoittamisessa otetaan tietoisesti ansaintariskejä tuottojen aikaansaamiseksi. Seuraamusriskit johtuvat puolestaan perusliiketoiminnan harjoittamisesta ja ne liittyvät siten kaikkeen harjoitettavaan liiketoimintaan. Näistä riskeistä ei synny tuottoja, vaan ainoastaan taloudellisia tappioita ja/tai maineen menetyksiä riskien mahdollisesti realisoituessa. Tulevan liiketoiminnan riskit liittyvät siihen, millä ehdoin ja volyymin solmitaan uusia joko nykyisenkaltaisia tai kokonaan uudenlaisia sopimuksia. Asiakastoiminnan uusmyynnin ja uusien markkinatransaktioiden volyymit ja marginaalit vaikuttavat OP Ryhmän tulokseen merkittävästi.

4.2 OP Ryhmän merkittävät riskit

OP Ryhmän riskinoton periaatteissa keskusyhteisön hallintoneuvosto vahvistaa vuosittain ryhmän liiketoimintaan kohdistuvat merkittävät riskit perustuen liiketoimintojen ja riskienhallinnan vuosittain tekemään riskikartoitukseen. Merkittäviksi määriteltävät riskit on tunnistettu määrällisesti tai laadullisesti liiketoiminnan kannalta merkittäviksi. Niiden toteutuminen voi olennaisesti vaikuttaa ryhmän tulokseen, omien varojen määrään tai ryhmän strategian toteutumiseen. Vaikutus liiketoiminnan ohjaamiseen on myös otettu huomioon. Riskien välillä on useita riippuvuussuhteita, joita on analysoitava yksittäisten riskilajien ohella. Ryhmän laajuus ja erilaiset liiketoiminta-alueet antavat merkittäviä riskien hajautushyötyjä. Samalla kuitenkin erilaisten keskittymäriskien merkitys kasvaa ryhmätasolla.

Merkittäviä ansaintariskejä ovat pankkitoimintaan liittyvät luotto-, likviditeetti- ja markkinariskit, joista

merkittävimpänä rahoitustaseen korkoriski. Vakuutustoiminnassa korostuvat henki- ja vahinkovakuutusriskien lisäksi sijoitustoiminnan ja vakuutusvelan markkinariskit. Pohjola Sairaalan osalta terveystoimialan parhaita käytänteitä yhdistetään ryhmän olemassa olevaan riskienhallintakehikkoon relevanttien riskien tunnistamiseksi ja hallitsemiseksi sekä sääntelyn noudattamisen varmistamiseksi.

Seuraamusriskeistä compliance-riskin hallinta korostuu sääntelyn monimutkaistuesssa ja valvonnan tiukentuessa. Operatiivisten riskien merkitys kasvaa kaikissa liiketoiminnoissa palvelujen digitalisoituessa ja palkkioperusteisen liiketoiminnan merkityksen kasvaessa. Taloudellisten menetysten ja maineen heikkenemisen lisäksi riskien toteutuminen voi aiheuttaa viranomaisanktioita.

Sekä pankki- että vakuutustoiminnassa malliriski on noussut keskeiseksi mallien vaikuttaessa muun muassa riskin valintaan, luottojen sekä niihin kytkettyjen johdannaisten ja vakuutusten hintoihin, vakuutusvelkojen arvoihin, vakavaraisuusvaateisiin, odotettavissa olevien luottotappioiden määrään (ECL, Expected Credit Losses) ja johdannaissopimusten luottoriskien mittaamiseen (CVA, Credit Valuation Adjustment).

Johdannais- ja jälleenvakuutus sopimuksiin liittyy puolestaan vastapuoliriskiä.

Esimerkiksi asiakkaista, toimialoista ja tuotteista voi syntyä keskittymäriskejä yksittäisten riskilajien sisällä ja samoin ne voivat kumuloidua yksittäisistä yritysistä ja segmenteiltä ryhmätasolle.

OP Ryhmän yhtiöt hallitsevat ansaintariskejä aktiivisesti portfoliotasolla riskipolitiikoissa asetettujen kvantitatiivisten limiittien ja muun ohjeistuksen puitteissa. Seuraamusriskien pienentäminen on erityisesti liiketoimintojen vastuulla huolellisen ja laadukkaan toiminnan ja selkeiden vastuutusten avulla.

Puutteellinen sisäinen reagointi ja joustamattomuus liiketoiminta- ja kilpailuympäristössä tai asiakkaiden arvoissa ja teknologiassa tapahtuneisiin muutoksiin aiheuttaa riskin strategian toteutumiselle.

Maineriski liittyy kaikkeen toimintaan ja se on usein seurausta jonkin riskin toteutumisesta.

Alla olevassa taulukossa on kuvattu OP Ryhmän merkittävät riskit. Taulukon jälkeisissä kappaleissa on kuvattu riskien luonnetta ja niiden hallintakeinoja.

OP Ryhmän merkittävät riskit

Luottoriskit	Luottoriskillä tarkoitetaan riskiä siitä, että rahoitusinstrumentin sopimusosapuoli ei pysty täyttämään sopimuksenmukaisia takaisinmaksuvelvoitteitaan ja aiheuttaa täten toiselle osapuolelle taloudellisen tappion.
Likviditeettiriskit	Likviditeettiriski muodostuu maksuvalmiusriskistä, rakenteellisesta rahoitusriskistä, varainhankinnan keskittymäriskistä ja taseen sitoutuneisuudesta.
Markkinariskit	Markkinariskillä tarkoitetaan sopimuksen arvoon tai sopimuksen ansaintaan kohdistuvaa epäedullista muutosta, joka aiheutuu rahoitusmarkkinoilla havaittavien hintojen muutoksista. Markkinariskeihin kuuluvat taseen ja taseen ulkopuolisten erien korko-, valuutta-, volatilitteetti-, luottospread-, osake-, kiinteistö- ja mahdolliset muut hintariskit.
Vahinkovakuutusriskit	Vahinkovakuutusriskit muodostuvat vahinko- ja varausriskeistä. Vahinkoriski syntyy siitä, että vahinkoja tapahtuu keskimääräistä enemmän tai ne ovat poikkeuksellisen suuria. Varausriski syntyy siitä, että jo tapahtuneiden vahinkojen korvausmenot ovat suuremmat kuin on ennakoitu tai maksusuoritusten ajoitus poikkeaa ennakoidusta.
Henkivakuutusriskit	Henkivakuutusriskit muodostuvat biometrisistä riskeistä sekä kustannus- ja asiakaskäyttätymisriskeistä.
Vastapuoliriskit	Vastapuoliriskillä tarkoitetaan riskiä siitä, että sopimusosapuoli ei täytä taloudellisia velvoitteitaan. Vastapuoliriski voi liittyä johdannaisopimukseen, kaupankäyntiin tai jälleenvakuutusopimukseen.
Operatiiviset riskit	Operatiivinen riski on riski haitallisesta seuraamuksesta, joka voi aiheutua puutteellisista tai virheellisistä menettelytapoista, prosesseista, järjestelmistä tai ulkoisista tekijöistä. Operatiivinen riski sisältää myös oikeudellisen riskin, turvallisuusriskit ja tietoturvariskit.
Malliriski	Malliriskillä tarkoitetaan mahdollista tappiota tai maineen menetystä aiheutuen sellaisista mallien tulosten perusteella tehdyistä päätöksistä, joissa syynä on mallien kehittämisen, täytäntöönpanon tai käytön virheet.
Compliance-riskit	Riski, joka aiheutuu ulkoisen sääntelyn, sisäisten menettelytapojen, asiakassuhteessa asianmukaisten menettelytapojen tai eettisten periaatteiden noudattamatta jättämisestä.
Keskittymäriskit	Riskit, joita voi syntyä liiketoiminnan liiallisesta keskittymisestä yksittäisille asiakkaille, tuotteille, toimialoille, maturiteettijaksoille tai maantieteellisille alueille.
Maineriski	Riski maineen tai luottamuksen heikkenemisestä, joka johtuu negatiivisesta julkisuudesta tai on seurausta jonkin riskin toteutumisesta.
Tulevan liiketoiminnan riskit	Riski siitä, millä ehdoin ja volyymein solmitaan uusia joko nykyisenkaltaisia tai kokonaan uudenlaisia sopimuksia.
Strategisiin valintoihin ja strategian toimeenpanoon liittyvät riskit	Riski, joka syntyy puutteellisesta sisäisestä reagoinnista ja joustamattomuudesta liiketoiminta- ja kilpailuympäristössä tai asiakkaiden arvoissa ja teknologiassa tapahtuneisiin muutoksiin.

4.3 Luottoriskit

Määritelmällisesti luottoriskillä tarkoitetaan riskiä siitä, että rahoitusinstrumentin sopimusoapuoli ei pysty täyttämään velvoitteitaan ja aiheuttaa siten toiselle osapuolelle taloudellisen tappion. OP Ryhmässä merkittävin luottoriskin lähde on pankkitoiminnan luotonanto. Luottoriskiä voi syntyä myös joukkovelkakirjalainoista, saamistodistuksista, johdannaissopimuksista ja taseen ulkopuolisista sitoumuksista (luottojen ja limiittien nostovarot, takaukset ja remburssit) sekä jälleenvakuutusopimuksista. Maa- ja selvitysriskit luetaan myös luottoriskeihin.

OP Ryhmän sijoitustoiminnassa velkainstrumentin liikkeeseenlaskijan toteutuneesta maksukyvyttömyydestä johtuva luottotappio luetaan osaksi sijoitustoiminnan markkinariskiä. Jälleenvakuutusopimuksiin ja johdannaissopimuksiin liittyvä luottotappioriski sekä arvopaperi- ja valuuttakauppoihin liittyvä selvitysrishti luetaan vastapuoliriskeihin. Maariski sisällytetään keskittymäriskeihin.

Luottolaitoksiin liittyvästä luottoriskistä ja maariskistä pääosa syntyy pankkitoiminnan maksuvalmiuden hoidosta. Luottolaitoksiin kohdistuvaa maariskiä syntyy myös korkotrading-toiminnasta ja saamistodistussalkun hoidosta sekä ryhmän ulkomaankaupan rahoituksesta. Jäljempänä käsitellään luottoriskiä, joka syntyy pankkitoimintaan liittyvästä rahoitustoiminnasta.

Luottoriskien mittaaminen

Riskienhallinta seuraa säännöllisesti luottoriskien kehitystä suhteessa toleransseihin, limiitteihin sekä osuuspankkien valvontarajoihin.

Luottoriskiä mitataan ongelmasaamisten, järjestämättömien saamisten ja terveiden lainanhoitajoustejen osuudella luotto- ja takauskannasta sekä taloudellisen pääoman vaateella suhteessa vastuun määrään maksukyvyttömyyshetkellä. Järjestämättömien saamisten kasvuvauhdille on myös asetettu mittari. Odotettavissa olevia luottotappioita verrataan järjestämättömiin saamisiin sekä luotto- ja takauskantaan. Luottosalkun keskittymiä seurataan asiakkaittain, toimialoittain ja maittain.

Luottosalkulle ja uusluotonannolle on Riskipoliitikassa asetettu sisäiseen luottoluokitukseen perustuvia laadullisia tavoitteita. Odotettavissa oleville luottotappioille on asetettu pitkän aikavälin tavoitteellinen yläraja. Myös luottokannan ja luottoriskin taloudellisen pääomavaateen kasvueroa mitataan kasvun ja riskinoton tasapainon varmistamiseksi. Tavoitteet on mittaristossa jaoteltu yritysasiakasrahoituksen, henkilöasiakasrahoituksen ja prosessuaalisen ulottuvuuden mukaan, ja niitä tarkastellaan ryhmä-, segmentti- tai pankkitasolla.

Riskiä arvioidaan luottoriskimallien avulla. Maksukyvyttömyyden todennäköisyyden (PD, Probability of Default) arviointimallien lisäksi luottoriskin mittaamisessa käytetään tappio-osuuden ja vastuun määrän ennustemalleja. Vastuun määrä maksukyvyttömyyshetkellä (EAD, Exposure at Default) on ennuste pankin saatavan määrästä asiakkaan maksukyvyttömyyden alkaessa. Taseen ulkopuolisten sitoumusten määrä maksukyvyttömyyshetkellä määräytyy luottovasta-arvokertoimien (CF, Conversion Factor) perusteella. Tappio-osuus (LGD, Loss Given Default) on arvio pankille aiheutuvasta taloudellisesta tappiosta, osuutena EAD:sta, jos asiakkaasta tulee maksukyvytön.

Luottoriskimallit

Todennäköisyys sille, että luotolle tulee maksuhäiriöitä vuoden kuluessa	=	Maksukyvyttömyyden todennäköisyys PD (%)
Arvio tappiosta, joka luotosta toteutuisi, jos sille tulisi maksuhäiriöitä	=	Tappio-osuus LGD (%)
Arvio summasta, jonka asiakas olisi velkaa pankille maksukyvyttömyyden toteutuessa	=	Vastuu EAD (€)

Luottoriskimalleja hyödynnetään laajasti luottoriskin mittaamisessa ja hallinnassa, muun muassa

- luoton myöntämisessä ja hinnoittelussa,
- rahoituksen päätösvaltuuksien määrittämisessä,
- luottosalkun laadullisten tavoitteiden asettamisessa ja seurannassa,
- luottoriskiraportoinnissa,
- vakavaraisuuslaskennan sisäisten luokitusten menetelmässä (IRBA)
- taloudellisen pääomavaateen ja odotetun tappion laskennassa sekä
- odotettavissa olevan luottotappion laskennassa.

Luottoluokittelu ja maksukyvyttömyyden todennäköisyys

Luottoluokittelujärjestelmällä tarkoitetaan malleja, prosesseja ja tietojärjestelmiä, joilla ryhmän vastapuolten maksukyvyttömyyden todennäköisyys arvioidaan ja vastapuolet ryhmitellään maksukyvyttömyyden todennäköisyyden mukaisesti luottoluokkiin (henkilöasiakkaat sopimuksittain ja muut asiakkaittain).

OP Ryhmän luottoluokittelujärjestelmä on sisäisten luottoluokitusten menetelmän mukainen. OP Ryhmällä on valvojan viranomaisen lupa käyttää luottoriskin laskennassa sisäisten luottoluokitusten menetelmää (IRBA) vähittäis-, yritys- ja luottolaitosvastuulle. Luottoluokittelujärjestelmä on ryhmätasoinen ja se kattaa

kaikki asiakassegmentit. Luokitteluisa hyödynnetään sekä asiantuntija- että automaattiluokitteluja.

Maksukyvyttömyydellä tarkoitetaan, että asiakkaan jostakin vastuusta aiheutuu OP Ryhmälle yli 90 päivää erääntynyt saatava tai muu vakava maksuhäiriö. Maksukyvyttömyyden on myös asiakas, joka ei selviydy täysimääräisesti vastuistaan ilman pankin toimenpiteitä (esim. vakuuden realisointi). Maksukyvyttömyyden todennäköisyys eli PD on kullekin luottoluokalle arvioitu keskimääräinen maksukyvyttömyystapahtumien osuus vuoden aikana yli suhdannekierron. Hyvässä taloussuhdanteessa luottoluokan toteutunut maksukyvyttömyyden asiakkaiden osuus tyypillisesti alittaa luokan PD:n. Maksukyvyttömyyden todennäköisyys kasvaa heikkoihin luottoluokkiin siirryttäessä monikymmenkertaiseksi hyviin luottoluokkiin verrattuna.

Liiketoiminnan ja riskienhallinnan vastuut on asiantuntijaluokitteluisa tarkoituksenmukaisesti eriytetty niin, että päätöksenteko on keskitetty riippumattoman riskienhallinnan rating-päätäjille.

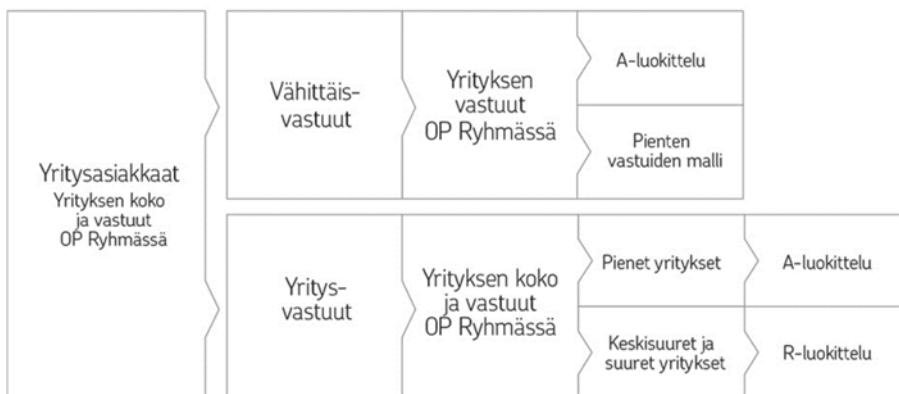
Luottoluokitteluprosessin jatkuva seurantavastuu on vastuupankeissa, ja luokitukset tulee pitää aina keskeytyksettä voimassa. Asiakkaiden luottoluokituksen on annettava oikea kuva asiakkaan tilasta ja velanhoitokyvystä, ja rahoituspäätöksen tulee tukeutua voimassa oleviin ja ajantasaisiin luottoluokkiin. Luottoluokituksella ohjataan asiakasvalintaa, suhtautumista vakuusvajeeseen ja vastuiden hinnoittelua.

Henkilöasiakkaiden maksukyvyttömyyden todennäköisyyden arviointi

Henkilöasiakkaiden sopimusten maksukyvyttömyyden todennäköisyyttä arvioidaan OP Ryhmässä sisäisellä 16-portaisella asteikolla A–F, joista luokassa F on maksukyvyttömät sopimukset.

Kaikkien henkilöasiakkaiden sopimusten maksukyvyttömyyden todennäköisyys arvioidaan kuukausittain luottokannan luokittelumallilla. Luottokannan luokittelu perustuu asiakkaan perustietoihin, maksukäyttäytymiseen ja muihin asiointihistoriatietoihin. Näistä tiedoista laskettu pisteytys määrittää sopimuksen luottoluokan. Kullekin luottoluokalle on johdettu keskimääräiset maksukyvyttömyyden todennäköisyydet yhden vuoden aikaperiodille. Luottokannan luokittelumallia käytetään luottoriskin arvioinnissa ja pääomavaateen laskennassa.

Yritysasiakkaiden luokittelu OP Ryhmässä



Keskisuurten ja suurten yritysasiakkaiden R-luokittelu perustuu yrityksen taloudellisiin tunnuslukuihin ja laadullisiin taustatietoihin, joiden pohjalta tilastollinen malli tuottaa luokitusehdotuksen. Asiakkaaseen perehtynyt asiantuntija tekee rating-esityksen mallin tuottaman luokitusehdotuksen ja muun käytettävissä olevan tiedon pohjalta. Mahdolliset tulevaisuuden näkyymiin liittyvät muutokset ja epävarmuudet otetaan huomioon varoitusmerkkeinä ja mallin antamaan luokitteluun tehtävinä poikkeuksina. Luottoluokka päätetään keskusyhteisön riippumattomassa riskienhallinnassa ratingsesityksen pohjalta vähintään vuosittain, heikkojen asiakkaiden osalta puolivuositain.

Pienten yritysasiakkaiden A-luokittelun perustana on Suomen Asiakastiedon automaattiluokittelumalli Rating Alfa. Rating Alfa muuttujina on yrityksen ja sen vastuuhenkilöiden maksuhäiriö- ja maksutapatietoja, tilinpäätöstunnuslukuja ja asiakkaan perustietoja. Rating Alfa tuottamat riskipisteet on kuvattu (kalibroitu) OP

Osuuspankeissa on käytössä hakemusvaiheen luokittelumalli, joka kattaa valtaosan henkilöasiakkaille myönnettävistä velkakirjalainoista. Ryhmän rahoitusyhtiötuotteille ja vakuudettomille kulutusluotoille on käytössä omat hakemusvaiheen mallit. Hakemusvaiheen luokittelu tapahtuu OP Ryhmässä osana luottoprosessia. Hakemusvaiheen luokittelu tukee luottopäätöksentekoa, luottoriskin arviointia ja uusluotonannon hinnoittelua.

Yritysasiakkaiden maksukyvyttömyyden todennäköisyyden arviointi

Yritysasiakkaiden maksukyvyttömyyden todennäköisyyttä arvioidaan OP Ryhmän sisäisellä 20-portaisella asteikoilla 1,0–12,0, joista luokkiin 11–12 luokitellaan maksukyvyttömät asiakkaat.

Ryhmän sisäisiin luottoluokkiin. Rating Alfa tuottamista riskipisteistä ja OP Ryhmän sisäisistä maksukäyttäytymistä kuvaavista tiedoista muodostetaan OP Ryhmän luottoluokat, joita tarvittaessa muutetaan asiantuntija-arvioiden perusteella. Lähes kaikkien Yritysvastuut-ryhmään kuuluvien A-luokiteltujen asiakkaiden luottoluokan oikeellisuus arvioidaan pankeissa vähintään vuosittain, heikkojen luottoluokkien ja tarkkailulista-asiakkaiden osalta arviointi on tehtävä puolivuositain.

Yritysasiakkaat, joilla on vähäiset vastuut, luokitellaan pienten vastuiden luokittelumallilla (P). Luokittelumalli on kuukausittain laskettava automaattiluokittelu, joka muodostetaan asiakkaan perustietojen, asiointitietojen ja maksukäyttäytymistietojen perusteella.

Yritysasiakkaiden luottoluokat ovat vertailukelpoisia, koska luokittelumallista riippumatta kullakin luottoluokalla on sama maksukyvyttömyyden

todennäköisyys. Maksukyvyttömyyden todennäköisyyden johtamisessa on hyödynnetty viime vuosina toteutuneita maksukyvyttömyystietoja, pitkän aikavälin luottotappiotietoa ja konkurssitilastoja sekä mallin

syklisyyttä. Luokkakohtaisten maksukyvyttömyyden todennäköisyyksien päivityksen tarve arvioidaan vuosittain.

OP Ryhmän ja Standard & Poor'sin (S&P) yritysasiakkaiden luottoluokkien välinen vastaavuus

S&P Rating	AAA...AA-	A+...A-	BBB+...BBB-	BB+...BB-	B+...B-	CCC+...C
OP Ryhmä	1,0–2,5	3,0–4,0	4,5–5,5	6,0–7,0	7,5–8,5	9,0–10,0

Luottolaitosten maksukyvyttömyyden todennäköisyyden arviointi

Luottolaitosvastapuolet luokitellaan 20 luokkaan asteikolla 1,0–12,0, joista luokkiin 11–12 luokitellaan maksukyvyttömät asiakkaat.

Luottolaitosvastapuolten maksukyvyttömyyden todennäköisyyden arvioinnissa on käytössä oma L-luokittelumalli, jonka rakenne vastaa yritysten R-luokittelumallia.

Luottoluokittelun pohjana oleva tilastollinen malli perustuu tilinpäätöstunnuslukuihin ja laadullisiin taustatietoihin. Luokitusta voidaan asiantuntijan toimesta korjata varoitusmerkein ja luokitukseen vaikuttaa usein myös pankkikonsernin emon tuki ja sovereign ceiling -periaate, jonka mukaan vastapuoli ei voi olla luottokelpoisuudeltaan toimintavaltiotaan parempi. Luottolaitosten luokitukset päätetään vähintään vuosittain.

OP Ryhmän ja Standard & Poor'sin (S&P) luottolaitosten luottoluokkien välinen vastaavuus

S&P Rating	AAA...AA+	AA...BBB+	BBB...BBB-	BB+...BB-	B+...B	B-...CCC
OP Ryhmä	1,0–2,0	2,5–4,5	5,0	5,5–7,0	7,5–8,0	8,5–10,0

Luottoriskimallien käyttö vakavaraisuuslaskennassa

OP Ryhmällä on valvovan viranomaisen lupa käyttää luottoriskin vakavaraisuusvaateen laskennassa sisäisten luottoluokituksen menetelmää (IRBA) yritys- ja luottolaitosvastuille, vähittäisvastuille ja oman pääoman ehtoisille sijoituksille.

Luottoriskin vakavaraisuusvaateen laskennassa yritys- ja luottolaitosvastuille käytetään sisäisten luottoluokituksen perusmenetelmää (FIRB). Tässä menetelmässä asiakkaan luottoriskin vakavaraisuusvaateeseen vaikuttaa OP Ryhmän sisäisillä luottoluokittelumalleilla tuotettu arvio asiakkaan maksukyvyttömyyden todennäköisyydestä (PD), Tappio-osuudelle (LGD) ja luottovastavarkertomille (CF) käytetään viranomaisten standardiestimaatteja.

Vähittäisvastuiden vakavaraisuusvaade lasketaan sisäisten luottoluokituksen menetelmällä (AIRB), jossa vakavaraisuusvaateeseen vaikuttavat OP Ryhmän sisäisten luottoriskimallien PD-, LGD- ja EAD-arvot. Valtio- ja keskuspankkivastuille sekä pieneen osaan muita vastuuryhmiä (kuten Baltian vastuut ja OP-Korttiyhtiön vastuut) käytetään vakavaraisuuslaskennan

standardimenetelmää. OP Ryhmän strategisille sijoituksille käytetään PD/LGD-menetelmää, jossa PD-arvot perustuvat sisäisiin malleihin ja LGD-arvot standardiestimaatteihin, ja muille sijoituksille yksinkertaista menetelmää. Menetelmistä on kerrottu tarkemmin OP Yhteenliittymän vakavaraisuusraportissa.

Luottoriskimalleihin liittyvä päätöksenteko ja arviointi

Riskienhallintatoimikunnan hyväksymien malli- ja parametrimuutosten käyttöönotosta päättää tasehallintatoimikunta. Luottoriskimallien kehittämisestä ja ylläpidosta vastaa liiketoiminnasta riippumaton riskienhallinta. Uusien mallien kehittämisessä sekä tuotannossa olevien mallien muutoksissa erotellaan riskienhallintatoimikunnan tekemä sisällön hyväksyminen tasehallintatoimikunnan tekemästä käyttöönottopäätöksestä. Mikäli malli- ja parametrimuutosten käyttöönotto edellyttää viranomaislupaa tai ilmoitusta viranomaiselle, Talous ja keskuspankki -toiminto hakee tarvittavat luvat ennen käyttöönottopäätöstä.

Luottoluokittelun ja luottoriskimallien toimivuutta seurataan ja valvotaan säännöllisesti. Monitoroinnin

tarkoituksena on antaa ajantasainen kuva luottoriskimallien toimivuudesta ja laadusta arvioimalla mallin toimintaa määrällisten ja laadullisten tarkasteluiden avulla. Jos monitoroinnissa suoritettavien tarkasteluiden perusteella havaitaan mallin toimivuuden heikentyneen, voidaan havainto eskaloida riskienhallintatoimikunnan käsittelyyn. Lievemmissä tapauksissa voidaan monitoroinnin suosituksia antaa esim. mallin käyttöön liittyvän prosessin korjaamiseksi tai mallin toiminnan tarkemmaksi tutkimiseksi validoinnissa. Monitorointiin sisältyy aineiston, käytettyjen menetelmien, mallin rakenteen, muuttujien, mallin käytettävyyden ja käyttöprosessin analysointia IRBA-luvan piirissä olevien PD- ja LGD-mallien, luottovastavertokertoimien (CF) sekä IFRS 9 -mallien osalta. OP Ryhmän riskienhallinta kerää myös liiketoiminnalta jatkuvaa palautetta luottoluokittelun toimivuudesta ja luottoriskimalleista.

Lisäksi mallien laatu varmistetaan vähintään kerran vuodessa OP Ryhmän riskienhallintatoimikunnan hyväksymien validointiohjeiden mukaisesti. Validointiohjeistus sisältää vaatimuksia myös kunkin mallin käyttöönoton yhteydessä tehtävälle laadunvarmistukselle. Validoinnissa testataan tilastollisilla testeillä mm. mallin erottelukykyä ja riskiestimaattien (PD, LGD ja EAD) oikeellisuutta. Lisäksi validointiin sisältyy laadullista arviointia, kuten käyttäjäpalautteen analysointia ja vertaisryhmäanalyysiä. Validoinnin tulokset ja mahdolliset toimenpidesuosituksukset raportoidaan riskienhallintatoimikunnalle, joka päättää validoinnin perusteella tehtävistä kehitystoimenpiteistä.

OP Ryhmän Sisäinen tarkastus varmistaa tarkastuksillaan validoinnin riippumattomuuden. Lisäksi se tarkastaa riskimallien kehittämisen prosessin sekä mallien oikean ja kattavan käytön riskiperusteisen arviointinsa perusteella.

Arvopaperistetut erät

OP Ryhmä ei ole ollut alullepanijana tai järjestäjänä arvopaperistamisjärjestelyissä, mutta se on sijoittanut arvopaperistettuihin eriin. Arvopaperistamispositioiden riskipainotettujen erien yhteismäärän laskennassa on käytetty luottoriskin sisäisten luottoluokitusten menetelmää (IRBA) silloin, kun arvopaperistamispositio kuuluu vastuuryhmään, johon sovelletaan luottoluokitukseen perustuvaa arviointimallia.

Luottoriskien hallinta

OP Ryhmässä luottoriskiä hallitaan ryhmätason ohjeilla ja linjauksilla sekä laadullisilla ja määrällisillä riskitoleransseilla. Niitä tarkennetaan Riskipolitiikassa riskinoton linjauksilla, limiiteillä ja valvontarajoilla,

laadullisilla ja määrällisillä tavoitteilla sekä asiakasvalintaa, vakuuksia ja kovenantteja koskevilla periaatteilla. Määrälliset ja laadulliset tavoitetasot tasapainottavat liiketoimintatavoitteita ja maltillista riskinottohalukkuutta keskenään. Toleranssit, limiitit ja valvontarajat asettavat riskinotolle ylärajat. Niiden avulla varmistetaan luottosalkun riittävä hajautuminen ja vältetään liian suurien riskikeskittymien syntyminen.

Luottoriskienhallinta perustuu huolelliseen asiakasvalintaan, asiakassuhteen aktiiviseen hoitoon, asiakkaan hyvään tuntemiseen, vahvaan ammattitaitoon ja kattavaan dokumentointiin. Keskeisessä asemassa luottoriskien hallinnassa on päivittäinen luottoprosessi ja sen laatu. Luottoriskiä hallitaan myös tuotevalikoiman ja -ehtojen valinnalla. Uusluotonannon riskiä hallitaan harkituilla asiakasvalinnoilla, kovenanttiehdoilla, vakuuksien sekä riskikeskittymiä välttäen. Luottosalkun riskiä hallitaan hyvällä asiakkuuksien johtamisella ja ongelmatilanteiden ennakoinnilla ja johdonmukaisella hoidolla.

Asiakkaan riittävä velanhoitokyky on kaiken luotonmyönnön edellytys. Takaisinmaksun varmistamiseksi vastuulle otetaan vakuuksia, vähittäispankkitoiminnassa pääsääntöisesti turvaavat vakuudet. Säännöllisesti päivitettävä, tarpeeksi konservatiivinen ja hyvin dokumentoitu vakuushallinta varmistaa luottoriskin hyvän hallinnan. Vakuuksien arvointiin ja kovenanttien käyttöön on erilliset ohjeet. Eri vakuustyypeille on määritelty vakuuslajikohtaiset arvostusprosentit ja vakuusarvojen kehitystä seurataan säännöllisesti. Vakuuksien arvioinnissa käytetään riippumattoman arvioinnin ja varovaisen käyvän arvon periaatetta. Asuntovakuuksien arvoja seurataan ja monitoroidaan Tilastokeskuksen tuottamalla indeksiaineistolla. Suhdanneherkkinä pidettäviä vakuuksia arvioitaessa noudatetaan erityistä varovaisuutta. Asiakkaan ajautuessa ongelmiin tai vakuuden arvon muuttuessa merkittävästi tarkistetaan, onko vakuuden uudelleenarvioinnille tarvetta.

Etenkin suurimpien yritysasiakkaiden osalta käytetään vakuuksien ohella myös kovenantteja, joilla varmistetaan tietojen saaminen yrityksen tilanteesta sekä mahdollisuus luottoehtojen, vakuusvaatimusten tai hinnoittelun uudelleenarviointiin riskitilanteen muuttuessa. Parhaissa luottoluokissa voidaan hyväksyä vakuusvajetta. Vakuudettomat vähittäisvastuut sekä kohde- ja saatavavakuudellinen luotonanto on keskitetty keskusyhteisön pankkitoimintaan.

Ennakoitavissa oleviin ongelmiin reagoidaan mahdollisimman aikaisessa vaiheessa. Heikkojen ja ongelmallisten asiakkaiden toimintamallit on kuvattu

henkilö-, yritys- ja maatalo-asiakkaille yhdenmukaisten toimintatapojen varmistamiseksi. Asiakkaat, joiden taloudellisen tilan kehitystä, luottoriskin määrää ja maksukäyttäytymistä halutaan tarkastella tavallista tiiviimmin, otetaan erityisseurantaan. Samassa yhteydessä arvioidaan myös asiakkaan luottoluokituksen muutostarve, luottotappion todennäköisyys sekä arvonalennuksen tarpeellisuus. Tämä merkitsee usein myös muutoksia luottopäätöstoissa.

Henkilöasiakkaiden maksukyvyyn riittävyys varmistetaan aina koronnousun varalta. Asiakkaat voivat suojautua koronnousulta käyttämällä luotoissaan kiinteää korkoa, korkokattoa tai -putkea. Luotonmyönnössä vältetään korkeita luototussuhteita. Asiakkaille tarjotaan takaisinmaksun turvaavia vakuutuksia sairauden ja työttömyyden varalle.

Yritysassiakkaiden velanhoidokyvyn ja luottoriskin arvioinnissa hyödynnetään luottoluokittelujen lisäksi maksukäyttäytymistietoja, tilinpäätösanalyyssejä ja -ennusteita, yritysanalyyssejä ja toimialakatsauksia sekä pankkien asiakasvastaavien tekemiä luottokelpoisuusarvioita ja muita dokumentteja. Yritysassiakkaita voidaan suojautua koronnousulta käyttäen korkokattoa tai korkoputkea.

Riskienhallinta valvoo ja raportoi säännöllisesti ryhmän ja sen yritysten riskiaseman kehitystä sekä riskipolitiikan linjausten toteutumista johtokunnalle ja hallintoneuvoston riskienhallintavaliokunnalle osana säännöllistä riskienhallinnan raportointia. Merkittävät ja välittömät, ryhmän liiketoiminnan jatkuvuutta, turvallisuutta tai mainetta vaarantavat tai vaarantaneet riskit raportoidaan välittömästi johdolle.

4.4 Likviditeettiriskit

Likviditeettiriski muodostuu maksuvalmiusriskistä, rakenteellisesta rahoitusriskistä, varainhankinnan keskittymäriskistä ja taseen sitoutuneisuudesta.

Maksuvalmiusriski on riski siitä, että OP Ryhmä ei suoriudu odotetuista ja odottamattomista, olemassa olevista ja tulevista kassavirroista eikä vakuustarpeista ilman vaikutusta päivittäiseen toimintaan tai taloudelliseen tilaan. Rakenteellisella rahoitusriskillä tarkoitetaan pitkän aikavälin luotonantoon liittyvää epävarmuutta, joka johtuu rahoituksen rakenteesta aiheutuvasta jälleenrahoitusriskistä. Varainhankinnan keskittymäriski on riski siitä, että rahoitus vaikeutuu esimerkiksi yksittäiseen vastapuoleen, valuuttaan, instrumenttiin tai maturiteettiluokkaan kohdistuvasta tapahtumasta johtuen. Taseen sitoutuneisuudella tarkoitetaan riskiä maksuvalmiuden turvaamiseksi ja

varainhankinnan vakuudeksi käytettävien vapaiden vakuuksien vähentymisestä. Markkinalikvidisyys on riski, joka liittyy epävarmuuteen koskien saamisten markkina-arvoa.

OP Ryhmän keskeisin likviditeettiriskin lähde on pankkitoiminta, jossa rahoituksen sisään- ja ulosvirtaukset eivät ajoitu samanaikaisesti. Pankki altistuu tällöin jälleenrahoitusriskille johtuen pääasiassa maturiteettiltaan pitkän antolainauksen ja asiakaskäyttäytymisestä riippuvan talletusvarainhankinnan maturiteetin eroista ja saamisten likvidisyydestä. Samanaikaisesti pankki altistuu varainhankinnan keskittymäriskille talletus- ja tukkuvarainhankinnan vastapuolten, rahoituksen saatavuuden ja maturiteetin suhteen. Markkinalikvidisyyden puute voi pienentää pankin omistuksessa olevien likvidien varojen määrää.

Vakuutustoiminnan maksuvalmiusriskiä tarkastellaan yhtiöittäin vakuutusliiketoiminnan lähtökohdista lähtien. Vakuutusyhtiöiden sijoitusomaisuus toimii yhtiökohtaisesti vain ao. yhtiön maksuvalmiusriservinä. Maksuvalmiusriskin mittaaminen ja hoito kirjataan yhtiöiden sijoitussuunnitelmiin ja likviditeettivaatimukset otetaan huomioon sijoitussalkun allokaatiojakauksessa.

Likviditeettiriskien mittaaminen:

- Rakenteellista rahoitusriskiä mitataan sisään tulevien ja ulos maksettavien kassavirtojen erotuksena eri aikaluokissa. Lisäksi lasketaan sääntelyn mukaista pysyvän varainhankinnan vaatimuksen tunnuslukua (NSFR, Net Stable Funding Ratio), joka määrittelee, miten paljon pitää olla vakaita rahoituslähteitä suhteessa pysyvää varainhankintaa edellyttäviin eriin. Tunnusluvun laskenta perustuu viranomaisten antamiin säännöksiin.
- Maksuvalmiusriskiä mitataan maksuvalmiusvaatimuksen (LCR, Liquidity Coverage Ratio) mukaisella tunnusluvulla, jonka laskenta perustuu viranomaisten antamiin säännöksiin. LCR edellyttää pankilta riittävää määrää likvidejä varoja, jotka kattavat pankista ulos suuntautuvat nettokassavirrat stressitilanteissa. Likviditeettireservin riittävyttä arvioidaan myös sisäisin stressitein.
- Varainhankinnan keskittymäriskiä mitataan laskemalla liukuvan 12 kuukauden ja liukuvan 3 kuukauden aikana eräänäytävä pitkäaikainen joukkovelkakirjalainamuotoinen varainhankinnan määrä sekä myös pitkäaikainen keskuspankkirahoitus. Lisäksi seurataan vastapuoli- ja instrumenttikohtaisia keskittymiä.

- Taseen sitoutuneisuutta mitataan suhteuttamalla taseen kiinnitettyjä varoja taseen varojen ja vakuuksien yhteenlaskettuun määrään.
- Henkivakuutuksen maksuvalmiusriskiä mitataan skenaariolla, jossa seuraavan 12 kuukauden ajaksi maksutulo laskee nolnaan ja maksettavat korvaukset kaksinkertaistuvat niissä lajeissa, joissa on takaisinosto-oikeus. Lisäksi sijoitussalkun arvoja stressataan Solvenssi II:n standardimenetelmän skenaarioilla.

Useimmille edellä mainituille mittareille on asetettu myös toleranssi, limiitti tai valvontaraja.

Stressiskenaarioiden vaikutusta ryhmän maksuvalmiuteen, tulokseen ja vakavaraisuuteen testataan säännöllisesti stressitesteillä osana ryhmän riskienhallintaprosessia.

Likviditeettiriskien hallinta

Likviditeettiriskien hallinta perustuu OP Ryhmän riskinottoa ja riskienhallintaa koskeviin periaatteisiin, riskipolitiikan linjauksiin sekä asetettuihin toleransseihin, tavoitetasoihin ja ryhmän limiitteihin, joista on johdettu ryhmän yhtiöille limiitit ja valvontarajat. Maksuvalmiuden hallintaa säätelevät myös Euroopan keskuspankin vähimmäisvaranto- ja maksuvalmiusluottojärjestelmiä koskevat määräykset.

Keskusyhteisön johtokunta vastaa OP Ryhmän likviditeettiriskien hallinnasta ja ohjaa maksuvalmiuden hallintaa valmiustasopohjaisen ohjausmallin mukaisesti. Markkinahäiriötilanteissa toimitaan likviditeetin hallinnan varautumissuunnitelman mukaisesti. Kullekin maksuvalmiuden valmiustasolle on määritelty ohjaus- ja seurantamenettelyt, jotka tiukentuvat valmiustason noustessa.

Kukin OP Ryhmään kuuluva yritys ohjaa likviditeetin hallintaansa keskusyhteisön asettamien toleranssien, limiittien, valvontarajojen ja ohjeiden sekä tili-, talletus- ja luottoehtojen määrittämässä puitteissa.

Keskusyhteisön johtokunta on hyväksynyt varainhankintasuunnitelman ja johtokunnan tasehallintatoimikunta on hyväksynyt likviditeetin varautumissuunnitelman, joka sisältää valmiustasopohjaisen maksuvalmiustilanteen ohjausmallin ja rahoituslähteet.

OP Ryhmän likviditeettiasemaa hallitaan ennakoivalla rahoitusrakenteen suunnittelulla, maksuvalmiustilanteen seurannalla ja oikein mitoitettulla likviditeettireservillä,

päivittäisen maksuvalmiuden suunnittelulla ja hoidolla, valmiustasopohjaisella varautumissuunnittelulla sekä tehokkaalla ja jatkuvalla likviditeettitilanteen ohjauksella.

OP Ryhmä turvaa maksuvalmiuttaan likviditeettireservillä ja varautumissuunnitelman mukaisilla rahoituslähteillä. Likviditeettireservi ja varautumissuunnitelman erät on mitoitettu siten, että OP Ryhmän maksuvalmius säilyy myös pitkäaikaisessa stressitilanteessa. Reservin saamistodistuksia myymällä tai käyttämällä niitä vakuutena voidaan hankkia likviditeettiä ryhmän käyttöön. Likviditeettireservi muodostuu pääasiassa talletuksista keskuspankkiin sekä keskuspankkirahoituksen vakuudeksi kelpaavista saamisista.

OP Ryhmän keskuspankkina toimiva OP Yrityspankki Oyj turvaa niin koko ryhmän kuin kunkin osuuspankin tai ryhmään kuuluvan yrityksen maksuvalmiuden. Ryhmän päivittäinen maksuvalmiuden hallinta on pankkitoimintaa harjoittavien yhtiöiden maksuvalmiuden hallintaa. OP Ryhmän vakuutusyhtiöiden ja eläkeyhteisöjen maksuvalmius siirtyy pankkitilien kautta ryhmän kokonaislikviditeettiin. Kaikki muutokset ryhmään kuuluvien yhtiöiden maksuvalmiusasemassa toteutuvat muutoksina OP Yrityspankin maksuvalmiusasemassa. Koko OP Ryhmän pankkitoiminnan likviditeettireserviä hallitaan keskitetysti ryhmän keskuspankissa.

OP Ryhmän varainhankinnan suunnittelu perustuu ennakoivaan rahoitusrakenteen suunnitteluun ja likviditeettiriskille asetettuihin toleransseihin. OP Ryhmän varainhankinnan tärkeimmät lähteet ovat yleisötalletukset ja tukkuvarainhankinta. Tukkuvarainhankinnalla pyritään aktiivisesti ja ennakoivasti kattamaan rahoitustarpeet, jotka syntyvät taseen saatavien ja talletuskannan kasvuerosta, varainhankinnan erääntymisestä, muista sisäisistä tavoitteista ja luottoluokitustavoitteista. Terve rahoitusrakenne edellyttää, että luottokantaa ja ryhmän likviditeettireserviä rahoitetaan talletusvarainhankinnan ja lyhyen varainhankinnan ohella myös pitkällä tukkuvarainhankinnalla. Varainhankinnan hajauttamisella vähennetään ryhmän riippuvuutta yksittäisistä rahoituslähteestä sekä pienennetään varainhankinnan hintariskiä. Varainhankinta hajautetaan ajallisesti, maturiteeteittain, instrumenteittain ja asiakkaittain.

Jäsenpankit sijoittavat pankkikohtaiset talletusyli jäämät pääosin keskusyhteisökonsernin tileille tai sen liikkeeseen laskemiin instrumentteihin, jotta ryhmän tukkuvarainhankinnan määrää ei kasvateta tarpeettomasti. OP Yrityspankki Oyj hoitaa keskitetysti ryhmän senior-ehtoisen ja oman pääoman ehtoisen

tukkuvarainhankinnan, ja OP-Asuntoluottopankki Oyj asuntovakuudellisen tukkuvarainhankinnan.

Likviditeettiriskien raportointi

Ryhmän yritysten likviditeettiriskien seuranta ja raportointi vaihtelevat reaaliaikaisesta neljännesvuosittaiseen liiketoiminnan luonteen ja laajuuden mukaisesti. Seuranta ja raportointi perustuvat ryhmän toleransseihin, limiitteihin ja tavoitearvoihin. Raportointimenettelyissä on yrityksestä ja raportointitasosta riippuen valmiudet päivittäisten kassavirtojen seurannasta (maksuvalmius) pitkän aikavälin rahoitusrakenteen seurantaan ja ennakointiin (jälleenrahoitusriski).

Keskusyhteisön johtokunnalle likviditeettiriskeistä raportoidaan säännöllisesti, ja maksuvalmiustilanteen valmiustason noston myötä siirrytään tarvittaessa viikoittaiseen tai päivittäiseen tilanneraportointiin. Ryhmän yritykset raportoivat likviditeettiriskistä hallituksille säännöllisesti vähintään asetettujen valvontarajojen ja limiittien tasolla.

4.5 Markkinariskit

Markkinariskien hallinnassa on tärkeää tunnistaa liiketoimintamallien markkinariskiulottuvuudet, tehdä riskit näkyviksi säännöllisellä raportoinnilla ja päättää aktiivisesti riskin kantamisesta tai kattamisesta.

OP Ryhmässä markkinariskejä syntyy pankkitoiminnan rahoitustaseesta (rahoitustaseen korkoriski ja optionaalisuudet), trading-toiminnasta, pankkitoiminnan ja vakuutustoiminnan pitkäaikaisesta sijoitustoiminnasta ja vakuutusyhtiöiden vakuutusvelasta.

Trading-toiminta on keskitetty OP Yrityspankin Markets-toimintoon. Sijoitustoimintaa harjoittavat OP Yrityspankki ja ryhmän vakuutusyhtiöt. Muiden jäsenpankkien perustehtävään ei kuulu sijoitustoiminta.

OP Ryhmä käyttää johdannaisia sekä kaupankäynti- että suojaustarkoituksessa. Osuuspankit käyttävät johdannaisia vain suojaustarkoituksessa.

Markkinariskien ottamista ohjataan ja rajoitetaan riskinoton ja riskienhallinnan periaatteilla, niitä täydentävillä riskipolitiikoilla sekä toleransseilla, limiiteillä ja valvontarajoilla sekä sijoitussuunnitelmien linjauksilla. OP Ryhmän markkinariskejä mitataan kokonaisuutena taloudellisella pääomavaateella. Stressitestit täydentävät arvioita.

Pankkitoiminnan rahoitustaseen korkoriski

Pankkitoiminnan korkoriski on luonteeltaan rakenteellista rahoitustoiminnan korkotuottoon kohdistuvaa korkoriskiä, joka on herkkä lyhyiden korkojen muutoksille.

Osuuspankit hallitsevat korkoriskiään ryhmän keskuspankin kanssa tehtävin luotoin ja talletuksin, OP-Asuntoluottopankin väliluotoilla, rahavirran suojauksena koronvaihtosopimuksilla sekä vaihtuvakorkoisten saatavien ja velkojen välistä eroa pienentämällä. Eroa voidaan pienentää aktiivisella taseaseman muokkauksella ja pitkän aikavälin liiketoimintapäätöksillä.

Pankkitoiminnan korkoriskitarkasteluun sisällytetään kaikki korolliset tase-erät ja korolliset taseen ulkopuoliset erät.

Korkoriskiä mitataan rahoitustaseen korkotuloriskillä, tilastollisella VaR-mittarilla ja nykyarvoriskillä. Korkotuloriski mittaa yhden prosenttiyksikön yhdensuuntaisen koronmuutoksen vaikutusta kertyvään korkokatteeseen seuraavan 3 vuoden aikana skaalattuna yhden vuoden aikaperiodille. Nykyarvoriski mittaa kahden prosenttiyksikön korkotason muutoksen vaikutusta ryhmän pankkiliiketoiminnan erien nykyarvoon suhteessa ryhmän pysyviin omiin varoihin (sisäinen pääoma). Säännöllisen korkoriskimittauksen ja -raportoinnin osana toteutetaan stressitestausta erilaisten koronmuutosten vaikutuksilla nykyarvoon ja korkotuloriskiin.

Trading-toiminta

Kaupankäynti johdannaisilla, valuuttatuotteilla, joukkolainoilla ja rahamarkkinatuotteilla on keskitetty OP Yrityspankin Markets-toimintoon. Otettuja riskejä ovat korkoriski eri valuutoissa, erityisesti EUR, USD ja SEK, valuuttariski, optioiden volatiliteettiriski ja luottospreadriski. Markets vastaa ryhmän valuuttaposition hoidosta ja tekee tarpeen mukaan valuuttakauppoja markkinoille.

Luottoriskin huomioimiseksi johdannaisten arvostuksia korjataan luottoriskin arvostusoikaisulla (CVA, Credit Valuation Adjustment). Arvostusoikaisun suuruuteen vaikuttaa johdannaisten luottoriskitön arvostus, korkotaso, korko-optioiden volatiliteetti, valuuttakurssit ja luottoriskin markkinahinta.

Ryhmän jäsenpankit tarjoavat luottoihin kytkettyinä velkakirjaehtoina johdannaisominaisuuksia: korkokattoja ja -putkia. Johdannaisominaisuuksista syntyvät riskit siirretään Marketsiin, joka kattaa ne markkinoille. Toimintaan liittyviä riskejä ovat korko- ja volatiliteettiriski. Joissakin tuotteissa asiakkaiden ennustetulla käyttäytymisellä on merkittävä vaikutus tuotteen hinnoitteluun ja riskin suojaamiseen. Jos asiakkaiden käytös kokonaisuutena poikkeaa merkittävästi ennustetusta, toteutuu asiakaskäyttäytymisriski. Luottoihin kytkettyjen johdannaisominaisuuksien

asiakaskäyttäytymisriskiä seurataan vertaamalla toteutunutta asiakaskäyttäytymistä mallin ennustamaan.

Markets vastaa strukturoitujen sijoitustuotteiden tarjoamisesta ryhmän myyntikanavien kautta asiakkaille. Tuotteet rakennetaan niin, että liikkeeseenlaskun hetkellä riski on katettu. Kun tuotteita ostetaan asiakkailta takaisin, avautuu avoin markkinariski. Riski riippuu tuotteen kohde-etuudesta ja voi olla esimerkiksi osake- tai luottokori.

Riskipolitiikka asettaa liiketoimintamalleille limiitit ja rajaukset. Marketsin riskiasemia hallitaan aktiivisen positioiden hoidon avulla ja käymällä aktiivista kauppaa markkinoilla. Marketsin riskin ja tuloksen seuranta on päivittäistä.

Trading-toiminnan markkinariskejä mitataan tilastollisella VaR-mittarilla (Value-at-Risk), jolla pyritään ennustamaan tappiota valitulla luottamustasolla ja aikahorisontilla sekä tuote- ja positiokohtaisilla herkkyyssmittareilla.

Pitkäaikaisen sijoitustoiminnan markkinariskit

Sijoitustoimintaa harjoittavat OP Yrityspankki ja ryhmän vakuutusyhtiöt.

Maksuvalmiuden ylläpitämiseksi OP Ryhmällä on likviditeettireservi, jota hallinnoi OP Yrityspankin keskuspankki. Likviditeettireservi muodostuu pääasiassa talletuksista keskuspankkiin ja keskuspankkirahoituksen vakuudeksi kelpaavista saamistodistuksista. Tämän lisäksi OP Yrityspankki sijoittaa kotimaisten yritysten joukkolainoihin. Molemmassa sijoitussalkuissa ansainta perustuu luottospreadriskin kantamiseen. Salkkujen luottospreadriskiä rajataan limiiteillä. Korkoriski suojataan johdannaisilla.

Pankkitoimintaan liittyy myös vähäisemmässä määrin osake- ja kiinteistöriskiä. Pankkitoiminnan kiinteistöriski muodostuu lähinnä pankkitoiminnan omassa käytössä olevista kiinteistöistä. Osake- ja kiinteistöriskiä hallitaan ensisijaisesti ohjeistuksella, jossa riskinotto on tarkkaan rajattua. Pankkitoiminnan osake- ja kiinteistöriskiä mitataan taloudellisella pääomavaateella.

Vakuutusyhtiöissä sijoitustoiminnan tarkoitus on asiakastuoton varmistaminen (henkivakuutus), vakuutusvelan katteena toimiminen ja katteen tuottava sijoittaminen. Vakuutustoiminnan sijoitusomaisuuden allokaatiossa otetaan huomioon muun muassa vakuutusyhtiöiden rakenteellinen korkoriski ja vakuutusvelan asettamat muut vaatimukset sijoitusomaisuudelle ja sen likviditeetille. Henkivakuutuksessa kohtuusperiaatteen soveltaminen

vaikuttaa lisäksi sijoitustoiminnan tavoitteisiin ja riskinoton määrään. Vakuutusyhtiöiden markkinariskien hallinnassa onkin kyse koko taseen markkinariskien hallinnasta, joka käsittää sijoitukset, johdannaiset ja vakuutusvelan.

Vakuutusyhtiön hallitus määrittää sijoitussuunnitelmassa yhtiön strategisen tahtotilan taseen markkinariskien tasosta ja valtuuttaa sijoitusorganisaation hoitamaan sijoitustasetta sijoitussuunnitelmassa määriteltyjen omaisuusluokkakuvausten, perusallokaation ja riskilimiittien rajoissa. Riskillisten sijoitusten määrää hallitaan riskipolitiikassa omaisuusluokkoittain rajoittein, riskillisten sijoitusten maksimimäärällä sekä sijoitussalkun kokonaisriskiä rajoittavalla maksimiriskitasolla.

Vakuutusyhtiöt allokoivat vakuutusvelan katteena olevista sijoituksista merkittävän osan euromääräisiin arvopapereihin, koska vakuutusvelka on lähes täysin euromääräinen. Sijoittamalla valuutariskiä sisältäviin arvopapereihin (esim. kehittyvien markkinoiden velkakirjat) tavoitellaan korkeampaa tuotto-odotusta ja markkinariskin hajautushyötyjä sijoitustaseeseen.

Vakuutusyhtiöiden sijoitustoiminta voi käyttää johdannaisopimuksia markkinariskiltä suojautumiseen tai markkinanäkemyksen ottamiseen sijoitussuunnitelman asettamissa rajoissa. Sijoitustaseen sisältäessä korko-optiosopimuksia (esimerkiksi swaptiot) altistaa tämä sijoitustaseen volatiliiteettiriskille. Lisäksi optiosopimukset tuovat korkotaseen korkoriskiprofiiliin konveksisuutta.

Sijoitustaseen osalta merkittävin markkinariski on osakkeiden hinnanmuutoksen vaikutus osakesijoitusten arvoon. Merkittävin osa osakeriskistä aiheutuu epälikvideistä sijoituksista ja likvideistä osakesijoituksista.

Vakuutusyhtiöiden kiinteistösijoitukset altistavat sijoitustaseen kiinteistöjen hintariskille. Kiinteistösijoituksilla pyritään saavuttamaan epälikvidisyyspreemiota ja nostamaan sijoitustaseen tuotto/riski-suhdetta sekä tasaamaan sijoitusomaisuuden arvon vaihtelua.

Riskinottoa rajoitetaan riskipolitiikan mukaisilla limiiteillä ja riskinottoa koskevilla linjauksilla. Salkkujen riittävä hajautus varmistetaan liikkeeseenlaskijakohtaisilla rajoitteilla. Likviditeettireservin sijoituksia ohjaa lisäksi sijoituskohteiden kelpoisuus keskuspankkivakuutena.

Sijoitussalkkujen markkinariskejä mitataan tilastollisella VaR-mittarilla.

Vakuutusvelan markkinariskit

Vakuutusliiketoiminnassa rakenteellinen korkoriski aiheutuu vakuutusvelan arvostukseen liittyvästä korkoriskistä ja luottomarginaaliriskistä: korkojen lasku ja luottoriskimarginaalien kaventuminen nostavat vakuutusvelan nykyarvoa. Korkotaseen nettokorkoriski muodostuu sekä vakuutusvelan korkoriskistä että vakuutusvelan katteena olevien korkosijoitusten ja johdannaissuojien riskiprofilista.

Vakuutusvelan diskonttokäyrään sisältyy volatilitteettikorjaus, mikä altistaa korkotaseen luottomarginaaliriskille. Korkotaseen luottomarginaaliriskin tason kannalta oleellista on varojen ja velkojen riskiprofiilien yhdenmukaisuus.

Vakuutusyhtiön hallitus asettaa sijoitussuunnitelmassa yhtiön strategisen tahtotilan korkoriskin suojaustasosta ja suojan liikkumarajoista sekä valtuuttaa sijoitusorganisaation muokkaamaan korkosuojausta strategiansa mukaisesti vastaamaan muuttuvaa vakuutusvelan rakennetta ja markkinatilannetta.

Korkotaseen markkinariskejä rajoitetaan sijoitussuunnitelmassa liikkeeseenlaskija-, rahastosijoitus- ja korkoriskilimiiteillä.

4.6 Vahinkovakuutuksen vakuutusriskit

Vakuutustoiminnan riskit

Vakuutustoiminta perustuu riskin ottamiseen ja sen hallintaan. Merkittävimmät vakuutustoiminnan riskit liittyvät riskin valintaan ja hinnoitteluun, jälleenvakuutusuojan hankkimiseen ja vakuutusvelan riittävyteen. Vahinkovakuutuksessa vakuutusvelkariski liittyy erityisesti sellaisiin vakuutuslajeihin, joissa vahingot selviävät hitaasti. Biometrisiä riskejä muodostuu myös vahinkovakuutusyhtiöiden sellaisten vahinkovakuutusten myöntämisestä, joissa vakuutustapahtuman seurauksena maksetaan jatkuvaa eläkettä. Vakuutusriskien lisäksi merkittävä vakuutustoiminnan riski muodostuu vakuutusvelkaa kattavan omaisuuden sijoitusriskistä.

Vakuutusriskit

Vahinkovakuutuksen vakuutusriskit muodostuvat vahinko- ja varausriskistä. Vahinkoriski syntyy siitä, että vahinkoja tapahtuu keskimääräistä enemmän tai ne ovat poikkeuksellisen suuria. Tällöin vakuutusten tuleva kate poikkeaa ennakoidusta korvausmenojen kasvun johdosta. Varausriski johtuu siitä, että jo tapahtuneiden vahinkojen

korvausmenot ovat suuremmat kuin tilinpäätöshetkellä ennakoitiin. Vakuutuskorvausten maksusuoritusten ajoitukseen liittyvä epävarmuus vaikuttaa myös korvausvastuun määrään. Kun vahinko on tullut tietoon, epävarmuutta voi edelleen liittyä sen suuruuteen. Merkittävin epävarmuus on kuitenkin tuntemattomien vahinkojen arviointi.

Lakisääteisissä vakuutuslajeissa henkilövahinkojen korvauksista suurimman osan muodostavat ansionmenetyskorvaukset ja sairaanhoitokustannusten korvaukset. Lakisääteisestä työtapaturma- ja ammattitautivakuutuksesta korvataan tapaturmien lisäksi ammattitautitapaukset. Ammattitaudeille on ominaista vahinkojen hidas syntyminen. Tämän vuoksi ammattitautien tapauksessa korvausmenon arviointiin liittyy huomattavaa epävarmuutta.

Lakisääteisissä vakuutuslajeissa on ominaista, että vahingon sattumisesta kuluu usein pitkä aika siihen, kun vahinko on kokonaan maksettu. Tällaisesta vakuutusliikkeestä muodostuu pitkäaikainen kassavirta, jonka arviointiin vaikuttavat voimakkaimmin vakuutettujen kuolevuus, sairaanhoitokuluinflaatio sekä uudelleen sijoittuminen työelämään. Työtapaturma- ja ammattitautivakuutuksessa ja liikennevakuutuksessa vakuutusyhtiö ei kuitenkaan ole vastuussa ansionmenetyskorvausten indeksikorotuksista eikä sellaisista sairaanhoitokuluista, jotka maksetaan yli kymmenen vuotta vahingon sattumisen jälkeen. Nämä rahoitetaan ns. jakojärjestelmän kautta. Jakojärjestelmä on kunkin lakisääteisen vakuutuslajin erityislakeihin perustuva järjestely, jolla näissä laeissa määrättyjen korvausten, nk. jakojärjestelmäkorvausten, rahoittaminen on toteutettu. Jakojärjestelmästä ei kerry vakuutusyhtiölle oman pääoman muutokseen johtavaa taloudellista hyötyä tai haittaa.

Vapaaehtoisissa tapaturma- ja sairausvakuutuksessa yksittäiset vahingot ovat yleensä pieniä. Suurimmat vahingot voivat aiheutua katastrofissa, joissa vahingoittuu suuri määrä ihmisiä. Sairaanhoitokuluinflaatiolla on merkittävä vaikutus sairauskuluvakuutuksen kassavirtojen ennustamiseen niissä sairauksissa, joissa korvauksia maksetaan pitkään. Sairaanhoitokuluinflaatiota kasvattaa lääketieteen nopea kehittyminen ja lääkkeiden kallistuminen. Tuleviin kassavirtoihin vaikuttaa myös julkisen sairaanhoidon kehitys. Mikäli verovarain rahoitetut julkisen sairaanhoidon palvelut vähenevät, voivat vakuutetut alkaa kattaa sairaudenhoitoaan yhä enemmän sairauskuluvakuutuksilla.

Ajoneuvo- ja kuljetusvakuutuksissa sääolojen vaihtelulla on suurin vaikutus sattuvien vahinkojen lukumäärään ja

suuruuteen. Tästä johtuen talvikautena korvausmeno on suurempi kuin kesäkautena. Suurimpia riskejä ovat kuljetusvakuutuksessa merikuljetusten ja tavaravarastojen synnyttämät riskikeskittymät. Lisäksi sääoloista, esimerkiksi myrskyistä ja tulvista sekä ajoneuvovakuutuksissa myös lumesta ja liukkaista talvikeleistä, aiheutuu maantieteellisesti laaja-alainen kumulaattoriski.

Omaisuus- ja keskeytysvakuutuksessa suurimmat yksittäiset riskit ovat yritysten tuotantolaitosten ja rakennusten palo-, luonnonilmiö- ja rikkoonumisvahinkoriskejä sekä näihin liittyviä keskeytysriskejä. Yksityistalouksien yksittäiset omaisuusriskit ovat pieniä, eikä niiden osalta yksittäisellä vahingolla ole olennaista vaikutusta vahinkovakuutuksen tulokseen. Yksityistalouksien puolella pääosa korvausmenosta aiheutuu vuoto-, palo- sekä murtovahingoista.

Suomessa luonnonkatastrofien riskiä on pidetty vähäisenä. Tutkimuksissa on kuitenkin saatu indikaatiota luonnonolosuhteiden muuttumisesta toiminta-alueellamme ainakin pidemmällä aikavälillä. Ennustettu lämpötilan nousu näkyy todennäköisesti kesä- ja talviolosuhteiden muuttumisena ja mm. sateiden ja tuulisuuden lisääntymisenä.

Vastuuvakuutuksen vahinkojen lukumäärään ja suuruuteen vaikuttavat merkittävästi vahingonkorvausta säätelevä lainsäädäntö ja oikeuskäytäntö. Yksityishenkilöiden osalta vahinkojen vaikutukset tulokseen ovat pieniä. Lisäksi yksityishenkilöiden osuus luokan kokonaisriskistä on vähäinen. Yritysten vastuuvakuutuksista pääosa on tuote- ja toimintavastuuvakuutuksia. Vastuuvakuutuksen luonteeseen liittyy yleisesti vahinkojen hidas tietoon tuleminen ja selviäminen erityisesti Pohjois-Amerikan tuotevastuuvahingoissa.

Pitkäkestoisia vakuutus sopimuksia ovat rakennusvirhevakuutukset ja ainaisvakuutukset. Rakennusvirhevakuutukset ovat kaikki lakisääteisiä vakuutuksia, joissa vakuutustapahtuma edellyttää sekä rakennusvirhettä että rakennuttajan maksukyvyttömyyttä. Ainaisvakuutusten myöntäminen on lopetettu 1970-luvulla ja niiden vakuutusmäärät ja riskit ovat inflaation takia pieniä. Vakuutuksenottajat ovat pääasiassa yksityishenkilöitä.

Oman riskityyppinsä muodostaa luonnonkatastrofien tai ihmisen toiminnasta aiheutuneiden suurkanastrofien synnyttämä vahinkokumulaatio. Tällöin yksi ja sama katastrofitapahtuma aiheuttaa käytännössä samanaikaisesti korvattavia vahinkoja suureen määrään

vakuutettuja riskejä, jolloin katastrofista aiheutuva kokonaiskorvausmeno voi nousta erittäin suureksi.

Myös tunnistamattomat taustatekijät voivat vaikuttaa vakuutusriskeihin. Esimerkkejä lähihistoriasta ovat asbestipölyaltistuksista aiheutuneet ammattitautitapaukset ja väestön oletettua voimakkaamman eliniän pitenemisen vaikutus lakisääteisten vakuutuslajien eläkekantaan.

Vakuutusriskien hallinta

Vakuutusriskien hallinnassa tärkeimmät tehtävät liittyvät riskien valintaan ja hinnoitteluun, jälleenvakuutusuojan hankkimiseen sekä korvausmenon kehittymisen seurantaan ja vakuutusvelan arviointiin. Vakuutusriskien merkitsemisessä ylin päättävä elin vuonna 2019 on ollut vakuutustoimikunta. Sen tehtävänä on ollut vahinkovakuutuksen vakuutusriskien hallinta. Vakuutustoimikunta teki vahvistettujen valtuuksien puitteissa vakuutusliikkeen merkitsemistä koskevia päätöksiä ja raportoi päätöksistään Vakuutusasiakkaat-johtoryhmälle.

Päätökset asiakas- ja kohdevalinnasta sekä riskien hinnoittelusta tehdään UW-ohjeiden mukaisesti. Vakuutustoimikunta on hyväksynyt vaikutukseltaan merkittävimmät ja vaativimmat riskit. Pienempien riskien osalta päätöksenteko on porrastettu riskin suuruuden tai vaikeusasteen perusteella useamman underwriterin tai esimiehen kanssa yhdessä päätettäväksi. Vakioiduissa vakuutuslajeissa päätöksenteko on järjestelmätuettu ja asiakas- ja kohdevalinnat tehdään erikseen hyväksytyjen ohjeiden määrittelemien valtuuksien puitteissa.

Vahinkovakuutusriskejä arvioidaan vakavaraisuuspääomavaateella (SCR, Solvency Capital Requirement) ja taloudellisella pääomavaateella. Arviota täydennetään stressitesteillä. Vakuutusriskien sitomaa taloudellista pääomavaadetta limitoidaan suhteessa ryhmän pysyviin omiin varoihin (sisäinen pääoma). Vakuutusriskien määrää rajoittaa osaltaan myös pääomasuunnitelmassa asetettu tavoite oman varallisuuden ja vakavaraisuuspääomavaateen suhteelle.

Riskinvalinta ja hinnoittelu

Riskinvalinnan ja hinnoittelun merkitystä korostetaan toimintamalleissa. Riskien suuruudelle ja laajuudelle on vakuutuslaji- ja riskikeskittymäkohtaisesti asetettu rajoitukset. Vahinkovakuutuksella on käytössä riskinvalintaa ja hinnoittelua tukevat keskitetty tietovarasto ja analysointisovellukset. Vakuutusehdoilla on olennainen rooli riskin rajoittamisessa. Lisäksi

suoritetaan asiakas- tai lajikohtaisia riskianalyseja riskien rajoittamiseksi.

Jälleenvakuutus

Jälleenvakuutusperiaatteet ja omalla vastuulla pidettävän riskin vahinkokohtainen enimmäismäärä hyväksytään vuosittain vakuutusyhtiöiden hallituksissa. Käytännössä omalla vastuulla olevaa riskiä pidetään hallituksen hyväksymää enimmäismäärää alempana, jos se on jälleenvakuutussojan hintataso huomioon ottaen perusteltua. Riskikohtaisten jälleenvakuutusten ja katastrofijälleenvakuutuksen omalla vastuulla oleva osuus on pääsääntöisesti enintään 5 miljoonaa euroa. Jälleenvakuutus vaikuttaa vakavaraisuuspääoman tarpeeseen. Jälleenvakuuttajaksi hyväksytään ainoastaan yhtiö, jonka luottokelpoisuusluokitus on riittävä. Jälleenvakuuttajan vastapuoliriskiä hallitaan jälleenvakuutuksen hajautuslimiiteillä. Riskienhallinta seuraa, että jälleenvakuutusohjelma ja jälleenvakuuttajien valinta on toteutettu jälleenvakuutusperiaatteiden mukaisesti ja raportoi havainnoistaan riskianalyyseissä.

Riskikeskittymät

Paikalliset riskikeskittymät otetaan huomioon omaisuus- ja keskeytysriskien EML-arvioissa (Estimated Maximum Loss, suurin todennäköinen vahinko) ja jälleenvakuutussojaan sisältyvässä EML-murtumasuojassa. Toiminta-alueellamme ei ole merkittävää maanjäristysriskiä. Muiden luonnonilmiöriskien, kuten myrskyjen ja tulvien osalta Suomi on maantieteellisesti rauhallista aluetta. Katastrofikumulaatiovahinkojen varalta on kuitenkin varauduttu kattavalla katastrofijälleenvakuutussojalla, jonka suuruus on mitoitettu vastaamaan kerran 200 vuodessa sattuvan katastrofivahingon laskennallista suuruutta. Katastrofikumulaatiosuojat kattavat sekä omaisuus- että henkilövahingot.

Vakuutusvelan arviointi

Vakuutusvelka lasketaan kuukausittain, sen oikeellisuus varmistetaan säännöllisellä prosessilla ja sen kehityksestä raportoidaan säännöllisesti.

Vakuutussojapöytäkirjoista aiheutuva vakuutusvelka määritetään arvioitujen tulevien kassavirtojen perusteella. Kassavirrat muodostuvat maksettavista korvauksista ja korvausten käsittelykustannuksista. Vakuutusvelan määrä on arvioitu turvaavasti niin, että se riittäisi vakuutussojapöytäkirjoista aiheutuvien velvoitteiden suorittamiseen. Tämä on toteutettu siten, että

vakuutusvelalle on ensin arvioitu odotusarvo, jonka päälle on määritetty sen epävarmuudesta johtuva varmuuslisä.

Vakuutusvelan arviointiin liittyy aina epävarmuustekijöitä, jotka voivat johtua mm. vahinkokehityksen ennustamisesta, vahinkojen todentamisen viiveestä, kustannusinflaatiosta tai lainsäädännöllisistä muutoksista sekä yleisestä taloudellisesta kehityksestä. Vahinkovakuutus teettää muutaman vuoden välein ulkopuolisella aktuaarilla selvityksen yhtiön vakuutusvelan laskentaperusteiden ja vakuutusvelan määrän asianmukaisuudesta.

Eläkemuotoinen korvausvastuu muodostuu lähes kokonaan lakisääteisten lajien eläkkeistä. Eläkemuotoisen korvausvastuun laskennassa käytetään diskonttausta. Käytettävällä diskonttauskorolla on merkittävä vaikutus korvausvastuun määrään. Matalan korkotason vuoksi vahinkovakuutuksessa on alennettu diskonttauskorkoa.

Vastuullinen vakuutusmatemaatikko antaa vuosittain yhtiön hallitukselle selvityksen vakuutusvelan vaatimusten jatkuvasta noudattamisesta, vakuutusliikkeen luonteen asettamista vaatimuksista sekä aktuaaritoiminnon lausunnot vakuutuspolitiikasta ja jälleenvakuutusjärjestelyistä.

4.7 Henkivakuutuksen vakuutusriskit

Henkivakuutusriskit muodostuvat biometrisistä riskeistä, kustannus- ja asiakaskäyttämisen riskeistä.

Henkivakuutuslaitosten sisältämät biometriset riskit johtuvat siitä, että kuolemantapausten tai työkyvyttömyyden perusteella korvauksia maksetaan enemmän kuin on ennakoitu tai eläkkeitä maksetaan ennakoitua pidempään. Kuolevuus ja jäljellä olevan eliniän odote vaikuttavat henkivakuutusyhtiön riskiasemaan kuolemanvaravakuutuksissa ja eläkevakuutuksissa. Varsinkin etuusperusteisessa ryhmäeläkevakuutuksessa ja muissa elinikäisiä eläkevakuutuksia sisältävissä kannoissa pitkäikäisyysriski on suuri, sillä nämä sopimukset eivät sisällä merkittävästi riskiasemaltaan vastakkaista kuolevuusriskiä.

Vakuutussojapöytäkirjoista aiheutuva vakuutusvelka määritetään arvioitujen tulevien kassavirtojen perusteella. Kassavirrat muodostuvat maksettavista korvauksista ja korvausten käsittelykustannuksista. Vakuutusvelan määrä on arvioitu turvaavasti niin, että se riittäisi vakuutussojapöytäkirjoista aiheutuvien velvoitteiden suorittamiseen. Tämä on toteutettu siten, että

lykkäminen, mikä kasvattaa sekä pitkäikäisyysriskiä että raukeamisriskiä. Asiakaskäyttäjymiseen liittyvälle takaisinostoriskille alttiita ovat erityisesti säästövakuutukset ja kapitalisaatiosopimukset, joissa asiakkaalla on takaisinosto-oikeus, sekä riskivakuutukset, jotka vakuutuksenottaja voi päättää milloin vain niin halutessaan. Eläkevakuutuksissa takaisinosto on mahdollinen vain poikkeustapauksissa.

Kustannusriskillä tarkoitetaan tilannetta, jossa toteutuvat vakuutus sopimusten hallinnoinnin, hoidon ja korvaustoiminnan kustannukset eroavat hinnoittelussa arvioiduista kustannuksista. Vakuutusten ennaikainen raukeaminen voi myös vaarantaa vakuutusten hinnoittelussa käytettyjen kustannus oletusten pitävyyden ja siten myötävaikuttaa kustannusriskin toteutumiseen.

Henkivakuutusriskejä arvioidaan vakavaraisuuspääomavaateella (SCR) ja taloudellisella pääomavaateella. Arviota täydennetään stressitesteillä.

Vakuutusriskien hallinta

Henkivakuutuksen vakuutusriskejä hallitaan huolellisella riskinvalinnalla ja hinnoittelulla, varmistamalla vakuutusvelan tarkka ja turvaava arvostus sekä jälleenvakuuttamalla.

Kuolevuuteen ja pitkäikäisyyteen liittyvät riskit hinnoitellaan vakuutuksen myöntämishetken olosuhteiden ja tilanteen perusteella turvaavasti. Yhtiöllä on hyvin vähäiset oikeudet muuttaa näiden pitkäaikaisten sopimusten hintoja. Tästä syystä riski hinnoitteluperusteiden mahdollisesta muuttumisesta myöhemmin jää vakuutusyhtiön kannettavaksi siten, että uusmyynnin maksuja korotetaan ja yhtiö kirjaa myydylle kannalle vakuutusvelan täydennyksen. Riskiasemaltaan vastakkaisten vakuutusten tarjoaminen vähentää koko vakuutuskannan nettorisikiä.

Asiakaskäyttäjymiseen liittyvää ennaikaista raukeamisriskiä ja riskiä asiakkaan optiosta vaihtaa varojensa tuottoa takuukorkoiseksi hallitaan kilpailukykyisellä tuotevalikoimalla, sopivilla tuoterakenteilla sekä kannusteilla ja sanktioilla sopimusehdoissa.

Kustannusriskiä hallitaan riittävällä kulukurilla sekä turvaavalla hinnoittelulla. Hinnoittelussa tehtyjen oletusten toteutumista seurataan jatkuvasti ja tarvittaessa uusmyynnin maksuja korotetaan ja myydyin vakuutuskannan osalta kirjataan vakuutusvelan täydennys.

Riskiä rajoitetaan myös jälleenvakuutuksella, jonka taso määritetään hallitusten hyväksymissä

jälleenvakuutusperiaatteissa.

Jälleenvakuutusperiaatteissa asetetaan rajat enimmäisomapidätykselle sekä katastrofisuojan kapasiteetille. Jälleenvakuutusperiaatteet rajoittavat myös jälleenvakuutuksen vastapuoliriskin ottovaltuuksia, sillä dokumentissa asetetaan limiitit vastapuolen luottoluokituksen ja jälleenvakuutuksen sopimustyyppin (sopimusliike, fakultatiivinen) perusteella. Riskienhallinta seuraa, että jälleenvakuutusohjelma ja jälleenvakuuttajien valinta on toteutettu jälleenvakuutusperiaatteiden mukaisesti ja raportoi havainnoistaan riskianalyyssissä.

Vakuutusvelka lasketaan kuukausittain, sen oikeellisuus varmistetaan säännöllisellä prosessilla ja sen kehityksestä raportoidaan säännöllisesti.

Vastuullinen vakuutusmatemaatikko antaa vuosittain yhtiön hallitukselle selvityksen vakuutusvelan vaatimusten jatkuvasta noudattamisesta, vakuutusliikkeen luonteen asettamista vaatimuksista sekä aktuaaritoiminnon lausunnot vakuutuspolitiikasta ja jälleenvakuutusjärjestelyistä.

Vakuutusriskien sitomaa taloudellista pääomavaadetta limitoidaan suhteessa ryhmän pysyviin omiin varoihin (sisäinen pääoma). Vakuutusriskien määrää rajoittaa osaltaan myös pääomasuunnitelmassa asetettu tavoite oman varallisuuden ja vakavaraisuuspääomavaateen suhteelle.

4.8 Vastapuoliriskit

Vastapuoliriski voi liittyä johdannaissopimukseen, arvopaperi- ja valuuttakauppoihin (selvitysriski) tai jälleenvakuutus sopimukseen. OP Ryhmän sijoitustoiminnassa velkainstrumentin liikkeeseenlaskijan toteutuneesta maksukyvyttömyydestä johtuva luottotappio luetaan osaksi sijoitustoiminnan markkinariskiä. Luotonantoon liittyvää riskiä sopimusosapuolen takaisinmaksuvelvoitteen täyttämättä jättämisestä käsitellään luottorisikinä.

Vastapuoliriskiä syntyy keskusyhteisön yhtiöiden tekemistä johdannaissopimuksista, joissa vastapuolena on OP Ryhmän ulkopuolinen taho. Johdannaissopimuksia tehdään sekä suojaus- että kaupankäyntitarkoituksessa. Vastapuoliriskiä syntyy erityisesti kaupankäyntitarkoituksessa tehdyistä johdannaisista, jotka on tehty vastapuolten kanssa ilman vakuuksia. Osuuspankit tekevät vain suojaavia johdannaisia, joissa vastapuolena on OP Yrityspankki.

Jälleenvakuuttajien vastapuoliriskiä aiheutuu vakuutustoimintaan sisältyvän vakuutusriskin rajoittamisesta jälleenvakuutus sopimuksilla. Riskienhallinta seuraa, että jälleenvakuutusohjelma ja

jälleenvakuuttajien valinta on toteutettu jälleenvakuutusperiaatteiden mukaisesti, ja raportoi havainnoistaan riskianalyyseissä.

OP Ryhmän johdannaisportfolio koostuu pääasiassa korkojohdannaisista, joissa johdannaisopimuksen vastapuolen luottokelpoisuuden ja korkotason välillä ei ole samansuuntaista korrelaatiota (nk. wrong way risk).

Vastapuoliriskien mittaaminen

Luotoissa sopimusten markkina-arvot pienenevät ajan kuluessa lyhennysten kautta. Tästä seuraa, että maksukyvyttömyyden aiheuttama suurin tappio on luoton jäljellä oleva pääoma ja kertynyt korko. Johdannaisten tilanne poikkeaa tästä siinä, että markkina-arvot voivat kasvaa juoksuaikana merkittävästi. Odotetun markkina-arvomuutoksen ennustaminen on keskeinen tekijä vastapuoliriskin mittaamisessa.

Johdannaisopimusten vastapuoliriskiä mitataan laskemalla vastapuolen sopimuksille luottovasta-arvot, jonka kautta sopimuksista tulee yhteismitallisia luottojen kanssa. Luottovasta-arvo lasketaan yleensä ottamalla positiivinen osa asiakkaan sopimusten yhteenlasketuista markkina-arvoista ja lisäämällä lukuun markkina-arvopuskuri. Vastapuoliriski huomioidaan myös taloudellisessa pääomavaateessa osana luottoriskin mallia.

Vastapuoliriskiä mitataan käyvän arvon menetelmällä, jossa vastuuarvo muodostuu sopimuksen markkina-arvosta sekä arvioidusta potentiaalisesta tulevaisuuden luottoriskistä. Johdannaisvastapuolten tulosvaikutteinen markkinaehtoisesta luottoriskin arvostuksen oikaisu (CVA, Credit Valuation Adjustment) määritetään vastapuolitasolla. CVA kuvaa vastapuolen luottoriskin suojaamisen markkinahintaa ja on korjaus, joka arvostukseen on tehtävä asiakkaan vastapuoliriskin huomioimiseksi. CVA sisältyy taloudellisen pääomavaateen laskentaan.

Jälleenvakuuttajien vastapuoliriskin suuruutta arvioidaan taloudellisella pääomavaateella ja vakavaraisuuspääomavaateella (SCR, Solvency Capital Requirement). Arvioita täydennetään stressitesteillä.

Vastapuoliriskien hallinta

Johdannaisten vastapuoliriskiä rajoitetaan vastapuolikohtaisilla johdannaislimiiteillä. Vastapuolten vastuurajat vahvistetaan kerran vuodessa, jolloin tarkistetaan johdannaislimiitin määrä ja vakuustilanne. Tämä hajauttaa riskiä, jolloin yhden asiakkaan maksukyvyttömyyden vaikutus OP Ryhmän taloudelliseen asemaan vähenee.

OP Ryhmä hallitsee johdannaisopimuksista muodostuvaa vastapuoliriskiä konkurssinettoutuksen mahdollistavilla johdannaisyleissopimuksilla, vakuuksilla sekä optionaalilla eräännyttämishdoilla (break clause). Johdannaisopimuksista muodostuva vastapuoliriski nettoutetaan sekä vakavaraisuuslaskennassa että luottoriskilimiittien seurannassa.

Vastapuoliriskin merkitys on kasvanut 2000-luvun kansainvälisen finanssikriisin seurauksena. Pankkivastapuolten kanssa johdannaisten tehdään vakuudellisina. Lisäksi suuri osa finanssitoimijoiden välisestä johdannaiskaupasta on siirtynyt keskusvastapuoliselvitettäväksi. Vakuuksien käytöllä ja keskusvastapuoliselvityksellä on merkittävä vastapuoliriskiä alentava vaikutus.

Jälleenvakuuttajien vastapuoliriskejä hallitaan hajauttamalla riski usean hyvän luottoluokituksen omaavan vastapuolen kesken. Luottoluokituksia ja vastuumääriä koskevat rajoitukset kuvataan vakuutusyhtiöiden hallitusten hyväksymissä jälleenvakuutusperiaatteissa.

Riskienhallinta raportoi johdolle säännöllisesti vastapuoliriskeistä riskianalyyseissä.

4.9 Operatiiviset riskit

Operatiivinen riski liittyy kaikkeen OP Ryhmän liiketoimintaan, sekä sisäiseen toimintaan että asiakasrajapinnassa tapahtuvaan liiketoimintaan. Operatiivinen riski on luonteeltaan laadullista riskiä, jota pyritään estämään huolellisen ja laadukkaan toiminnan avulla. Jokaisen ryhmän liiketoiminnan ja yhtiön vastuulla on järjestää oma toimintansa siten, että operatiivisen riskin negatiiviset seuraukset minimoidaan.

Merkittävimmät tunnistetut operatiiviset riskit liittyvät tietojärjestelmiin, liiketoiminnan prosesseihin, dokumentaation oikeellisuuteen sekä toiminnan resursointiin. Kolmansien osapuolten johtaminen ja ulkoistusten hallintaan liittyvä riskienhallinta on yksi kasvava operatiivinen riskin alue.

Operatiivinen riski voi ilmetä taloudellisina tappioina tai muina haitallisina seuraamuksina, kuten maineen tai luottamuksen heikkenemisenä tai menetyksenä. Operatiivisen riskin toteutuminen voi aiheuttaa edellä mainittujen seurausten lisäksi myös oikeudellisia seurauksia, kuten sanktioita.

Operatiivista riskiä mitataan ja arvioidaan usealla eri tavalla ja tasolla, jotta varmistutaan operatiivisen riskin

kattavasta tunnistamisesta ja hallinnasta. Riskejä mitataan ja arvioidaan seuraavilla tavoilla:

- OP ryhmässä liiketoiminnot kirjaavat operatiivisia riskitapahtumia toteutuneista ja nk. läheltä piti -tilanteista. Tavoitteena on varmistaa, että tapahtumat pystytään tilastoimaan ryhmätasolla ja raportoimaan johdolle ja viranomaisille.
- Kaikki OP Ryhmän uudet tuotteet, palvelut ja toimintamallit riskiarvioidaan. Liiketoiminnot arvioivat riskit keskusyhteisön riskienhallinnan hyväksymien menettelytapojen mukaisesti. OP Ryhmässä tarjotaan asiakkaille vain ryhmätasolla hyväksytyjä tuotteita ja käytetään vain ryhmätasolla hyväksytyjä liiketoimintamalleja.
- Vähintään vuosittain liiketoiminnot ja yhtiöt kartoittavat operatiiviset riskit, joita kohdistuu tai saattaa kohdistua OP Ryhmän toimintaympäristöön ja sen liiketoimintaan ja vastuisiin.
- Operatiivisten riskien arviointia täydentää riskienhallinnan vuosittain tekemä operatiivisen riskin stressitestaus. Stressitestien tuloksia analysoidaan ja hyödynnetään muun muassa taloudellisen pääomavaateen riittävyyden arvioinnissa.

Operatiivisten riskien hallinta

Operatiivisten riskien hallinnalla varmistetaan, että operatiivinen toiminta on järjestetty asianmukaisesti eikä riskeistä aiheudu ennalta arvaamattomia taloudellisia menetyksiä tai muita haitallisia seuraamuksia, kuten maineen menetystä. Operatiivisten riskien laadullisen luonteen vuoksi niiltä ei voi koskaan suojautua täysin eikä niiden haitallisia vaikutuksia pystytä kaikissa tapauksissa estämään. Operatiivisten riskien hallinnalla ei myöskään aina pyritä riskin poistamiseen kokonaisuudessaan, vaan riskin hallitsemiseen siten, että riskitaso on hyväksyttävissä.

Operatiivisten riskien hallintaa ohjataan ryhmätasoisilla ohjeilla. Operatiivisille riskeille on asettu myös ryhmätasoisia rajoitteita, vuonna 2019 muun muassa laajavaikutteisille tietojärjestelmähäiriöiden lukumäärälle (MIM, Major Incident Management), toteutuneiden operatiivisten riskien euromäärälle ja tietojärjestelmien käytettävyydelle.

Keskeinen työkalu operatiivisten riskien hallinnassa on huolellinen toiminta. OP Ryhmässä korostetaan selkeitä

vastuita ja henkilökohtaisen vastuun roolia operatiivisten riskien pienentämisessä.

Määrämuotoisten menettelytapojen ja yksittäisten riskien hallintakeinojen ohella toteutuneen operatiivisen riskin mahdollinen vaikutus voidaan keskusyhteisön harkinnalla siirtää ryhmän ulkopuolelle vakuuttamalla.

Operatiivisten riskien hallinnasta vastaavat ensisijaisesti liiketoiminnot ja yhtiöt itse sekä kunkin prosessin omistaja. Lisäksi ne vastaavat siitä, että operatiiviset riskit tunnistetaan, arvioidaan ja niille määritellään toimivat ja riittävät hallintakeinot esimerkiksi soveltuvien kontrolien, valvonnan ja tarvittaessa toteuttamalla riskin pienentämiseksi riittävät kehitystoimenpiteet.

Liiketoiminnan prosessien automatisoituessa kiinnitetään uusien tuotteiden ja liiketoimintamallien riskejä arvioitaessa huomiota hyvän pankki- ja vakuutustavan edellyttämien toimintatapojen noudattamiseen ja automatisoitujen kontrollien riittävyyteen.

Jatkuvuussuunnittelu on myös olennainen operatiivisen riskin hallintakeino. Kriittisten ja tärkeiden prosessien jatkuvuutta uhkaaviin riskeihin varaudutaan huolellisella jatkuvuussuunnittelulla.

Operatiivisista riskeistä raportoidaan sekä keskusyhteisön että yritysten johdolle säännöllisesti.

Turvallisuus- ja tietoturvariskien hallinta

Turvallisuustyö tähtää koko organisaation turvallisuuskulttuurin kasvattamiseen, tarvittavan turvallisuustason kehittämiseen ja ylläpitämiseen painottuen ennaltaehkäiseviin toimenpiteisiin sekä tehokkaaseen uhka- ja häiriötilanteiden hallintaan. Uhkatilanteissa henkilöturvallisuuden varmistaminen on aina ensisijainen tavoite ja omaisuuden sekä tiedon turvaaminen toissijainen.

OP Ryhmän turvallisuuden ohjausta, valvontaa ja kehittämistä hallitaan johtokunnan vahvistamalla Yritysturvallisuuspolitiikalla.

Kyberturvallisuutta johdetaan, valvotaan ja raportoidaan keskitetyllä kyberturvallisuuden viitekehyksellä. Tietoa käsiteltäessä varmistetaan aina tieto- ja kyberturvallisuus. Tietoturvallisuuden keinoin varmistetaan tiedon käytettävyyden, eheys, luottamuksellisuus ja saatavuus teknisten ja hallinnollisten toimenpiteiden avulla. Tiedot suojataan asiattomalta pääsylvä ja laittomasti tai vahingossa tapahtuvalta tietojenkäsittelyltä. Tiedon omistaja luokittelee tiedon sen luottamuksellisuuden perusteella ja ryhtyy tarvittaviin suojaustoimenpiteisiin. Tiedon

käyttöoikeudet ja -valtuudet myönnetään perustuen työtehtäviin. Tähän sisältyy myös mahdollisten vaarallisten työyhdistelmien määrittelyminen ja niiden välttäminen.

Uhkien ja ulkoisten vaatimusten tunnistaminen tehdään järjestelmällisesti ja tarvittavat turvallisuustoimet suunnitellaan riskilähtöisesti. Turvallisuutta ylläpitäviä ja kehittäviä turvallisuustoimia valvotaan systemaattisesti.

4.10 Malliriski

Mallilla tarkoitetaan menetelmää, jolla lähtötiedot muunnetaan matematiikan, tilastotieteen tai asiantuntija-arvioiden pohjalta liiketoimintapäätöksiä ohjaavaksi tai taloudellista tai riskiasemaa koskevaksi kvantitatiiviseksi tiedoksi.

Malliriskin lähteet voidaan jakaa kolmeen kategoriaan: mallien kehitysvaiheen puutteisiin, mallien täytäntöönpanon puutteisiin sekä mallien käytön puutteisiin. Näihin kaikkiin liittyy yhteisiä riskilähteitä kuten puutteet datassa, matemaattisten menetelmien ja mallien välisten riippuvuuksien heikko tuntemus sekä puutteet liiketoiminnan, riskimittauksen ja sääntelyn tuntemisessa. Lisäksi puutteelliset tai epäselvät mallien hallinnan vastuut sekä puutteellinen dokumentointi kaikissa mallin elinkaaren vaiheissa johtavat kasvaneeseen riskiin ymmärtää mallien toiminta väärin.

Malleja käytetään riskien mittaamisessa, vakavaraisuuden viranomaisvaateen laskennassa, pääomatarpeen sisäisessä määrittelyssä, likviditeetin riittävyyden arvioinnissa, tase- ja tuloserien arvostamisessa sekä hinnoittelussa ja päätöksenteossa liiketoiminnassa. Mallit ryhmitellään käyttötarkoituksen mukaan malliriskin hallinnan toteuttamiseksi.

Kaikki OP Ryhmässä käytettävät mallit ovat ryhmäkohtaisia. Niiden keskeiset parametrit ja oletukset ovat yhtenevät ryhmässä ja sen yritysissä. Riskienhallinnan riippumaton validointiyksikkö pitää yllä rekisteriä kaikista hyväksytyistä ja käyttöönotetuista malleista.

Ryhmittelyn lisäksi mallit luokitellaan laadullisesti niiden merkittävyyden mukaan, mikä mahdollistaa riskiperusteisen mallien hallinnan. OP Ryhmän käyttämien mallien tiedot ja arvio mallin merkittävyydestä rekisteröidään malli-inventaariin.

Mallin sisältämän epävarmuuden kvantifiointi koostuu datan puutteiden tunnistamisesta, mallin estimointivirheen arviosta ja mallin puutteiden määrittelystä. Näistä lähteistä nouseva mallin

epävarmuus pyritään kvantifioimaan käyttäen soveltuvia menetelmiä.

Malliriskin hallinta

Malleihin liittyviä riskejä hallitaan ja rajoitetaan malliriskien hallintakehikoon sisältyvillä menettelyillä. OP Ryhmän malliriskien hallintakehikko määrittelee mallien omistamiseen ja päätöksentekoon liittyvät vastuut sekä mallien kehittämisessä, käyttöönotossa, validoinnissa ja muussa laadunvarmistuksessa noudatettavat toimintatavat. Hallintamalli varmistaa laadukkaat ja asianmukaiset mallit, selkeät roolit ja vastuut sekä luotettavan hallinnon mukaiset käyttöönottopäätökset ja valvonnan.

Malliriskiä hallitaan selkeillä roolituksilla ja vastuiden määrittelyllä sekä varmistamalla riittävä kvantitatiivisten menetelmien osaaminen ja resursointi. Mallien kehittäminen eriytetään niiden validoinnista ja toisaalta mallien hyväksyminen niiden käyttöönottopäätöksistä. Kullekin mallille määritellään omistaja. Mallin omistaja vastaa mallin kehittämisestä, sen monitoroinnin järjestämisestä, validointien edellyttämän datan ja tämän laadun varmistamisesta sekä validointien perusteella tehtyjen kehittämistoimenpiteiden toteutuksesta.

Mallien kehittäminen perustuu ensisijaisesti omaan, laadukkaaksi todettuun historia-aineistoon tai riskiposition riskin mittaamiseen tai omaisuus- tai velkaerän arvostamiseen soveltuvaan markkinainformaatioon. Mallin tulee soveltaa mallinnettavan asian tarkasteluun ja täyttää sääntelyn vaateet. Yleisesti käytettyjä ja hyväksi todettuja mallinutusmenetelmiä ja malleja käytetään aina kun tällaisia on saatavilla. Mallien kehittämisessä pyritään tunnistamaan mallin puutteet sekä tilanteet, joissa malli toimii heikosti. Sääntely ja riskienhallinnalliset näkökulmat on otettava huomioon mallin kehittämisessä.

Riskienhallintatoimikunta hyväksyy sekä uudet mallit että tuotannossa olevien mallien muutokset. Hyväksynnässä varmistetaan mallin laadukkuus ja toimivuus sekä vaikutusanalyysien riittävyys suhteessa mallin käyttötarkoitukseen.

Riskienhallinnan periaatteiden mukaisiin käyttötarkoitusrhyhmiin kuuluvien mallien käyttöönotto edellyttää voimassa olevaa riskienhallintatoimikunnan hyväksyntää, kattavaa vaikutusanalyysia sekä soveltuvin osin valvojan lupaa tai notifiointia. Liiketoiminnan hinnoittelu- ja päätöksentekomallien käyttöönotosta päättää soveltuva liiketoiminnan päätöksentekolin. Markkinahintaan arvostettavien erien arvostusmallien osalta päätöksen käyttöönotosta voi tehdä mallin omistaja, ellei riskienhallintatoimikunta mallin

hyväksynnän yhteydessä linjaa toisin. Muiden mallien käyttöönotosta päättää tasehallintatoimikunta.

Mallin omistajalla (ja mallin mahdollisilla muilla käyttäjillä) on vastuu siitä, että kunkin mallin järjestelmätoteutus testataan ja todennetaan kattavasti ennen käyttöönottoa ja että mallia käytetään vain käyttötarkoitukseen, mihin se on kehitetty ja hyväksytty. Mallin käytön laajennus uuteen sovelluskohteeseen edellyttää aina uuden hyväksynnän ja päätöksen käyttöönotosta.

Mallien käytön arvioinnissa käytetään määrämuotoista ja säännöllistä monitorointia. Monitoroinnin laajuuden, yksityiskohtaisuuden ja frekvenssin on oltava oikeassa suhteessa mallin merkittävyyteen. Monitoroinnin toteutuksessa otetaan huomioon sääntelystä tulevat vaatimukset.

Mallien toimivuus arvioidaan säännöllisellä määrällisellä ja laadullisella tarkastelulla eli validoinnilla. Toimivuuden arvioinnissa otetaan huomioon mallin käyttötarkoitus ja sen merkittävyys. Riippumattomasta validoinnista vastaa riskienhallinnan validointiyksikkö. Muiden kuin riskienhallinnan periaatteiden mukaisiin käyttötarkoitusrhyimiin kuuluvien mallien toimivuus voidaan varmistaa muilla menettelyillä, kun sääntelyn vaatimukset täyttyvät.

Mallin elinkaaren jokaisessa vaiheessa kiinnitetään huomiota myös riittävään dokumentointiin ja dokumentoinnille asetettujen sääntelyvaateiden toteutumiseen.

Riskienhallinta valvoo malliriskejä ja raportoi niistä johdolle. Se myös valvoo käytössä olevien mallien hyväksymisehtojen, validoinneista vahvistettujen toimenpiteiden ja toimivuuden seurannan toteutumista sekä validointien ajantasaisuutta. Valvonnan tulokset ml. mahdolliset poikkeamat raportoidaan säännöllisesti johdolle.

Ryhmän sisäinen tarkastus tarkastaa mallirisikin hallintaa, mallien kehittämisen, monitoroinnin ja validoinnin prosesseja, yksittäisiä malleja mukaan lukien niiden kehittämis- ja validointihankkeet sekä mallien oikeaa ja kattavaa käyttöä riskiperusteisen arviointinsa perusteella.

4.11 Compliance-riskit

Compliance-riski on osa operatiivista riskiä. Compliance-toiminnan tavoitteena on varmistaa, että OP Ryhmän kaikissa yrityksissä noudatetaan lakeja, viranomaisten ohjeita ja määräyksiä, markkinoiden itsesääntelyä sekä OP Ryhmän ja yritysten omia sisäisiä toimintaperiaatteita ja ohjeita. Compliance-toiminnalla varmistetaan myös,

että asiakassuhteissa noudatetaan asianmukaisia ja eettisesti hyväksyttäviä periaatteita ja toimintatapoja.

Compliance-riskin toteutuminen voi taloudellisen menetyksen lisäksi aiheuttaa myös muita haitallisia seuraamuksia kuten sanktioita. Tällaisia sanktioita ovat esimerkiksi yhteisösakko, erilliset velvoitteiden rikkomisesta seuraavat rikemaksut sekä viranomaisen antamat varoitukset ja huomautukset. Compliance-riskin seurauksena voi olla myös maineen tai luottamuksen heikkeneminen tai menettäminen.

Vastuu sääntelyn noudattamisesta ja noudattamisen valvonnasta OP Ryhmän yhtiöissä on ylimmällä ja toimivalla johdolla sekä kaikilla esimiehillä. Lisäksi jokainen OP Ryhmän yritysten palveluksessa oleva henkilö vastaa omalta osaltaan sääntelyn noudattamisesta.

Compliance-toiminnan ohjeistuksesta, neuvonnasta ja tuesta OP Ryhmässä vastaa liiketoiminnasta riippumaton Compliance-organisaatio. Se avustaa ylintä ja toimivaa johtoa sekä liiketoimintaa säännösten noudattamukseen liittyvän riskin hallinnassa, valvoo säännösten noudattamista sekä kehittää omalta osaltaan sisäistä valvontaa. Keskusyhteisökonsernin yhtiöt ovat keskittäneet compliance-toiminnot keskitettyyn compliance-organisaatioon, minkä lisäksi keskusyhteisökonsernin merkittävimmillä yhtiöillä on omat compliance-officerit. Kukin osuuspankki on nimennyt säännösten noudattamisen varmistamisesta vastaavan henkilön.

Compliance-riskien hallinta

Compliance-riskin hallinta on osa sisäistä valvontaa ja luotettavaa hallintoa ja sellaisena kiinteä osa liiketoiminnan johtamista sekä yrityskulttuuria. Compliance-riskiä hallitaan seuraamalla lainsäädännön kehitystä, ohjeistamalla, kouluttamalla ja konsultoimalla organisaatiota sääntelyn mukaisten toimintatapojen noudattamisessa sekä valvomalla organisaation menettelytapojen säännöstenmukaisuutta.

Compliance-riskejä tunnistetaan, arvioidaan ja raportoidaan säännöllisesti operatiivisten riskien hallinnan toimintamallin mukaisesti osana operatiivisten riskien riskikartoituksia. Compliance-toiminnassa tehdyistä havainnoista on raportoitu säännöllisesti liiketoimintasegmenteille, keskusyhteisön johtokunnalle sekä hallintoneuvoston riskienhallinta- ja tarkastusvaliokunnille.

4.12 Keskittymäriskit

OP Ryhmässä keskittymäriskejä muodostuu ensisijassa:

- Liiketoiminnan keskittymisestä alueellisesti Suomeen, mistä osoituksena nykyinen markkina-asema, tai muuhun yksittäiseen valtioon.
- Varainhankinnan vastapuolista tai ajoittumisesta (talletusvarainhankinta sekä lyhyt ja pitkä tukkuvarainhankinta).
- Asiakaskeskittymistä. Asiakaskohtaiset keskittymät syntyvät suurista vastuumääristä erilaisissa liiketoiminnoissa. Asiakas-, toimiala- ja sektorikeskittymiä syntyy luotonannosta, johdannaisliiketoiminnasta sekä sijoitustoiminnasta.
- Vakuutusyhtiöiden sijoitusten keskittymistä heikon likviditeetin kohteisiin, joiden tuotto-odotus on epälikvidiuden johdosta parempi.

Keskittymäriskien hallinta

Liiketoiminnan keskittymäriskien hallinta nivoutuu kiinteästi muuhun riskienhallintaan. Strategian riskien hallinnassa otetaan kantaa liiketoiminnan keskittyneisyyteen. Liiketoiminnan Suomi-keskeisyyteen varataan pääomia ryhmän taloudellisen pääomavaateen mallissa. Yrityssektorin suurimman toimialan vastuulle, suurimmille asiakasriskeille ja suurimpien asiakasriskien yhteismäärälle asetetaan limiitit. Kiinteistötoiminnan yhteenlaskettua osuutta yritys- ja asuntoyhteisövästuista rajoitetaan. Ryhmätasoiset luottoriskin asiakas- ja toimialakeskittymät sekä toimialojen riskillisyyden erot otetaan huomioon suurten vastuiden (EAD x LGD > 1,5 milj. euroa) taloudellisen pääomavaateen laskennassa. Vakuutusyhtiöiden sijoitustoiminnan riskillisille ja epälikvideille sijoituskohteille asetetaan enimmäisallokaatiot.

Varainhankinnan jatkuvan saatavuuden varmistamiseksi hyödynnetään eri rahoitusinstrumentteja ja hajautetaan varainhankinnan erääntymisrakennetta. Varainhankinnan lähteet hajautetaan myös maantieteellisesti sekä markkina- ja sijoittajakohtaisesti.

Maariski

OP Ryhmässä maariskiä syntyy pääosin pankkiliiketoiminnan maksuvalmiuden hoidosta (likviditeettireservi) ja vakuutusyhtiöiden sijoitustoiminnasta. Likviditeettireservin varoja sijoitetaan pääasiassa keskuspankkirahoituksen vakuudeksi kelpaaviin saamistodistuksiin, esimerkiksi valtionlainoihin tai kiinteistövakuudellisiin joukkovelkakirjalainoihin. Vakuutusyhtiöiden sijoituksissa merkittävä paino on valtioiden sekä korkean luottoluokituksen yritysten tai luottolaitosten joukkovelkakirjalainoilla.

Pankkiliiketoiminnassa maariskejä aiheutuu lisäksi liiketoiminnoista, joiden taustalla on asiakkaan tarve turvata ulkomainen saatavansa.

Maariskejä hallitaan määrittämällä eri maille muun muassa ulkoiseen luottokelpoisuusluokitukseen perustuvat maalimiitit, joiden avulla seurataan, ohjataan ja ennaltaehkäistään ryhmän maariskikeskittymiä. Limiittejä asetettaessa huomioidaan keskittymät suhteessa ryhmän pysyviin omiin varoihin.

4.13 Maineriski

OP Ryhmän kaikkeen toimintaan liittyy maineriskejä. Näitä ja mahdollisia kriisiahioita kartoitetaan ja identifioidaan systemaattisesti. Maineriskejä voi syntyä myös OP:sta riippumattomista syistä, esimerkiksi yleisesti toimialaan liittyvästä negatiivisista mielleyhtymistä tai toiminnasta.

OP Ryhmää ja sen yrityksiä käsittelevää julkisuutta ja julkisuuden määrän, sävyn ja näkyvyyden kehitystä seurataan säännöllisesti. OP Ryhmän ja pääkilpailijoiden maineen kehittymistä mitataan puolivuositaisella valtakunnallisella tutkimuksella, jonka tulokset analysoidaan suhteessa julkisuudessa esiintyneisiin ja mahdollisesti maineriskiä kasvattaviin tai ehkäiseviin teemoihin.

Maineriskeistä informoidaan johtoa säännöllisesti ja merkittävästä maineriskin toteutumisen uhasta raportoidaan välittömästi.

Maineriskien hallinta

Maineriskiä hallitaan ennakoivasti ja pitkäjänteisesti noudattamalla sääntelyä, finanssitoimialan hyviä käytäntöjä ja OP Ryhmän Hyvän liiketavan periaatteita sekä korostamalla toiminnan ja siitä viestimisen avoimuutta. Lisäksi liiketoiminnalla on tärkeä rooli maineriskien tunnistamisessa ja ehkäisyssä. OP Ryhmässä noudatetaan kansainvälisiä taloudellisen ja sosiaalisen vastuun sekä ympäristövastuun periaatteita sekä kansainvälisiä sitoumuksia.

Maineriskejä minimoidaan ennakoivasti rakentamalla vahvaa yrityskuvaa aktiivisella ja läpinäkyvällä viestinnällä. Ryhmässä seurataan aktiivisesti ryhmän ja toimialan julkisuutta mediassa ja sosiaalisessa mediassa sekä ajankohtaisia puheenaiheita. Alan sekä ryhmän julkisuuskuvaa analysoidaan säännöllisesti myös osana likviditeetin hallinnan varautumissuunnitelmaa. Maineriskien realisoitumisen ja kriisitilanteiden varalta ryhmässä on rakennettu viestinnän toimintamalleja ja suunnitelmia ko. tilanteiden mahdollisimman hyvän hoidon varalta.

Johtoa ja asiantuntijoita mediakoulutetaan sekä perinteisen että sosiaalisen median osalta säännöllisesti. Mediakoulutuksessa kannustetaan aktiiviseen viestintään ja ohjataan toimimaan ryhmän arvojen mukaisesti eri kanavissa lakeja ja hyviä tapoja noudattaen. OP Ryhmän julkisuuskuvaan kohdistuvat ylilyönnit ja väärinkäsitykset pyritään tunnistamaan ja niihin puututaan.

Suunnitelmallisen viestinnän lisäksi ryhmän maineriskejä pyritään minimoimaan ryhmän vastuullisuusohjelman toteuttamisen kautta. Ryhmässä on käytössä Hyvän liiketavan periaatteet (Code of Business Ethics). Ryhmässä noudatetaan myös kansainvälisiä taloudellisen, sosiaalisen ja ympäristövastuun periaatteita sekä kansainvälisiä sitoumuksia.

4.14 Tulevan liiketoiminnan ja strategian riskit

Toimintaympäristön yleiset muutokset (megatrendit, juurisytyt) kuten ilmastonmuutos, demografinen kehitys sekä yhteiskuntarauha vaikuttavat asiakkaiden tarpeisiin ja preferensseihin. Toimintaympäristön muutokset yhdessä tieteellisen ja teknologisten innovaatioiden kanssa vaikuttavat pidemmällä aikavälillä finanssisektorin kysyntä- ja tarjontatilanteeseen.

Liiketoiminnan kannalta on olennaista, millä ehdoilla ja millä volyyymeilla vuoden aikana solmitaan joko nykyisenkaltaisia tai kokonaan uudenlaisia sopimuksia. Asiakastoiminnan uusmyynnin ja uusien markkinatransaktioiden volyymit ja marginaalit vaikuttavat siten tulokseen merkittävästi. Nämä muodostavat tulevan liiketoiminnan riskit.

OP Ryhmä hallitsee tulevan liiketoiminnan riskejä strategisin valinoin ja niiden tehokaalla toimeenpanolla.

OP Ryhmässä toteutetaan yhteistä ryhmätason strategiaa, josta keskusyhteisön liiketoiminnot ja osuuspankit johtavat omat strategian toteutussuunnitelmat. Strategiassa määritellään OP Ryhmän arvot, perustehtävä, visio ja strategiset painopisteet sekä toimenpiteet strategisten valintojen saavuttamiseksi. Strategiset linjaukset käsitellään laajasti ryhmän sisällä ennen niiden vahvistamista ja toimeenpanoa.

OP Ryhmä on siirtymässä strategiaprosessiin, jossa strategiaa muodostetaan, uudistetaan ja toteutetaan jatkuvasti. Strategisia oletuksia, painopisteitä ja toimenpiteitä täsmennetään jatkuvasti toimintaympäristön muuttuessa.

Strateginen suunnittelu yhdessä riskienhallinnan kanssa arvioi toimintaympäristöä ja tuottaa monipuolisia skenaarioita strategisten valintojen tekemisen tueksi.

Strategisen joustavuuden arvioimiseksi ne nostavat esille myös seikkoja, jotka voivat asettaa OP Ryhmän ja sen yhtiöt suhteessa kilpailijoihin epäedulliseen asemaan strategian toteutuksessa.

Toimintaympäristön muutoksista ja strategian riskeistä raportoidaan säännöllisesti ja niihin liittyviä toimenpiteitä käsitellään ja seurataan keskusyhteisön ylimmässä johdossa. Muutostekijöiden merkittävyyden ja todennäköisyyden arviointiin osallistuu hallinnon, ylimmän johdon ja liiketoimintojen edustajia. Arvioinnin perusteella hallintoneuvosto vahvistaa merkittävät strategiset riskit ja niiden hallintakeinot.

5 Julistus riskienhallintajärjestelyiden riittävydestä

Vakavaraisuusasetuksen 435 artiklan kohdan 1 mukaan OP Ryhmän on julkistettava muun muassa ylimmän hallintoelimen hyväksymä julistus riskienhallintajärjestelyiden riittävydestä.

OP Osuuskunnan hallituksen julistus 3.2.2020:

OP Osuuskunnan hallitus arvioi säännöllisesti OP Ryhmän riskejä ja riskiasemaa saamansa riskiraportoinnin sekä riskienhallinnan ja liiketoimintojen vuosittain suorittaman kattavan riskientunnistamisprosessin tietojen perusteella. Saamiensa tietojen perusteella hallitus toteaa, että OP Ryhmän käytössä olevat riskienhallintajärjestelmät ovat OP Ryhmän riskiprofiiliin ja strategiaan nähden riittävät.

Liite 3. Tilinpäätöksen laatimisperiaatteiden ja esittämisen muutokset

Laatimisperiaatteiden muutos

OP Ryhmä otti tilikaudella käyttöön jaksotukseen perustuvan tuloutustavan korkokatto- ja korkoputkiluottojen johdannaisehtojen asiakasmarginaaliin. Laatimisperiaatteiden mukaisesti OP Ryhmä oli aiemmin tulouttanut korkokatto- ja korkoputkiluottojen johdannaisehtojen asiakasmarginaalin käyvän arvon yhtenä ajankohtana. Muutoksen jälkeen asiakasmarginaali kertyy korkokatteeseen sitä mukaa, kun asiakas maksaa OP Ryhmälle johdannaisehdon lisämarginaalia.

Muutoksen vaikutus oikaistiin takautuvasti OP Ryhmän oman pääoman kertyneisiin voittovaroihin. Lisäksi vuoden 2018 tuloslaskelma ja tase oikaistiin vastaamaan uutta tuloutuskäytäntöä. Alla olevissa taulukoissa on esitetty OP Ryhmän oikaistut vuoden 2018 tuloslaskelman ja taseen erät sekä muutoksen vaikutus.

Tase, milj. €	31.12.2018	Muutos
Johdannaissopimukset	3 581	-62
Saamiset asiakkailta	87 026	-54
Versaamiset	232	23
Oma pääoma	11 742	-93
Taseen loppusumma	140 294	-93

Tuloslaskelma, milj. €	1-12/2018	Muutos
Korkokate	1 186	20
Sijoitustoiminnan nettotuotot	185	-78
Tulos ennen veroja	959	-58
Tuloverot	-212	12
Kauden tulos	747	-47

Laatimisperiaatteen muutos laski OP Ryhmän CET1-vakavaraisuutta 0,2 prosenttiyksikköä 31.12.2019. Vuoden 2018 vakavaraisuuslaskentaa ei oikaistu takautuvasti. Muutoksella ei ollut vaikutusta segmenttiraportointiin.

Esittämistavan muutokset

Aiemmin korkokatteessa esitetyt kaupankäyntitarkoituksessa pidettävien saamistodistusten ja johdannaisten korkotuotot ja -kulut on esitetty 1.1.2019 lähtien sijoitustoiminnan nettotuotoissa. Muutos on tehty takautuvasti. Vertailukauden 1-12/2018 korkokatteesta siirrettiin nettokorkoja yhteensä 9 miljoonaa euroa sijoitustoiminnan nettotuottoihin. Muutoksen yhteydessä täsmennettiin myös korkokatteeseen sisällä olevien erien esittämistä.

Aiemmin muissa varoissa ja veloissa esitetyt kaupankäyntitarkoituksessa pidettävien saamistodistusten ja johdannaisten siirtyvät korot on esitetty 1.1.2019 lähtien taseen johdannaissopimukset-erissä. Samalla tarkennettiin näiden sopimusten korkojen nettoutusmenettelyä. Muutos on tehty takautuvasti. Muutoksen seurauksena

vertailukauden 31.12.2018 taseen vastaavien muut varat pienentyivät 159 miljoonaa euroa, sijoitusomaisuus kasvoi 3 miljoonaa euroa ja johdannaissopimukset kasvoivat 161 miljoonaa euroa. Taseen vastattavien varaukset ja muut velat pienenevät 168 miljoonaa euroa, johdannaissopimukset kasvoivat 172 miljoonaa euroa ja yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat kasvoivat 2 miljoonaa euroa. Muutosten seurauksena taseen määrä kasvoi yhteensä 5 miljoonaa euroa 31.12.2018.

Korvausselvittelyn yhteydessä yhtiön haltuun otettu vahingoittunut omaisuus tai vahinkoihin liittyvät riidattomat regressisaamiset vähennetään vakuutusvelasta 1.1.2019 lähtien. Aiemmin erät, yhteensä 62 miljoonaa euroa, esitettiin taseen muissa varoissa.

IFRS 16 Vuokrasopimukset -standardin käyttöönotto 1.1.2019

OP Ryhmä otti käyttöön IFRS 16 Vuokrasopimukset -standardin 1.1.2019 lähtien. Uusi standardi muutti vuokralle ottajan kirjanpitoikäsitteitä ja vaikuttaa ryhmän operatiivisten vuokrasopimusten kirjanpitoikäsitteeseen. Sen seurauksena lähes kaikki vuokralle ottajan vuokrasopimukset merkitään taseeseen, sillä operatiivisia vuokrasopimuksia ja rahoitusleasingsopimuksia ei enää erotella. Vuokralle antajan kirjanpitoikäsitteily pysyy olennaisin osin IAS 17 -standardin mukaisena.

OP Ryhmä sovelsi siirtymässä rajoitetusti takautuvaa menetelmää, jolloin vertailutietoja ei oikaistu. Tämän valinnan johdosta seuraavat siirtymäsääntöjen käytännön apukeinot otettiin käyttöön arvioitaessa vuokralle otettuja sopimuksia:

- Soveltamisen aloittamisajankohtana ei arvioitu uudelleen, onko sopimus vuokrasopimus tai sisältyykö siihen vuokrasopimus.
- Aloittamisajankohtana vuokrasopimusvelka kirjattiin niistä vuokrasopimuksista, jotka olivat aiemmin IAS 17 -standardia soveltaen luokiteltu operatiivisiksi vuokrasopimuksiksi. Vuokrasopimusvelka kirjattiin siten, että se oli kirjaushetkellä jäljellä olevien vuokrien nykyarvo diskontattuna lisäluoton korolla. Käyttöoikeusomaisuuserä kirjattiin määrään, joka on yhtä suuri kuin vuokrasopimusvelka oikaistuna kyseiseen vuokrasopimukseen liittyvillä etukätein maksetuilla tai siirtyvillä vuokrilla, jotka olivat merkittynä taseeseen 31.12.2018. Alkuvaiheen välittömiä menoja ei huomioitu käyttöoikeusomaisuuserän arvostamisessa.
- Vuokra-ajan määrittämisessä käytetään jälkiviisautta, jos sopimukseen liittyy jatkamis- tai päättämisoptioita.

Vuokralle otetut käyttöoikeusomaisuuserät esitetään aineellisissa hyödykkeissä ja ne poistetaan pääsääntöisesti vuokra-aikana. Vastaava vuokrasopimusvelka esitetään muissa veloissa ja niiden korkokulut korkokatteessa. Vuokrasopimuksiin liittyvät palvelukorvaukset, jotka pääsääntöisesti erotetaan vuokranmäärästä, esitetään liiketoiminnan muissa kuluissa. Palvelukorvauksen erottaminen tehdään käyttöoikeusomaisuuseräluokkakohtaisesti.

OP Ryhmän vuokralle otetut sopimukset ovat pääosin toimitilojen, työsuhteautojen ja turvalaitteiden vuokrasopimuksia. OP Ryhmä kirjasi käyttöönottosa 1.1.2019 noin 62 miljoonan euron käyttöoikeusomaisuuserän ja vuokrasopimusvelan taseeseensa.

Käyttöoikeusomaisuuserä oli 53 miljoonaa euroa 31.12.2019 (Liite: 25 Vuokrasopimukset).

Siirtymälaskelma	Milj. euroa
Liitetiedossa esitetyt operatiivisiin sopimuksiin liittyvät vuokravelvoitteet 31.12.2018	42
Operatiiviset vuokrasopimusvelvoitteet diskontattuna lisälainan korolla 31.12.2018	35
Jatkamisoptioiden erilaisesta käsittelystä johtuvat oikaisut	27
Vuokrasopimusvelka 1.1.2019	62
Vuokrasopimusvelka diskontattiin 31.12.2018 noteeratuilla lisäluoton koroilla, joiden painotettu keskiarvo oli 0,36%	
Käyttöoikeusomaisuuserät 1.1.2019	Milj. euroa
Toimitilat	50
Autot	3
ICT laitteet	4
Koneet ja laitteet	5
Käyttöoikeusomaisuuserät yhteensä	62

Viitekorkouudistus

IASB julkaisi syyskuussa 2019 Viitekorkouudistus-asiakirjan, jolla muutettiin standardeja IFRS 9, IAS 39 ja IFRS 7. Muutokset hyväksyttiin Euroopan Unionissa 15.1.2020, ja muutoksia on sovellettava 1.1.2020 tai sen jälkeen alkavilla tilikausilla. Aikaisempi soveltaminen on sallittua. OP Ryhmä sovelsi IAS 39 -standardiin tehtyjä muutoksia jo tilikaudella 2019. Viitekorkouudistuksella on merkittävä vaikutus OP Ryhmän prosesseihin, ja ryhmä etenee muutoksissa viitekorkoja koskevan jatkuvuussuunnitelmansa mukaisesti. Viitekorkouudistuksen myötä ylijön viitekorko Eonia-korko lasketaan €STR-korosta lisäämällä korkoon 8,5 korkopisteen vakioero,

kunnes Eonia-korko lakkaa 31.12.2021. Myös Euribor-koron määräytymisperiaatteet muuttuivat vuoden 2019 aikana. Eonia- ja Euribor-korkojen määräytymismenetelmien muutokset eivät vaikuta sopimusehtojen jatkuvuuteen. €STR-koron käyttöönottoon liittyy OP Ryhmässä järjestelmämuutoksia, prosessimuutoksia, muutoksia riski- ja arvostusmalleihin sekä kirjanpitoon. Suojauslaskennan osalta muutos tuo OP Ryhmässä helpotuksen muun muassa siihen, että rahavirran ja käyvän arvon suojauslaskentaa voidaan edelleen jatkaa huolimatta siitä, että alun perin suojattavaksi määritetyn viitekoron määräytymismenetelmä muuttuu. Rahavirran suojauslaskennassa tulevaisuuden rahavirtojen voidaan edelleen katsoa olevan erittäin todennäköisiä siltä osin, kun ne riippuvat viitekoro-

Uudet segmentit 1.1.2019

OP Ryhmän keskusyhteisön hallintoneuvosto päätti 6.6.2018 OP Ryhmän keskusyhteisön johtokunnan uudesta työnjaosta, mikä muutti segmenttirakennetta vuoden 2019 alusta. Vertailuvuoden 2018 segmenttitiedot on oikaistu vastaamaan uutta segmenttijakoa. Liiketoimintasegmenttien kuvaukset on esitetty tilinpäätöksen kohdassa "Segmenttiraportointi".

Vallilan kiinteistön luokittelu myytävänä olevaksi pitkäaikaiseksi omaisuuseräksi

OP Ryhmä luokitteli Vallilan kiinteistön tilikaudella myytävänä olevaksi pitkäaikaiseksi omaisuuseräksi tehtyjen päätösten perusteella. OP Ryhmän omistama Vallilan kiinteistö käsittää Helsingin Vallilassa sijaitsevan korttelin, joka valmistui kokonaisuudessaan vuonna 2017. Myynnin toteuduttua 31.1.2020 OP Ryhmä jatkaa toimintaansa kiinteistössä pitkäaikaisella vuokrasopimuksella ja kiinteistö kirjataan käyttöoikeusomaisuuseränä taseeseen. Vallilan kiinteistö esitettiin kokonaisuudessaan Muu toiminta-segmentin taseessa 31.12.2019.

Myytävänä olevat pitkäaikaiset omaisuuserät eriteltynä:

Varat, milj. €	31.12.2019
Sijoitusomaisuus	90
Aineelliset hyödykkeet	207*
Muut varat	1
Verosaamiset	17
Varat yhteensä (A)	314
Velat, milj. €	31.12.2019
Varaukset ja muut velat	0
Verovelat	6
Velat yhteensä (B)	6
Nettotasearvo (A-B)	308

* Rakennusten arvosta on vähennetty neljännellä vuosineljänneksellä saatu arvonlisäveron palautus 10 miljoonaa euroa

Tuloslaskelmaa koskevat liitetiedot

Liite 4. Korkokate

Milj. €	2019	2018
Korkotuotot		
Saamiset luottolaitoksilta		
Korot	2	5
Negatiiviset korot	21	23
Yhteensä	24	28
Saamiset asiakkailta		
Lainat	1 225	1 177
Rahoitusleasingsaamiset	28	23
Arvoltaan alentuneet lainat ja muut sitoumukset	0	1
Negatiiviset korot	10	11
Yhteensä	1 263	1 212
Saamistodistukset		
Arvostettava käypään arvoon tulosvaikutteisesti	1	2
Käypään arvoon muiden laajan tuloksen erien kautta kirjattavat	81	90
Jaksotettu hankintameno	10	1
Yhteensä	92	92
Johdannaissopimukset		
Käyvän arvon suojaus	-133	-101
Rahavirran suojaus	52	49
Rahavirran suojauksen tehoton osuus	6	0
Muut		-19
Yhteensä	-75	-70
Muut	6	4
Yhteensä	1 310	1 265
Korkokulut		
Velat luottolaitoksille		
Korot	6	0
Negatiiviset korot	59	64
Yhteensä	65	64
Velat asiakkaille	69	60
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat	249	225
Velat, joilla on huonompi etuoikeus		
Pääomalainat	1	2
Muut	46	45
Yhteensä	47	47
Johdannaissopimukset		
Käyvän arvon suojaus	-260	-223
Muut	-115	-92
Yhteensä	-375	-315
Muut	5	4
Yhteensä	60	85
Korkokate ilman suojauslaskennan arvostuseriä	1 250	1 180
Suojaavat johdannaiset	-1	-22
Suojauskohteiden arvonmuutokset	-7	28
Korkokate yhteensä	1 241	1 186

Efektiviisen koron menetelmää käyttäen lasketut korkotuotot olivat yhteensä 1 287 (1 240) miljoonaa euroa.

Liite 5. Vakuutuskate

Milj. €	2019	2018
Vahinkovakuutusmaksutuotot, netto		
Vakuutusmaksutulo	1 484	1 468
Jälleenvakuuttajien osuus	-2	0
Vakuutusmaksuvastuun muutos	-14	-10
Jälleenvakuuttajien osuus	0	-3
Yhteensä	1 468	1 454
Vahinkovakuutuskorvaukset, netto		
Maksetut korvaukset	-1 017	-951
Jälleenvakuuttajien osuus	21	30
Korvausvastuun muutos*	-79	-6
Jälleenvakuuttajien osuus	2	13
Yhteensä	-1 073	-915
Vahinkovakuutuksen muut erät	-4	-3
Henkivakuutuksen riskiliike	29	29
Vakuutuskate yhteensä	421	566

* Erään sisältyy vakuutusvelan laskuperustemuutosten seurauksesta 147 miljoonaa euroa (17).

Liite 6. Nettopalkkiotuotot

Tammi-joulukuu 2019, milj. €	Vähittäis- pankki	Yritys- pankki	Vakuutus	Muu toiminta	Konserni- eliminoinnit	OP Ryhmä
Palkkiotuotot						
Luotonanto	102	46	0	5	-1	152
Talletukset	1	2		0	0	3
Maksuliike	232	31		14	-14	264
Arvopapereiden välitys	4	21		0	-4	21
Arvopapereiden liikkeeseenlasku		6		0		6
Rahastot	34	210	0	0	-96	148
Omaisuu denhoito	34	36	29	0	-20	81
Lainopilliset tehtävät	23	0			0	24
Takaukset	8	12		0	0	20
Asunnonvälitys	74				0	74
Vakuutusten välitys	113		24		-86	50
Henkivakuutuksen kuormitustulo			91			91
Sijoitussidonnaisten hallinnointipalkkioiden palautus			83			83
Terveys- ja hyvinvointipalvelut			22		-1	20
Muut	138	13		1	-113	39
Yhteensä	763	378	249	20	-334	1 075
Palkkiokulut						
Maksuliike	24	5	1	3	-11	22
Arvopapereiden välitys		14	0	0	-4	10
Arvopapereiden liikkeeseen lasku	0	2		1	0	3
Rahastot		105			-97	8
Omaisuu denhoito		11	0	1	0	12
Vakuutustoiminta	-9		140		-86	45
Terveys- ja hyvinvointipalvelut			8			8
Muut*	39	116	0	8	-132	31
Yhteensä	55	253	150	13	-331	139
Nettopalkkiotuotot yhteensä	708	125	99	6	-3	936

Tammi-joulukuu 2018, milj. €	Vähittäis- pankki	Yritys- pankki	Vakuutus	Muu toiminta	Konserni- eliminoinnit	OP Ryhmä
Palkkiotuotot						
Luotonanto	98	44	0	4	1	147
Talletukset	2	1		0	0	3
Maksuliike	212	26		13	-13	238
Arvopapereiden välitys	5	16			-4	17
Arvopapereiden liikkeeseenlasku		7		1	0	8
Rahastot	31	207	0	0	-93	146
Omaisuu denhoito	35	32		1	-11	57
Lainopilliset tehtävät	24	0		0	0	24
Takaukset	7	13		0	0	20
Asunnonvälitys	72					72
Vakuutusten välitys	115		21		-85	51
Henkivakuutuksen kuormitustulo			91		2	93
Sijoitussidonnaisten hallinnointipalkkioiden palautus			89		-7	82
Terveys- ja hyvinvointipalvelut			19		-2	17
Muut	122	13		1	-99	37
Yhteensä	723	360	220	19	-310	1 012
Palkkiokulut						
Maksuliike	20	3	1	1	-12	13
Arvopapereiden välitys		12			-4	8
Arvopapereiden liikkeeseen lasku	0	1		1	2	3
Rahastot		104			-94	10
Omaisuu denhoito		10	0	1	0	11
Vakuutustoiminta	-10		136		-85	40
Terveys- ja hyvinvointipalvelut			7			7
Muut*	36	100	0	10	-115	32
Yhteensä	46	230	144	13	-309	125
Nettopalkkiotuotot yhteensä	677	130	75	6	-2	887

* Vuonna 2019 erä sisältää 106 miljoonaa euroa (91) jäsenpankeille maksettuja palkkiokuluja johdannaiskaupasta.

Liite 7. Sijoitustoiminnan nettotuotot

Milj. €	2019	2018
Käypään arvoon muiden laajan tuloksen erien kautta kirjattavien nettotuotot		
Saamistodistukset		
Korkotuotot	68	66
Muut tuotot ja kulut	2	14
Myyntivoitot ja -tappiot	115	26
Valuutta-arvostusvoitot ja -tappiot	7	18
Arvon alentumiset ja niiden peruutukset*	3	-5
Yhteensä	194	119

* Odotettavissa olevat luottotappiot (ECL) vakuutustoiminnan saamistodistuksista

Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavien rahoitusvarojen nettotuotot	2019	2018
Kaupankäyntitarkoituksessa pidettävät rahoitusvarat		
Saamistodistukset		
Korkotuotot ja -kulut	6	7
Arvostusvoitot ja -tappiot	-6	-5
Yhteensä	0	2
Osakkeet ja osuudet		
Arvostusvoitot ja -tappiot	12	11
Osingot ja voitto-osuudet	6	3
Yhteensä	18	14
Johdannaiset		
Korkotuotot ja -kulut	108	32
Arvostusvoitot ja -tappiot	317	25
Yhteensä	425	57
Yhteensä	443	73
Rahoitusvarat, jotka on arvostettava käypään arvoon tulosvaikutteisesti		
Saamistodistukset		
Korkotuotot	24	23
Arvostusvoitot ja -tappiot	-4	-4
Yhteensä	21	19
Osakkeet ja osuudet		
Arvostusvoitot ja -tappiot	140	-33
Osingot ja voitto-osuudet	47	63
Yhteensä	186	29
Yhteensä	207	48

Rahoitusvarat, jotka on nimenomaisesti luokiteltu käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavaksi

Saamistodistukset		
Korkotuotot	38	45
Arvostusvoitot ja -tappiot	79	-39
Yhteensä	117	7
Osakkeet ja osuudet		
Arvostusvoitot ja -tappiot	-32	-24
Osingot ja voitto-osuudet	9	14
Yhteensä	-23	-9
Johdannaiset		
Arvostusvoitot ja -tappiot	-18	-3
Yhteensä	-18	-3
Yhteensä	76	-6

Yhteensä käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavien rahoitusvarojen nettotuotot **726** **115**

Sijoituskiinteistöjen nettotuotot

Vuokratuotot	66	73
Arvostusvoitot ja -tappiot	17	-8
Vastike- ja hoitokulut	-59	-70
Muut	-5	-5
Sijoituskiinteistöjen nettotuotot yhteensä	19	-11

Jaksotettuun hankintamenoön kirjattavien nettotuotot
Lainat ja muut saamiset

Korkotuotot	10	9
Korkokulut	-1	-1
Myyntivoitot ja -tappiot	0	0
Arvonalentumiset ja niiden peruutukset	-4	2
Lainat ja muut saamiset yhteensä	5	10

Vahinkovakuutuserät

Diskonttauksen purkautuminen, vahinkovakuutukset	-27	-28
--	-----	-----

Ajan kulumisesta johtuva vahinkovakuutuksen diskonttatun vakuutusvelan lisäys on diskonttauksen purkautuminen. Diskonttauksen purkautuminen lasketaan kuukausittain käyttäen edellisen kuukauden lopun diskonttauskorkoa ja kuukauden alun diskontattua vakuutusvelkaa. Diskonttauskorko oli 1,0 prosenttia (1,5).

Henkivakuutuserät

Korkohyvitykset asiakkaiden vakuutussäästöille	-85	-85
Korkotäydennysten muutos	-88	38
Muut vakuutustekniset erät**	-215	-15
Yhteensä	-387	-62

** Muut vakuutustekniset erät sisältää muiden vakuutusteknistien varausten kuin korkotäydennysten muutokset.

Osakkuusyhtiöt

Käyvän arvon menetelmällä käsiteltävät	9	21
Pääomaosuusmenetelmällä yhdisteltävät	-7	19
Yhteensä	2	41

Sijoitustoiminnan nettotuotot yhteensä **530** **185**

Liite 8. Liiketoiminnan muut tuotot

Milj. €	2019	2018
Oman käytön kiinteistöjen vuokratuotot	15	13
Oman käytön kiinteistöjen myyntivoitot	1	1
Leasingsopimukset	4	4
ICT-tuotot	2	2
Perintätoiminta	1	1
Myyntivoitot		15
Muut	30	25
Liiketoiminnan muut tuotot yhteensä	53	61

Liite 9. Henkilöstökulut

Milj. €	2019	2018
Palkat ja palkkiot	599	582
Muuttuva palkitseminen*	43	41
Eläkekulut		
Maksupohjaiset järjestelyt	96	75
Etuuspohjaiset järjestelyt**	18	-208
Muut henkilösivukulut	26	26
Henkilöstökulut yhteensä	781	516

* Liite 48.

** Liite 34.

Henkilöstön lakisääteistä työeläketurvaa hoitavan OP-Eläkekassan edustajisto päätti 31.7.2018 noin 1 068 miljoonan euron eläkevastuun ja työeläketurvian hoidon siirtämisestä Keskinäinen Eläkevakuutusyhtiö Ilmariselle. Siirto toteutui 31.12.2018. Vastuiden siirrosta syntyi tulosvaikutteinen erä 286 miljoonaa euroa, mikä kirjattiin vuoden 2018 etuuspohjaisiin eläkejärjestelyihin.

Liite 10. Poistot ja arvonalentumiset

Milj. €	2019	2018
Poistot		
Rakennukset	27	31
Koneet ja kalusto	11	15
Yrityskaupan yhteydessä muodostuneet aineettomat hyödykkeet	11	30
Muut aineettomat hyödykkeet	170	139
Käyttöoikeusomaisuuserät	19	
Vuokralle annettu omaisuus	1	0
Muut	5	4
Yhteensä	244	219
Arvonalentumiset		
Oman käytön kiinteistöt	6	41
Tuotemerkki	4	4
Tietojärjestelmät	24	61
Yhteensä	33	106
Poistot ja arvonalentumiset yhteensä	278	325

Liite 11. Liiketoiminnan muut kulut

Milj. €	2019	2018
ICT-kulut		
Tuotanto	223	199
Kehittäminen	131	153
Vuokratkulut		9
Lyhytaikaisten ja arvoltaan vähäisten vuokrasopimusten kulut	-9	
Oman käytön kiinteistöjen kulut	76	75
Oman käytön kiinteistöjen myyntitappiot	0	2
Viranomais- ja tilintarkastusmaksut*	49	54
Jäsenmaksut	5	4
Ostetut palvelut	130	139
Tietoliikenne	36	38
Markkinointi	39	37
Yhteiskuntavastuu	10	10
Toimintakulut	24	42
Vakuutus- ja varmuuskulut	14	9
Asiantuntijakulut	9	
Työvoiman vuokrauskulut	30	0
Muut	76	69
Liiketoiminnan muut kulut yhteensä	844	839

* Erään sisältyy tilintarkastajille maksettuja palkkioita tilintarkastuksesta 2,6 miljoonaa euroa (2,0), tilintarkastuslain 1 luku 1 §:n ensimmäisen momentin 2 kohdassa tarkoitettuja toimeksiannoista 0,1 miljoonaa euroa (0,2), veroneuvonnasta 0,2 miljoonaa euroa (0,1) ja muista palveluista 0,6 miljoonaa euroa (0,4). KPMG Oy Ab:n suorittamat muut kuin tilintarkastuspalvelut OP Ryhmään kuuluville yhtiöille olivat yhteensä 0,3 miljoonaa euroa ja veroneuvonnasta 0,1 miljoonaa euroa.

OP Ryhmälle vuodelle 2019 laskettu vakausmaksu oli 33,8 miljoonaa euroa (39,4).

OP Ryhmälle vuodelle 2019 laskettu talletussuojamaksu 25,2 miljoonaa euroa (24,4) on katettu täysin vanhasta talletussuojarahastosta tilitetyillä maksuilla.

Kehittämismenot

Milj. €	2019	2018
Kehittämisen ICT-kulut	131	153
Oman työn osuus	52	50
Kehittämisen kulut tuloslaskelmalla yhteensä	183	203
Aktivoidut ICT-menot	110	170
Aktivoitu oman työn osuus	12	12
Aktivoidut kehittämismenot yhteensä	123	182
Ennakkomaksut	7	
Kehittämismenot yhteensä	313	384
Poistot ja arvonalentumiset	192	202

Kehitysinvestoinneilla varmistetaan nykyisen liiketoiminnan kilpailukykyisyys ja jatkuvuus sekä toiminnan säädösten mukaisuus ja luodaan edellytyksiä uusille asiakaslähtöisille liiketoimintamalleille.

Liite 12. Saamisten arvonalentumiset

Milj. €	2019	2018
Luotto- ja takaustappioina poistetut saamiset	68	70
Palautukset poistetuista saamisista	-23	-15
Odotettavissa olevat luottotappiot** (ECL) saamisista asiakkailta ja taseen ulkopuolisista eristä	41	-10
Odotettavissa olevat luottotappiot** (ECL) saamistodistuksista*	0	1
Saamisten arvonalentumiset yhteensä	87	46

* Vakuustustoiminnan saamistodistusten odotettavissa olevat luottotappiot esitetään sijoitustoiminnan nettotuotoissa.

** Tappiota koskeva vähennyserä on eritelty liitetiedossa 49. Saamisten ja saamistodistusten tappiota koskeva vähennyserä.

Liite 13. OP-bonukset omistaja-asiakkaille

Milj. €	2019	2018
Kertyneet uudet OP-bonukset omistaja-asiakkaille	254	230
Käyttämättömä vanhentuneet OP-bonukset	-5	-4
OP-bonukset omistaja-asiakkaille yhteensä	249	226

Liite 14. Väliaikainen poikkeusmenettely (overlay approach)

Milj. €	2019	2018
Väliaikaisen poikkeusmenettelyn piirissä olevat sijoitustoiminnan nettotuotot IFRS 9 mukaan kirjattuna		
Rahoitusvarat, jotka on arvostettava käypään arvoon tulosvaikutteisesti		
Osakkeet ja osuudet		
Arvostusvoitot ja -tappiot	145	-49
Yhteensä (A)	145	-49
Väliaikaisen poikkeusmenettelyn piirissä olevat sijoitustoiminnan nettotuotot IAS 39 mukaan laskettuna		
Osakkeet ja osuudet		
Myyntivoitot ja -tappiot	71	-12
Arvonalentumiset ja niiden peruutukset	-31	-11
Yhteensä (B)	40	-23
Väliaikaisen poikkeusmenettelyn (overlay approach) tuloslaskelma vaikutus (-A+B)	-105	26
Väliaikaisen poikkeusmenettelyn (overlay approach) laaja tuloslaskelma vaikutus -(-A+B)	105	-26

Liite 15. Tuloverot

Milj. €	2019	2018
Tilikauden verotettavaan tuloon perustuva vero	145	125
Aikaisempien tilikausien verot	-3	3
Laskennalliset verot	27	84
Tuloslaskelman verot	168	212
Yhteisön tuloveroprosentti	20,0	20,0
Voimassaolevan verokannan mukaan laskettujen verojen täsmäytys tuloslaskelmassa esitettyihin veroihin		
Tulos ennen veroja	838	959
Verokannan mukainen osuus tuloksesta	168	192
Edellisten tilikausien verot	-3	3
Verovapaat tuotot	-4	-29
Vähennyskelvottomat kulut ja Ky-muotoisten yhtymien tulo-osuudet	-2	24
Käyttämättömien tappioiden uudelleenarviointi	8	22
Veron oikaisut	1	1
Muut erät	2	-2
Tuloslaskelman verot	168	212

Varoja koskevat liitetiedot

Liite 16. Käteiset varat

Milj. €	31.12.2019	31.12.2018
Kassa	72	83
Vaadittaessa maksettavat talletukset keskuspankeissa		
OP Yrityspankki Oyj:n vähimmäisvarantotalletus	767	703
Shekkitilit	11 149	11 564
Käteiset varat yhteensä	11 988	12 350

Eurojärjestelmän vähimmäisvarantojärjestelmän mukaisesti luottolaitokset joutuvat pitämään vähimmäisvarantoja (varantotalletus) kansallisissa keskuspankeissa. Varantotalletus on Euroopan keskuspankin ilmoittaman veloitteprosentin mukainen osuus varantopohjasta. Varantopohjaan luetaan talletukset (laaja) sekä enintään kahden vuoden velkapaperit. Talletuksia toisilta varantovelvollisilta ei lueta varantopohjaan. Varantotalletus on tällä hetkellä 1 prosentti varantopohjasta. OP Ryhmässä luottolaitokset tekevät varantotalletuksen OP Yrityspankki Oyj:hin. OP Yrityspankki Oyj huolehtii ryhmän luottolaitosten valtuuttamana välittäjänä koko ryhmän talletusvelvollisuudesta Suomen Pankkiin.

Liite 17. Saamiset luottolaitoksilta

Milj. €	31.12.2019	31.12.2018
Saamiset luottolaitoksilta		
Talletukset		
Vaadittaessa maksettavat	180	73
Muut	0	0
Yhteensä	180	73
Luotot ja muut saamiset		
Vaadittaessa maksettavat	0	0
Muut	67	110
Saamistodistukset	0	0
Yhteensä	67	111
Yhteensä	246	184
Tappiota koskeva vähennyserä*	0	-1
Saamiset luottolaitoksilta yhteensä	246	183

* Tappiota koskeva vähennyserä on eritelty liitetiedossa 49. Saamisten ja saamistodistusten tappiota koskeva vähennyserä.

Liite 18. Johdannaissopimukset

Milj. €	31.12.2019	31.12.2018
Kaupankäyntitarkoituksessa pidettävät		
Korkojohdannaiset	3 546	2 911
Valuuttajohdannaiset	240	145
Osake- ja indeksijohdannaiset	0	0
Luottojohdannaiset	21	6
Hyödykejohdannaiset	14	4
Muut	0	0
Yhteensä	3 821	3 066
Suojaavat johdannaissopimukset		
Käyvän arvon suojaus		
Korkojohdannaiset	591	374
Valuuttajohdannaiset	412	142
Rahavirran suojaus		
Korkojohdannaiset	0	0
Yhteensä	1 003	516
Muutoin suojaavat johdannaiset		
Korkojohdannaiset	0	-1
Yhteensä	0	-1
Johdannaissopimukset yhteensä	4 824	3 581

Tase-erä sisältää johdannaissopimusten positiiviset arvonmuutokset ja maksetut preemiot.

Liite 19. Saamiset asiakkailta

Milj. €	31.12.2019	31.12.2018
Luotot yleisölle ja julkisyhteisöille	82 755	79 207
Saamistodistukset	0	0
Rahoitusleasingsaamiset*	2 340	2 154
Takaussaamiset	7	10
Muut saamiset	6 915	6 180
Yhteensä	92 017	87 551
Tappiota koskeva vähennyserä**	-554	-525
Saamiset asiakkailta yhteensä	91 463	87 026

* Rahoitusleasingsaamiset on eritelty liitetiedossa 25.

** Tappiota koskeva vähennyserä on eritelty liitetiedossa 49. Saamisten ja saamistodistusten tappiota koskeva vähennyserä.

Liite 20. Sijoitusomaisuus

Milj. €	31.12.2019	31.12.2018
Kaupankäyntitarkoituksessa pidettävät rahoitusvarat (Kaupankäynnin rahoitusvarat)		
Saamistodistukset	1 415	505
Osakkeet ja osuudet	77	81
Yhteensä	1 492	586
Rahoitusvarat, jotka on arvostettava käypään arvoon tulosvaikutteisesti		
Saamistodistukset	466	451
Osakkeet ja osuudet (Overlay- lähestymistapa)	1 178	1 085
Osakkeet ja osuudet (muut kuin Overlay- lähestymistapa)	70	45
Yhteensä	1 714	1 581
Rahoitusvarat, jotka on nimenomaisesti luokiteltu käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavaksi		
Saamistodistukset	2 216	2 227
Osakkeet ja osuudet	254	245
Yhteensä	2 470	2 472
Käypään arvoon muiden laajan tuloksen erien kautta kirjattavat rahoitusvarat		
Saamistodistukset	16 695	17 124
Osakkeet ja osuudet	0	0
Yhteensä	16 695	17 124
Jaksotettu hankintameno		
Saamistodistukset	3	4
Muut	201	65
Yhteensä	204	69
Sijoituskiinteistöt	714	979
Osakkuusyhtiöt		
Osakkuusyritykset	211	237
Yhteisyritykset	8	0
Yhteensä	220	237
Sijoitusomaisuus yhteensä	23 509	23 050

Sijoituskiinteistöjen muutokset, milj. €	2019	2018
Hankintameno 1.1.	931	939
Lisäykset	17	65
Vähennykset	-183	-85
Siirrot myytävänä oleviin pitkäaikaisiin omaisuuseriin	-65	
Siirrot erien välillä	8	12
Hankintameno 31.12.	708	931
Kertyneet käyvän arvon muutokset 1.1.	48	65
Tilikauden käyvän arvon muutokset	1	-4
Vähennykset	-18	-8
Siirrot myytävänä oleviin pitkäaikaisiin omaisuuseriin	-24	
Muut muutokset	0	-5
Kertyneet käyvän arvon muutokset 31.12.	6	48
Kirjanpitoarvo 31.12.	714	979

Sijoituskiinteistöjen lisäykset sisältää hankinnan jälkeen toteutuneita aktivoituja menoja 15 miljoonaa euroa (13). Poistot, arvonalentumistappiot ja niiden peruutukset aineellisista hyödykkeistä on kirjattu liiketoiminnan muihin kuluihin. Sijoituskiinteistöjen käyvän arvon muutokset on kirjattu sijoitustoiminnan nettotuottoihin. Sijoituskiinteistöjen käypä arvo sisältää velkaosuuden.

OP Ryhmän yritykset omistavat sijoituskiinteistöjä, joihin kohdistuu aravalainsäädännön mukaisia luovutus- ja myyntihintaa koskevia rajoituksia. Tällaisten kohteiden käypä arvo oli 0 miljoonaa euroa (1). Sijoituskiinteistöihin kohdistuvia, esisopimuksiin perustuvia rakentamis- ja korjausvelvoitteita OP Ryhmän yrityksillä oli 0 miljoonaa euroa (1).

Operatiivisella vuokrasopimuksella vuokralle annettujen sijoituskiinteistöjen erittely on liitteessä 25.

Sijoituskiinteistöt sisältävät vakuutena olleita kiinteistöjä 4 miljoonaa euroa (4).

Osakkuusyhtiöistä on kerrottu liitetiedossa 22. Pääomaosuusmenetelmällä käsiteltävät sijoitukset.

Liite 21. Sijoitussidonnaisten sopimusten katteena olevat varat

Milj. €	31.12.2019	31.12.2018
Osakkeet ja osuudet	10 733	9 745
Muut sijoitukset	99	26
Yhteensä	10 831	9 771

Liite 22. Pääomaosuusmenetelmällä käsiteltävät sijoitukset

Taseeseen merkityt määrät:

Milj. €	31.12.2019	31.12.2018
Osakkuusyrietykset	211	237
Yhteisyrietykset	8	0
Yhteensä	220	237

Tuloslaskelmaan merkityt määrät:

Milj. €	31.12.2019	31.12.2018
Osakkuusyrietykset	2	41
Yhteensä	2	41

Sijoitukset osakkuus- ja yhteisyrietyksiin

OP Ryhmällä on 21 (18) osakkuusyrietystä ja 3 (3) yhteisyrietystä, jotka yksittäin tarkasteltuna eivät ole merkittäviä. Yllä olevassa taulukossa on esitetty OP Ryhmän osuus näiden osakkuus- ja yhteisyrietysten tuloksesta. Neljä (4) osakkuusyrietyksenä käsiteltyä pääomasijoitusrahastoa on arvostettu käypään arvoon IAS 28:n mukaisesti.

OP Ryhmän sijoituksille osakkuus- ja yhteisyrietyksiin ei ole noteerattua markkinahintaa.

Osakkuus- tai yhteisyrietysoosuksiin ei liity ehdollisia velkoja. Yhteisyrietyksiin ei liity myöskään sellaisia tilinpäätökseen merkitsemättömiä sitoumuksia, jotka koskevat rahoituksen tai voimavarojen järjestämistä tai velvoitetta toisen sijoittajan omistusoosuuden hankintaan tiettyjen vastaisten tapahtumien toteutuessa.

Milj. €	Pääomaosuus- menetelmällä yhdistellyt osakkuusyrietykset		Käypään arvoon arvostetut osakkuusyrietykset		Yhteisyrietykset	
	31.12.2019	31.12.2018	31.12.2019	31.12.2018	31.12.2019	31.12.2018
Jatkuvien toimintojen voitosta	-7	19	9	21		
Laajasta tuloksesta	-7	19	9	21		

Yllä esitetty yhteenvedo käypään arvoon arvostetuista osakkuusyrietyksistä perustuu yritysten tilinpäätöksiin.

Liite 23. Aineettomat hyödykkeet

Aineettomien hyödykkeiden muutokset, milj. €	Liikearvo	Tuotemerkit	Vakuutussopimuksiin liittyvät asiakassuhteet ja vakuutusten hankintamenot	Tietojärjestelmät ja muut	Yhteensä
Hankintameno 1.1.2019	633	166	507	1 323	2 630
Lisäykset*				122	122
Vähennykset				-80	-80
Siirrot erien välillä				1	1
Hankintameno 31.12.2019	633	166	507	1 365	2 672
Kertyneet poistot ja arvonalentumiset 1.1.2019		-4	-428	-708	-1 140
Tilikauden poistot			-11	-162	-174
Tilikauden arvonalentumiset	-3			-23	-25
Vähennykset				73	73
Muut muutokset				0	0
Kertyneet poistot ja arvonalentumiset 31.12.2019	-3	-4	-439	-820	-1 266
Kirjanpitoarvo 31.12.2019	631	162	68	546	1 406

* Sisäisen kehittämistyön osuus 12 miljoonaa euroa (12).

Aineettomien hyödykkeiden muutokset, milj. €	Liikearvo	Tuotemerkit	Vakuutussopimuksiin liittyvät asiakassuhteet ja vakuutusten hankintamenot	Tietojärjestelmät ja muut	Yhteensä
Hankintameno 1.1.2018	634	179	517	1 154	2 485
Lisäykset*				182	182
Vähennykset	-1	-13	-10	-14	-38
Siirrot erien välillä				0	0
Hankintameno 31.12.2018	633	166	507	1 323	2 630
Kertyneet poistot ja arvonalentumiset 1.1.2018		-7	-406	-517	-930
Tilikauden poistot			-31	-138	-169
Tilikauden arvonalentumiset		-4		-61	-65
Vähennykset		7	10	7	24
Muut muutokset				0	0
Kertyneet poistot ja arvonalentumiset 31.12.2018	0	-4	-428	-708	-1 140
Kirjanpitoarvo 31.12.2018	633	162	79	615	1 490

Tietojärjestelmät ja muut

Kirjanpitoarvo, milj. €	31.12.2019	31.12.2018
Tietojärjestelmät	396	391
Kehitettävät tietojärjestelmät	148	222
Muut	2	2
Yhteensä	546	615

Aineettomat hyödykkeet, joiden taloudellinen vaikutusaika on rajoittamaton

Milj. €	31.12.2019	31.12.2018
Liikearvo	631	633
Tuotemerkit	162	162
Yhteensä	793	795

Liiketoimintojen yhdistämisissä hankittujen tuotemerkkien vaikutusaika on arvioitu rajoittamattomaksi, sillä ne vaikuttavat rahavirtojen kerryttämiseen määrittelemättömän ajan.

Liikearvon arvonalentumistesti

Liikearvo, milj. €			
Segmentti	Hankittu liiketoiminta	2019	2018
Vakuutus	Pohjola-Yhtymä Oyj:n vahinkovakuutus- sekä henkivakuutusliiketoimintojen ja Pohjola-Yhtymä Oyj:n ICT-toimintojen hankinta	449	451
Yrityspankki	Pohjola-Yhtymä Oyj:n rahasto- sekä varainhoitoliiketoimintojen hankinta ja Pohjola Finance Oyj:n liiketoimintojen hankinta	182	182
Yhteensä		631	633

Liikearvon arvonalentumistestaus

Vuoden 2019 lopussa liikearvon määrä yhteensä oli 631 miljoonaa euroa, kun vuotta aikaisemmin se oli 633 miljoonaa euroa. OP Ryhmän segmenttirakenne muuttui vuoden 2019 alusta, jonka seurauksena liikearvo uudelleen allokoitiin uudistuneen segmenttijaon mukaisesti. Liikearvo kohdistettiin kokonaisuudessaan Vakuutuksen ja Yrityspankin liiketoimintasegmenteille siten, että aikaisemmin Varallisuudenhoidon liiketoimintasegmentillä esitetyt Pohjola-Yhtymä Oyj:n rahasto- ja varainhoitoliiketoimintojen hankinnoista syntynyt liikearvo, yhteensä 168 miljoonaa euroa, kohdistettiin Yrityspankin liiketoimintasegmentille, ja henkivakuutusliiketoiminnan hankinnasta syntynyt liikearvo 49 miljoonaa euroa Vakuutuksen liiketoimintasegmentille. Lisäksi, Pohjola-Yhtymä Oyj:n ICT-toimintojen hankinnasta syntynyt liikearvo 10 miljoonaa euroa uudelleen kohdistettiin Muusta toiminnasta Vahinkovakuutusliiketoimintaan. Vähittäispankin ja Muun toiminnan segmenteille ei kohdistunut liikearvoa tarkastelun tuloksena. Vuoden 2019 aikana liikearvoa kirjattiin pois taseesta 2,6 miljoonaa euroa. Alaskirjaus kohdistui kokonaisuudessaan toteutettujen liiketoimintaiäriestelviden seurauksena päättäneeseen Excenta Oy:n tvöhyvinvoinnin liiketoimintaan.

Testausperiodin pituudeksi määritettiin IAS 36 -standardin mukainen 5 vuotta ja ennustekauden jälkeisten kausien rahavirtojen kasvuna käytettiin edellisen ennustekauden tai enintään 2 prosentin kasvuodotusta. Rahavirtalaskelmassa on huomioitu verojen vaikutus. Rahavirtaa tuottavien yksiköiden ennustettujen rahavirtojen oman pääoman tuottovaatimusten jälkeinen yli-/alijäämä on testauksessa diskontattu oman pääoman tuottovaatimusta vastaavalla diskonttokorolla. Diskonttokoron laskennan perusteena on käytetty toimialan markkinatietoa ja diskonttokorko kuvastaa tässä sijoittajien näkemystä liiketoiminnan riskeistä ja sijoitukseen sitoutuneen pääoman tuotto-odotuksesta. Laskelmissa käytetty diskonttokorko vaihteli 6,0-11,7 prosentin välillä. Vuonna 2018 diskonttokorko vaihteli 7,4-9,9 prosentin välillä. Arvonalentumistestaus vuonna 2019 osoitti, että testattavien rahavirtayksiköiden kerryttävissä oleva rahamäärä ylitti niiden oman pääoman tuottovaatimuksen ja yli-/alijäämätuotto oli positiivinen kussakin testatussa rahavirtayksikössä, joten liikearvojen arvonalentumiskirjaustarvetta ei testauksen perusteella havaittu.

Liikearvon herkkyyshanalyysi

Rahavirtayksiköihin kohdistuva herkkyyshanalyysi suoritettiin kullekin rahavirtayksikölle erikseen perustuen kunkin rahavirtayksikön keskeisiin muuttujiin. Herkkyyttä tarkasteltiin yhden muuttujan muutoksena suhteessa ennusteissa käytettyihin arvoihin. Herkkyyshanalyysi ei sisällä kaikkien keskeisten muuttujien yhtäaikaista muutoksia. Lisäksi, herkkyyshanalyysistä johdettiin kunkin rahavirtayksikön keskeisen muuttujan suhteellinen muutos, joka aiheuttaisi liikearvon arvonalentumisriskin.

Keskeiset käytetyt oletukset laskettaessa rahavirtayksikön kerrytettävissä olevaa rahamäärää ja suhteellinen muutos, joka aiheuttaisi liikearvon arvonalentumisriskin.

Segmentti	Rahavirtayksikkö	Liikearvo, milj. € Keskeiset muuttujat	Rahavirta- ennusteissa käytetty arvo, %	Arvonalentumisriskin aiheuttama muutos, %-yksikköä
Vakuutus	Vahinkovakuutus- liiketoiminta	400 Diskonttokorko, %	6,9	5,7
		Yhdistetty kulusuhde, %	89,8–92,0	7,1
		Sijoitustoiminnan nettotuotto, %	2,0	-1,9
OP- Henkivakuutus	49	Diskonttokorko, %	6,9	0,8
		Liikekulujen kasvu, %	1,0	1,7
		Sijoitustoiminnan marginaali, %	0,2–1,3	-0,2
Yrityspankki	OP Varainhoito Oy	97 Diskonttokorko, %	6,9	9,0
		Hallinnoitavien varojen kasvu, %	2,0–3,7	-8,0
		Kulujen kasvu, %	0,5–4,0	8,3
	OP-Rahastoyhtiö Oy	71 Diskonttokorko, %	6,9	28,9
		Rahastopääomien kasvu, %	2,0–3,7	-24,0
		Kiinteäluonteisten kulujen kasvu, %	-0,5–12	18,8
Rahoitusyhtiö- tuotteet	13	Diskonttokorko, %	6,0	10,0
		Luottokannan kasvu, %	2,0-4,5	-59,0
		Kulujen kasvu, %	2,0-6,7	15,6
Checkout Finland Oy, maksujenvälitys- palvelut	2	Diskonttokorko, %	11,7	15,0
		Palkkiotuottojen kasvu, %	2,0-53,8	-49,2
		Kulujen kasvu, %	0,5)	14,8

Tuotemerkkien arvonalentumistestaus

Tuotemerkkien arvonalentumistestaus on suoritettu erikseen Pohjola ja A-Vakuutus -tuotemerkeille. Rahavirtalaskelmissa käytetyt ennusteet perustuvat vahinkovakuutusliiketoiminnan liiketoimintajohdon hyväksymiin pitkän tähtäimen suunnitelmiin ja niistä johdettuihin ennusteisiin vuosille 2020–2024. Ennustekauden jälkeisten kausien kassavirtojen kasvuna käytettiin 2 prosentin kasvuodotusta. Arvonalentumistestauksen perusteella tuotemerkeille ei ole tarvetta tehdä arvonalentumiskirjauksia vuoden 2019 tilinpäätöksessä.

Muiden olennaisten aineettomien hyödykkeiden arvonalentumistestaus

OP Ryhmän taseeseen on kohdistettu asiakassuhteisiin ja vakuutus sopimuksiin kohdistuvaa aineetonta hyödykettä, joka syntyi osana Aurum Sijoitusvakuutus Oy:n hankintaa vuonna 2012 sekä Suomi-Yhtiöiden kannan siirroista vuosina 2015 ja 2016. Henkivakuutuksen asiakassuhteista sekä henkivakuutuksen vakuutus sopimuksista muodostuneet aineettomat hyödykkeet kirjataan suunnitelman mukaisin poistoin kuluksi arvioidun taloudellisen vaikutusajan kuluessa, eikä niissä ole havaittu viitteitä arvonalentumiskirjaustarpeesta. Pohjola-Yhtymä Oy:n liiketoimintakaupan yhteydessä syntyneet asiakassuhteiden ja vakuutus sopimusten aineettomien hyödykkeiden arvo on poistettu taseesta 2018 loppuun mennessä.

Liite 25. Vuokrasopimukset

Käyttöoikeusomaisuuserät, milj. €	Toimitilat	Autot	IT-laitteet	Koneet ja kalusto	Yhteensä
Kirjanpitoarvo 1.1.2019	50	3	4	5	62
Lisäykset	7	3	0	2	11
Vähennykset	1	0	0	0	2
Tilikauden poistot	-12	-2	-3	-2	-18
Tilikauden arvon muutokset	-3	0	0	0	-3
Muut muutokset	0				0
* Kirjanpitoarvo 31.12.2019	43	4	1	5	53

Vuokrasopimusvelat, milj. €	31.12.2019
* Kirjanpitoarvo	53
Sopimuksiin perustuvat maturiteetit	
< 1 vuotta	15
1-2 vuotta	13
2-3 vuotta	11
3-4 vuotta	6
4-5 vuotta	4
yli 5 vuotta	5

* Liite 34. Varaukset ja muut velat

Tuloslaskelmaan merkityt erät, milj. €	31.12.2019
Korkokulut	0
Käyttöoikeusomaisuuserien poistot	-18
Edelleen vuokrauksesta saadut vuokratuotot	-1
Vuokrasopimusvelkoihin sisällyttämiin muuttuviin vuokriin liittyvät kulut	1
Myynti- ja takaisinvuokraustapahtumista syntyvät voitot tai tappiot;	0
Lyhytaikaisten ja arvoltaan vähäisten vuokrasopimusten kulut	-9

Vuokrasopimuksista lähtevä rahavirta yhteensä -27

Vuokralleantajan operatiiviset vuokrasopimukset

OP Ryhmän yritykset ovat antaneet vuokralle omistamiaan sijoituskiinteistöjä, joista kertyi vuokratuottoja 26 miljoonaa euroa (30).

Operatiivisten vuokrasopimusten perusteella saatavat vähimmäisvuokrat

Milj. €	31.12.2019
< 1 vuotta	77
1-2 vuotta	92
2-3 vuotta	69
3-4 vuotta	63
4-5 vuotta	44
yli 5 vuotta	43
Yhteensä	388

Milj. €	31.12.2018
< 1 vuotta	56
1-5 vuotta	139
yli 5 vuotta	142
Yhteensä	337

Rahoitusleasingsaamiset

OP rahoittaa rahoitusleasingilla irtainta käyttöomaisuutta, kiinteistöjä ja muita tiloja.

Milj. €	31.12.2019
Rahoitusleasingsopimusten vuokrasaamisten maturiteettijakauma	
< 1 vuotta	663
1-2 vuotta	571
2-3 vuotta	429
3-4 vuotta	318
4-5 vuotta	156
yli 5 vuotta	300
Bruttosijoitus rahoitusleasingsopimuksiin	2 436
Kertymätön rahoitustuotto (-)	-96
Vähimmäisvuokrien nykyarvo	2 340
Vähimmäisvuokrasaamisten nykyarvo	
< 1 vuotta	632
1-2 vuotta	550
2-3 vuotta	415
3-4 vuotta	310
4-5 vuotta	151
yli 5 vuotta	283
Yhteensä	2 340

Milj. €	31.12.2018
Rahoitusleasingsopimusten vuokrasaamisten maturiteettijakauma	
< 1 vuotta	585
1-5 vuotta	1 336
yli 5 vuotta	326
Bruttosijoitus rahoitusleasingsopimuksiin	2 246
Kertymätön rahoitustuotto (-)	-92
Vähimmäisvuokrien nykyarvo	2 154
Vähimmäisvuokrasaamisten nykyarvo	
< 1 vuotta	557
1-5 vuotta	1 290
yli 5 vuotta	307
Yhteensä	2 154

Tuloslaskelmaan merkityt erät, Milj. €	31.12.2019
Korkotuotot rahoitusleasingsaamisista	28
Rahoitusleasingsopimuksista kertynyt myyntivoitto/-tappio	-1

Liite 26. Muut varat

Milj. €	31.12.2019	31.12.2018
Maksujenvälityssaamiset	19	21
Eläkevarat	44	34
Siirtosaamiset ja maksetut ennakot		
Korot	150	192
Korot johdannaissaamisista	41	14
Palkkiosaamiset omaisuudenhoidosta	7	7
Tuottoerusteiset palkkiot omaisuudenhoidosta	8	1
Merkintä-, lunastus- ja hallinnointipalkkiosaamiset	27	23
Muut vakuutustoiminnan erät	68	86
Muut	28	58
Johdannaissaamiset, keskusvastapuoliselvitys	1	3
Johdannaissopimusten CSA saamiset	432	458
Arvopaperisaamiset	6	20
Saamiset ensivakuutustoiminnasta	294	322
Korvaustenhoitosopimukset	181	181
Saamiset jälleenvakuutustoiminnasta	70	73
Jälleenvakuuttajien osuus vakuutusmaksuvastuusta	7	8
Jälleenvakuuttajien osuus korvausvastuusta	98	97
Muut saamiset	201	278
Yhteensä	1 684	1 875

Liite 27. Verosaamiset ja -velat

Milj. €	31.12.2019	31.12.2018
Tuloverosaamiset	68	61
Laskennalliset verosaamiset	166	171
Verosaamiset yhteensä	235	232
Milj. €	31.12.2019	31.12.2018
Tuloverovelat	36	4
Laskennalliset verovelat	1 014	917
Verovelat yhteensä	1 050	921
Laskennalliset verosaamiset	31.12.2019	31.12.2018
Käypään arvoon muiden laajan tuloksen erien kautta kirjattavista rahoitusvaroista	17	2
Poistoista ja arvonalennuksista	6	6
Varauksista ja luottojen arvonalentumisista	17	16
Verotuksellisista tappioista	0	1
Rahavirran suojauksesta	6	4
Vakuutusvelan korkoriskin suojauksesta	34	9
Johdannaisten jaksotuserosta	17	7
Etuuspohjaisista eläkejärjestelyistä	50	46
Konserniyhdistelyistä	29	33
Muista väliaikaisista eroista	42	47
Netotettu laskennallisista verovelosta	-53	-23
Yhteensä	166	148
Laskennalliset verovelat	31.12.2019	31.12.2018
Verotuksellisista varauksista	703	671
Käypään arvoon muiden laajan tuloksen erien kautta kirjattavista rahoitusvaroista	19	0
Rahavirran suojauksesta	44	12
Tasoisuuden eliminoinnista	62	66
Sijoitusten käypään arvoon arvostamisesta	121	47
Yritystojen kauppahinnan kohdistuksesta	42	44
Etuuspohjaisista eläkejärjestelyistä	44	43
Konserniyhdistelyistä	11	11
Muista väliaikaisista eroista	22	45
Netotettu laskennallisista verosaamisista	-53	-23
Yhteensä	1 014	917
Laskennallinen verosaaminen (+)/-velka (-), netto	-848	-769

Laskennallisten verojen muutokset	31.12.2019	31.12.2018
Laskennalliset verosaamiset/-velat 1.1.	-769	-705
Laatimisperiaatteiden muutosten ja muiden oikaisujen vaikutus yhteensä	23	3
Laskennalliset verosaamiset / -velat 1.1.	-745	-703
Kirjattu tuloslaskelmaan		
Tappioiden vaikutuksista	0	0
Varauksista ja saamisten arvonalentumisista	-1	-2
Verotuksellisista varauksista	-29	-54
Poistoista ja arvonalentumisista	-2	6
Tasoituspohjaisista eläkejärjestelyistä	4	-7
Etuuspohjaisista eläkejärjestelyistä	6	-38
Vakuutusvelan korkoriskin suojauksesta	25	12
Yleiseen liikkeeseen laskettujen arvopapereiden jaksotuserosta		0
Johdannaisten jaksotuserosta	10	-2
Sijoitusten arvostuksesta	-38	-13
Muut	-9	2
Kirjattu laajaan tuloslaskelmaan		
Käyvän arvon rahasto		
Käyvän arvon arvostuksesta	-33	43
Rahavirran suojauksesta	-39	-13
Siirrot tuloslaskelmaan	11	13
Etuuspohjaisista järjestelyistä johtuvat vakuutusmatemaattiset voitot/(tappiot)	-3	-18
Muut	5	5
Siirretty myytävänä olevaksi pitkäaikaiseksi omaisuuseräksi	-11	0
Laskennalliset verosaamiset yhteensä 31.12., (+)/-velka (-), netto	-848	-769
Tuloverosaamiset, (+)/-velka (-), netto	32	57
Verosaamiset yhteensä, (+)/-velka (-), netto	-816	-712

Sellaiset verotukselliset tappiot, joista ei ole kirjattu laskennallista verosaamista olivat vuoden 2019 lopussa 242 miljoonaa euroa (189). Tappiot vanhenevat ennen vuotta 2029.

Baltian tytäryritysten jakamattomista voittovaroista 32 miljoonasta eurosta (22) ei ole kirjattu laskennallista verovelkaa, koska varat on sijoitettu kyseisiin maihin pysyvästi.

Velkoja ja omaa pääomaa koskevat liitetiedot

Liite 28. Velat luottolaitoksille

Milj. €	31.12.2019	31.12.2018
Velat keskuspankeille	2 000	4 006
Velat luottolaitoksille		
Vaadittaessa maksettavat		
Talletukset	81	1
Muut velat	0	1
Yhteensä	81	2
Muut kuin vaadittaessa maksettavat		
Talletukset	342	730
Muut velat	208	68
Yhteensä	551	798
Velat luottolaitoksille ja keskuspankeille yhteensä	2 632	4 807

Liite 29. Johdannaissopimukset

Milj. €	31.12.2019	31.12.2018
Kaupankäyntitarkoituksessa pidettävät		
Korkojohdannaiset	2 638	2 488
Valuuttajohdannaiset	234	145
Osake- ja indeksijohdannaiset	0	0
Luottojohdannaiset	1	4
Muut	14	8
Yhteensä	2 887	2 645
Suojaavat johdannaissopimukset		
Käyvän arvon suojaus		
Korkojohdannaiset	399	289
Valuuttajohdannaiset	30	57
Rahavirran suojaus		
Korkojohdannaiset	0	1
Yhteensä	429	347
Johdannaissopimukset yhteensä	3 316	2 992

Tase-erä sisältää johdannaissopimusten negatiiviset arvonmuutokset ja saadut premiot.

Liite 30. Velat asiakkaille

Mij. €	31.12.2019	31.12.2018
Talletukset		
Vaadittaessa maksettavat		
Yksityiset	38 772	35 990
Yritykset ja julkisyhteisöt	24 015	23 911
Yhteensä	62 786	59 902
Muut		
Yksityiset	1 122	1 292
Yritykset ja julkisyhteisöt	90	133
Yhteensä	1 212	1 425
Talletukset yhteensä	63 998	61 327
Muut rahoitusvelat		
Vaadittaessa maksettavat		
Yksityiset	8	17
Yritykset ja julkisyhteisöt	0	0
Yhteensä	9	17
Muut		
Yritykset ja julkisyhteisöt	4 282	4 767
Yhteensä	4 282	4 767
Muut rahoitusvelat yhteensä	4 291	4 785
Velat asiakkaille yhteensä	68 289	66 112

Liite 31. Vakuutusvelka

Milj. €	31.12.2019	31.12.2018
Vahinkovakuutuksen vakuutusvelka	3 234	3 157
Henkivakuutuksen muu kuin sijoitussidonnainen taattujen osien vakuutusvelka	6 283	6 354
Henkivakuutuksen muu kuin sijoitussidonnainen sijoitussopimusten taattujen osien velka	3	3
Yhteensä	9 520	9 514

Liitteen luvut sisältävät sijoitussidonnaisten sopimusten korvausvastuun. Tästä johtuen liitteen luvut eivät täsmää taseeseen.

Velat vahinkovakuutus sopimuksista ja jälleenvakuuttajien osuus

Milj. €	31.12.2019			31.12.2018		
	Brutto	Jälleenvakuutus	Netto	Brutto	Jälleenvakuutus	Netto
Eläkeuudotoin korvausvastuu	1 571	-4	1 567	1 510	-4	1 506
Muut tapauskohtaiset varaukset	197	-81	116	182	-69	113
Ammattitautien erillisvaraus	10		10	13		13
Kollektiivinen korvausvastuu	779	-13	766	761	-23	737
Varatut korvaustenhoitokulut	114		114	101		101
Vakuutusmaksuvastuu	584	-7	576	569	-8	561
Vastuunvelan korkosuojat	-22		-22	21		21
Vahinkovakuutuksen vakuutusvelka yhteensä	3 234	-106	3 128	3 157	-104	3 053

Vakuutus sopimuksista aiheutuvan vakuutusvelan ja jälleenvakuutus sopimuksista aiheutuvien saamisten muutokset

Milj. €	2019			2018		
	Brutto	Jälleenvakuutus	Netto	Brutto	Jälleenvakuutus	Netto
Korvausvastuu						
Korvausvastuu 1.1.	2 588	-97	2 491	2 557	-84	2 473
Maksetut korvaukset tilikaudella	-1 140	21	-1 119	-1 075	30	-1 045
Velan/saamisen muutos	1 219	-23	1 196	1 081	-42	1 039
Tilikaudella sattuneet vahingot	1 116	-24	1 092	1 121	-40	1 081
Lisäys (vähennys) edellisiin tilikausiin	-25	1	-24	-39	-2	-42
Diskonttorikon muutokset	128		128			
Diskonttauksen purkautuminen	27		27	27		27
Korkosuojien arvomuutos	-43		-43	25		25
Myydyt liiketoiminnot	0	0	0	-28		-28
Kurssivoitot (tappiot)	0		0	0		0
Korvausvastuu 31.12.	2 650	-98	2 552	2 588	-97	2 491
Jäljellä olevan sopimusajan velka						
Vakuutusvelka 1.1.	569	-8	561	585	-11	574
Lisäys	530	-7	523	539	-7	532
Vähennys	-516	8	-509	-528	10	-518
Myydyt liiketoiminnot				-27		-27
Diskonttauksen purkautuminen	1		1	1		1
Vakuutusvelka 31.12.	584	-7	576	569	-8	561
Vahinkovakuutuksen vakuutusvelka yhteensä	3 234	-106	3 128	3 157	-105	3 052

Vakuutus sopimusten jäljellä olevan sopimusajan vakuutusvelka on määritetty pääosin sopimuskohtaisesti pro rata parte temporis -säännöllä.

Vahinkovakuutus sopimuksista aiheutuvan vakuutusvelan määrittäminen

a) Käytetyt menetelmät ja oletukset

Vakuutusvelan määrä on arvioitu siten, että se riittää kohtuullisen suurella todennäköisyydellä vakuutus sopimuksista aiheutuvien velvoitteiden suorittamiseen. Tämä on toteutettu siten, että vakuutusvelalle on ensin arvioitu odotusarvo ja sen jälkeen on määritetty sen epävarmuudesta johtuva varmuuslisä.

Eläkemuotoinen korvausvastuu on jatkuvana eläkkeenä maksettavien ansionmenetyskorvausten kassavirran diskontattu nykyarvo. Käytetty diskonttaus korko päätetään ottaen huomioon vallitseva korkotaso, lain edellyttämä turvaavuus, viranomaisen asettama diskonttaus koron yläraja sekä vakuutusvelkaa kattavalle omaisuudelle saatava kohtuullinen tuotto-odotus. Käytetty diskonttaus korko vuoden 2019 lopussa on 1,0 % (1,5 %). Kuolevuusmallina on käytetty Suomen väestötilastoon pohjautuvaa ikäkohorttikuolevuusmallia, joka olettaa havaitun elinikien pitenemisen trendin jatkuvan.

Korvausvastuuseen sisältyy asbestivastuita, jotka ovat lakisääteisen tapaturmavakuutuksen ammattitautitapauksia. Näiden korvausten kassavirtaennuste perustuu selvitykseen, jossa on otettu huomioon se, kuinka paljon asbestia on vuosittain käytetty raaka-aineena Suomessa, sekä se, miten eri asbestisairauksien latenssiajat ovat jakautuneet. Asbestikorvausten kehittymistä seurataan vuosittain, ja toteutuma on noudattanut ennustetta hyvin.

Kollektiivisen korvausvastuun määrittämiseen on käytetty useita tilastollisia menetelmiä: Bornhuetter-Ferguson, Cape Cod ja Chain Ladder. Näitä sovellettaessa joudutaan menetelmän valinnan lisäksi tekemään myös muita valintoja kuten esimerkiksi päättämään, kuinka monen sattumisvuoden tilastoaineistoon niitä sovelletaan.

Kollektiivisen korvausvastuun määrittämisessä suurimmat riskit liittyvät

- Tulevan inflaation arvioimiseen (pl. lakisääteisten vakuutusten perusteella maksettavat ansionmenetys-korvaukset)
- Korvauskäytäntöjen ja lakimuutosten aiheuttamien muutosten oikaisemiseen korvausten kehityskolmioissa (eli antaako historia oikean kuvan tulevaisuudesta)
- Historiatietojen oikeellisuuteen kymmenien vuosien ajalta.

Kollektiivisesta korvausvastuusta ainoastaan eläkemuotoinen vastuu on diskontattu.

Kollektiivista korvausvastuuta arvioitaessa konsernin vahinkovakuutus sopimuskanta on jaettu useaan eri luokkaan riskin ja muun muassa maksettujen korvausten kassavirran maturiteetin perusteella. Jokaisessa luokassa kollektiivinen korvausvastuu lasketaan ensin kullakin yllä mainitulla tilastollisella menetelmällä. Näistä on valittu se, mikä sopii parhaiten tarkasteltavaan luokkaan. Valinnan kriteereinä on käytetty sitä, kuinka hyvin malli olisi ennustanut aikaisempien sattumisvuosien kehittymisen, sekä menetelmän antaman arvion herkkyyttä käytettävien tilastovuosien lukumäärälle. Valitun menetelmän antamaan odotusarvoon on lisätty varmuuslisä 2-10 %. Varmuuslisän määrään vaikuttaa tulevien kassavirtojen epävarmuus ja duraatio sekä historiatietojen laatu.

Lakisääteisen tapaturma- ja liikennevakuutuksen sairaanhoitokulu- ja kuntoutuskorvausten kollektiivista korvausvastuuta arvioitaessa on otettu huomioon se, että yli 10 vuotta vahingon sattumisen jälkeen maksettavat korvaukset rahoitetaan jakojärjestelmän avulla.

Menetelmien ja oletusten muutosten vaikutus velan määrään	2019	2018
Menetelmien ja oletusten muutosten vaikutus velan määrään	147	17
Yhteensä	147	17

b) Korvausten kehitys

Korvauskolmioissa on verrattu toteutuneita korvauskuluja aikaisempiin arvioihin. Korvauskehitystä kuvaavat kolmiot on laadittu vahinkojen sattumisvuosittain.

Korvauskehitys on esitetty kymmeneltä vuodelta pitkäaikaisia vastuita lukuun ottamatta. Korvauskolmiossa ei seurata poolien osuuksia eikä lakisääteisen tapaturmavakuutuksen regressien kehitystä. Lopullisiksi vahvistettujen eläkkeiden pääoma-arvot on käsitelty, kuten ne olisi maksettu lopulliseksi vahvistamisen yhteydessä pääoma-arvon suuruusina. Pitkäaikaisten vastuiden eli lopullisiksi vahvistettujen eläkkeiden ja asbestivahinkojen osalta on esitetty vakuutusvelan riittävyttä koskevat tiedot.

Korvauskolmiot, bruttolike, milj. €

Sattumisvuosi	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Yhteensä
Arvio kokonaiskorvausmenosta											
0*	738	784	815	903	931	976	1 000	1 043	1 121	1 116	9 428
n+1	746	751	802	879	905	887	1 006	1 063	1 149		
n+2	744	752	805	861	920	902	995	1 078			
n+3	743	757	821	885	939	910	998				
n+4	750	771	836	891	929	912					
n+5	760	786	840	888	930						
n+6	771	785	840	900							
n+7	772	783	838								
n+8	779	784									
n+9	782										
Nykyinen arvio kokonaiskorvausmenosta	782	784	838	900	930	912	998	1 078	1 149	1 116	9 488
Kertyneet maksetut korvaukset	-744	-750	-796	-842	-872	-838	-911	-948	-940	-661	-8 301
Korvausvastuu vuosilta 2010 -2019	38	35	42	57	58	74	88	130	210	455	1 186
Korvausvastuu aiemmilta vuosilta											247

* = Sattumisvuoden lopussa

Latenttien ammattitautien korvauskehitys, milj. €

Tilivuosi	Kollektiivinen korvausvastuu	Tunnetut eläkevastuut	Maksetut korvaukset	Korvauskulut	Peruste- muutokset*	Riittävyys
2010	38	44	-3	0		0
2011	35	50	-3	-6	5	-2
2012	32	53	-4	-4	2	-1
2013	28	53	-4	-1	1	0
2014	22	53	-4	-2	2	0
2015	19	54	-4	-2	2	-1
2016	17	53	-5	-1	2	1
2017	14	53	-5	-3	3	0
2018	13	51	-6	-2		-2
2019	10	52	-5	-3	3	0

Lopullisiksi vahvistettujen eläkkeiden kehitys, milj. €

Tilivuosi	Vuoden alussa	Vuoden lopussa	Uudet eläkepääomat	Maksetut eläkkeet	Peruste-muutokset*	Riittävyys
2010	771	794	60	34		3
2011	794	895	66	35	77	7
2012	895	940	66	34	31	18
2013	940	965	51	37	23	12
2014	965	1 010	54	40	36	5
2015	1 010	1 046	53	44	30	2
2016	1 046	1 080	54	49	31	3
2017	1 080	1 141	54	52	75	16
2018	1 141	1 145	56	54		-2
2019	1 145	1 206	38	56	80	1

* Diskonttauskoron ja kuolevuusmallin muutosten vaikutus lopullisiin eläkepääomiin.

Korvauskolmiot, nettoliike, milj. €

Sattumisvuosi	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Yhteensä
Arvio kokonaiskorvausmenosta											
0*	693	721	796	861	897	957	992	1 019	1 081	1 092	9 110
n+1	707	697	782	829	868	877	1 000	1 026	1 109		
n+2	705	710	786	819	875	892	990	1 045			
n+3	705	714	804	843	887	898	994				
n+4	712	727	818	847	887	901					
n+5	721	741	823	847	885						
n+6	732	743	823	858							
n+7	734	742	822								
n+8	740	744									
n+9	743										
Nykyinen arvio kokonaiskorvausmenosta	743	744	822	858	885	901	994	1 045	1 109	1 092	9 194
Kertyneet maksetut korvaukset	-706	-709	-780	-803	-830	-828	-909	-932	-934	-658	-8 088
Korvausvastuu vuosilta 2010-2019	38	35	42	55	56	73	86	113	175	434	1 106
Korvausvastuu aiemmilta vuosilta											229

* = Sattumisvuoden lopussa

Aikaisemmilla tilikausilla sattuneiden vahinkojen korvauskulujen muutos

Aikaisemmilla tilikausilla sattuneiden vahinkojen korvauskulut kasvoivat 104 miljoonaa euroa, edellisellä tilikaudella korvauskulut pienenevät 42 miljoonaa euroa. Aikaisemmilla tilikausilla sattuneiden vahinkojen korvauskulun muutos kuvaa vakuutusvelan riittävyttä, joka on vakuutusvelan turvaavuudesta johtuen keskimäärin positiivinen.

Henkivakuutuksen vakuutusvelan muutokset

Velka, milj. €	1.1.2019	Vakuutus- maksuista aiheutunut vastuun kasvu	Vapautu- neet vastuut	Hyvitetyt korot ja arvon- muutokset	Muut veloitukset ja hyvitykset	Muut erät	31.12.2019
Muu kuin sijoitussidonnaisten sopimusten velka							
Muu kuin sijoitussidonnainen vakuutusvelka korkotakuulla diskontattuna	2 824	170	-244	85	-96	17	2 757
Eriytetty tase 1	827	0	-42	44	-6	19	841
Eriytetty tase 2	2 296	6	-228	75	8	27	2 185
Muu kuin sijoitussidonnaisten sijoitussopimusten velka korkotakuulla diskontattuna	3	0	-1	0	0	1	3
Korkotäydennys	297					-41	257
Markkinakorolla diskonttauksen vaikutus	43					125	169
Muut erät	66					8	75
Yhteensä	6 357	176	-514	203	-93	157	6 286

Velka, milj. €	1.1.2018	Vakuutus- maksuista aiheutunut vastuun kasvu	Vapautu- neet vastuut	Hyvitetyt korot ja arvon- muutokset	Muut veloitukset ja hyvitykset	Muut erät	31.12.2018
Muu kuin sijoitussidonnaisten sopimusten velka							
Muu kuin sijoitussidonnainen vakuutusvelka korkotakuulla diskontattuna	2 898	72	-227	87	-12	7	2 824
Eriytetty tase 1	904	0	-45	35	-6	-61	827
Eriytetty tase 2	2 565	6	-219	110	9	-175	2 296
Muu kuin sijoitussidonnaisten sijoitussopimusten velka korkotakuulla diskontattuna	3	0	0	0	0	0	3
Korkotäydennys	413					-116	297
Markkinakorolla diskonttauksen vaikutus	-8					51	43
Muut erät	70					-3	66
Yhteensä	6 845	79	-491	232	-10	-297	6 357

Muun kuin sijoitussidonnaisen liikkeen vakuutus- ja sijoitussopimusten sekä sijoitussidonnaisten vakuutusten velkaa muodostettaessa on noudatettu kansallisen tilinpäätöksen laskentaperiaatteita lukuun ottamatta, että vakuutusvelan diskonttauskorossa on siirrytty lähemmäksi ajantasaista korkotasoa. Taseeseen on kirjattu henkivakuutusyhtiön omalla sijoitusriskillä olevia vakuutus- ja kapitalisaatiosopimusten säästöjä, joiden korkotakuu vaihtelee 1,5 %–4,5 % välillä ja jotka on diskontattu kansallisen tilinpäätöksen vakuutusvelassa korkotakuun määrällä. Korkotäydennykseen on kirjattu kansallisen tilinpäätöksen diskonttauskoron alentamisen vaikutus. Osa markkina- ja diskonttauskoron välisestä korkoriskistä on suojattu korkosijoituksilla, joiden arvo on kirjattu osaksi vakuutus- ja kapitalisaatiosopimuksista kirjattavaa velkaa.

Riskihenkivakuutusten velkana käytetään maksunsiirtovastuuta.

Menevään jälleenvakuutukseen liittyvät saamiset ja velat arvostetaan yhdenmukaisesti jälleenvakuutettujen sopimusten velkojen ja saamisten kanssa ja merkitään taseeseen erikseen.

Ryhmäeläkevakuutuksen velkaa on täydennetty jäljellä olevan elinajan odotteen kasvun takia vuosittain 2011 lähtien.

Hyvitetyt korot sisältävät maksetut takuukorot ja johdon harkinnan mukaisesti jaetut ja maksetut asiakashyvitykset.

Liite 32. Velat sijoitussidonnaisista vakuutus- ja sijoitussopimuksista

Milj. €	31.12.2019	31.12.2018
Sijoitussidonnaisten sopimusten velka		
Sijoitussidonnaisten vakuutusten velka	4 784	4 518
Sijoitussidonnaisten sijoitussopimusten velka	6 034	5 255
Yhteensä	10 818	9 774

Liitteen luvut eivät sisällä sijoitussidonnaisten sopimusten korvausvastuuta. Tästä johtuen liitteen luvut eivät täsmää taseeseen.

Vakuutusvelan muutokset

Velka, milj. €	1.1.2019	Vakuutusmaksuista aiheutunut vastuun kasvu	Vapautuneet vastuut	Hyvitetyt korot ja arvomuutokset	Muut veloitukset ja hyvitykset	Muut erät	31.12.2019
Sijoitussidonnaisten sopimusten velka							
Sijoitussidonnaisten vakuutusten velka	4 518	161	-549	702	-17	-32	4 784
Sijoitussidonnaisten sijoitussopimusten velka	5 255	711	-758	793	-19	52	6 034
Yhteensä	9 774	873	-1 307	1 494	-36	20	10 818

Velka, milj. €	1.1.2018	Vakuutusmaksuista aiheutunut vastuun kasvu	Vapautuneet vastuut	Hyvitetyt korot ja arvomuutokset	Muut veloitukset ja hyvitykset	Muut erät	31.12.2018
Sijoitussidonnaisten sopimusten velka							
Sijoitussidonnaisten vakuutusten velka	5 036	179	-339	-315	-18	-26	4 518
Sijoitussidonnaisten sijoitussopimusten velka	5 084	812	-411	-310	-20	101	5 255
Yhteensä	10 120	991	-750	-625	-38	75	9 774

Sijoitussidonnaisten sopimusten riippuvuus varoista on vakuutuksenottajan valinta. Yhtiötasolla arvomuutosta ei voi verrata mihinkään benchmark-indeksiin. Takuukorkoisten sijoitussopimusten maksamaa tuottoa ei voi luotettavasti verrata mihinkään benchmark-indeksiin. Tuotto perustuu katteena olevan omaisuuden tuottoon. Yhtiön omaisuudella ei ole benchmarkia.

Sijoitussidonnaiset sijoitussopimukset on arvostettu käypään arvoon.

Sijoitussidonnaisten sopimusten velka arvostetaan tilinpäätöshetken sopimuksiin liitettyjen varojen markkina-arvoilla.

Liite 33. Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat

Milj. €	31.12.2019	31.12.2018
Joukkovelkakirjalainat	11 501	9 522
Huonomman etuoikeuden luokan joukkovelkakirjalainat	1 156	
Asuntovakuudelliset joukkovelkakirjalainat (covered bonds)	12 097	10 720
Muut		
Sijoitustodistukset	0	105
Yritystodistukset	9 716	10 162
Kaupankäynnissä omaan salkkuun sisältyvät (-)*	-101	-50
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat yhteensä	34 369	30 458

* OP Ryhmän hallussa olevat omat joukkovelkakirjalainat on netotettu velkaa vastaan.

Rahoituksen rahavirtojen velkojen muutosten täsmäytys taseen eriin

Milj. €	Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat	Velat, joilla on huonompi etuoikeus kuin muilla veloilla
Tase arvo 1.1.2019	30 458	1 358
Rahoituksen rahavirtojen muutokset		
Joukkovelkakirjojen lisäykset	5 591	
Asuntovakuudellisten joukkovelkakirjojen lisäykset	2 243	
Sijoitustodistusten lisäykset	75	
Yritystodistusten lisäykset	21 920	
Lisäykset yhteensä	29 830	
Joukkovelkakirjojen vähennykset	-2 848	
Asuntovakuudellisten joukkovelkakirjojen vähennykset	-921	
Sijoitustodistusten vähennykset	-182	
Yritystodistusten vähennykset	-22 714	
Debentuurit vähennykset	0	-60
Vähennykset yhteensä	-26 664	-60
Rahoituksen rahavirtojen muutokset yhteensä	3 165	-60
Arvostukset ja valuuttakurssimuutokset	746	-8
Tasearvo 31.12.2019	34 369	1 290

Milj. €	Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat	Velat, joilla on huonompi etuoikeus kuin muilla veloilla
Tase arvo 1.1.2018	26 841	1 400
Rahoituksen rahavirtojen muutokset		
Joukkovelkakirjojen lisäykset	2 346	
Asuntovakuudellisten joukkovelkakirjojen lisäykset	1 004	
Sijoitustodistusten lisäykset	141	
Yritystodistusten lisäykset	24 495	
Lisäykset yhteensä	27 986	
Joukkovelkakirjojen vähennykset	-1 898	
Asuntovakuudellisten joukkovelkakirjojen vähennykset	-1 100	
Sijoitustodistusten vähennykset	-121	
Yritystodistusten vähennykset	-21 346	
Vähennykset yhteensä	-24 465	
Rahoituksen rahavirtojen muutokset yhteensä	3 521	
Arvostukset ja valuuttakurssimuutokset	96	-42
Tasearvo 31.12.2018	30 458	1 358

Merkittävimmät liikkeeseenlaskut vuoden 2019 aikana	Nimellismäärä, milj. €	Korko-%
OP Yrityspankki Oyj		
OP Corporate Bank plc Issue of EUR 500,000,000 0.375 per cent. Instruments due 26 February 2024 under the EUR 20,000,000,000 Programme for the Issuance of Debt Instruments	500,0	Kiinteä 0,375 %
OP Corporate Bank plc Issue of EUR 500,000,000 0.375 per cent. Senior Non-Preferred Instruments due 19 June 2024 under the EUR 20,000,000,000 Programme for the Issuance of Debt Instruments	500,0	Kiinteä 0,375 %
OP Corporate Bank plc Issue of EUR 500,000,000 0.625 per cent. Senior Non-Preferred Instruments due 12 November 2029 under the EUR 20,000,000,000 Programme for the Issuance of Debt Instruments	500,0	Kiinteä 0,625 %
OP-Asuntoluottopankki Oyj		
OP Mortgage Bank Issue of EUR EUR 1,250,000,000 0,625 per cent. Covered Notes due 15 Feb 2029 under the EUR 20,000,000,000 Euro Medium Covered Note Programme.	1 250,0	Kiinteä 0,625 %
OP Mortgage Bank Issue of EUR 1,000,000,000 0,010 per cent. Covered Notes due 19 Nov 2026 under the EUR 20,000,000,000 Euro Medium Covered Note Programme.	1 000,0	Kiinteä 0,010 %

Liite 34. Varaukset ja muut velat

Milj. €	31.12.2019	31.12.2018
Varaukset		
Tappiota koskeva vähennyserä	18	6
Uudelleenjärjestelyvaraus	5	10
Muut pakolliset varaukset	10	5
Muut velat		
Maksujenvälitysvelat	919	929
Siirtovelat		
Korkovelat	186	180
Korkovelat johdannaisista	26	24
Muut siirtovelat	404	368
Johdannaisten CSA velat	728	504
Eläkevelat	86	62
Vuokrasopimusvelat	53	0
Arvopapereiden ostovelat	24	21
Ostolaskuvelat	39	50
Velat ensivakuutustoiminnasta	52	49
Velat jälleenvakuutustoiminnasta	20	11
Korvaustenhoitosopimukset	162	209
Yhteensä	2 699	2 407
Muut	431	188
Varaukset ja muut velat yhteensä	3 163	2 617

Varausten muutokset

Milj. €	Tappiota koskeva vähennyserä	Uudelleenjärjestely	Muut	Yhteensä
1.1.2019	6	10	5	21
Varausten lisäykset	12	5	10	27
Käytetyt varaukset		-6	-4	-10
Käyttämättömien varausten peruutukset		-4	-1	-5
31.12.2019	18	5	10	33

Milj. €	Tappiota koskeva vähennyserä	Uudelleenjärjestely	Muut	Yhteensä
31.12.2017			9	9
1.1.2018 IFRS 9 siirtymä	10			10
Varausten lisäykset		10	5	15
Käytetyt varaukset	-4		-9	-13
31.12.2018	6	10	5	22

Korvaustenhoitosopimukset

Korvaustenhoitosopimukset ovat sellaisia sopimuksia, jotka eivät ole vakuutus sopimuksia, mutta joiden perusteella hoidetaan toisen täysomavastuullisen osapuolen puolesta korvausten maksaminen. Näistä merkittävimpiä ovat sellaiset captive-järjestelyt, joissa vakuutettu riski on jälleenvakuutettu kokonaan asiakkaan kanssa samaan konserniin kuuluvassa captive-yhtiössä, sekä lakisäästeisten tapaturma-, liikenne- ja potilasvakuutusten eläkemutoisten korvausten indeksikorotukset ja eräät muut korvausten korotukset sekä yli kymmenen vuotta vahingon sattumisen jälkeen maksettavat sairaanhoitokorvaukset ja julkisen sektorin potilasvakuutus.

Etuuspohjaiset eläkejärjestelyt

OP Ryhmän eläkejärjestelyt on hoidettu OP-Eläkekassassa, OP-Eläkesäätiössä ja vakuutusyhtiöissä. Etuuspohjaisina järjestelyinä on käsitelty lisäeläkkeisiin liittyvät järjestelyt eläkesäätiössä ja vakuutusyhtiössä sekä eläkekassassa hoidettu TyEL:n rahastoitu vanhuuseläke ja työkyvyttömyyseläke. Maksupohjaisena järjestelyinä on käsitelty TyEL:n jakojärjestelmään suoritettavat maksut.

OP-Eläkekassa

OP-Eläkekassa on hoitanut vuoteen 2018 koko OP Ryhmän työnantajien henkilöstön lakisääteisen eläketurvan vakuuttamisen. 31.12.2018 OP Ryhmä siirsi 90,8 % OP-Eläkekassan eläkekannasta Keskinäinen Eläkevakuutusyhtiö Ilmarisen hoidettavaksi. Alustavan suunnitelman mukaan jäljelle jäävä eläkevastuu siirtyy Ilmariselle myöhemmin, aikaisintaan vuoden 2020 lopussa. Lakisääteinen TyEL:n mukainen eläkejärjestelmä tarjoaa palvelusaikaan ja työansioihin perustuvan eläketurvan laissa säädetyllä tavalla. Työeläkejärjestelmän etuudet ovat vanhuuseläke, osittainen varhennettu vanhuuseläke, työuraeläke, työkyvyttömyyseläke, perhe-eläke ja kuntoutusetuudet.

TyEL:n mukainen eläkejärjestelmä on osittain rahastoiva ja osittain jakojärjestelmään perustuva järjestely. Rahastointi tapahtuu henkilötasolla kunkin työsuhteen vakuuttaneessa eläkelaitoksessa.

OP-Eläkekassan toiminnan tavoitteena on hoitaa lakisääteisen eläketurvan vakuuttaminen siten, että vuodesta toiseen vakuutusmaksutaso säilyy tasaisena ja alittaa työeläkejärjestelmän keskimääräisen maksutason. Vuonna 2019 OP-Eläkekassan maksutaso oli 22,9% ja Keskinäinen Eläkevakuutusyhtiö Ilmarisen keskimääräinen maksutaso oli 24,4 %. OP-Eläkekassan toiminnan merkittävin riski liittyy siihen, että toteutunut sijoitusomaisuuden tuotto jäisi alle eläkejärjestelmän keskimääräisen toteutuneen sijoitustoiminnan tuoton. Riskin toteutuminen useampana vuotena peräkkäin johtaisi vakuutusmaksutason korottamiseen.

OP-Eläkekassan keskeisimmät vakuutusmatemaattiset riskit liittyvät korko- ja markkinariskisiin, eläkkeiden tuleviin korotuksiin sekä eliniän systemaattiseen pitenemiseen. Eläkevelvoitteen diskonttauksessa käytettävän korkotason muutoksella on olennainen vaikutus eläkevelvoitteen määrään.

Eläkekassan on vakuutuskassalain mukaan sijoitettava varansa turvaavasti ja tuloa tuottavasti sekä kassan maksuvalmiutta silmällä pitäen. Eläkekassan on katettava kansallisen tilinpäätöskehikon mukaisesti eläkesitoumuksista aiheutuva vakuutusvelka. Vakuutusvelkaa katettaessa on otettava huomioon, millaista vakuutustoimintaa vakuutuskassa harjoittaa, ja tämän mukaisesti huolehdittava katteeseen kuuluvien varojen varmuudesta, tuotosta ja rahaksi muutettavuudesta sekä niiden asianmukaisesta monipuolisuudesta ja hajauttamisesta. Eläkekassalle säädetään laissa erikseen vakavaraisuusraja, joka eläkekassan tulee kattaa vakavaraisuuspääomalla.

Sijoitustoiminnasta vastaa eläkekassan hallitus, joka hyväksyy eläkelaitokselle sen varojen sijoittamista koskevan sijoitussuunnitelman. Eläkelaitoksen vastuullinen aktuaari laatii vuosittain ennusteen vastuuvelan ja eläkemenojen kehityksestä. Tämän pohjalta sijoitusomaisuuden allokaatioissa otetaan huomioon vastuuvelan luonteen asettamat vaatimukset sijoitustoiminnalle turvaavuuden, tuottavuuden ja likviditeetin osalta sekä eläkekassan riskinkantokyky.

Lisäeläkkeet OP-Eläkesäätiössä ja vakuutusyhtiöissä

OP-Eläkesäätiö hoitaa OP Ryhmään kuuluvien työnantajien henkilöstölleen järjestämää lisäeläketurvaa. Eläkesäätiön tarkoituksena on myöntää eläkesäätiön toimintapiiriin kuuluville työntekijöille vanhuus- ja työkyvyttömyyseläkettä ja sairausavustusta sekä perhe-eläkettä heidän edunsaajilleen ja hautausavustusta. Lisäksi eläkesäätiö voi myöntää toimintapiiriin kuuluville kuntoutukseen liittyviä etuuksia. Lisäeläketurvan järjestäminen on vapaaehtoista, joten kaikki eläkekassaan kuuluvat työnantajat eivät automaattisesti kuulu eläkesäätiöön. Eläkesäätiön tarjoama lisäeläketurva on kokonaan rahastoitu. OP-Eläkesäätiön toimintapiiriin kuuluu jokainen 20 vuotta täyttänyt henkilö, joka on yhtäjaksoisesti ollut kaksi vuotta TyEL:n mukaisessa työsuhteessa eläkesäätiöön kuuluvaan työnantajaan ja jonka työsuhte on alkanut ennen 1.7.1991. Eläkkeeseen oikeuttava palvelusaika alkaa siitä ajankohdasta, jona hän työnantajan palveluksessa ollessaan täytti 23 vuotta. Eläkkeen perusteena olevalla palkalla tarkoitetaan samaan työsuhteeseen perustuvaa 31.12.2006 saakka voimassa olleen TyEL:n mukaista eläkepalkkaa. OP-Eläkesäätiön toimintapiiriin kuuluvien henkilöiden eläkeikä vaihtelee 60–65 vuoden välillä riippuen siitä, mihin henkilöryhmään työntekijä eläkesäätiön sääntöjen mukaan kuuluu.

Toiminnan merkittävin riski liittyy siihen, että toteutunut sijoitusomaisuuden tuotto jäisi alle vähimmäistuottotavoitteen. Riskin toteutuminen useampana vuotena peräkkäin johtaisi kannatusmaksujen perintään.

OP-Eläkesäätiön keskeisimmät vakuutusmatemaattiset riskit liittyvät korko- ja markkinariskisiin, eliniän systemaattiseen pitenemiseen sekä inflaatoriskisiin. Eläkevelvoitteen diskonttauksessa käytettävän korkotason muutoksella on olennainen vaikutus eläkevelvoitteen määrään.

Sijoitustoiminnasta vastaa eläkesäätiön hallitus, joka hyväksyy eläkelaitokselle sen varojen sijoittamista koskevan sijoitussuunnitelman. Eläkelaitoksen vastuullinen aktuaari laatii vuosittain ennusteen vastuuvelan ja eläkemenojen kehityksestä. Tämän pohjalta sijoitusomaisuuden allokaatioissa otetaan huomioon vastuuvelan luonteen asettamat vaatimukset sijoitustoiminnalle turvaavuuden, tuottavuuden ja likviditeetin osalta sekä eläkekassan riskinkantokyky.

Vuoden 2019 aikana purettiin vuonna 2017 tehtyä vapaakirjaeläkkeiden velan kertakorotusta 20 miljoonaa euroa, minkä vaikutus näkyi maksetuissa eläkkeissä.

Lisäeläkkeitä on järjestetty myös henkivakuutusyhtiöissä. Vuoden 2017 TyEL-muutoksen seurauksena tehty sopeutus kasvatti velvoitetta 12 miljoonaa euroa tilinpäätöksessä 2018.

Etuuspohjaisten eläkejärjestelyjen tasearvot, milj. €	Etuuspohjaiset eläkevelvoitteet		Eläkevarojen käyvät arvot		Nettovelat (-varat)	
	2019	2018	2019	2018	2019	2018
Avaava tase 1.1.	714	2 230	-686	-1 926	28	304
Tuloslaskelmaan kirjatut etuuspohjaiset eläkekulut						
Tilikauden työsuoritukseen perustuvat menot	15	62			15	62
Korkokulu (-tuotto)	12	37	-11	-32	1	5
Järjestelyn supistamisen, muuttamisen, veloitteen täyttämisen tai aiempaan työsuoritukseen perustuvan menon vaikutus	0	-1 484		1 208	0	-276
Hallintokulut			1	1	1	1
Yhteensä	27	-1 385	-10	1 177	18	-208
Muihin laajan tuloksen eriin kirjatut uudelleen määrittämisestä aiheutuvat tappiot (-voitot)						
Taloudellisten odotusten muutoksista johtuvat vakuutusmatemaattiset tappiot (voitot)	73	-96			73	-96
TyEL:n korkeeron tuotto ja vanhuus-eläkkeiden vastuun kasvu (netto)	0	34	0	-34		
Kokemusperäiset tarkistukset	6	0			6	0
Järjestelyyn kuuluvien varojen tuotto lukuun ottamatta etuuspohjaisen nettovelan (-varan) nettokorkoon sisältyvää määrää			-93	8	-93	8
Yhteensä	78	-62	-93	-26	-15	-88
Muut						
Työnantajan suorittamat maksut*			13	19	13	19
Maksetut etuudet	-48	-69	48	69		
Yhteensä	-48	-69	61	88	13	19
Päätävä tase 31.12.	771	714	-728	-686	42	28

* sisältää OP-Eläkekassan vakavaraisuuspääoman palautusta 24 (43) miljoonaa euroa.

Taseeseen kirjatut velat ja varat, milj. €	31.12.2019	31.12.2018
Nettovelat/-varat (Eläkesäätiö)	-44	-34
Nettovelat/-varat (Eläkekassa)	50	28
Nettovelat (Muut eläkejärjestelyt)	36	35
Nettovelat yhteensä	86	62
Nettovarat yhteensä	-44	-34

Eläkekassan ja -säätiön varojen ryhmittely arvostusmenetelmän mukaisesti 31.12.2019, milj. €	Taso 1	Taso 2	Taso 3	Yhteensä
Osakkeet ja osuudet	67	0	32	99
Joukkovelkakirjalainat	187		4	191
Kiinteistöt			9	9
Sijoitusrahastot	89	30	186	305
Johdannaiset			0	0
Muut varat	54		5	59
Yhteensä	397	31	236	663

Eläkekassan ja -säätiön varojen ryhmittely arvostusmenetelmän mukaisesti 31.12.2018, milj. €	Taso 1	Taso 2	Taso 3	Yhteensä
Osakkeet ja osuudet	81	0	20	102
Joukkovelkakirjalainat	181	1	10	191
Kiinteistöt			17	17
Sijoitusrahastot	198	6	74	278
Johdannaiset	0	0		0
Muut varat	46		3	49
Yhteensä	506	7	124	638

Hierarkiatasoon 1 ryhmiteltyjen erien käypä arvo määräytyy markkinoilta saatavien noteerausten perusteella.

Hierarkiatasoon 2 luokiteltujen erien käyvällä arvolla tarkoitetaan arvoa, joka on johdettavissa rahoitusvälineiden osien tai vastaavien rahoitusvälineiden markkina-arvosta; tai arvoa, joka on laskettavissa rahoitusmarkkinoilla yleisesti hyväksyttävillä arvostusmalleilla ja -menetelmillä, jos markkina-arvo on niiden avulla luotettavasti määritettävissä.

Hierarkiatasoon 3 luokitellut erät arvostetaan hinnoittelumallilla, joiden laskentaparametreihin sisältyy epävarmuutta.

Merkittävimpien varallisuuserien osuus järjestelyyn kuuluvien varojen koko käyvästä arvosta, %	31.12.2019	31.12.2018
Osakkeet ja osuudet	15	16
Finanssiala	0	0
Metsä	0	5
Kiinteistö	4	3
Muut	10	8
Joukkovelkakirjalainat	29	30
Valtionlainat	28	28
Muut	1	2
Kiinteistöt	1	3
Sijoitusrahastot	46	44
Osakerahastot	17	17
Korkorahastot	6	2
Kiinteistörahasotot	18	19
Hedgerahastot	5	6
Johdannaiset	0	0
Korkojohdannaiset		0
Valuuttajohdannaiset	0	
Strukturoidut sijoitukset	0	
Muut	9	8
Yhteensä	100	100
Eläkejärjestelyn varoihin sisältyy, milj. €	31.12.2019	31.12.2018
Muita saamia OP Ryhmään kuuluvilta yrityksiltä	62	51
Yhteensä	62	51

Vuonna 2019 suoritettavien maksujen määrä etuuspohjaiseen eläkejärjestelyyn arvioidaan olevan 11 miljoonaa euroa.

Etuuspohjaisen eläkevelvoitteen duraatio 31.12.2019 oli eläkekassassa 26,6 vuotta, eläkesäätiössä 15,2 vuotta ja muissa järjestelyissä 20,6 vuotta.

Käytetyt keskeiset vakuutusmatemaattiset oletukset 31.12.2019	Eläkekassa	Eläkesäätiö	Muut
Diskonttaus korko, %	1,0	0,8	0,9
Tuleva palkankorotusolettama, %	2,3	2,1	2,1
Tulevat eläkkeiden korotukset, %	0,5	1,5	1,5
Vaihtuvuus, %	3,0	0,0	0,0
Inflaatio, %	1,5	1,3	1,3
Arvioitu jäljellä oleva työssäoloaika vuosina	22,9	6,1	8,5
Eliniän odote 65-vuotiaille henkilöille			
Miehet	21,4	21,4	21,4
Naiset	25,4	25,4	25,4
Eliniän odote 45-vuotiaille henkilöille 20 vuoden kuluttua			
Miehet	23,7	23,7	23,7
Naiset	28,1	28,1	28,1

Käytetyt keskeiset vakuutusmatemaattiset oletukset 31.12.2018	Eläkekassa	Eläkesäätiö	Muut
Diskonttaus korko, %	1,9	1,7	2,0
Tuleva palkankorotusolettama, %	2,5	2,3	2,5
Tulevat eläkkeiden korotukset, %	1,1	1,6	1,9
Vaihtuvuus, %	3,0	0,0	0,0
Inflaatio, %	1,7	1,5	1,7
Arvioitu jäljellä oleva työssäoloaika vuosina	22,9	1,2	8,9
Eliniän odote 65-vuotiaille henkilöille			
Miehet	21,4	21,4	21,4
Naiset	25,4	25,4	25,4
Eliniän odote 45-vuotiaille henkilöille 20 vuoden kuluttua			
Miehet	23,7	23,7	23,7
Naiset	28,1	28,1	28,1

Herkkyyshanalyysi keskeisistä vakuutusmatemaattisista oletuksista 31.12.2019	Etuus pohjaisen eläkevastuun muutos			
	Eläkekassa		Eläkesäätiö	
	Milj. €	%	Milj. €	%
Diskonttaus korko				
0,5 prosenttiyksikön kasvu	-22	-11,2	-31	-6,8
0,5 prosenttiyksikön lasku	26	13,3	35	7,6
Eläkkeiden korotukset				
0,5 prosenttiyksikön kasvu	24	12,3	31	6,7
0,5 prosenttiyksikön lasku	-21	-11,0	-29	-6,3
Kuolevuus				
Eliniän odotuksen 1 vuoden kasvu	6	3,1	16	3,6
Eliniän odotuksen 1 vuoden lasku	-6	-3,0	-16	-3,5

Herkkyyshanalyysi keskeisistä vakuutus- matemaattisista oletuksista 31.12.2018	Etuuspohjaisen eläkevastuun muutos			
	Eläkekassa		Eläkesäätiö	
	Milj. €	%	Milj. €	%
Diskonttauskorko				
0,5 prosenttiyksikön kasvu	-19	-10,8	-28	-6,3
0,5 prosenttiyksikön lasku	22	12,7	31	7,1
Eläkkeiden korotukset				
0,5 prosenttiyksikön kasvu	21	11,8	27	6,3
0,5 prosenttiyksikön lasku	-18	-10,5	-26	-5,9
Kuolevuus				
Eliniän odotuksen 1 vuoden kasvu	5	2,9	14	3,3
Eliniän odotuksen 1 vuoden lasku	-5	-2,9	-14	-3,2

Liite 35. Velat, joilla on huonompi etuoikeus kuin muilla veloilla

Milj. €	31.12.2019	31.12.2018
Pääomalainat	52	52
Muut		
Debentuurit	1 239	1 306
Velat, joilla on huonompi etuoikeus yhteensä	1 290	1 358

Pääomalainojen pääasialliset lainaehdot ovat seuraavat:

1. Pääomalaina 50 miljoonaa euroa

Laina on perpetuaalilaina ilman korkoporrastuksia, mutta jossa on 8 prosentin korkokatto. Laina laskettiin liikkeeseen 31.3.2005 ja sen korko oli ensimmäisenä vuonna 6,5 % ja ensimmäisen vuoden jälkeen CMS 10 vuotta + 0,1 %. Lainan korko maksetaan vuosittain 11.4. Mikäli joltain korkojaksolta ei korkoa voida maksaa, korkojakson koron maksamisvelvollisuus raukeaa. Laina voidaan eräännyttää Finanssivalvonnan luvalla vuosittain alkaen 11.4.2010. Lainan koko pääoma on maksettava kerralla.

2. Pääomalaina 40 miljoonaa euroa

Perpetuaalilainan korko on vaihtuva 3 kuukauden EURIBOR + 1,25 %. Lainan korko maksetaan neljännesvuosittain 28.2., 30.5., 30.8. ja 30.11. Mikäli joltain korkojaksolta ei korkoa voida maksaa, korkojakson koron maksamisvelvollisuus raukeaa. Laina voidaan eräännyttää Finanssivalvonnan luvalla koron eräpäivinä 30.11.2010 alkaen. Lainan koko pääoma on maksettava kerralla.

Debentuurit

Debentuurilaina 100 miljoonaa CHF (eurovasta-arvo 92 miljoonaa), joka on 10 vuoden bullet-laina, eräännyty 14.7.2021. Lainan korko on kiinteä 3,375% p.a.

Debentuurilaina 100 miljoonaa euroa, joka on 10 vuoden bullet-laina, eräännyty 14.9.2021. Lainan korko on kiinteä 5,25% p.a.

Debentuurilaina 500 miljoonaa euroa, joka on 10 vuoden bullet-laina, eräännyty 28.2.2022. Lainaehdoissa on liikkeeseenlaskijalla mahdollisuus ennaikaiseen takaisinlunastukseen tilanteessa, jossa lainan pääomaa ei voida enää lukea pankin toissijaisiin omiin varoihin. Lainan korko on kiinteä 5,75% p.a.

Debentuurilaina 10 miljardia Japanin jeniä (eurovasta-arvo 82 miljoonaa), joka on 10 vuoden bullet-laina, eräännyty 3.7.2025. Lainaehdoissa on liikkeeseenlaskijalla mahdollisuus ennaikaiseen takaisinlunastukseen tilanteessa, jossa lainan pääomaa ei voida enää lukea pankin toissijaisiin omiin varoihin. Lainan korko on vaihtuva JPY Libor + 0,735%.

Debentuurilaina 3 500 miljoonaa SEK (eurovasta-arvo 335 miljoonaa), joka on 10 vuoden non-call 5 laina, mahdollisuus eräännyttää laina 25.8.2020, eräännyty 25.8.2025. Lainaehdoissa on liikkeeseenlaskijalla mahdollisuus ennaikaiseen takaisinlunastukseen tilanteessa, jossa lainan pääomaa ei voida enää lukea pankin toissijaisiin omiin varoihin. Lainan korko on vaihtuva Stibor + 1,60%.

Debentuurilaina 100 miljoonaa euroa, joka on 10 vuoden bullet-laina, eräännyty 25.9.2025. Lainaehdoissa on liikkeeseenlaskijalla mahdollisuus ennaikaiseen takaisinlunastukseen tilanteessa, jossa lainan pääomaa ei voida enää lukea pankin toissijaisiin omiin varoihin. Lainan korko on kiinteä 2,405% p.a.

Lainat on laskettu liikkeeseen kansainvälisillä pääomamarkkinoilla.

OP Yrityspankki Oyj:llä ei ole lainasopimusten ehtoja koskevia rikkomuksia pääoman, koron eikä muiden ehtojen osalta. Lainojen nimellisarvon ja kirjanpitoarvon ero johtuu käyvän arvon suojauksen korkoriskiarvostuksesta.

Liite 36. Oma pääoma

Milj. €	31.12.2019	31.12.2018
OP Ryhmän omistajien osuus		
Osuuspääoma, jäsenosuudet	203	193
josta irtisanotut jäsenosuudet	6	6
Osuuspääoma, tuotto-osuudet	2 764	2 744
josta irtisanotut tuotto-osuudet	265	298
Rahastot		
Sidotut rahastot		
Vararahasto	795	794
Käyvän arvon rahasto		
Rahavirran suojauksesta	141	33
Käypään arvoon arvostamisesta		
Saamistodistuksista	38	-14
Tappiota koskeva vähennyserä saamistodistuksista	7	9
Osakkeista ja osuuksista (overlay approach)	65	-21
Muut sidotut rahastot	14	14
Vapaat rahastot		
Muut vapaat rahastot	1 375	1 374
Kertyneet voittovarot		
Edellisten kausien voitto (tappio)	6 067	5 418
Kauden voitto (tappio)	663	739
OP Ryhmän omistajien osuus omasta pääomasta	12 404	11 588
Määräysvallattomien osuus	166	154
Oma pääoma yhteensä	12 570	11 742

Osuuspääoma, jäsenosuudet

OP Ryhmän omaan pääomaan sisältyy osuuspankkien jäsenten jäsenosuusmaksut, joiden koron maksusta ja pääoman palauttamisesta pankilla on ehdoton oikeus kieltäytyä. Jäsenosuusmaksu ja siitä seuraava asiakasomistajuus antaa mahdollisuuden osallistua pankin hallintoon ja päätöksentekoon.

Osuuspääoma, tuotto-osuudet

OP Ryhmän omaan pääomaan sisältyy myös osuuspankkien jäsenten tekemät sijoitukset tuotto-osuuksiin, joiden koron maksusta ja pääoman palauttamisesta pankilla on ehdoton oikeus kieltäytyä. Vuosille 2019-2020 tavoitellaan 3,25 %:n korkoa ja maksettava korko vahvistetaan vuosittain jälkikäteen. Tuottotavoite voi muuttua vuosittain. Tuotto-osuuksiin ei liity asiakasomistajien oikeuksia eivätkä ne anna äänivaltaa.

Mikäli osuuspankki ei ole kieltäytynyt palauttamisesta, jäsenosuusmaksu ja tuotto-osuusmaksu voidaan palauttaa 12 kuukauden kuluttua sen tilikauden päättymisestä, jonka aikana jäsenyys on päätynyt tai tuotto-osuuden omistaja on irtisanonut osuuden. Ellei palautusta voida jonakin vuonna maksaa täysimääräisesti, maksamatta jäänyt osa maksetaan seuraavien tilinpäätösten perusteella käytettävissä olevista omista pääomista. Edellä määrätty oikeus maksamatta jääneen osan jälkipalautukseen päättyy kuitenkin viidennen seuraavan tilinpäätöksen jälkeen. Maksamatta jääneelle osalle ei makseta korkoa.

Ryhmän osuuspääomien lukumäärät

(1 000 kpl)	Osuuspääoma, jäsenosuudet	Osuuspääoma, tuotto- osuudet	Osuuspää- omien lukumäärä yhteensä
1.1.2018	1 918	29 062	30 979
Osuuspääoman lisäykset	146	2 782	2 927
Osuuspääoman palautukset	-60	-1 426	-1 486
31.12.2018	2 003	30 417	32 421
Osuuspääoman lisäykset	156	1 295	1 451
Osuuspääoman palautukset	-62	-1 427	-1 489
31.12.2019	2 097	30 285	32 382

Rahastot
Vararahasto

Vararahasto on muodostunut sinne aikaisempina kausina siirretyistä voittovaroista ja osuuspankkien arvonkorotusrahastosta ja luottotappiovarauksista siirretystä osuudesta. Vararahastoa voidaan käyttää sellaisten tappioiden kattamiseen, joihin vapaa oma pääoma ei riitä. Vararahastoa voidaan käyttää myös osakepääoman korottamiseen ja sitä voidaan alentaa samalla tavoin kuin osakepääomaa. Osuuskuntamuotoisessa luottolaitoksessa vararahastoa saadaan käyttää vain tappioiden kattamiseen. Osakeyhtiössä 1.9.2006 alkaen vararahastoa ei ole voinut enää kartuttaa.

Käyvän arvon rahasto

Rahasto sisältää käypään arvoon muiden laajan tuloslaskelman kautta kirjattavien (myytävissä olevien) ja väliaikaisen poikkeusmenettelyn (overlay approach) piirissä olevien oman pääoman ehtoisten rahoitusvarojen käyvän arvon muutoksen. Rahastoon merkityt erät realisoituvat tuloslaskelmaan, kun arvopaperista luovutaan tai kirjataan arvonalennus. Käypään arvoon muiden laajan tuloksen kautta kirjattavien saamistodistusten odotettu tappio kirjataan oikaisemaan käyvän arvon rahastoa. Rahastoon on kirjattu myös rahavirran suojaussuhteessa olevien korkojohdannaisten tehokkaaksi todennettu laskennallisilla veroilla oikaistu arvonmuutosnetto. Arvonmuutokset realisoituvat tuloslaskelmaan sille tilikaudelle, jona suojauksen kohteena olevat rahavirrat toteutuvat.

Käyvän arvon rahasto verojen jälkeen

Mij. €	Käypään arvoon muun laajan tuloksen erien kautta kirjattavat				Yhteensä
	Saamistodistukset	Osakkeet ja osuudet	Osakkeet ja osuudet (overlay approach)	Rahavirran suojaus	
Tase 31.12.2017	135	25		16	176
IFRS 9 -siirtymän vaikutus 1.1.2018	-2	-25			-28
Avaava tase 1.1.2018	133	0	0	16	148
Käyvän arvon muutokset	-135	0	-35	66	-104
Tuloslaskelmaan siirretyt myyntivoitot	-37		-8		-45
Tuloslaskelmaan siirretyt arvonalennukset			17		17
Siirrot korkokatteeseen				-45	-45
Laskennalliset verot	34	0	5	-4	35
Päättävä tase 31.12.2018	-5		-21	33	7

Käypään arvoon muun laajan tuloksen
erien kautta kirjattavat

Milj. €	Saamistodistukset	Osakkeet ja osuudet (overlay approach)	Rahavirran suojaus	Yhteensä
Avaava tase 1.1.2019	-5	-21	33	7
Käyvän arvon muutokset	93	70	77	241
Tuloslaskelmaan siirretyt myyntivoitot	-32	12		-20
Tuloslaskelmaan siirretyt arvonalennukset		26		26
Siirrot korkokatteeseen			58	58
Laskennalliset verot	-12	-22	-27	-61
Päättävä tase 31.12.2019	44	65	141	251

Käyvän arvon rahasto ennen veroja oli 314 miljoonaa euroa (9) ja siihen liittyvä laskennallinen verovelka oli 63 miljoonaa euroa (2). Tilikauden aikana käyvän arvon rahastoon kirjattiin väliaikaisen poikkeusmenettelyn soveltamisen johdosta oman pääoman ehtoisten instrumenttien positiivisia arvonmuutoksia yhteensä 99 miljoonaa euroa (54) ja negatiivisia arvonmuutoksia yhteensä 11 miljoonaa euroa (82). Käypään arvoon muiden laajan tuloksen kautta kirjattavien saamistodistusten tappiota koskeva vähennyserä tilikauden aikana oli käyvän arvon rahastossa 2 miljoonaa euroa (-6).

Negatiivinen käyvän arvon rahasto purkautuu omaisuuden arvonnousujen ja tulosvaikutteisten arvonalentumiskirjausten kautta.

Muut sidotut rahastot

Rahastot on muodostettu aikaisempien tilikausien voittovaroista perustuen yhtiöjärjestykseen tai sääntöihin, joissa on määritelty myös niiden käyttötarkoitus. Uudelleenarvostusrahasto sisältää aiemmin omassa käytössä olleen sijoituskiinteistön kirjanpitoarvon ja käyvän arvon eron luokittelun muutoshetkellä.

Muut vapaat rahastot

Rahastot on muodostettu aikaisempien tilikausien voittovaroista perustuen yhtiöjärjestykseen tai sääntöihin taikka yhtiökokouksen, edustajiston tai osuuskuntakokouksen päätökseen.

Kertyneet voittovarot

Kertyneet voittovarot sisältävät myös konserniyritysten erillistilinpäätöksiin sisältyvät vapaaehtoiset varaukset ja poistoeron sekä vakuutusyhtiöiden tasoitusmäärän että etuusperusteisten eläkejärjestelyiden uudelleen määrittämisestä johtuvat voitot/(tappiot) laskennallisella verolla vähennettynä.

Muut tasetta koskevat liitetiedot

Liite 37. Annetut vakuudet

Milj. €	31.12.2019	31.12.2018
Omien velkojen ja sitoumusten puolesta annetut		
Pantit	230	171
Luotot (covered bondien vakuutena)	14 551	13 700
Muut	3 496	5 775
Annetut vakuudet yhteensä*	18 277	19 647
Vakuudelliset johdannaisvelat	1 098	928
Vakuudelliset muut velat	2 209	4 149
Asuntovakuudelliset joukkovelkakirjalainat (covered bonds)	12 097	10 720
Yhteensä	15 404	15 797

* Lisäksi keskuspankkiin on pantattu 6,4 miljardin euron kirjanpitoarvosta joukkovelkakirjalainoja, joista 1,5 miljardia euroa on päivän sisäisen limiitin vakuutena. Joukkovelkakirjalainat ovat nostettavissa ilman keskuspankin ennakkolupaa, joten niitä ei ole esitetty yllä olevassa taulukossa.

Liite 38. Saatut rahoitusvakuudet

OP on vastaanottanut rahoitusvakuuslain mukaisia vakuuksia, jotka se voi myydä tai pantata edelleen.

Milj. €	31.12.2019	31.12.2018
Saatujen vakuuksien käyvät arvot		
Muut	707	490
Yhteensä	707	490

Johdannaisista aiheutuvaa luottoriskiä vähennetään vakuuksien avulla, jolloin käytössä on ISDA- yleissopimukseen liitettävä ISDA Credit Support Annex -sopimus (CSA). Vakuusjärjestelmässä vastapuoli toimittaa saatavan vakuudeksi arvopapereita tai käteistä. CSA-sopimukseen liittyvien, käteisenä saatujen vakuuksien määrä oli tilinpäätöshetkellä 707 miljoonaa euroa (490). Vakuudeksi saatuja arvopapereita ei tilinpäätöshetkellä ollut.

Liite 39. Rahoitusvarojen ja -velkojen luokittelu

Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat

Varat, milj. €	Jaksotettu hankintameno	Käypään arvoon muun laajan tuloksen erien kautta kirjattavat		Kaupan- käyntitarkoituk- sessa pidettävät	Nimen- omaisesti käypään arvoon tulosvaikut- teisesti kirjattavaksi	On luokiteltava käypään arvoon tulos- vaikuttei- sesti		Suojaavat johdannaiset	Kirjanpito- arvo yhteensä
		kirjattavat	kirjattavat			vaikuttei- sesti	vaikuttei- sesti		
Käteiset varat	11 988								11 988
Saamiset luottolaitoksilta	246								246
Johdannaissopimukset				3 821				1 003	4 824
Saamiset asiakkailta	91 463								91 463
Sijoitussidonnaisten sopimusten katteena olevat varat					10 831				10 831
Saamistodistukset	3	16 695	1 415		2 216	466			20 795
Oman pääoman ehtoiset instrumentit			0	77	254	1 248			1 580
Muut rahoitusvarat	1 884								1 884
Rahoitusvarat									143 612
Muut kuin rahoitusvarat									3 412
Yhteensä 31.12.2019	105 585	16 695	5 313		13 301	1 714	1 003		147 024

Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat

Varat, milj. €	Jaksotettu hankintameno	Käypään arvoon muun laajan tuloksen erien kautta kirjattavat		Kaupan- käyntitarkoituk- sessa pidettävät	Nimen- omaisesti käypään arvoon tulosvaikut- teisesti kirjattavaksi	On luokiteltava käypään arvoon tulos- vaikuttei- sesti		Suojaavat johdannaiset	Kirjanpito- arvo yhteensä
		kirjattavat	kirjattavat			vaikuttei- sesti	vaikuttei- sesti		
Käteiset varat	12 350								12 350
Saamiset luottolaitoksilta	183								183
Johdannaissopimukset				3 066				515	3 581
Saamiset asiakkailta	87 026								87 026
Sijoitussidonnaisten sopimusten katteena olevat varat					9 771				9 771
Saamistodistukset	4	17 124	505		2 227	451			20 312
Oman pääoman ehtoiset instrumentit			0	81	245	1 130			1 456
Muut rahoitusvarat	1 940								1 940
Rahoitusvarat									136 619
Muut kuin rahoitusvarat									3 676
Yhteensä 31.12.2018	101 503	17 124	3 652		12 243	1 581	515		140 294

* Taseen erä sijoitusomaisuus sisältää vahinko- ja henkivakuutuksen käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat saamistodistukset ja oman pääoman ehtoiset instrumentit.

Velat, milj. €	Käypään arvoon tulosvaikuttisesti kirjattavat	Muut velat	Suojaavat johdannaiset	Kirjanpito- arvo yhteensä
Velat luottolaitoksille		2 632		2 632
Johdannaissopimukset	2 887		429	3 316
Velat asiakkaille		68 289		68 289
Vakuutusvelka		9 476		9 476
Velat sijoitussidonnaisista vakuutus- ja sijoitussopimuksista	10 862			10 862
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat		34 369		34 369
Velat, joilla huonompi etuoikeus kuin muilla veloilla		1 290		1 290
Muut rahoitusvelat		2 578		2 578
Rahoitusvelat				132 812
Muut kuin rahoitusvelat				1 642
Yhteensä 31.12.2019	13 749	118 634	429	134 454

Velat, milj. €	Käypään arvoon tulosvaikuttisesti kirjattavat	Muut velat	Suojaavat johdannaiset	Kirjanpito- arvo yhteensä
Velat luottolaitoksille		4 807		4 807
Johdannaissopimukset	2 572		421	2 992
Velat asiakkaille		66 112		66 112
Vakuutusvelka		9 476		9 476
Velat sijoitussidonnaisista vakuutus- ja sijoitussopimuksista	9 812			9 812
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat		30 458		30 458
Velat, joilla huonompi etuoikeus kuin muilla veloilla		1 358		1 358
Muut rahoitusvelat		2 134		2 134
Rahoitusvelat				127 148
Muut kuin rahoitusvelat				1 404
Yhteensä 31.12.2018	12 383	114 344	421	128 552

Yleiseen liikkeeseen laskettuihin velkakirjoihin sisältyvät joukkovelkakirjalainat on arvostettu kirjanpidossa jaksotettuun hankintamenuon. Näille velkakirjoille markkinoilta saatavilla olevan informaation ja vakiintuneiden arvostusmenetelmien avulla arvioitu käypä arvo joulukuun lopussa oli n. 529 (242) miljoonaa euroa kirjanpitoarvoa suurempi. Huonommalla etuoikeudella olevat velat on arvostettu jaksotettuun hankintamenuon. Näiden käyvät arvot ovat jaksotettua hankintamenua suuremmat, mutta luotettavien käypien arvojen määrittämiseen liittyy epävarmuutta.

Liite 40. Toistuvasti käypään arvoon arvostettujen erien ryhmittely arvostusmenetelmän mukaisesti

Varojen käyvät arvot 31.12.2019, milj. €	Taso 1	Taso 2	Taso 3	Yhteensä
Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvarat				
Oman pääoman ehtoiset instrumentit	705	231	643	1 579
Vieraan pääoman ehtoiset instrumentit	2 810	750	537	4 097
Sijoitussidonnaiset sopimukset	7 048	3 783		10 831
Johdannaissopimukset	22	4 728	74	4 824
Käypään arvoon muun laajan tuloksen erien kautta kirjattavat				
Oman pääoman ehtoiset instrumentit		0		0
Vieraan pääoman ehtoiset instrumentit	13 980	1 827	888	16 695
Rahoitusinstrumentit yhteensä	24 565	11 319	2 143	38 027
Sijoituskiinteistöt			714	714
Yhteensä	24 565	11 319	2 857	38 741
Varojen käyvät arvot 31.12.2018, milj. €	Taso 1	Taso 2	Taso 3	Yhteensä
Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvarat				
Oman pääoman ehtoiset instrumentit	592	185	679	1 456
Vieraan pääoman ehtoiset instrumentit	2 107	764	312	3 184
Sijoitussidonnaiset sopimukset	6 337	3 434		9 771
Johdannaissopimukset	0	3 524	57	3 581
Käypään arvoon muun laajan tuloksen erien kautta kirjattavat				
Oman pääoman ehtoiset instrumentit		0		0
Vieraan pääoman ehtoiset instrumentit	13 885	3 026	214	17 124
Rahoitusinstrumentit yhteensä	22 921	10 933	1 262	35 116
Sijoituskiinteistöt			979	979
Yhteensä	22 921	10 933	2 241	36 095
Velkojen käyvät arvot 31.12.2019, milj. €	Taso 1	Taso 2	Taso 3	Yhteensä
Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvelat				
Sijoitussidonnaiset sopimukset	7 068	3 794		10 862
Muut		12		12
Johdannaissopimukset	18	3 266	32	3 316
Yhteensä	7 086	7 072	32	14 190
Velkojen käyvät arvot 31.12.2018, milj. €	Taso 1	Taso 2	Taso 3	Yhteensä
Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvelat				
Sijoitussidonnaiset sopimukset	6 364	3 448		9 812
Muut		0		0
Johdannaissopimukset	10	2 939	44	2 992
Yhteensä	6 373	6 387	44	12 804

Käypään arvoon arvostus

Johdannaiset

Listattujen johdannaisten hinta saadaan suoraan markkinoilta. OTC-johdannaisten arvostuksessa käytetään markkinoilla yleisesti käytössä olevia malleja ja menetelmiä. Näitä tarvitaan mm. korko ja -valuuttakäyrien ja volatiliiteettipintojen muodostamiseen sekä optioiden arvostukseen. Yleisesti näiden mallien syöttötiedot voidaan johtaa markkinoilta. Kuitenkin joidenkin sopimusten arvostuksessa joudutaan käyttämään malleja, joiden syöttötietoja ei voida havaita markkinoilta vaan ne joudutaan arvioimaan. Nämä sopimukset on luokiteltu tasolle 3.

Middle Office vastaa pankkitoiminnan johdannaisten käyvän arvon arvostuksista, ml. tason 3 arvostuksista, ja niissä käytetyn markkinadatan, arvostuskäyrien ja volatiliiteettipintojen laadusta ja luotettavuudesta osana päivittäistä arvostusprosessia. Middle Office vertaa sopimustasolla arvostushintoja säännöllisesti CSA-vastapuolten ja keskusvastapuolen toimittamiin arvostuksiin ja selvittää tarvittaessa mahdolliset merkittävät arvostuserot.

Riskienhallinnan ohjaus on vastuussa uusien arvostusmallien ja menetelmien hyväksymisestä sekä arvostusprosessin valvonnasta. Arvostusten varmennus perustuu mm. arvostamiseen käyttäen vaihtoehtoisia lähteitä sekä markkinahinnoille, että muille syöttötiedoille. Varmennusprosessissa arvostushintoja voidaan verrata CSA-vastapuolten ja keskusvastapuolen toimittamiin hintoihin. Lisäksi on mahdollista käyttää myös kolmansien osapuolten tarjoamia arvostuspalveluja.

Pankkitoimintaan liittyvät OTC -johdannaisten arvostuksessa huomioidaan kaupan osapuolten luottoriski. Luottoriskiä oikaistaan vastapuoliriskikorjauksella (ns. Credit Valuation Adjustment "CVA") sekä omalla luottoriskikorjauksella (ns. Debit Valuation Adjustment, "DVA"). CVA- ja DVA -arvostusoikaisut lasketaan vastapuolikohtaisesti. CVA- ja DVA-oikaisut lasketaan simuloimalla johdannaisten markkina-arvoja ja maksukyvyttömyystilanteita perustuen pääsääntöisesti markkinoilta saataviin tietoihin. Maksukyvyttömyystodennäköisyyksien arvioinnissa hyödynnetään markkinadataa myös epälikvideillä vastapuolilla yhdistämällä vastapuolet likvidiin markkinadataan.

Käyvän arvon hierarkia

Taso 1: Noteeratut markkinahinnat

Hierarkiatasoon 1 ryhmitellyt erät koostuvat suurimmissa pörssissä listatuista osakkeista, noteeratuista yritysten, valtioiden ja rahoituslaitosten velkapapereista sekä pörssijohdannaisista. Kyseisten instrumenttien käypä arvo määräytyy toimivilta markkinoilta saatavien noteerausten perusteella.

Taso 2: Arvostusmenetelmät havainnoitavissa olevia syöttötietoja käyttäen

Arvostusmenetelmät, jotka perustuvat luotettaviin laskentaparametreihin. Hierarkiatasoon 2 luokiteltujen instrumenttien käyvällä arvolla tarkoitetaan arvoa, joka on johdettavissa rahoitusvälineen osien tai vastaavien rahoitusvälineiden markkina-arvosta, tai arvoa, joka on laskettavissa rahoitusmarkkinoilla yleisesti hyväksytyillä arvostusmalleilla ja -menetelmillä, jos markkina-arvo on niiden avulla luotettavasti arvioitavissa. Tähän hierarkiatasoon on luokiteltu suurin osa OP Yrityspankki -konsernin OTC-johdannaisista sekä yritysten, valtioiden ja rahoituslaitosten noteeratut velkapaperit, joita ei ole luokiteltu tasolle 1.

Taso 3: Arvostusmenetelmät ei havainnoitavissa olevia syöttötietoja käyttäen

Arvostusmenetelmät, joiden laskentaparametreihin sisältyy erityistä epävarmuutta. Hierarkiatasoon 3 luokitellut instrumentit arvostetaan hinnoittelumalleilla, joiden laskentaparametreihin sisältyy epävarmuutta. Lisäksi tasolle 3 luokitellaan velkapapereita, joille noteerauksia on markkinoilla vain vähän tai ei ollenkaan. Kyseiseen tasoryhmään sisällytetään kompleksisemmat OTC-johdannaiset sekä sellaiset pitkän maturiteetin johdannaiset, joiden arvostuksessa käytettyä markkinadataa on jouduttu ekstrapoloimaan, tietyt private equity -sijoitukset, epälikvidit lainat, strukturoidut lainat ml. arvopaperistetut lainat ja strukturoidut velkakirjat sekä hedge-rahastot. Tason 3 käypä arvo perustuu kolmannelta osapuolelta saatavaan hintatietoon.

Siirrot käyvän arvon arvostuksen tasojen välillä

Siirrot eri hierarkiatasojen välillä katsotaan tapahtuneen siirron aiheuttaman tapahtuman tai olosuhteiden muutoksen toteutumispäivänä. Siirrot tasojen välillä johtuvat pääosin käytettävissä olevien markkinanoteerausten määrästä.

Arvostusmenetelmät, joiden laskentaparametreihin sisältyy epävarmuutta (Taso 3)
Erittely rahoitusvaroista ja rahoitusveloista

Rahoitusvarat, milj. €	Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat	Johdannais-sopimukset	Käypään arvoon muun laajan tuloksen erien kautta kirjattavat	Varat yhteensä
Avaava tase 1.1.2019	991	57	214	1 262
Tuloslaskelman nettotuotot	-326	18	1	-308
Laajan tuloslaskelman nettotuotot			1	1
Hankinnat	141		5	146
Myynnit	-85		-18	-103
Lyhennykset	-1		-6	-7
Siirrot tasoon 3	466		766	1 233
Siirrot tasosta 3	-6		-75	-81
Päättävä tase 31.12.2019	1 181	74	888	2 143

Rahoitusvarat, milj. €	Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat	Johdannais-sopimukset	Käypään arvoon muun laajan tuloksen erien kautta kirjattavat	Varat yhteensä
Tase 31.12.2017	454	131	931	1 516
IFRS 9 -siirtymän vaikutukset 1.1.2018	601		-593	8
Avaava tase 1.1.2018	1 055	131	338	1 525
Tuloslaskelman nettotuotot	-382	-75	-1	-457
Laajan tuloslaskelman nettotuotot			0	0
Hankinnat	201		3	203
Myynnit	-164		-1	-166
Lyhennykset	-15		-10	-24
Siirrot tasoon 3	296		141	437
Siirrot tasosta 3			-256	-256
Päättävä tase 31.12.2018	991	57	214	1 262

Rahoitusvelat, milj. €	Johdannais-sopimukset	Velat yhteensä
Avaava tase 1.1.2019	44	44
Tuloslaskelman nettotuotot	-11	-11
Päättävä tase 31.12.2019	32	32

Rahoitusvelat, milj. €	Johdannais- sopimukset	Velat yhteensä
Avaava tase 1.1.2018	92	92
Tuloslaskelman nettotuotot	-48	-48
Päättävä tase 31.12.2018	44	44

Erittely nettotuotoista tuloslaskelmaerittäin 31.12.2019

Milj. €	Korkokate	Sijoitustoi- minnan nettotuotot	Laaja tulos- laskelma/ Käyvän arvon rahaston muutos	Nettotuotot tilikauden lopussa hallussa olevista varoista ja veloista
Realisoituneet nettotuotot	-263	-62	0	-325
Realisoitumattomat nettotuotot	29		1	30
Nettotuotot yhteensä	-234	-62	2	-295

Erittely nettotuotoista tuloslaskelmaerittäin 31.12.2018

Milj. €	Korkokate	Sijoitustoi- minnan nettotuotot	Laaja tulos- laskelma/ Käyvän arvon rahaston muutos	Nettotuotot tilikauden lopussa hallussa olevista varoista ja veloista
Realisoituneet nettotuotot	-411	29		-382
Realisoitumattomat nettotuotot	-26		0	-27
Nettotuotot yhteensä	-438	29	0	-409

Hierarkiatason 3 johdannaiset ovat asiakkaiden tarpeisiin strukturoituja johdannaisia, joiden markkinariski on katettu vastaavalla johdannaisopimuksella. Tulosvaikutusta avoimesta markkinariskistä ei synny. Tason 3 johdannaiset liittyvät OP Yrityspankin liikkeeseen laskemiin strukturoituihin joukkovelkakirjalainoihin, joiden tuotto määräytyy kytketyn johdannaisen arvonkehityksen perusteella. Näiden kytkettyjen johdannaisten arvonmuutosta ei ole esitetty yllä olevassa taulukossa. Lisäksi tasolle 3 on luokiteltu pitkän maturiteetin johdannaisia, joiden arvostuksessa käytettyä markkinadataa on jouduttu ekstrapoloimaan.

Arvostustekijöiden muutokset

Arvostusmenetelmissä ei ole tapahtunut olennaisia muutoksia vuoden 2019 aikana.

Herkkyysanalyysi epävarmuutta sisältävistä laskentaparametreista 31.12.2019

Instrumenttityyppi, milj. €	Saamiset	Velat	Netto-saldo	Herkkyysanalyysi	Jokseenkin mahdollinen käyvän arvon muutos
Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat					
Joukkolainasijoitukset	537		537	53,7	10 %
Epälikvidit sijoitukset	130		130	19,5	15 %
Pääomarahastot*	372		372	37,2	10 %
Kiinteistöpääomarahastot***	141		141	28,2	20 %
Johdannaiset					
Indeksilainojen suojat ja strukturoidut johdannaiset sekä pitkän maturiteetin johdannaiset**	74	-32	42	4,6	11 %
Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat					
Joukkolainasijoitukset	888		888	88,8	10 %
Sijoituskiinteistöt					
Sijoituskiinteistöt***	979		979	195,8	20 %

Instrumenttityyppi, milj. €	Saamiset	Velat	Netto-saldo	Herkkyysanalyysi	Jokseenkin mahdollinen käyvän arvon muutos
Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat					
Joukkolainasijoitukset	312		312	31,2	10 %
Epälikvidit sijoitukset	127		127	19,1	15 %
Pääomarahastot*	407		407	40,7	10 %
Kiinteistöpääomarahastot***	145		145	29,0	20 %
Johdannaiset					
Indeksilainojen suojat ja strukturoidut johdannaiset sekä pitkän maturiteetin johdannaiset**	57	-44	13	1,4	11 %
Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat					
Joukkolainasijoitukset	214		214	21,4	10 %
Sijoituskiinteistöt					
Sijoituskiinteistöt***	688		688	137,6	20 %

* Pääomarahastojen arvo riippuu pääasiassa kohdeyritysten tuloskehityksestä ja vastaavien listattujen yhtiöiden PE-kertoimista. Pääomarahastojen käyvän arvon kehitystä seurataan Total Value per Pid-in (TVPI) -kertoimella, joka on muuttunut keskimäärin 10 %.

** Seuraavien stressiskenaarioiden: osakkeiden volatiliteetin (30%), osakkeiden osinkojen (30%), luottoriskipreemioiden (30%) ja merkittävien korrelaatiomuutosten yhteenlaskettu arvonmuutos.

*** Kiinteistöpääomarahastojen ja sijoituskiinteistöjen arvostuksessa käytetään pääsääntöisesti tuottoarvomenetelmää, jonka pääkomponentit ovat tuottovaade ja nettovuokrataso. Tuottovaateen muutos +/- 1 %-yksiköllä johtaa keskimäärin noin 20 %:n muutokseen käyvässä arvossa.

Vastuusitoumuksia ja johdannaisia koskevat liitetiedot

Liite 41. Taseen ulkopuoliset sitoumukset

Milj. €	31.12.2019	31.12.2018
Takaukset	711	775
Takuuvastuut	2 459	2 162
Luottolupaukset	13 180	12 577
Lyhytaikaisiin kauppatahtumiin liittyvät sitoumukset	333	283
Muut	1 311	1 195
Taseen ulkopuoliset sitoumukset yhteensä	17 995	16 993

Liite 42. Ehdolliset velat ja varat

OP Ryhmään kuuluvat vakuutusyhtiöt merkitsevät vakuutus sopimuksia poolien kautta. Poolin jäsenet ovat ensisijaisesti vastuussa omasta suhteellisesta osuudestaan. Osuudet perustuvat sopimukseen, jotka vahvistetaan vuosittain. Eräissä pooleissa poolin jäsenet vastaavat maksukyvyttömän poolijäsenen velvoitteista omien osuuksiensa suhteessa.

Vakuutusyhtiöt kirjaavat yhteisvastuun kautta tulevat vastuut ja saamiset, mikäli yhteisvastuun realisoituminen on todennäköistä.

Liite 43. Johdannaissopimukset

Kaupankäyntitarkoituksessa pidettävät johdannaiset 31.12.2019

Mij. €	Nimellisarvot/jäljellä oleva juoksuaika			Yhteensä	Käyvät arvot*	
	< 1 v	1-5 v	> 5 v		Varat	Velat
Korkojohdannaiset						
Koronvaihtosopimukset, josta	7 944	24 994	41 337	74 275	2 604	1 450
Keskusvastapuoliselitettävät	5 117	14 681	22 133	41 932	26	40
OTC-korko-optiot						
Call ja capit						
Ostetut	5 112	6 184	2 732	14 027	239	30
Asetetut	6 394	7 153	3 522	17 068	102	190
Put ja floorit						
Ostetut	3 098	4 324	2 482	9 903	64	67
Asetetut	3 332	6 635	1 758	11 726	65	50
OTC-korkojohdannaiset yhteensä	25 879	49 290	51 830	126 999	3 074	1 788
Korkofutuurit	1 134	938		2 072	0	0
Pörssijohdannaiset yhteensä	1 134	938		2 072	0	0
Korkojohdannaiset yhteensä	27 013	50 228	51 830	129 071	3 074	1 788
Valuuttajohdannaiset						
Valuuttatermiinit	33 659	305		33 964	236	215
Koron- ja valuutanvaihtosopimukset	909	5 149	1 760	7 818	606	603
Valuuttaoptiot						
Call						
Ostetut	158	12		170	1	1
Asetetut	161	13		174	1	0
Put						
Ostetut	143	13		156	1	0
Asetetut	130	14		144	0	1
OTC-valuuttajohdannaiset yhteensä	35 159	5 506	1 760	42 426	845	820
Valuuttajohdannaiset yhteensä	35 159	5 506	1 760	42 426	845	820
Osake- ja indeksijohdannaiset						
Osake-indeksiopiot						
Call						
Ostetut	1	2		3	0	
OTC-osake- ja indeksijohdannaiset yhteensä	1	2		3	0	
Osake- ja indeksijohdannaiset yhteensä	1	2		3	0	

Luottojohdannaiset

Luottoriskinvaihtosopimukset	59	1 610	224	1 893	25	20
Luottoriskinvaihto-optiot						
Put						
Ostetut			2 122	2 122	0	
Asetetut			2 122	2 122		0
Luottojohdannaiset yhteensä	59	1 610	4 468	6 137	25	20

Muut

Muut termiinit	3	3		5	0	0
Muut swap-sopimukset	231	432	18	681	67	38
Muut OTC-johdannaiset yhteensä	233	435	18	686	68	38
Muut johdannaiset yhteensä	233	435	18	686	68	38
Kaupankäynnin johdannaiset yhteensä	62 465	57 780	58 076	178 322	4 011	2 666

Kaupankäyntitarkoituksessa pidettävät johdannaiset 31.12.2018

Mlj. €	Nimellisarvot/jäljellä oleva juoksuaika			Yhteensä	Käyvät arvot*	
	< 1 v	1-5 v	> 5 v		Varat	Velat
Korkojohdannaiset						
Koronvaihtosopimukset	9 456	27 006	38 799	75 261	1 398	1 207
Keskusvastapuoliselitettävät	7 151	21 767	27 371	56 288	6	10
OTC-korko-optiot						
Call ja capit						
Ostetut	2 559	5 730	2 879	11 169	214	14
Asetetut	2 141	9 347	3 323	14 811	86	114
Put ja floorit						
Ostetut	4 132	4 802	2 128	11 061	83	55
Asetetut	3 914	6 131	1 591	11 635	54	49
OTC-korkojohdannaiset yhteensä	22 201	53 015	48 720	123 936	1 835	1 439
Korkofutuurit	3 850	3 280		7 129	0	0
Pörssijohdannaiset yhteensä	3 850	3 280		7 129	0	0
Korkojohdannaiset yhteensä	26 051	56 295	48 720	131 066	1 835	1 440
Valuuttajohdannaiset						
Valuuttatermiinit	17 649	631	2	18 281	137	136
Koron- ja valuuttanvaihto-sopimukset	2 699	4 269	2 928	9 896	798	817
Valuuttaoptiot						
Call						
Ostetut	180	17		197	1	1
Asetetut	239	24		262	1	1
Put						
Ostetut	316	24		340	2	1
Asetetut	299	21		319	1	2
OTC-valuuttajohdannaiset yhteensä	21 380	4 986	2 930	29 296	939	958
Valuuttajohdannaiset yhteensä	21 380	4 986	2 930	29 296	939	958

Osake- ja indeksijohdannaiset

Osakeindeksiopiot

Call

Ostetut	3	3	0	0
OTC-osake- ja indeksijohdannaiset yhteensä	3	3	0	0
Osake- ja indeksijohdannaiset yhteensä	3	3	0	0

Luottojohdannaiset

Luottoriskinvaihtosopimukset	15	189	2	206	4	9
Luottojohdannaiset yhteensä	15	189	2	206	4	9

Muut

Muut termiinit	16	1		17	0	4
Muut swap-sopimukset	190	363	8	560	34	24
Muut optiot						
Call						
Ostetut	0			0		
Asetetut	0			0		
Put						
Ostetut	0			0		
Asetetut	0			0		
Muut OTC-johdannaiset yhteensä	207	364	8	579	34	28
Muut futuurit	0	0		1	0	0
Muut johdannaiset yhteensä	208	364	8	580	34	29
Kaupankäynnin johdannaiset yhteensä	47 654	61 837	51 659	161 150	2 813	2 435

Suojaustarkoituksessa pidettävät johdannaissopimukset - käyvän arvon suojaus 31.12.2019

Milj. €	Nimellisarvot/jäljellä oleva juoksuaika			Yhteensä	Käyvät arvot*	
	< 1 v	1-5 v	> 5 v		Varat	Velat
Korkojohdannaiset						
Koronvaihtosopimukset, josta	6 041	20 976	17 286	44 303	67	51
Keskusvastapuoliseltä selvitettävät	5 254	20 706	16 945	42 905	20	13
OTC-korko-optiot						
Call ja capit						
Ostetut	720	3 345	5 047	9 112	2	176
Put ja floorit						
Ostetut			300	300	1	0
OTC-korkojohdannaiset yhteensä	6 761	24 321	22 633	53 715	71	227
Korkojohdannaiset yhteensä	6 761	24 321	22 633	53 715	71	227
Valuuttajohdannaiset						
Valuuttatermiinit						
Koron- ja valuutanvaihto-sopimukset	2 609	1 448	654	4 711	166	130
OTC-valuuttajohdannaiset yhteensä	2 609	1 448	654	4 711	166	130
Valuuttajohdannaiset yhteensä	2 609	1 448	654	4 711	166	130
Käyvän arvon suojauksen johdannaiset yhteensä	9 371	25 769	23 287	58 426	237	357

Suojaustarkoituksessa pidettävät johdannaissopimukset - rahavirran suojaus 31.12.2019

Milj. €	Nimellisarvot/jäljellä oleva juoksu-aika			Yhteensä	Käyvät arvot*	
	< 1 v	1-5 v	> 5 v		Varat	Velat
Korkojohdannaiset						
Koronvaihtosopimukset, josta	425	750	3 130	4 305	6	0
Keskusvastapuoliselvitettävät	420	739	3 130	4 289	6	0
OTC korkojohdannaiset yhteensä	425	750	3 130	4 305	6	0
Korkojohdannaiset yhteensä	425	750	3 130	4 305	6	0
Valuuttajohdannaiset						
Valuuttatermiinit	7 374			7 374	241	17
OTC-valuuttajohdannaiset yhteensä	7 374			7 374	241	17
Valuuttajohdannaiset yhteensä	7 374			7 374	241	17
Rahavirran suojauksen johdannaiset yhteensä						
	7 799	750	3 130	11 679	247	17
Suojauksen johdannaiset yhteensä	17 170	26 518	26 417	70 105	484	375

Suojaustarkoituksessa pidettävät johdannaissopimukset - käyvän arvon suojaus 31.12.2018

Milj. €	Nimellisarvot/jäljellä oleva juoksu-aika			Yhteensä	Käyvät arvot*	
	< 1 v	1-5 v	> 5 v		Varat	Velat
Korkojohdannaiset						
Koronvaihtosopimukset	3 751	24 020	14 548	42 319	222	31
Keskusvastapuoliselvitettävät	2 027	16 903	9 333	28 264	2	2
OTC korko-optiot						
Call ja capit						
Ostetut	210	2 905	4 047	7 162	0	59
Asetetut	210	2 905	4 047	7 162		
OTC korkojohdannaiset yhteensä	3 961	26 925	18 595	49 481	222	91
Korkojohdannaiset yhteensä	3 961	26 925	18 595	49 481	222	91
Valuuttajohdannaiset						
Koron- ja valuutanvaihtosopimukset	422	1 799	475	2 696	91	179
OTC valuuttajohdannaiset yhteensä	422	1 799	475	2 696	91	179
Valuuttajohdannaiset yhteensä	422	1 799	475	2 696	91	179
Käyvän arvon suojauksen johdannaiset yhteensä						
	4 383	28 724	19 070	52 177	182	179

Suojaustarkoituksessa pidettävät johdannaissopimukset - rahavirran suojaus 31.12.2018

Milj. €	Nimellisarvot/jäljellä oleva juoksuaika			Yhteensä	Käyvät arvot*	
	< 1 v	1-5 v	> 5 v		Varat	Velat
Korkojohdannaiset						
Koronvaihtosopimukset, josta	524	961	2 801	4 286	95	1
Keskusvastapuoliselvittävät	100			100	0	
OTC korkojohdannaiset yhteensä	524	961	2 801	4 286	95	1
Korkojohdannaiset yhteensä	524	961	2 801	4 286	95	1
Valuuttajohdannaiset						
Valuuttatermiinit	6 843			6 843	35	39
OTC-valuuttajohdannaiset yhteensä	6 843			6 843	35	39
Valuuttajohdannaiset yhteensä	6 843			6 843	35	39
Rahavirran suojauksen johdannaiset yhteensä						
	7 367	961	2 801	11 130	129	40
Suojauksen johdannaiset yhteensä	11 750	29 685	21 871	63 306	311	222

Johdannaiset yhteensä 31.12.2019

Milj. €	Nimellisarvot/jäljellä oleva juoksuaika			Yhteensä	Käyvät arvot*	
	< 1 v	1-5 v	> 5 v		Varat	Velat
Korkojohdannaiset, josta	34 200	75 299	77 593	187 091	3 151	2 015
Keskusvastapuoliselvittävät	10 791	36 126	42 208	89 126	52	53
Valuuttajohdannaiset	45 143	6 954	2 414	54 511	1 252	967
Osake- ja indeksidonnaiset johdannaiset	1	2		3	0	
Luottojohdannaiset	59	1 610	4 468	6 137	25	20
Muut johdannaiset	233	435	18	686	68	38
Johdannaiset yhteensä	79 636	84 299	84 493	248 427	4 496	3 041

Johdannaiset yhteensä 31.12.2018

Milj. €	Nimellisarvot/jäljellä oleva juoksuaika			Yhteensä	Käyvät arvot*	
	< 1 v	1-5 v	> 5 v		Varat	Velat
Korkojohdannaiset, josta	30 535	84 181	70 116	184 833	2 152	1 531
Keskusvastapuoliselvittävät	9 278	38 670	36 704	84 652	8	12
Valuuttajohdannaiset	28 646	6 784	3 404	38 835	1 065	1 176
johdannaiset		3		3	0	0
Luottojohdannaiset	15	189	2	206	4	9
Muut johdannaiset	208	364	8	580	34	29
Johdannaiset yhteensä	59 404	91 522	73 530	224 456	3 255	2 744

* Käyvät arvot sisältävät kertyneet korot, jotka taseessa esitetään muissa varoissa tai varauksissa ja muissa veloissa. Lisäksi keskusvastapuoliselvityksessä olevien johdannaisten käyvät arvot on nettoutettu taseesta.

Keskusvastapuoliselvityksessä olevat korkojohdannaiset nettoutetaan taseesta. Nettoutuksen vaikutukset on esitetty liitteessä 44. Muut johdannaissopimukset esitetään taseessa bruttomääräisenä. OP Yhteenliittymän vakavaraisuuslaskennassa käytetään myös johdannaisten nettoutusta. Nettoutuksen vaikutukset vastapuoliriskiön on esitetty OP Yhteenliittymän vakavaraisuusraportilla kohdassa 3.5. Nettoutus pienentäisi OP Yrityspankki Oyj:n johdannaisten luottovasta-arvoa 6 934 miljoonaa euroa (4 099).

Suojauslaskennassa pidettävien johdannaissopimusten keskihinnat - käyvän arvon suojaus 31.12.2019

	< 1 v	1-5 v	> 5 v	Yhteensä
Korkojohdannaiset				
Keskusvastapuoliselitettävät	0,019	0,672	0,608	0,549
OTC korkojohdannaiset	0,395	0,775	0,655	0,692
Korkojohdannaiset yhteensä	0,101	0,705	0,621	0,591

Suojauslaskennassa pidettävien johdannaissopimusten keskihinnat - käyvän arvon suojaus 31.12.2018

	< 1 v	1-5 v	> 5 v	Yhteensä
Korkojohdannaiset				
Keskusvastapuoliselitettävät	0,616	0,488	0,771	0,591
OTC korkojohdannaiset	0,963	0,695	0,869	0,791
Korkojohdannaiset yhteensä	0,748	0,539	0,801	0,647

Suojauslaskennassa olevien valuuttajohdannaisten keskihinnat merkittävistä valuutoista 31.12.2019

	< 1 v	1-5 v	> 5 v	Yhteensä
Valuuttatermiinit: EUR:USD	1,1110			
Koron- ja valuuttavaihtosopimukset				
AUD			2,440	2,440
CHF		1,604		1,604
GBP		2,155		2,155
HKD	2,144		2,959	2,670
JPY	0,562		1,300	0,609
NOK	0,000		3,800	3,800
USD	1,691	2,219	3,611	2,747

Suojauslaskennassa olevien valuuttajohdannaisten keskihinnat merkittävistä valuutoista 31.12.2018

	< 1 v	1-5 v	> 5 v	Yhteensä
Valuuttatermiinit: EUR:USD	1,1486			
Koron- ja valuuttavaihtosopimukset				
GBP	0,910	2,231		2,000
JPY	0,434	0,562	1,300	0,518
USD		1,939	3,823	2,764

Suojauslaskennassa pidettävien johdannaissopimusten keskihinnat - rahavirransuojaus 31.12.2019

	< 1 v	1-5 v	> 5 v	Yhteensä
Korkojohdannaiset				
Keskusvastapuoliselvitettävät				
OTC korkojohdannaiset	1,282	0,982	0,849	0,916
Korkojohdannaiset yhteensä	1,282	0,982	0,849	0,916
Valuuttajohdannaiset				
Valuuttatermiinit				
Average EUR:USD	1,1198			1,1198
Average EUR:GBP	0,8783			0,8783
Average EUR:CHF	1,1010			1,1010
Average EUR:HKD	8,8791			8,8791
Average EUR:SGD	1,5336			1,5336
Average EUR:AUD	1,6246			1,6246
Average EUR:NOK	10,1080			10,1080
Average EUR:CAD	1,4734			1,4734

Suojauslaskennassa pidettävien johdannaissopimusten keskihinnat - rahavirransuojaus 31.12.2018

	< 1 v	1-5 v	> 5 v	Yhteensä
Korkojohdannaiset				
Keskusvastapuoliselvitettävät	0,602			0,602
OTC korkojohdannaiset	1,400	1,175	0,906	1,019
Korkojohdannaiset yhteensä	1,249	1,175	0,906	1,009
Valuuttajohdannaiset				
Valuuttatermiinit				
Average EUR:USD	1,1654			1,1654
Average EUR:GBP	0,8936			0,8936
Average EUR:CHF	1,1529			1,1529

Liite 44. Rahoitusvarat ja -velat, jotka on vähennetty toisistaan tai joita koskee toimeenpantavissa oleva yleinen nettoutusjärjestely

Rahoitusvarat

31.12.2019, milj. €	Rahoitus- varojen brutto- määrä	Rahoitusvelkojen bruttomäärä, joka on vähennetty rahoitusvaroista*	Rahoitusvarojen määrät, joita ei ole netotettu taseessa			
			Taseessa esitettävä nettomäärä**	Johdannais- yleissopi- mukset***	Saadut vakuudet	Nettomäärä
Johdannaiset	6 703	-1 879	4 824	-2 147	-707	1 971

31.12.2018, milj. €	Rahoitus- varojen brutto- määrä	Rahoitusvelkojen bruttomäärä, joka on vähennetty rahoitusvaroista*	Rahoitusvarojen määrät, joita ei ole netotettu taseessa			
			Taseessa esitettävä nettomäärä**	Johdannais- yleissopi- mukset***	Saadut vakuudet	Nettomäärä
Johdannaiset	4 515	-934	3 581	-1 823	-490	1 330

Rahoitusvelat

31.12.2019, milj. €	Rahoitusvelkojen määrät, joita ei ole netotettu taseessa					
	Rahoitusvelkojen bruttomäärä	Rahoitusvarojen bruttomäärä, joka on vähennetty rahoitusveloista*	Taseessa esitettävä nettomäärä**	Johdannaisyleissopimukset***	Annetut vakuudet	Nettomäärä
Johdannaiset	5 371	-2 055	3 316	-2 147	-654	515

31.12.2018, milj. €	Rahoitusvelkojen määrät, joita ei ole netotettu taseessa					
	Rahoitusvelkojen bruttomäärä	Rahoitusvarojen bruttomäärä, joka on vähennetty rahoitusveloista*	Taseessa esitettävä nettomäärä**	Johdannaisyleissopimukset***	Annetut vakuudet	Nettomäärä
Johdannaiset	3 887	-1 066	2 992	-1 823	-703	467

* ml. käteisvaroihin sisältyvä päivittäin selvitettyjen johdannaisten nettomäärä yht. -177 (-140) miljoonaa euroa.

** Käyvät arvot ilman kertyneitä korkoja.

*** Käytännössä on solmia johdannaisyleissopimukset kaikkien johdannaistapuolien kanssa.

OTC-johdannaisten keskusvastapuoliselvitys

Finanssivastapuolten kanssa solmitut standardiehtoiset OTC-johdannaiskaupat selvitetään London Clearing House:n tai ICE Clear European kanssa EMIR-asetuksen (EU 648/2012) mukaisesti. Toimintamallissa johdannaisten vastapuoleksi muuttuu päivittäisen selvitysprosessin päätteeksi keskusvastapuoli, jonka kanssa netotetaan johdannaisten päiväkohtaiset maksut. Lisäksi päivittäin joko maksetaan tai saadaan vakuus, joka vastaa avointen sopimusten käypien arvojen muutosta (variation margin). Keskusvastapuoliselvityksessä olevat korkojohdannaiset esitetään nettona taseessa.

Muut kahdenvälisesti selvittävät OTC- johdannaiset

Konsernin ja muiden asiakkaiden välisiin johdannaiskauppihin sekä sellaisiin johdannaiskauppihin, joita asetuksen mukainen keskusvastapuoliselvitys ei koske, sovelletaan joko ISDA:n, konsernin omaa tai Finanssiala ry:n johdannaisyleissopimusta. Näiden sopimusten perusteella johdannaisten maksuja voidaan netottaa transaktiokohtaisesti maksupäivittäin ja vastapuolen maksukyvyttömyys- ja konkurssitilanteissa. Sopimusehdoissa voidaan lisäksi vastapuolikohtaisesti sopia vakuuksista. Nämä johdannaiset esitetään taseessa bruttoperusteisesti.

Muut liitetiedot

Liite 45. Omistukset tytäryrityksissä, strukturoiduissa yhteisöissä sekä yhteisissä toiminnoissa

OP Ryhmän rakenne

Seuraavassa kuviossa on kuvattu OP Ryhmän rakenne. Jäsenosuuspankit muodostavat ryhmän laskentateknisen emoyhtiön. OP Ryhmään yhdistellään jäsenosuuspankkien lisäksi jäsenosuuspankkien keskeisimmät tytäryhtiöt sekä keskusyhteisö OP Osuuskunta ja sen tytäryritykset, osakkuusyrietykset sekä erilaiset yhteisjärjestelyt.

OP Ryhmän rakenne



Tilikauden aikana tapahtuneet muutokset tytäryrityksissä ja strukturoiduissa yhteisöissä

OP Osuuskunta myi OP Säilytys Oy:n OP Yrityspankki Oyj:lle 31.8.2019. Vakuutusosakeyhtiö Eurooppalainen sulautui Pohjola Vakuutus Oy:öön 31.10.2019.

OP Asiakaspalvelut Oy sulautui OP-Korttiyhtiö Oy:öön 30.11.2019.

OP Ryhmän tilinpäätökseen yhdistellyt merkittävät tytäryritykset 2019

OP Ryhmän merkittäviä tytäryrityksiä ovat sellaiset yhtiöt, joiden toiminta vaatii toimiluvan sekä muut liiketoiminnan kannalta keskeiset yritykset. Kaikki konserniin yhdistellyt merkittävät tytäryritykset ovat kokonaan omistettuja, eikä niissä ole näin ollen merkittäviä määräysvallattomien omistajien osuuksia.

Yhtiö	Kotipaikka	Omistus- osuus, %	Osuus ääni- vallasta, %
OP Osuuskunta	Helsinki	100,0	100,0
Helsingin Seudun Osuuspankki*	Helsinki		
OP-Asuntoluottopankki Oyj	Helsinki	100,0	100,0
OP-Henkivakuutus Oy	Helsinki	100,0	100,0
OP-Korttiyhtiö Oyj	Helsinki	100,0	100,0
OP-Palvelut Oy	Helsinki	100,0	100,0
OP Asiakaspalvelut Oy	Helsinki	100,0	100,0
OP-Rahastoyhtiö Oy	Helsinki	100,0	100,0
Pivo Wallet Oy	Helsinki	100,0	100,0
OP Yrityspankki Oyj	Helsinki	100,0	100,0
Checkout Finland Oy	Tampere	100,0	100,0
OP Kiinteistösijoitus Oy	Helsinki	100,0	100,0
OP Varainhoito Oy	Helsinki	100,0	100,0

*Helsingin Seudun Osuuspankki on osuuskunta. Sen edustajistossa jokaisella edustajalla on yksi ääni. Edustajistossa on 20 keskusyhteisön nimeämää edustajaa ja 10 omistaja-asiakkaiden edustajaa.

OP Yrityspankki -konsernin tilinpäätökseen yhdistellyt tytäryritykset

A-Vakuutus Oy	Helsinki	100,0	100,0
Pohjola Sairaala Oy	Helsinki	100,0	100,0
OP Finance AS	Viro	100,0	100,0
OP Finance SIA	Latvia	100,0	100,0
Pohjola Vakuutus Oy	Helsinki	100,0	100,0
UAB OP Finance	Liettua	100,0	100,0
OP Säilytys Oy	Helsinki	100,0	100,0

OP Ryhmän tilinpäätökseen yhdistellään tytäryhtiönä lisäksi 46 (47) OP Kotia (ent. OP-Kiinteistökeskus). OP Kodit tarjoavat kiinteistöjen ja asuntojen välityspalveluita sekä isännöintipalveluita ja ne ovat 100%:sti omistettuja tytäryhtiöitä. OP Kotien lisäksi on yhdistelty 22 kpl (22) muita tytäryrityksiä.

OP Ryhmän teknisen emoyhtiön muodostavat jäsenosuuspankit 2019

Pankin nimi	Tase 31.12.2019, milj. €	Vakava- raisuus % 31.12.2019	Toimitusjohtaja 31.12.2019
Alajärven Op	315	47,2	Jari Leivo
Alastaron Op	70	47,9	Sanna Metsänranta
Alavieskan Op	74	45,6	Antero Alahautala
Alavuden seudun Op	259	45,8	Jussi Ruuhela
Andelsbanken för Åland	502	21,4	Johnny Nordqvist
Andelsbanken Raseborg	470	28,5	Mats Enberg
Artjärven Op	53	69,7	Reijo Hurskainen
Askolan Op	143	33,1	Kari Leskinen
Auramaan Op	481	49,1	Tuomo Jokinen
Etelä-Hämeen Op	1 703	48,1	Mika Helin
Etelä-Karjalan Op	1 669	41,6	Petri Krohns
Etelä-Pirkanmaan Op	622	48,3	Juha Luomala
Etelä-Pohjanmaan Op	1 382	27,2	Olli Tarkkanen
Euran Op	221	59,9	Timo Viitanen
Haapamäen Seudun Op	67	68,2	Hannu Petjoi
Hailuodon Op	48	49,9	Jani Isomaa
Halsuan-Ylipään Op	80	59,7	Heidi Pöyhönen
Himangan Op	90	29,7	Kari Haanmäki
Honkilahden Op	38	59,7	Jukka-Pekka Koivisto
Humppilan-Metsämaan Op	97	57,9	Jari Salokangas
Itä-Uudenmaan Op	1 390	25,7	Mauri Molander
Janakkalan Op	432	58,6	Mikko Suutari
Jokioisten Op	131	43,7	Vesa Rantanen
Jämsän Seudun Op	373	72,2	Kyösti Myller
Järvi-Hämeen Op	484	56,2	Teemu Sarhemia
Kainuun Op	938	48,3	Teuvo Perätalo
Kalajoen Op	231	30,1	Leena Pajumaa
Kangasalan Seudun Op	495	39,0	Jyrki Turtiainen
Kangasniemen Op	206	59,1	Seppo Laurila
Kannuksen Op	122	40,6	Juha Lundström
Kemin Seudun Op	401	43,4	Heikki Palosaari
Kerimäen Op	97	51,8	Jarmo Kaivonurmi
Keski-Pohjanmaan Op	1107	25,0	Jyrki Rantala
Keski-Suomen Op	3 008	37,1	Pasi Sorri
Kesälahden Op	81	63,7	Jouko Tammelin
Kihniön Op	42	46,3	Pirjo Haapa-aho Vehniä
Kiiikoisten Op	32	59,2	Minna Uusitalo
Kiteen Seudun Op	322	67,3	Olli Koivula
Koitin-Pertunmaan Op	81	64,3	Jouko Iso-Kuortti
Korpilahden Op	95	49,5	Tuomas Kupsala
Korsnäs Andelsbank	146	34,8	Jan-Erik Westerdahl
Kronoby Andelsbank	133	48,2	Kaj Nylund
Kuhmon Op	225	72,5	Martti Pulkkinen
Kuortaneen Op	76	42,9	Sanna Kattelus
Kurun Op	56	49,0	Marja-Leena Siuro
Kuusamon Op	278	35,5	Kari Kivelä

Kymenlaakson Op	2,083	44.1	Juha Korhonen
Kärkölään Op	109	43.2	Mikael Hanhilahti
Köyliön Op	70	57.5	Jari Valonen
Laihian Op	121	41.4	Markku Jaatinen
Lapin Op	105	47.7	Juha Teerialho
Lehtimäen Op	71	23.7	Veli-Jussi Haapala
Lemin Op	89	33.3	Ilkka Martikainen
Limingan Op	139	29.9	Petteri Juusola
Liperin Op	227	46.3	Jukka Asikainen
Loimaan Seudun Op	298	51.0	Juha Pullinen
Lokalahden Op	40	54.6	Ville Aarnio
Lounaismaan OP	1,711	40.8	Jouni Hautala
Lounaisrannikon Op	637	34.2	Juha-Pekka Nieminen
Lounais-Suomen Op	382	57.8	Leena Nikula
Luhangan Op	57	37.8	Tuomas Puttonen
Luopioisten Op	46	59.8	Sirpa Leppäkoski
Luumäen Op	113	60.2	Mikko Purmonen
Länsi-Kymen Op	376	30.5	Saila Rosas
Länsi-Suomen Op	3,080	43.2	Matti Kiuru
Maaningan Op	132	50.1	Ari Väänänen
Miehikkälän Op	83	64.1	Teemu Tuukkanen
Mouhijärven Op	86	32.2	Kirsi Soltin
Multian Op	85	65.4	Arto Laitinen
Mynämäen-Nousiaisten Op	405	57.1	Lasse Vehviläinen
Mäntsälän Op	253	48.8	Heikki Kananen
Nagu Andelsbank	72	31.1	Alice Björklöf
Nakkila-Luvian Op	243	47.1	Jussi Kuvaja
Niinijokivarren Op	79	94.8	Kaisa Markula
Nilakan Seudun Op	187	36.1	Jouni Karhinen
Nivalan Op	199	35.9	Markku Niskala
Op Kantrisalo	116	51.2	Bo Hellen
Orimattilan Op	297	56.1	Jukka Sipilä
Oripään Op	71	23.3	Jouko Rekolainen
Oulaisten Op	252	36.3	Mika Korkia-aho
Oulun Op	3,882	27.2	Timo Levo
Outokummun Op	178	72.5	Ari Karhapää
Paltamon Op	77	47.7	Jorma Niemi
Parikkalan Op	147	72.8	Tuomo Liukka
Pedersörenejdens Andelsbank	510	24.7	Thomas Hulten
Perhon Op	109	34.5	Pekka Pajula
Perhonjokilaakson Op	161	35.6	Asko Ahonen
Peräseinäjoen Op	133	42.2	Juha Mäki
Petäjaveden Op	98	49.8	Jaakko Ylitalo
Pohjois-Hämeen Op	489	39.1	Pertti Pyykkö
			Jaana Reimasto-
Pohjois-Karjalan Op	1808	37.3	Heiskanen
Pohjois-Savon Op	3194	41.7	Seppo Pääkkö
Pohjolan Op	1,554	28.9	Keijo Posio
Polvijärven Op	160	60.9	Ari Noponen
Posion Op	122	63.6	Vesa Jurmu
Pudasjärven Op	208	65.2	Pertti Purola
Pukkilan Op	96	53.1	Jari Toivanen

Pulkkilan Op	48	58.2	Marja Hyvärinen
Punkalaitumen Op	105	72.3	Petri Antila
Purmo Andelsbank	42	31.8	Tommy Olin
Päijät-Hämeen Op	1,795	33.5	Mika Kivimäki
Raahen seudun Op	461	42.0	Ari Pohjola
Rantasalmen Op	138	43.3	Kari Mäkelä
Rautalammin Op	81	36.2	Esko-Pekka Markkanen
Riistaveden Op	145	28.3	Pauli Kröger
Ruoveden Op	192	30.6	Leena Selkee
Ruukin Op	158	45.2	Kalle Arvio
Rymättylän Op	82	41.5	Minnaliisa Vehkala
Rääkkylän Op	87	51.3	Heli Silvennoinen
Sallan Op	97	46.5	Anne Harju
Sastamalan Op	325	32.9	Janne Pohjolainen
Satakunnan Op	532	58.6	Olli Näsi
Satapirkan Op	365	33.9	Antti Suomijärvi
Savitaipaleen Op	120	62.6	Samppa Oksanen
Siikajoen Op	51	44.0	Sakari Kangas
Siikalatvan Op	92	31.3	Ismo Välijärvi
Simpeleen Op	95	77.9	Asko Impola
Suomenselän Op	667	31.4	Timo Suhonen
Suur-Savon Op	2411	38.9	Mikko Antikainen (vt. tj.)
Säkylän Op	102	53.7	Jari Katila
Taivalkosken Op	92	47.3	Piia Mourujärvi
Taivassalon Op	63	35.9	Jens Hildén
Tampereen Seudun Op	4,336	28.7	Jani Vilpponen
Tervolan Op	90	36.8	Hannu Neuvonen
Tervon Op	66	33.6	Jani Kääriäinen
Toholammin Op	123	34.2	Juha Pajumaa
Tornion Op	337	28.1	Terhi Luokkanen
Turun Seudun Op	3,926	18.8	Olli-Pekka Saario
Tuusniemen Op	149	33.0	Esa Simanainen
Tyrnävän Op	115	29.1	Antto Joutsiniemi
Ullavan Op	43	42.4	Pekka Haapakoski
Uudenmaan Op	3531	35.4	Juhani Rinta-Kartano
Utajärven Op	205	41.8	Terttu Hagelin
Vaara-Karjalan Op	473	54.4	Raili Hyvönen
Vaasan Op	1,059	25.7	Ulf Nylund
Vampulan Op	92	58.2	Kari Hänti
Vehmersalmen Op	95	45.6	Petri Tyllinen
Vesannon Op	76	53.0	Markku Niskanen
Vihannin Op	125	46.5	Jari Kantomaa
Vimpelin Op	91	62.9	Matti Mäkinen
Virtain Op	230	38.1	Ari Kakkori
Ylitornion Op	112	60.3	Laura Harju-Autti
Ylä-Kainuun Op	282	45.1	Eija Sipola
Yläneen Op	82	50.3	Heikki Eskola
Ylä-Savon Op	510	42.1	Mikko Paananen
Ypäjän Op	74	51.4	Kirsi-Marja Hiidensalo

Konsernitilinpäätökseen yhdistellyt strukturoidut yhteisöt

OP-Ryhmä toimii sijoittajana ja sijoitusrahastojen hallinnoijana erilaisissa sijoitusrahastoissa saadakseen sijoitustuottoja sekä erilaisia palkkiotuottoja. OP Ryhmän tilinpäätökseen yhdistellään 0 (0) sijoitusrahasto ja 2 (2) kiinteistörahastoa. Rahastot on luokiteltu strukturoiduiksi yhteisöiksi, sillä OP Ryhmän määräysvalta ei perustu äänioikeuksiin vaan merkityksellisten toimintojen ohjaamiseen, altistumiseen rahaston muuttuviin tuottoihin sekä rahaston hallinnon järjestämiseen. Näihin rahastoihin liittyy myös ryhmän kannalta olennaisimmat määräysvallattomien omistajien osuudet.

Alla olevassa taulukossa on esitetty ne strukturoidut yhteisöt, joissa on merkittävä määräysvallattomien osuus.

Nimi	Toimi- paikka	Pääasiallinen toimiala	Omistus- osuus, % 2019	Omistus- osuus, % 2018	Määräys- vallatto- mien osuus, %
Real Estate Funds of Funds II Ky	Helsinki	Kiinteistörahasto	27,8	27,8	72,3

Taloudellista informaatiota koskeva yhteenveto tytäryrityksistä, joissa on olennainen määräysvallattomien omistajien osuus

Alla olevassa taulukossa on esitetty taloudellista informaatiota koskeva yhteenveto niistä tytäryrityksistä, jossa on OP Ryhmän kannalta olennainen määräysvallattomien omistajien osuus. Taloudellinen informaatio vastaa tytäryrityksen tilinpäätöksissä esitettyjä lukuja, joihin on tehty mm. käyvän arvon oikaisuja vastaamaan OP Ryhmän laatimisperiaatteita. Esitetyt luvut ovat ennen sisäisten liiketapahtumien eliminointia.

Yhteenveto taseesta	Real Estate Fund of Funds II Ky	
Milj. €	2019	2018*
Rahavarat	0	4
Sijoitukset	10	21
Muut varat	1	1
Varat yhteensä	11	26
Muut velat		0
Velat yhteensä		0
Nettovarallisuus	11	26
Kertyneet määräysvallattomien omistajien osuudet	8	18
Yhteenveto laajasta tuloslaskelmasta		
Liikevaihto	1	4
Jatkuvien toimintojen voitto tai tappio verojen jälkeen	3	3
Muut laajan tuloksen erät		-1
Laaja tulos	3	2
Määräysvallattomien omistajien osuus laajasta tuloksesta	2	1
Määräysvallattomille omistajille maksetut voitto-osuudet	6	2
Yhteenveto rahavirroista		
Liiketoiminnasta kertynyt nettorahavirta	0	-2
Investointeihin käytetty nettorahavirta	14	19
Rahoitukseen käytetty nettorahavirta	-17	-14
Rahavarojen nettomuutos	-4	3
Rahavarat tilikauden alussa	4	0
Rahavarat tilikauden lopussa	0	4

* Konsernin luvut

Yhteiset toiminnot

OP Ryhmän tilinpäätökseen yhdistellään yhteisinä toimintoina noin 895 (958) kiinteistöyhtiötä yhdistelemällä OP Ryhmän omistussuutta vastaava osuus kiinteistöyhtiön omaisuuseristä. Luokittelu yhteisiin toimintoihin on tehty liiketoiminnan luonteen mukaisesti vaikka OP Ryhmällä on määräysvalta osaan kiinteistöyhtiöistä. Kiinteistöyhtiöiden osakkeet oikeuttavat tiettyjen huoneistojen hallintaan, joista osa on OP Ryhmän omassa käytössä. Kukin keskinäisen kiinteistöyhtiön osakas on vastuussa osuudestaan yhtiön lainoista. Näistä yhteisistä toiminnoista osa muodostaa OP Ryhmän konktoriverkoston Suomessa ja ne sisältyvät taseessa aineellisiin hyödykkeisiin liitetietoon 24. Loput kiinteistöyhtiöt ovat sijoituskiinteistöjä ja ne sisältyvät liitetietoon 20. Vuonna 2019 Vallila Rahasto Ky:n omaisuuserät, 314 miljoonaa euroa, on siirretty taseen erään myytävänä olevat pitkäaikaiset omaisuuserät.

Yhteenveto yhteisten toimintojen yhdistelyn tasevaikutuksesta

Milj. €	2019	2018
Maa-alueet	111	140
Rakennukset	826	1 196
Varat yhteensä	937	1 336
Velat yhteensä	2	3

Merkittävimmät OP Ryhmän tilinpäätökseen yhdistellyt yhteiset toiminnot 2019

Nimi	Kotipaikka	Toimiala	us
Asunto Oy Oulun Kalevankulma	Oulu	Kiinteistön omistus ja hallinta	100,0
Kiinteistö Oy Ansatie 5	Helsinki	Kiinteistön omistus ja hallinta	100,0
Kiinteistö Oy Arkadiankatu 23	Helsinki	Kiinteistön omistus ja hallinta	100,0
Kiinteistö Oy Hämeenkivi	Tampere	Kiinteistön omistus ja hallinta	100,0
Kiinteistö Oy Jyväskylän Kassatalo	Jyväskylä	Kiinteistön omistus ja hallinta	100,0
Kiinteistö Oy Kaisaniemenkatu 1	Helsinki	Kiinteistön omistus ja hallinta	22,4
Kiinteistö Oy Koskikatu 9	Joensuu	Kiinteistön omistus ja hallinta	57,5
Kiinteistö Oy OPK-Vallila	Helsinki	Kiinteistön omistus ja hallinta	100,0
Kiinteistö Oy Tampereen Hämeenkatu 12	Tampere	Kiinteistön omistus ja hallinta	100,0
Kiinteistö Oy Uusi Paino	Helsinki	Kiinteistön omistus ja hallinta	100,0
Kiinteistö Oy Vammalan Torikeskus	Vammala	Kiinteistön omistus ja hallinta	100,0
Kiinteistö Oy Vääksyntie 2	Helsinki	Kiinteistön omistus ja hallinta	100,0
Kiinteistö Oy Vääksyntie 4	Helsinki	Kiinteistön omistus ja hallinta	100,0
Mikkelin Forum Oy	Mikkeli	Kiinteistön omistus ja hallinta	87,1
As Oy Lappeenrannan Mariankulma	Lappeenranta	Kiinteistön omistus ja hallinta	100,0

OP Yrityspankki -konsernin omistamat yritykset

Kiinteistö Oy Kanta-Sarvis II	Tampere	Kiinteistön omistus ja hallinta	100,0
Kiinteistö Oy Helsingin Puutarhurinkuja 2	Helsinki	Kiinteistön omistus ja hallinta	100,0
Kiinteistö Oy STC Viinikkala	Vantaa	Kiinteistön omistus ja hallinta	100,0
Kiinteistö Oy Grand Cargo Terminal 1	Vantaa	Kiinteistön omistus ja hallinta	100,0
Kiinteistö Oy Grand Cargo Terminal 2	Vantaa	Kiinteistön omistus ja hallinta	100,0
Kiinteistö Oy Vantaan Kisällintie 13	Vantaa	Kiinteistön omistus ja hallinta	100,0
Tikkurilan Kauppatalo Oy	Vantaa	Kiinteistön omistus ja hallinta	53,7
Kiinteistö Oy Kouvolan Karhut	Helsinki	Kiinteistön omistus ja hallinta	100,0
Kiinteistö Oy Vuosaaren Pohjoinen Ostoskeskus	Helsinki	Kiinteistön omistus ja hallinta	100,0
Kiinteistö Oy Kanta-Sarvis I	Helsinki	Kiinteistön omistus ja hallinta	50,0
Kiinteistö Oy Koskitammi	Tampere	Kiinteistön omistus ja hallinta	100,0
Kiinteistö Oy Kuopion Isabella	Kuopio	Kiinteistön omistus ja hallinta	100,0
Kiinteistö Oy Oulun Kiilakivi	Oulu	Kiinteistön omistus ja hallinta	100,0
Kiinteistö Oy Turun Joukahaisenkatu 9	Turku	Kiinteistön omistus ja hallinta	100,0
Kiinteistö Oy Helsingin Frantseninkatu 13	Helsinki	Kiinteistön omistus ja hallinta	100,0
Kiinteistö Oy Topeliuksenkatu 41b	Helsinki	Kiinteistön omistus ja hallinta	50,0
Kiinteistö Oy Asiakkaankatu 3	Helsinki	Kiinteistön omistus ja hallinta	100,0
Kiinteistö Oy Tuusulan Jatke	Tuusula	Kiinteistön omistus ja hallinta	100,0
Keskinäinen Kiinteistö Oy Marikko	Helsinki	Kiinteistön omistus ja hallinta	100,0
Kiinteistö Oy Helsingin Kaarlenkadun Fenno	Helsinki	Kiinteistön omistus ja hallinta	100,0
Kiinteistö Oy Koivuhaan Yrityskeskus	Vantaa	Kiinteistön omistus ja hallinta	100,0
Kiinteistö Oy Aleksis Kiven katu 21-23	Helsinki	Kiinteistön omistus ja hallinta	50,0

Merkittävimmät OP Ryhmän tilinpäätökseen yhdistellyt yhteiset toiminnot 2018

Nimi	Kotipaikka	Toimiala	us
Asunto Oy Oulun Kalevankulma	Oulu	Kiinteistön omistus ja hallinta	100,0
Kiinteistö Oy Ansatie 5	Helsinki	Kiinteistön omistus ja hallinta	100,0
Kiinteistö Oy Arkadiankatu 23	Helsinki	Kiinteistön omistus ja hallinta	100,0
Kiinteistö Oy Hämeenkivi	Tampere	Kiinteistön omistus ja hallinta	100,0
Kiinteistö Oy Jyväskylän Kassatalo	Jyväskylä	Kiinteistön omistus ja hallinta	100,0
Kiinteistö Oy Kaisaniemenkatu 1	Helsinki	Kiinteistön omistus ja hallinta	22,4
Kiinteistö Oy Koskikatu 9	Joensuu	Kiinteistön omistus ja hallinta	60,1
Kiinteistö Oy OPK-Vallila	Helsinki	Kiinteistön omistus ja hallinta	100,0
Kiinteistö Oy Quartetto Intermezzo	Helsinki	Kiinteistön omistus ja hallinta	100,0
Kiinteistö Oy Tampereen Hämeenkatu 12	Tampere	Kiinteistön omistus ja hallinta	100,0
Kiinteistö Oy Uusi Paino	Helsinki	Kiinteistön omistus ja hallinta	100,0
Kiinteistö Oy Vammalan Torikeskus	Vammala	Kiinteistön omistus ja hallinta	100,0
Kiinteistö Oy Vääksyntie 2	Helsinki	Kiinteistön omistus ja hallinta	100,0
Kiinteistö Oy Vääksyntie 4	Helsinki	Kiinteistön omistus ja hallinta	100,0
Mikkelin Forum Oy	Mikkeli	Kiinteistön omistus ja hallinta	87,1
As Oy Lappeenrannan Mariankulma	Lappeenranta	Kiinteistön omistus ja hallinta	100,0

OP Yrityspankki -konsernin omistamat yritykset

Kiinteistö Oy Kanta-Sarvis II	Tampere	Kiinteistön omistus ja hallinta	100,0
Kiinteistö Oy Helsingin Puutarhurinkuja 2	Helsinki	Kiinteistön omistus ja hallinta	100,0
Kiinteistö Oy STC Viinikkala	Vantaa	Kiinteistön omistus ja hallinta	100,0
Kiinteistö Oy Grand Cargo Terminal 1	Vantaa	Kiinteistön omistus ja hallinta	100,0
Kiinteistö Oy Grand Cargo Terminal 2	Vantaa	Kiinteistön omistus ja hallinta	100,0
Kiinteistö Oy Vantaan Kisällintie 13	Vantaa	Kiinteistön omistus ja hallinta	100,0
Tikkurilan Kauppatalo Oy	Vantaa	Kiinteistön omistus ja hallinta	53,7
Kiinteistö Oy Vuosaaren Pohjoinen Ostoskeskus	Helsinki	Kiinteistön omistus ja hallinta	100,0
Kiinteistö Oy Kanta-Sarvis I	Helsinki	Kiinteistön omistus ja hallinta	50,0
Kiinteistö Oy Koskitammi	Tampere	Kiinteistön omistus ja hallinta	100,0
Kiinteistö Oy Kuopion Isabella	Kuopio	Kiinteistön omistus ja hallinta	100,0
Kiinteistö Oy Oulun Kiilakivi	Oulu	Kiinteistön omistus ja hallinta	100,0
Kiinteistö Oy Turun Joukahaisenkatu 9	Turku	Kiinteistön omistus ja hallinta	100,0
Kiinteistö Oy Helsingin Frantseninkatu 13	Helsinki	Kiinteistön omistus ja hallinta	100,0
Kiinteistö Oy Topeliuksenkatu 41b	Helsinki	Kiinteistön omistus ja hallinta	50,0
Kiinteistö Oy Asiakkaankatu 3	Helsinki	Kiinteistön omistus ja hallinta	100,0
Kiinteistö Oy Tuusulan Jatke	Tuusula	Kiinteistön omistus ja hallinta	100,0
Keskinäinen Kiinteistö Oy Marikko	Helsinki	Kiinteistön omistus ja hallinta	100,0
Kiinteistö Oy Helsingin Kaarlenkadun Fenno	Helsinki	Kiinteistön omistus ja hallinta	100,0
Kiinteistö Oy Koivuhaan Yrityskeskus	Vantaa	Kiinteistön omistus ja hallinta	100,0

Konsernitilinpäätökseen on merkitty osuus yhteisessä määräysvallassa olevista omaisuuseristä ja niihin kohdistuvista veloista.

Osuudet konsolidoimattomissa strukturoiduissa yhteisöissä

OP Ryhmään kuuluva OP-Rahastoyhtiö Oy hallinnoi OP-rahastoja. OP-Rahastoyhtiö Oy käyttää useissa hallinnoimissaan rahastoissa salkunhoitajana OP Varainhoito Oy:tä. Lisäksi ryhmään kuuluva OP Kiinteistösijoitus Oy hallinnoi useita kiinteistörahastoja. Useissa rahastoissa hallinnointiyhtiö ohjaa merkityksellisiä toimintoja tekemällä sijoituspäätökset rahaston sääntöjen mukaisesti. OP Ryhmän yrityksillä ei ole muissa em. yritysten hallinnoimissa rahastoissa sellaisia omistuksia, jotka altistaisivat ryhmän merkittävästi kohteen muuttuvalle tuotolle ja aiheuttaisivat siten konsolidointivelvoitteen.

OP Ryhmä saa konsolidoimattomista rahastoista hallinnointipalkkiotuottoja, jotka sisältyvät tuloslaskelmassa palkkiotuottoihin. Lisäksi OP Ryhmä saa konsolidoimattomista rahastoista sijoittajana tuottoja, jotka on merkitty sijoitustoiminnan nettotuottoihin sen mukaan, mihin tase-erään sijoitukset on merkitty taseessa.

OP Ryhmän sijoitukset OP -rahastoihin sekä OP Kiinteistösijoitus Oy:n rahastoihin on merkitty taseessa sijoitusomaisuuteen. OP Ryhmän tappioriski rajoittuu sijoituksen tasearvoon. Sijoitukset OP Ryhmän hallinnoimiin rahastoihin 31.12.2019 ovat yhteensä 236 miljoonaa euroa (249).

Liite 46. Maakohtaiset tiedot

OP Yrityspankki Oyj:llä on pankkitoimintaa harjoittavat sivuliikkeet Virossa, Latviassa ja Liettuassa. Lisäksi OP Yrityspankki Oyj:llä on Virossa, Latviassa ja Liettuassa rahoitusyhtiötoimintaa harjoittavat tytäryhtiöt.

Nimi		Kotipaikka
OP Corporate Bank plc Estonian Branch	sivuliike	Viro
OP Corporate Bank plc Latvian Branch	sivuliike	Latvia
OP Corporate Bank plc Lithuanian Branch	sivuliike	Liettua
OP Finance AS	tytäryritys	Viro
"OP Finance" SIA	tytäryritys	Latvia
UAB "OP Finance"	tytäryritys	Liettua

Taloudellista asemaa koskevat tiedot, Milj. €	31.12.2019			
	Viro	Latvia	Liettua	Yhteensä
Liiketoiminnan tuottojen yhteenlaskettu määrä	13	14	21	47
Liikevoiton tai -tappion yhteenlaskettu määrä ennen veroja	3	4	13	20
Tilikauteen kohdistuvien tuloverojen yhteenlaskettu määrä	0	0	2	2
Henkilöstön yhteenlaskettu määrä henkilötyövuosina	35	27	38	100

Taloudellista asemaa koskevat tiedot, Milj. €	31.12.2018			
	Viro	Latvia	Liettua	Yhteensä
Liiketoiminnan tuottojen yhteenlaskettu määrä	11	10	16	36
Liikevoiton tai -tappion yhteenlaskettu määrä ennen veroja	4	3	7	14
Tilikauteen kohdistuvien tuloverojen yhteenlaskettu määrä	0	0	1	1
Henkilöstön yhteenlaskettu määrä henkilötyövuosina	127	75	92	294

Liite 47. Lähipiiritapahtumat

OP Ryhmän lähipiiri muodostuu OP Ryhmän tilinpäätökseen yhdistellyistä yhtiöistä, osakkuusyhtiöistä, hallintohenkilöistä ja muista lähipiiriin kuuluvista yhtiöistä. OP Ryhmän hallintohenkilöihin luetaan OP Ryhmän pääjohtaja (OP Osuuskunnan johtokunnan puheenjohtaja), OP Osuuskunnan toimitusjohtaja, johtokunnan jäsenet ja varajäsenet sekä hallintoneuvoston jäsenet ja varajäsenet sekä näiden läheiset perheenjäsenet. Hallintohenkilöiden lähipiiriin luetaan myös yhtiöt, joissa hallintohenkilöllä tai hallintohenkilön läheisellä perheenjäsenellä on huomattava vaikutusvalta. Muihin lähipiiriin kuuluviin yhteisöihin luetaan OP-Eläkekassa ja OP-Eläkesäätiö.

Lähipiirille myönnettyissä lainoissa noudatetaan normaaleja luottoehtoja. Lainat on sidottu yleisesti käytössä oleviin viitekorkoihin.

OP Ryhmän pääjohtajan, muiden OP Osuuskunnan johtokunnan jäsenten ja varajäsenen osalta työnantajan noudattama irtisanomisaika on 6 kuukautta. Työsuhteen päättyessä johtajasopimuksessa erikseen määritellyissä tilanteissa pääjohtajalle maksetaan irtisanomisaajan palkan lisäksi enintään 12 kuukauden rahapalkkaa vastaava summa ja muille johtokunnan jäsenille ja varajäsenelle enintään 6 kuukauden rahapalkkaa vastaava summa.

Liiketahtumat lähipiirin kanssa 2019

Tuhatta euroa	Osakkuusyhtiöt	Hallinto- henkilöt	Muut
Luotot	260 714	2 345	
Muut saamiset	16	49	
Talletukset	15 284	1 999	61 738
Korkotuotot		31	
Korkokulut		1	15
Vakuutusmaksutuotot	25	54	6 774
Palkkiotuotot	202	13	188
Palkkiokulut	8	13	3
Palkat ja palkkiot sekä tulospalkat			
Palkat ja palkkiot		4 147	
Lähipiirin omistamien			
Osuuksien lukumäärä		62	

Liiketahtumat lähipiirin kanssa 2018

Tuhatta euroa	Osakkuusyhtiöt	Hallinto- henkilöt	Muut
Luotot	270 517	1 990	
Muut saamiset	17	55	
Talletukset	14 253	2 832	50 646
Korkotuotot		31	
Korkokulut		2	61
Vakuutusmaksutuotot	24	67	7 254
Palkkiotuotot	171	19	310
Palkkiokulut	8	20	9
Palkat ja palkkiot sekä tulospalkat			
Palkat ja palkkiot		3 838	
Lähipiirin omistamien			
Osuuksien lukumäärä		85	

Johtokunnan jäsenten eläkesitoumukset

OP Osuuskunnalla on hallituksena toimiva johtokunta. Johtokuntaan kuuluvat puheenjohtaja, jota nimitetään pääjohtajaksi, pääjohtajan varamies, sekä vähintään neljä ja enintään yhdeksän muuta jäsentä ja enintään neljä varajäsentä.

Pääjohtajan eläkeikä on 65 vuotta. Eläke-etuudet määräytyvät eläkelakien ja OP Ryhmän omien eläkejärjestelmien mukaisesti. Pääjohtaja kuuluu OP Eläkesäätiön lisäeläketurvan piiriin. Säätiössä karttuneen eläkkeen voi ottaa maksuun myös ennen sääntöjen mukaista vanhuuseläkettä ns. vapaakirjaeläkkeenä, jos työsuhde OP Ryhmässä päättyy. Pääjohtajan lisäeläkevakuutuksesta ei aiheutunut kustannuksia vuonna 2019.

Ennen vuotta 2018 aloittaneiden johtokunnan jäsenten ja tarkastusjohtajan eläkeikä on 63 vuotta. Vuonna 2018 aloittaneiden johtokunnan jäsenten eläkeikä vastaa TyEL:n alinta vanhuuseläkeikää. Eläke-etuudet määräytyvät eläkelakien ja OP Ryhmän omien eläkejärjestelmien mukaisesti. OP Ryhmän eläkejärjestelmiä on kuvattu tarkemmin tilinpäätöksen liitetiedossa 34.

Tuhatta euroa	2019	2018*
TyEL järjestelyn eläkekulut*	116	538
TyEL järjestelyn eläkevelvoite	293	187
Maksuperusteiset TyEL eläkekulut	927	
Vapaaehtoisten lisäeläkkeiden IFRS-kulu	418	386
Vapaaehtoisten lisäeläkkeiden eläkevelvoite	9 454	4 074
Maksuperusteiset lisäeläkekulut	263	105

* TyEL etuusperusteiden osan osalta on käytetty IFRS-kulua ja maksuperusteisen osana ko. henkilön maksun tasausosaa vähennettynä työntekijän maksuosuudella.

Liite 48. Muuttuva palkitseminen

Henkilöstörahasto

OP Ryhmän henkilöstörahastoon kuuluu noin 95 prosenttia koko henkilöstöstä.

OP Ryhmän henkilöstörahastolle maksettava voittopalkkioerä vuonna 2019 perustui seuraavien tavoitteiden saavuttamiselle: OP Ryhmän tulos ennen veroja 60 %:n painolla, digitaalinen asiointi 20 %:n painolla, kohtaamisten NPS 15 %:n painolla ja bränditason NPS 5 %:n painolla. Henkilöstörahastoon tehtävän palkkiosirron määrä vuodelta 2019 on noin 2,0 % (1,8 %) rahaston jäsenten palkkasummasta. Vuonna 2019 kirjattiin palkkioita yhteensä 13 miljoonaa euroa (6).

Pitkäaikaiset palkitsemisjärjestelmät

OP Ryhmän palkitsemisjärjestelmät noudattavat finanssi- ja rahoitusalan sääntelyä ja perustuvat OP Ryhmän strategiaan tavoitteisiin.

OP Ryhmän muuttuvan palkitsemisen periaatteissa on huomioitu ryhmän riskiasema ja riskienhallintamenetelmät. Ansaintamittarien tavoitteet on mitoitettu niin, etteivät ne kannusta liialliseen riskinottoon. Pitkän aikavälin muuttuva palkitseminen perustuu OP Ryhmän strategisten tavoitteiden saavuttamiseen kun taas lyhyen aikavälin muuttuva palkitseminen perustuu ryhmään kuuluvan yhtiön tai liiketoimintayksikön tavoitteiden saavuttamiseen. Palkkioiden enimmäismäärät ovat kaikissa järjestelmissä rajattu.

Pitkän aikavälin ohjelma

Johdon pitkän aikavälin palkkiojärjestelmän piiriin kuuluvat OP Osuuskunta –konsernissa ja jäsenpankeissa sekä niiden tytäryhtiöissä toimivat johtajat ja erikseen määritellyt avaintehtävissä toimivat henkilöt, jotka kyseisen yhtiön hallitus tai OP Osuuskunnan hallintoneuvosto on nimennyt. Vuoden 2014–2016 järjestelmään kuuluu noin 270 (270) henkilöä ja vuoden 2017–2019 järjestelmään kuuluu noin 300 (310) henkilöä.

Järjestelmä koostuu peräkkäisistä kolmen vuoden pituisista ansaintajaksoista. Ansaintajakson 2014–2016 palkkiot maksetaan lykkäysajan jälkeen kolmessa yhtä suuressa erässä kesäkuun loppuun mennessä vuosina 2018–2020. Ansaintajakson 2017–2019 palkkiot maksetaan neljässä yhtä suuressa erässä vuosina 2020–2023. OP Osuuskunnan johtokunnan jäsenille palkkio maksetaan kuudessa yhtä suuressa erässä vuosina 2020–2025.

Ansaintajaksolla 2014–2016 oli mahdollisuus ansaita vuosittain 2–8 kuukauden palkkaa vastaava palkkio vuositason ja tavoitteiden toteumat olivat noin 57 %. Ansaintajaksolla 2017–2019 oli mahdollisuus ansaita 1–8 kuukauden palkkaa vastaava palkkio vuositason ja tavoitteiden toteumat olivat noin 13 %.

Pitkän aikavälin ohjelman ansaintamittarit

OP Osuuskunnan hallintoneuvosto päättää järjestelmän ansaintamittarit ja niille asetettavat tavoitteet kullekin ansaintajaksolle erikseen.

Vuoden 2014–2016 järjestelmän tavoitteiden asettamisessa on huomioitu Euroopan parlamentin ja neuvoston luottolaitosdirektiivi CRD4, joka rajaa muuttuvan palkitsemisen enimmäismäärän enimmillään henkilön kiinteän palkitsemisen suuruiseksi vuositasona. Vuoden 2014–2016 järjestelmän tavoitteet perustuvat seuraaviin kriteereihin:

- OP Ryhmän tulos ennen veroja
- OP Ryhmän ydinvakavaraisuus (CET 1)
- Keskittäjäasiakkaiden määrän kasvu

Vuoden 2017–2019 järjestelmän tavoitteet ovat voimassa olevan strategian mukaiset ja ne perustuvat seuraaviin kriteereihin:

- OP Ryhmän tulos ennen veroja
- Digitaalinen asiointi
- Kohtaamisten NPS
- Bränditason NPS

Ryhmätasoiset tavoitteet ovat yhtenevät johdon kannustinjärjestelmässä ja OP Ryhmän henkilöstörahostossa.

Pitkän aikavälin palkkion määräytyminen ja maksatus

Vuoden 2014–2016 järjestelmän alussa palkkio määriteltiin euromääräisesti ja järjestelmän perusteella mahdollisesti maksettava palkkio maksetaan OP:n liikkeeseen laskemina debenttureina. Ansaistu euromääräinen palkkio muunnetaan debenttuurien kappalemääräksi järjestelmän toteuman selvittyä. Palkkiosta vähennetään rahana maksettava osuus, jolla katetaan palkkiosta aiheutuvia veroja ja veroluonteisia maksuja. Tilikauden aikana OP Osuuskunnan hallintoneuvosto päätti muuttaa järjestelmän ehtoja niin, että palkkio maksetaan rahana, ellei henkilöön sovelleta sääntelyn mukaista lykkäysmenettelyä. Tällöin puolet palkkiosta maksetaan OP Osuuskunnan hallintoneuvoston tai sen nimeämän palkitsemisvaliokunnan päättämään viiteinstrumenttiin sidottuna.

Vuoden 2017–2019 palkkio maksetaan rahana, ellei henkilöön sovelleta sääntelyn mukaista lykkäysmenettelyä.

Vuoden 2014–2016 järjestelmien palkkioiden maksun edellytyksenä on, että OP Ryhmän RAVA vakavaraisuus on maksuhetkellä 1,30 tai sen yli. Vuoden 2017–2019 järjestelmän palkkion maksun edellytyksenä on, että OP Ryhmän CET1-vakavaraisuus on maksuhetkellä yli EKP:n asettaman CET1-puskurin +3 % ja OP Ryhmän LCR-tunnusluku on palkkion maksua edeltävän vuoden tilinpäätöksessä alle 110 %. Lisäksi edellytetään, että henkilö on OP Ryhmän palveluksessa maksuhetken saakka.

Järjestelmien kulut jaksotetaan ansaintajakson alusta maksuhetken asti (oikeuden syntymisjaksolle) henkilöstökuluihin ja vastaava velka kirjataan siirtovelkoihin. Järjestelmistä kirjattu velka oli 31.12.2019 yhteensä 7,6 miljoonaa euroa (19,3).

OP Osuuskunnan hallintoneuvosto tai sen nimeämä palkitsemisvaliokunta hallinnoi pitkän aikavälin järjestelmää ja valvoo sen noudattamista. OP Osuuskunnan hallintoneuvosto voi harkintansa mukaan muuttaa järjestelmän ehtoja ja lykätä palkkion maksua erityisen painavista syistä.

OP Osuuskunnan hallintoneuvosto päätti kesäkuussa 2019, että uutta johdon pitkän aikavälin palkitsemisjärjestelmän ansaintajaksoa ei aloiteta vuonna 2020. OP Ryhmän muuttuva palkitseminen koostuu jatkossa lyhyen aikavälin palkitsemisesta ja henkilöstörahostosta. Ryhmätasoiset strategiset tavoitteet tullaan huomioimaan lyhyen aikavälin palkitsemisen ja henkilöstörahoston mittareissa.

Lyhyen aikavälin palkitsemisjärjestelmät

Lyhyen aikavälin palkitsemisessa ansaintajakso on 6 tai 12 kuukautta. Lyhyen aikavälin palkitsemisjärjestelmät perustuvat vuosisuunnitelmasta johdettuihin yritys-, tiimi- tai henkilökohtaisiin tavoitteisiin ja kattavat koko OP Ryhmän henkilöstön.

Palkkio on porrastettu vaativuusluokan mukaan ja palkkiomaksimit vastaavat 1-4 kuukauden palkkaa vuositasolla. Erikseen määritellyissä tehtävissä palkkiomaksimi voi enintään olla henkilön vuoden palkkaa vastaava summa.

Lyhyen aikavälin palkitsemisen ansaintamittarit

OP Keskusyhteisökonsernissa tavoitteiden saavuttamisen perusteella muodostuneeseen palkkioon sovelletaan kerrointa, joka perustuu OP Ryhmän tulokseen ennen veroja. Tulokorteilla olevat vuosisuunnittelusta johdetut tavoitteet päätetään liiketoiminnoissa/toiminnoissa.

Osuuspankkien lyhyen aikavälin palkitseminen perustuu pankkitasoisiiin yhteisiin tavoitteisiin sekä henkilökohtaisiin tavoitteisiin. Mittaristossa näkyy vahvasti mm. asiakaskokemus, myynti sekä strategiasta johdetut kasvun ja digitaalisuuden tavoitteet.

Lyhyen aikavälin palkkion määräytyminen ja maksatus

Kuten pitkän aikavälin palkitsemisessa, palkkion maksun edellytyksenä on, että OP Ryhmän CET1-vakavaraisuus on maksuhetkellä yli EKP:n asettaman CET1-puskurin + 3 % ja LCR-tunnusluku on palkkion maksua edeltävän vuoden tilinpäätöksessä alle 110 %. Lisäksi edellytetään, että henkilö on OP Ryhmän palveluksessa maksuhetken saakka. Osuuspankeissa palkkion maksun edellytyksenä on, että pankin asiakasliiketoiminta on voitollista.

Henkilön tulokortin perusteella ansaittua palkkiota alennetaan ennen palkkion maksua, mikäli ryhmässä tai tehtävässä noudatettavia sitovia sisäisiä ohjeita tai sääntelyn vaatimuksia ei ole huomioitu ja riskienhallinnallisia elementtejä on toteutunut. Mikäli rikkeet tai huolimattomuudet tulevat ilmi vasta palkkionmaksun jälkeen, voidaan palkkion alentamista tai takaisinperintää soveltaa myös takautuvasti.

Järjestelmän kulut jaksotetaan ansaintajakson alusta maksuhetken asti (oikeuden syntymisjaksolle) henkilöstökuluihin ja vastaava velka kirjataan siirtovelkoihin.

OP Osuuskunnan hallintoneuvoston päättää OP Ryhmän lyhyen aikavälin palkitsemisjärjestelmän ehdot, vaativuusluokkien mukaiset palkkiomaksimit sekä rakenteellisen viitekehikon, jonka puitteissa OP Osuuskunnan johtokunta ja osuuspankkien hallitukset voivat valita järjestelmän mittarit ja asettaa näille tavoitteita.

Muuttuvan palkkion maksamisen viivästäminen

Muuttuvien palkkioiden maksamisesta henkilöille, joiden toiminnasta voi aiheutua yritykselle merkittävää riskiä ("riskiprofiiliin vaikuttava henkilö") on säädetty laissa Luottolaitostoiminnasta (610/2014). Riskiprofiiliin vaikuttavaan henkilöryhmään kuuluu OP Ryhmässä mm. toimitusjohtajat ja muut toiminnan johtamiseen osallistuvat henkilöt sekä sisäiseen valvontatoimeen kuuluvat henkilöt.

OP Ryhmän tai siihen kuuluvat yrityksen riskiprofiiliin vaikuttavaan henkilöryhmään sovelletaan muuttuvan palkkion maksamisen lykkäämistä sekä muuttuvan palkkion maksamista puoliiksi muuna kuin käteissuorituksena, mikäli henkilön muuttuva palkkio yhden vuoden ansaintajaksolta ylittää Finanssivalvonnan kannanoton mukaisen rajan 50 000 euroa. Riskiprofiiliin vaikuttavan henkilön palkkioita tarkastellaan 50 000 euron lykkäysrajan suhteen kokonaisuutena huomioiden sekä pitkän- että lyhyen aikavälin palkkiot.

Jos maksun viivästäminen euroraja ylittyy, osa palkkiosta maksetaan heti ja loput palkkion maksusta lykätään. Lykkäystilanteessa viivästettävä palkkio maksetaan kolmen seuraavan vuoden aikana (johtokunnan osalta seuraavan viiden vuoden aikana). Sanotussa lykkäystilanteessa muuttuvasta palkkiosta puolet maksetaan rahana ja puolet sidotaan OP Osuuskunnan hallintoneuvoston tai sen nimeämän palkitsemisvaliokunnan päättämän viiteinstrumentin arvoon. Viiteinstrumenttiin sidottu palkkio maksetaan henkilölle vuoden odotusajan jälkeen.

Valvontatoimissa työskentelevien henkilöiden palkitseminen

Riippumattomissa valvontatoiminnoissa, kuten riskienhallinnassa, sisäisessä tarkastuksessa sekä compliance- ja aktuaari-toiminnoissa työskentelevien henkilöiden palkitsemisen tavoitteet eivät saa vaarantaa tehtävän riippumattomuutta. Muuttuvan palkkion tulee muodostua valvottavasta liiketoiminnasta riippumatta eikä riskienhallintajohtajan mittareissa saa olla suoria myynnillisiä tavoitteita. Suositukseksi on myös, että tulokortille valitaan jokin valvontatoimen suorittamista mittaava laadullinen mittari.

OP Ryhmän palkitsemisen seuranta

OP Ryhmä seuraa kokonaispalkitsemisen markkinaehtoisuutta säännöllisesti eri palkkatutkimusten avulla.

OP Osuuskunnan nimeämä palkitsemisvaliokunta seuraa vuosittain, miten maksetut palkkiot suhteutuvat OP Ryhmän menestykseen suhteessa vertailuyhtiöihin ja suhteessa asiakkaille maksettuihin palautuksiin. Myös ryhmätason sisäistä vertailua palkitsemisesta ja rakenteista tehdään säännöllisesti.

Muuttuvasta palkitsemisesta kirjatut kulut*

Milj. €	2019	2018*
Henkilöstörahasto	13	6
Lyhyen aikavälin ohjelmat	35	28
Pitkän aikavälin ohjelmat:		
vuoden 2014–2016 ohjelma	0	2
vuoden 2017–2019 ohjelma	-5	4
Yhteensä	43	41

* Ilman sosiaalikuluja

Lisätietoja palkitsemisjärjestelmistä on saatavilla www.op.fi > OP Ryhmä > Hallinnointi > Palkitseminen

Liite 49. Saamisten ja saamistodistusten tappiota koskeva vähennyserä

Luottoriskille alttiina olevat vastuut ja niiden tappiota koskeva vähennyserä

OP Ryhmän luottoriskin muodostumista ja hallintaa on kuvattu liitteessä 2 kappaleessa 4. Odotettavissa olevien luottotappioiden laskennan periaatteet on kuvattu liitteessä 1 kappaleessa 5.4 Arvonalentuminen.

Odotettavissa olevat luottotappiot lasketaan jaksotettuun hankintamenoön arvostettaville saamisille sekä käypään arvoon muun laajan tuloksen erien kautta kirjattaville saamistodistuksille (sijoitukset joukkovelkakirjalainoihin). Saamisia OP Ryhmässä ovat luotot, valmuisluotot (esim. luottokortit ja luotolliset tilit), leasing- ja factoringsaamiset. Lisäksi odotettavissa olevia luottotappioita lasketaan taseen ulkopuolisille erille kuten luottolupauksille, rahoituslimiiteille ja pankkitakauksille. Saamistodistukset sen sijaan ovat sijoituksia joukkovelkakirjalainoihin. Odotettavissa olevia luottotappioita varten kirjataan tappiota koskeva vähennyserä taseeseen tai kun kyseessä on saamistodistukset, muun laajan tuloksen eriin.

Odotettavissa olevien luottotappioiden määrään vaikuttavat useat tekijät mm: vastuun määrä, vastuun voimassaoloaika, asiakkaan luottoluokka ja vakuuden arvo sekä tulevaisuuteen suuntautuva informaatio.

Seuraavassa taulukossa esitetään saamiset, jotka ovat alttiina luottoriskille ja joille lasketaan odotettavissa oleva luottotappio. Siinä taseen- ja taseen ulkopuoliset vastuut kuvaavat myös luottoriskille alttiina olevan vastuiden enimmäismäärää ottamatta huomioon vakuuksia tai muita luoton laatua parantavia järjestelyitä. Taseen ulkopuolinen vastuu edustaa pankkia sitovaa vastuun määrää tai takauksen määrää.

Sopimukset on ryhmitelty vastaamaan OP Ryhmän uutta segmenttijakoa 1.1.2019 alkaen. Vertailutiedot on oikaistu vastaavasti.

Odotettavissa olevien luottotappioiden laskennan piiriin kuuluvat vastuut arvonalentumisvaiheittain 31.12.2019

Vastuut	Vaihe 1	Vaihe 2		Vaihe 3*		Vastuut yhteensä
		Muut kuin yli 30 pv erääntyneet	Yli 30 pv erääntyneet	Yhteensä		
Milj. €						
Saamiset asiakkailta (brutto)						
Vähittäispankki	60 605	6 778	173	6 951	909	68 464
Yrityspankki	25 103	1 388	306	1 693	384	27 180
Saamiset asiakkailta yhteensä	85 707	8 166	479	8 645	1 292	95 644
Taseen ulkopuoliset nostovarot ja limiitit						
Vähittäispankki	5 218	354	7	361	11	5 589
Yrityspankki	4 674	318	151	470	60	5 204
Nostovarot ja limiitit yhteensä	9 892	673	158	830	71	10 793
Muut taseen ulkopuoliset sitoumukset						
Vähittäispankki	2 775	94		94	12	2 881
Yrityspankki	7 011	1 216		1 216	70	8 297
Muut taseen ulkopuoliset sitoumukset yhteensä	9 786	1 309		1 309	82	11 178
Saamistodistukset						
Muu toiminta	12 259	93		93		12 352
Vakuutus	3 936	4		4	10	3 950
Saamistodistukset yhteensä	16 196	97		97	10	16 302
Odotettavissa olevien luottotappioiden laskennan piiriin kuuluvat vastuut yhteensä	121 581	10 245	637	10 881	1 455	133 918

* Vaiheen 3 saamisten vastuista 41 miljoonaa euroa ovat ostettuja tai alun perin myönnettyjä luottoriskin johdosta arvoltaan alentuneita rahoitusvaroihin kuuluvia eriä (POCI).

Tappiota koskeva vähennyserä arvonalentumisvaiheittain 31.12.2019

Taseessa olevat vastuut sekä taseen ulkopuoliset nostovarot ja limitit*	Vaihe 1	Vaihe 2		Vaihe 3****		Tappiota koskeva vähennyserä yhteensä
		Muut kuin yli 30 pv erääntyneet	Yli 30 pv erääntyneet	Yhteensä		
Milj. €						
Saamiset asiakkailta						
Vähittäispankki	-16	-54	-3	-57	-188	-261
Yritys pankki	-25	-18	-3	-21	-248	-294
Saamiset asiakkailta yhteensä	-40	-72	-6	-78	-436	-555
Taseen ulkopuoliset sito						
Vähittäispankki	-1	-1		-1	0	-2
Yritys pankki	-2	-4		-4	-10	-16
Taseen ulkopuoliset sitoumukset yhteensä	-3	-5		-5	-10	-18
Saamistodistukset***						
Muu toiminta	-2	-1		-1		-3
Vakuutus	-4	-1		-1	-5	-10
Saamistodistukset yhteensä	-6	-1		-1	-5	-13
Yhteensä	-49	-79	-6	-85	-451	-585

* Tappiota koskeva vähennyserä kirjataan yhtenä summana vähentämään tase-erää.

** Tappiota koskeva vähennyserä kirjataan tase-erään varaukset ja muut velat.

*** Tappiota koskeva vähennyserä kirjataan käyvän arvon rahastoon muun laajan tuloksen eriin.

****Vaiheen 3 tappiota koskevasta vähennyserästä kohdistuu 8 miljoonaa euroa ostettuihin tai alun perin myönnettyihin luottoriskin johdosta arvoltaan alentuneisiin rahoitusvaroihin (POCI).

Alla olevassa taulukossa esitetään yhteenvedo tappiota koskevasta vähennyserästä suhteessa vastuun määrään arvonalentumisvaiheittain. Kattavuusasteella kuvataan tappiota koskevan vähennyserän suhteellista osuutta vastuun määrästä.

Yhteenvedo ja tunnusluvut 31.12.2019	Vaihe 1	Vaihe 2		Vaihe 3		
		Muut kuin yli 30 pv erääntyneet	Yli 30 pv erääntyneet	Yhteensä	Yhteensä	
Saamiset asiakkailta; taseen ja taseen ulkopuoliset erät						
Vähittäispankki	68 597	7 226	180	7 406	931	76 934
Yrityspankki	36 788	2 922	457	3 379	514	40 681
Tappiota koskeva vähennyserä						
Vähittäispankki	-17	-55	-3	-58	-188	-263
Yrityspankki	-27	-22	-3	-26	-258	-310
Kattavuusaste (Coverage ratio), %						
Vähittäispankki	-0,02 %	-0,76 %	-1,67 %	-0,78 %	-20,22 %	-0,34 %
Yrityspankki	-0,07 %	-0,77 %	-0,71 %	-0,76 %	-50,12 %	-0,76 %
Saamiset asiakkailta; taseen ja taseen ulkopuoliset erät yhteensä	105 386	10 148	637	10 784	1 445	117 615
Tappiota koskeva vähennyserä yhteensä	-43	-77	-6	-83	-446	-573
Kattavuusaste (Coverage ratio), % yhteensä	-0,04 %	-0,76 %	-0,98 %	-0,77 %	-30,86 %	-0,49 %
Saamistodistukset kirjanpitoarvo						
Muu toiminta	12 259	93		93		12 352
Vakuutus	3 936	4		4	10	3 950
Tappiota koskeva vähennyserä						
Muu toiminta	-2	-1		-1		-3
Vakuutus	-4	-1		-1	-5	-10
Kattavuusaste (Coverage ratio), %						
Muu toiminta	-0,02 %	-0,81 %		-0,81 %		-0,02 %
Vakuutus	-0,09 %	-19,84 %		-19,84 %	-54,58 %	-0,24 %
Saamistodistukset yhteensä	16 196	97		97	10	16 302
Tappiota koskeva vähennyserä yhteensä	-6	-1		-1	-5	-13
Kattavuusaste (Coverage ratio), % yhteensä	-0,04 %	-1,52 %		-1,52 %	-54,58 %	-0,08 %

Sopimukset on ryhmitelty vastaamaan OP Ryhmän uutta segmenttijakoa 1.1.2019 alkaen. Vertailutiedot on oikaistu vastaavasti.

Odotettavissa olevien luottotappioiden laskennan piiriin kuuluvat vastuut arvonalentumisvaiheittain 31.12.2018*

Vastuut	Vaihe 1	Vaihe 2		Vaihe 3**		Vastuut yhteensä
		Muut kuin yli 30 pv erääntyneet	Yli 30 pv erääntyneet	Yhteensä		
Milj. €						
Saamiset asiakkailta (brutto)						
Vähittäispankki	58 339	6 800	183	6 984	876	66 199
Yrityspankki	22 355	1 257	283	1 540	354	24 249
Saamiset asiakkailta yhteensä	80 694	8 057	466	8 524	1 231	90 448
Taseen ulkopuoliset nostovarot ja limiitit						
Vähittäispankki	5 755	237	1	238	9	6 001
Yrityspankki	4 443	512	139	651	86	5 180
Nostovarot ja limiitit yhteensä	10 198	749	141	889	94	11 181
Muut taseen ulkopuoliset sitoumukset						
Vähittäispankki	2 307	87		87	14	2 408
Yrityspankki	6 655	178		178	20	6 854
Muut taseen ulkopuoliset sitoumukset yhteensä	8 962	265		265	34	9 262
Saamistodistukset						
Muu toiminta	12 219	20		20		12 239
Vakuutus	4 677	313		313	11	5 001
Saamistodistukset yhteensä	16 896	332		332	11	17 240
Odotettavissa olevien luottotappioiden laskennan piiriin kuuluvat vastuut yhteensä	116 750	9 403	607	10 010	1 370	128 131

* Laskennan piirissä olevien vastuiden määrää on täsmennetty uuden segmenttijaon myötä. kuuluvia eriä (POCI).

** Vaiheen 3 saamisten vastuista 28 miljoonaa euroa ovat ostettuja tai alun perin myönnettyjä luottoriskin johdosta arvoltaan alentuneita rahoitusvaroihin kuuluvia eriä (POCI).

Tappiota koskeva vähennyserä arvonalentumisvaiheittain 31.12.2018

Taseessa olevat vastuut sekä taseen ulkopuoliset nostovarot ja limiitit*

Milj. €	Vaihe 1	Vaihe 2		Yhteensä	Vaihe 3	Tappiota koskeva vähennyserä yhteensä
		Muut kuin yli 30 pv erääntyneet	Yli 30 pv erääntyneet			
Saamiset asiakkailta						
Vähittäispankki	-12	-49	-3	-52	-202	-267
Yrityspankki	-25	-25	-3	-28	-206	-259
Saamiset asiakkailta yhteensä	-37	-74	-6	-81	-409	-526
Taseen ulkopuoliset sito						
Vähittäispankki	-1	-1		-1		-2
Yrityspankki	-2	-1		-1	0	-4
Taseen ulkopuoliset sitoumukset yhteensä	-3	-3		-3	0	-6
Saamistodistukset***						
Muu toiminta	-3	0		0		-3
Vakuutus	-3	-4		-4	-4	-11
Saamistodistukset yhteensä	-6	-4		-4	-4	-14
Yhteensä	-46	-81	-6	-87	-413	-546

* Tappiota koskeva vähennyserä kirjataan yhtenä summana vähentämään tase-erää.

** Tappiota koskeva vähennyserä kirjataan tase-erään varaukset ja muut velat.

*** Tappiota koskeva vähennyserä kirjataan käyvän arvon rahastoon muun laajan tuloksen eriin.

****Vaiheen 3 tappiota koskevasta vähennyserästä kohdistuu 6 miljoonaa euroa ostettuihin tai alun perin myönnettyihin luottoriskin johdosta arvoltaan alentuneisiin rahoitusvaroihin (POCI).

Alla olevassa taulukossa esitetään yhteenveto tappiota koskevasta vähennyserästä suhteessa vastuun määrään arvonalentumisvaiheittain. Kattavuusasteella kuvataan tappiota koskevan vähennyserän suhteellista osuutta vastuun määrästä.

Yhteenveto ja tunnusluvut 31.12.2018

	Vaihe 1	Vaihe 2		Vaihe 3		Yhteensä
		Muut kuin yli 30 pv erään- neet	Yli 30 pv erään- neet	Yhteensä	Yhteensä	
Saamiset asiakkailta; taseen ja taseen ulkopuoliset erät						
Vähittäispankki	66 401	7 124	185	7 308	899	74 609
Yrityspankki	33 453	1 947	422	2 369	460	36 282
Tappiota koskeva vähennyserä						
Vähittäispankki	-13	-50	-3	-54	-202	-269
Yrityspankki	-27	-26	-3	-30	-207	-263
Kattavuusaste (Coverage ratio), %						
Vähittäispankki	-0,02 %	-0,71 %	-1,71 %	-0,73 %	-22,51 %	-0,36 %
Yrityspankki	-0,08 %	-1,36 %	-0,74 %	-1,25 %	-44,93 %	-0,73 %
Saamiset asiakkailta; taseen ja taseen ulkopuoliset erät yhteensä	99 854	9 071	607	9 678	1 359	110 891
Tappiota koskeva vähennyserä yhteensä	-40	-77	-6	-83	-409	-532
Kattavuusaste (Coverage ratio), % yhteensä	-0,04 %	-0,85 %	-1,03 %	-0,86 %	-30,09 %	-0,48 %
Saamistodistukset kirjanpitoarvo						
Muu toiminta	12 219	20		20		12 239
Vakuutus	4 677	313		313	11	5 001
Tappiota koskeva vähennyserä						
Muu toiminta	-3	0		0		-3
Vakuutus	-3	-4		-4	-4	-11
Kattavuusaste (Coverage ratio), %						
Muu toiminta	-0,02 %	-0,85 %		-0,85 %		-0,02 %
Vakuutus	-0,07 %	-1,20 %		-1,20 %	-34,32 %	-0,22 %
Saamistodistukset yhteensä	16 896	332		332	11	17 240
Tappiota koskeva vähennyserä yhteensä	-6	-4		-4	-4	-14
Kattavuusaste (Coverage ratio), % yhteensä	-0,04 %	-1,18 %		-1,18 %	-34,32 %	-0,08 %

Vakuudet tai muut luoton laatua parantavat järjestelyt

OP Ryhmän luottoriskinhallinnan toimenpiteet luottoriskin vähentämiseksi on kuvattu liitteessä 2 kappaleessa 4. Yleisin luottoriskin vähentämisen toimenpiteitä on erilaisten vakuuksien käyttö. Suurimmat kotitalouksien luottojen ryhmät ovat asuntoluotot sekä valmiusluotot. Asuntoluottojen osuus kotitalouksien vastuista on 77% (73%). Asuntoluotoissa vakuutena on tyypillisesti luoton kohteena oleva asuinkiinteistö.

Seuraavassa taulukossa esitetään kotitalouksien asuntoluottojen jakauma 31.12.2019 LTV tasoittain rinnakkain tappiota koskevan vähennyserän kanssa. LTV (loan to value) eli luototusase kuvaa lainan tasearvoa suhteessa asuinkiinteistövakuuden käypään arvoon. Lainalla voi olla myös muita vakuuksia, mutta niitä ei ole huomioitu taulukossa. Mitä pienempi LTV % on, sitä suurempi on vakuuden arvo suhteessa luoton määrään. Tappiota koskeva vähennyserä on suhteellisesti sitä pienempi mitä pienempi LTV %.

31.12.2019	Asuntoluotot yhteensä	
	Taseessa oleva vastuun määrä	Tappiota koskeva vähennyserä
LTV %/Milj. €		
0-50 %	8 912	0
51-70 %	16 930	-5
Yli 70 %	13 008	-23
Yhteensä	38 851	-28

31.12.2018	Asuntoluotot yhteensä	
	Taseessa oleva vastuun määrä	Tappiota koskeva vähennyserä
LTV %/Milj. €		
0-50 %	8 491	0
51-70 %	16 911	-6
Yli 70 %	12 582	-20
Yhteensä	37 984	-25

Tappiota koskevan vähennyserän muutokset tilikauden aikana

Alla olevassa taulukossa esitetään tappiota koskevan vähennyserän muutos arvonalentumisvaiheittain vuoden 2019 aikana seuraavien tekijöiden vaikutuksesta:

Arvonalentumisvaiheet on selostettu liitteessä 1 kohdassa 5.4.1.

Saamiset asiakkailta ja taseen ulkopuoliset erät, milj. €	Vaihe 1	Vaihe 2	Vaihe 3	Yhteensä
	12 kk	Koko voimassa-oloaika	Koko voimassa-oloaika	
Tappiota koskeva vähennyserä 1.1.2019	40	83	409	532
Siirrot vaiheesta 1 vaiheeseen 2	-3	22		19
Siirrot vaiheesta 1 vaiheeseen 3	-4		15	11
Siirrot vaiheesta 2 vaiheeseen 1	2	-11		-10
Siirrot vaiheesta 2 vaiheeseen 3		-14	33	19
Siirrot vaiheesta 3 vaiheeseen 2		5	-16	-11
Siirrot vaiheesta 3 vaiheeseen 1	1		-2	-2
Alkuperäisestä myöntämisestä ja hankinnasta johtuvat lisäykset	16	15	14	45
Taseesta pois kirjaamisesta johtuvat vähennykset	-7	-14	-24	-44
Riskiparametreissa tapahtuneet muutokset (netto)	-1	-2	48	45
Lopulliseksi luottotappioksi kirjaamisesta johtuvat vähennystilin pienentymiset	0	0	-31	-31
Odotettavissa olevat luottotappiot nettomuutos	4	0	37	41
Tappiota koskeva vähennyserä 31.12.2019	44	83	446	573

Siirroissa vaiheesta 1 vaiheeseen 3 verrataan rahoitusvaran nykyistä vuoden lopun vaihetta 3 vuoden alun tilanteeseen. Näistä kuitenkin noin 90 prosenttia (kts. default capture rate tunnusluku alla) on raportoitu vaiheessa 2 vuoden 2019 aikana, joten sopimukset ovat pääsääntöisesti ole siirtyneet vaiheeseen 3 vaiheen 2 kautta. Sopimus voi siirtyä suoraan vaiheeseen 3 ulkoisen maksuhäiriön takia.

Siirroissa vaiheesta 3 vaiheisiin 2 tai 1 verrataan vuoden alun vaihetta 3 vuoden lopun vaiheeseen kaksi tai yksi. Siirrot ovat tapahtuneet kuitenkin pääsääntöisesti vuoden 2019 sisällä 3 kuukauden viiveellä.

LGD (loss given default eli tappio-osuus maksukyvyttömyyshetkellä) mallin sisältäviä riskiparametreja on kalibroitu vuoden viimeisellä neljänneksellä poistamalla perinnässä olevilta luotoilta toipumisosuus. Tämä kasvatti vaiheen 3 tappiota koskevaa vähennyserää noin 12 miljoonaa euroa.

Saamistodistukset, milj. €	Vaihe 1	Vaihe 2	Vaihe 3	Yhteensä
	12 kk	Koko voimassa-oloaika	Koko voimassa-oloaika	
Tappiota koskeva vähennyserä 1.1.2019	6	4	4	14
Siirrot vaiheesta 1 vaiheeseen 2	0	1		1
Siirrot vaiheesta 1 vaiheeseen 3	0		2	2
Siirrot vaiheesta 2 vaiheeseen 1	0	-2		-2
Siirrot vaiheesta 3 vaiheeseen 1	0		0	0
Alkuperäisestä myöntämisestä ja hankinnasta johtuvat lisäykset	2	0	0	2
Taseesta pois kirjaamisesta johtuvat vähennykset	-2	-2	-1	-4
Riskiparametreissa tapahtuneet muutokset (netto)	0	0	0	0
Arviointimetodiikan päivityksestä johtuvat muutokset (netto)	0			0
Odotettavissa olevat luottotappiot nettomuutos	0	-2	1	-1
Tappiota koskeva vähennyserä 31.12.2019	6	1	5	13

Alla olevassa taulukossa esitetään tappiota koskevan vähennyserän muutos arvonalentumisvaiheittain vuoden 2018 aikana seuraavien tekijöiden vaikutuksesta:

Saamiset asiakkailta ja taseen ulkopuoliset erät, milj. €	Vaihe 1	Vaihe 2	Vaihe 3	Yhteensä
	12 kk	Koko voimassa-oloaika	Koko voimassa-oloaika	
Tappiota koskeva vähennyserä 1.1.2018	31	80	431	543
Siirrot vaiheesta 1 vaiheeseen 2	-2	18		16
Siirrot vaiheesta 1 vaiheeseen 3	0		25	25
Siirrot vaiheesta 2 vaiheeseen 1	2	-16		-14
Siirrot vaiheesta 2 vaiheeseen 3		-8	23	15
Siirrot vaiheesta 3 vaiheeseen 2		9	-30	-21
Siirrot vaiheesta 3 vaiheeseen 1	1		-7	-6
Alkuperäisestä myöntämisestä ja hankinnasta johtuvat lisäykset	13	7	13	34
Taseesta pois kirjaamisesta johtuvat vähennykset	-9	-12	-22	-43
Riskiparametreissa tapahtuneet muutokset (netto)	4	3	28	35
Lopulliseksi luottotappioksi kirjaamisesta johtuvat vähennystilin pienentymiset	0	0	-52	-52
Odotettavissa olevat luottotappiot, nettomuutos	9	3	-22	-11
Tappiota koskeva vähennyserä 31.12.2018	40	83	409	532

Kesäkuussa 2018 lainanhoitajoukosta lisättiin merkittävän luottoriskin lisääntymisen laadulliseksi kriteeriksi, mikä kasvatti hieman siirtoja vaiheesta 1 vaiheeseen 2.

Siirroissa vaiheesta 1 vaiheeseen 3 verrataan rahoitusvaran nykyistä vuoden lopun vaihetta 3 vuoden alun tilanteeseen. Näistä kuitenkin noin 85 prosenttia (kts. default capture rate tunnusluku alla) on raportoitu vaiheessa 2 vuoden 2018 aikana, joten sopimukset ovat pääsääntöisesti ole siirtyneet vaiheeseen 3 vaiheen 2 kautta. Sopimus voi siirtyä suoraan vaiheeseen 3 ulkoisen maksuhäiriön takia.

Siirroissa vaiheesta 3 vaiheisiin 2 tai 1 verrataan vuoden alun vaihetta 3 vuoden lopun vaiheeseen kaksi tai yksi. Siirrot ovat tapahtuneet kuitenkin pääsääntöisesti vuoden 2018 sisällä 3 kuukauden viiveellä.

LGD (loss given default eli tappio-osuus maksukyvyttömyyshetkellä) mallin sisältäviä riskiparametreja on kalibroitu tilikauden aikana mm. alentamalla toipumisosuutta -10%-yksikköä ja poistamalla se kokonaan konkurssissa olevilta yritysvastuilta. Tämä näkyy tappiota koskevan vähennyserän kasvuna.

Saamistodistukset, milj. €	Vaihe 1	Vaihe 2	Vaihe 3	Yhteensä
	12 kk	Koko voimassa-oloaika	Koko voimassa-oloaika	
Tappiota koskeva vähennyserä 1.1.2018	5	0	0	5
Siirrot vaiheesta 1 vaiheeseen 2	0	1		1
Siirrot vaiheesta 1 vaiheeseen 3	0		2	2
Siirrot vaiheesta 2 vaiheeseen 1	0	0		0
Siirrot vaiheesta 2 vaiheeseen 3		0	0	0
Siirrot vaiheesta 3 vaiheeseen 2		0	0	0
Siirrot vaiheesta 3 vaiheeseen 1	0		0	0
Alkuperäisestä myöntämisestä ja hankinnasta johtuvat lisäykset	2	3	2	7
Taseesta pois kirjaamisesta johtuvat vähennykset	-2	0		-2
Riskiparametreissa tapahtuneet muutokset (netto)	0			0
Arviointimetodiikan päivityksestä johtuvat muutokset (netto)	1		0	1
Odotettavissa olevat luottotappiot, nettomuutos	1	4	3	8
Tappiota koskeva vähennyserä 31.12.2018	6	4	4	14

Seuraavassa taulokossa on esitetty luottoluokittain saamisten taseen sekä taseen ulkopuoliset bruttomääräiset vastuut, vastuun määrää vakuuden vähentämisen jälkeen sekä tappiota koskeva vähennyserä. Luottoluokkia 1-12 käytetään yritysten ja julkisyhteisöjen luottoluokituksessa ja A-F kotitalouksien luottoluokittelussa. Luottoluokat on yhdistelty taulukkoon niin, että yritysasiakkaan luottoluokka 1 käsittää luottoluokat 1 ja 1,5 jne. Henkilöasiakkaissa luottoluokka A sisältää A+, A ja A- jne. OP Ryhmän luottoluokittelua on kuvattu liitteessä 2 kappaleessa 4. Nettovastuu on laskettu sopimuskohtaisesti eikä siinä ole huomioitu ylivakuuksia.

31.12.2019

Milj. € Rating	Taseen vastuut			Taseen ulkopuolinen vastuu brutto			Netto vastuu vakuuden jälkeen			Tappiota koskeva vähennyserä		
	Vaihe 1	Vaihe 2	Vaihe 3	Vaihe 1	Vaihe 2	Vaihe 3	Vaihe 1	Vaihe 2	Vaihe 3	Vaihe 1	Vaihe 2	Vaihe 3
1	808			570			250			0		
2	2 513	8		1 742	4		2 016	8		0	0	
3	4 852	80		2 920	81		4 174	80		-1	0	
4	4 492	209		1 725	46		4 021	161		-1	0	
5	8 397	298		2 324	52		3 566	52		-2	0	
6	7 543	530		2 184	108		3 641	154		-5	-1	
7	5 428	702		1 369	181		2 732	246		-10	-5	
8	2 835	1 084		993	1 439		1 481	781		-15	-15	
9	5	576		5	89			166		0	-16	
10	0	267		1	69			69		0	-14	
11	0	0	638	3	0	144			350	0		-255
12			180			5			119			-106
A	32 535	257		3 669	0		5 609	30		0	0	
B	9 797	1 084		1 414	9		2 397	137		-1	0	
C	4 076	977		454	20		1 332	170		-2	-2	
D	2 407	1 147		303	26		855	228		-4	-5	
E	19	1 426		0	14			401		0	-26	
F			475			4			150			-85
Yhteensä	85 707	8 645	1 292	19 679	2 137	153	32 074	2 681	619	-43	-83	-446

31.12.2018

Milj. € Rating	Taseen vastuut			Taseen ulkopuolinen vastuu brutto			Netto vastuu vakuuden jälkeen			Tappiota koskeva vähennyserä		
	Vaihe 1	Vaihe 2	Vaihe 3	Vaihe 1	Vaihe 2	Vaihe 3	Vaihe 1	Vaihe 2	Vaihe 3	Vaihe 1	Vaihe 2	Vaihe 3
1	1 359	2		474	14		1 377	2				
2	2 031	2		851	16		1 853	2		1		
3	3 503	39		2 351	36		3 207	30		1		
4	4 534	145		2 289	139		4 089	118		2	0	
5	7 382	324		2 913	82		3 137	84		3	1	
6	6 179	530		1 963	140		2 701	160		5	2	
7	5 000	847		1 768	204		2 641	266		10	6	
8	3 874	915		842	265		793	273		11	10	
9		567			131			162			15	
10		302			17			83			15	
11			401			52			252			145
12			381						247			192
A	30 801	254		3 570	10		5 140	31		0		
B	9 832	1 422		1 344	12		2 324	182		1	0	
C	3 380	850		314	19		1 119	170		1	3	
D	2 828	913		171	15		593	209		4	8	
E		1 412			11			358			24	
F			448			3			141			73
Yhteensä	80 702	8 524	1 230	18 851	1 109	55	28 974	2 131	640	40	83	409

Suurin osa luotoista on siirtynyt vaiheeseen 2 OP:n suhteellisen SICR mallin perusteella kaikissa luottoluokissa. Maksujen erääntyminen yli 30 päivää aiheuttaa siirron vaiheeseen 2 useimmin keski- ja heikomman tason luottoluokissa. Lainanhoitajastot aiheuttavat siirron vaiheeseen 2 yritysasiakkailla useimmin keski- ja heikomman tason luottoluokissa kun taas henkilöasiakkaissa ne vaikuttavat vaiheeseen 2 siirtoihin kaikissa luottoluokissa. Heikoimmat luottoluokat luokitellaan vaiheeseen 2 absoluuttisen luottoluokkarajan perusteella. Erityisesti heikoimmassa luottoluokissa on useampia syitä vaiheeseen 2 siirroille. Maksukyvyttömyys tunnustetaan ajantasaisesti ja se aiheuttaa välittömän siirron vaiheeseen 3.

OP Ryhmä voi kirjata lopullisen luottotappion kokonaan tai osaksi rahoitusvaroista mutta kohdistaa niihin vielä tämän jälkeen perintätoimenpiteitä. Tällaisten rahoitusvarojen jäljellä oleva määrä oli 31.12.2019 116 (99) miljoonaa euroa.

Luottoriskin merkittävä lisääntyminen (SICR)

Luottoriskin merkittävä lisääntyminen todetaan järjestelmäteknisesti laatimisperiaatteissa (Liite 1 kappale 5.4.1) esitetyllä tavalla.

SICR:n mallin sopimusten luokittelu luottoriskiominaisuuksiltaan samankaltaisiin ryhmiin on identtinen koko voimassaoloajan PD (probability at default eli maksukyvyttömyyden todennäköisyys) mallien kanssa. Luottoluokittukset ovat merkittävien PD mallien syöttötieto. Sekä nykyiset PD:t että kynnysarvo PD:t sisältävät tulevaisuuteen suuntautuvaa informaatiota (alla).

SICR:n tehokkuutta arvioidaan jokaisena raportointipäivänä seuraavien tunnuslukujen avulla:

Maksukyvyttömyyden havainnointi asteella (Default capture rate) mitataan, kuinka moni sopimus oli vaiheessa 2 ennen kuin se siirtyi vaiheeseen 3. Tunnusluku oli 31.12.2019 90 prosenttia (84). Mitä korkeampi tunnusluku on, sitä paremmin SICR malli pystyy havaitsemaan luottoriskin merkittävän kasvun. Vaiheessa 2 olevien sopimusten suhteellinen osuus oli 8 prosenttia (8) koko ei-maksukyvyttömästä luottokannasta.

Odotettavissa olevan luottotappion laskentamalleihin sisällytetty tulevaisuuteen suuntautuva informaatio

SICR:n arviointi sekä odotettavissa olevan luottotappion laskenta sisältää tulevaisuuteen suuntautuvaa informaatiota, OP Ryhmä on analysoinut millä makrotaloudellisilla muuttujilla on selittävä merkitys luottoriskin määrään.

Seuraavassa taulukossa on esitetty yhteenveto tärkeimpien malleissa käytettyjen viiden makrotaloudellisen muuttujan arvoista ajanjaksolta 2019-2048 (keskiarvo, minimi ja maksimi) kolmessa skenaariossa, joita on käytetty odotettavissa olevan luottotappion laskennassa. Näitä arvoja on käytetty kaikkiin tuoteryhmiin 31.12.2019.

Makrotaloudellinen muuttuja	Skenaario	Keskiarvo (%)	Minimi (%)	Maksimi (%)
BKT:n kasvu	Heikko	0,5	-1,5	1,4
	Perus	1,4	0,5	1,5
	Vahva	2,0	1,4	2,5
Työttömyys %	Heikko	8,7	6,5	9,0
	Perus	6,9	6,5	7,0
	Vahva	5,2	5,0	6,5
Investointien kasvu %	Heikko	0,5	-2,3	1,5
	Perus	1,4	0,4	1,9
	Vahva	2,3	1,5	4,8
Asuntojen hintaindeksi	Heikko	1,0	-2,5	1,5
	Perus	2,6	0,5	3,0
	Vahva	3,8	0,5	4,0
12kk Euribor	Heikko	0,6	-0,9	1,3
	Perus	1,6	-0,3	2,3
	Vahva	2,7	-0,3	3,3

Skenaarioiden todennäköisyyksien painot olivat 31.12.2019 Heikko 20 prosenttia, Perus 60 prosenttia ja Vahva 20 prosenttia.

Skenaariot perustuvat OP Ryhmän ekonomistien tekemiin ennusteisiin. Ennusteprosessissa huomioidaan myös ulkopuolisten laitosten kuten OECD:n, International Monetary Fundin, Suomen Pankin, Valtionvarainministeriön jne. tuottamat vastaavat ennusteet sekä akateemiset tutkimukset.

Seuraavassa taulukossa on esitetty yhteenveto tärkeimpien malleissa käytettyjen viiden makrotaloudellisen muuttujan arvoista ajanjaksolta 2018-2046 (keskiarvo, minimi ja maksimi) kolmessa skenaariossa, joita on käytetty odotettavissa olevan luottotappion laskennassa. Näitä arvoja on käytetty kaikkiin tuoterhyihin 31.12.2018.

Makrotaloudellinen muuttuja	Skenaario	Keskiarvo (%)	Minimi (%)	Maksimi (%)
BKT:n kasvu	Heikko	0,6	-0,7	2,5
	Perus	1,5	1,3	2,5
	Vahva	2,2	2,0	3,8
Työttömyys %	Heikko	8,8	7,6	9,0
	Perus	7,0	7,0	7,6
	Vahva	5,3	5,0	7,6
Investointien kasvu %	Heikko	0,7	-0,9	4,0
	Perus	1,7	1,5	4,0
	Vahva	2,6	2,0	7,0
Asuntojen hintaindeksi	Heikko	1,1	-2,0	1,5
	Perus	2,8	1,0	3,0
	Vahva	4,1	1,0	5,5
12kk Euribor	Heikko	1,2	-0,2	1,8
	Perus	2,0	-0,1	2,5
	Vahva	2,9	-0,1	3,3

Skenaarioiden todennäköisyyksien painot olivat 31.12.2018 Heikko 20 prosenttia, Perus 60 prosenttia ja Vahva 20 prosenttia.

Käytettyjen makrotaloudellisten muuttujien järkevyyttä arvioidaan PD, LGD, EAD ja ennenaikaisen takaisinmaksun mallien toimivuuden tarkastelun yhteydessä.

Seuraavassa taulukossa esitetään olennaisten saamisten tappiota koskeva vähennyserä eri skenaarioissa arvonalentumisvaiheittain 31.12.2019.

Yritys- ja kotitalousasiakkaiden tappiota koskevat	Painotettu tappiota koskeva vähennyserä	Tappiota koskeva vähennyserä heikossa	Tappiota koskeva vähennyserä perusskenaariossa	Tappiota koskeva vähennyserä vahvassa
Vaihe 1	42	45	42	40
Vaihe 2	83	87	83	79
Vaihe 3	435	435	435	435
Yhteensä	560	568	561	554

Seuraavassa taulukossa esitetään olennaisten saamisten tappiota koskeva vähennyserä eri skenaarioissa arvonalentumisvaiheittain 31.12.2018.

Yritys- ja kotitalousasiakkaiden tappiota koskevat	Painotettu tappiota koskeva vähennyserä	Tappiota koskeva vähennyserä heikossa	Tappiota koskeva vähennyserä perusskenaariossa	Tappiota koskeva vähennyserä vahvassa
Vaihe 1	37	40	36	33
Vaihe 2	83	88	83	78
Vaihe 3	409	409	409	409
Yhteensä	529	537	528	520

Pääsääntöisesti tappiota koskeva vähennyserä on suurin heikossa skenaarioissa. Henkilöasiakkaiden luotot ovat pääsääntöisesti vaihtuvakorkoisia, joten korkotason nousulla on suuri vaikutus PD parametreihin. Tämän takia henkilöasiakkaissa vaiheen 1 tappiota koskeva vähennyserä on korkein vahvassa skenaariossa koska siinä vahvimmin vaikuttaa 12 kuukauden Euribor korko PD:n muutoksen kautta. Henkilöasiakkaissa vaiheen 2 sopimuksilla tappiota koskeva vähennyserä on sen sijaan korkein heikossa skenaariossa mikä johtuu koko voimassaoloajan LGD parametrin kehityksestä. Yritysiakkaissa kaikki riskiparametrit vaikuttavat samansuuntaisesti niin, että tappiota koskeva vähennyserä on selkeästi suurin heikossa skenaariossa. Vaiheen 3 LGD malli on riippumaton makrotaloudellisista tekijöistä mutta merkittävä osa vaiheen 3 vastuista arvioidaan kassavirtapohjaisella asiantuntija-arviolla, jossa huomioidaan myös tulevaisuuteen suuntautuva informaatio.

Herkkyyshanalyysi

Herkkyyshanalyysillä kuvataan tappiota koskevan vähennyserän herkkyyttä makrotaloudellisten tekijöiden muutoksille. Alla esitetty analyysi kuvaa ainoastaan jokseenkin mahdollista talouden heikkenemistä eikä lainkaan talouden noususuhdannetta. Lisäksi kaikki herkkyyshanalyysin eri komponentit eivät taloudellisessa taantumassa välttämättä kehity yhdessä herkkyyshanalyysissä esitetyllä tavalla.

Merkittävimmät makromuuttajat riskiparametreissa ja vastuuryhmissä ovat 12 kuukauden Euribor korko, investointien kasvuaste ja BKT:n kehitys. Herkkyyshanalyseissa käytetyt muutokset ovat 1 % -yksikön kasvu 12 kuukauden Euribor korossa, 6 % -yksikön lasku investoinnin kasvuasteessa ja 3,5 % -yksikön lasku BKT:n kasvuasteessa. Luvut kuvastavat siis nykyistä heikompaa suhdannetta ja ovat kaikki tappiota koskevaa vähennyserää kasvattavia ja perustuvat seuraaviin asioihin. Ensinnäkin verrattuna mallinnusperiodiin 2008-2016, korkotaso ja sen ennusteet ovat selkeästi matalammalla ja BKT sekä investointien kasvuaste sekä niiden ennusteet huomattavasti korkeammalla eli suhdannetilanne on historiaan nähden hyvä. Herkkyyshanalyysissä käytettyjen muutosten tasot perustuvat muuttujien käyttäytymiseen historiallisella periodilla, ja muutokset vastaavat karkeasti keskihajonnan suuruista muutosta.

Herkkyyshanalyysi tehdään vain vaiheen 1 ja 2 sopimuksille. Herkkyyshanalyysissä ei huomioida merkittävän luottoriskin kasvun (SICR) myötä tapahtuvia vaiheen 1 ja 2 välisiä siirtymiä. Koko voimassaoloajan PD:n muutokset stressatussa skenaariossa huomioidaan vain tappiota koskevan vähennyserän laskukaavan PD-estimaateissa eikä PD:n muutosten vaikutuksia SICRin kautta huomioida herkkyyshanalyysissä.

Seuraavassa taulukossa esitetään kotitalouksien ja yritysasiakkaiden ryhmien 31.12.2019 tappiota koskevan vähennyserän muutoksen herkkyyks kun taloudellinen tilanne heikkenee korkotason, investointien kasvuasteen ja BKT:n muutosten yhteisvaikutuksesta:

Ryhmä Vaihe	Tappiota koskeva vähennyserä 31.12.2019	Tappiota koskevan vähennyserän herkkyyshanalyysi*	Suhteellinen muutos
Kotitaloudet			
Vaihe 1	7	8	6 %
Vaihe 2	32	34	7 %
Yritysiukkaat			
Vaihe 1	34	53	56 %
Vaihe 2	51	77	49 %
Yhteensä	124	171	38 %

* 1% -yksikön 12 kk Euribor koron kasvu, 6% -yksikön investoinnin kasvuasteen lasku ja 3,5% -yksikön BKT:n kasvun lasku kaikissa skenaarioissa.

Seuraavassa taulukossa esitetään kotitalouksien ja yritysasiakkaiden ryhmien 31.12.2018 tappiota koskevan vähennyserän muutoksen herkkyyks kun taloudellinen tilanne heikkenee korkotason, investointien kasvuasteen ja BKT:n muutosten yhteisvaikutuksesta:

Ryhmä Vaihe	Tappiota koskeva vähennyserä 31.12.2018	Tappiota koskevan vähennyserän herkkyyshanalyysi*	Suhteellinen muutos
Kotitaloudet			
Vaihe 1	5	6	6 %
Vaihe 2	35	41	16 %
Yritysiukkaat			
Vaihe 1	29	45	54 %
Vaihe 2	45	73	61 %
Yhteensä	115	164	43 %

* 1% -yksikön 12 kk Euribor koron kasvu, 6% -yksikön investoinnin kasvuasteen lasku ja 3,5% -yksikön BKT:n kasvun lasku kaikissa skenaarioissa.

Tappiota koskevat vähennyserät määräytyvät pitkälti ensimmäisten vuosien perusteella, jolloin herkkyyshanalyysin tulosten kannalta olennaisia ovat simuloitujen skenaarioiden ensimmäiset vuodet.

Korkotason 1 % -yksikön nousu nostaa tappiota koskevan vähennyserän määrää sekä henkilö- että yritysasiakkaissa. Investointien kasvuasteen heikkeneminen nostaa tappiota koskevan vähennyserän määrää yritysasiakkaissa sekä PD:n että LGD:n muutosten kautta. BKT:n kasvulla on negatiivinen suhde tappiota koskevan vähennyserän määrään kaikkien mallikomponenttien kautta. BKT:n kasvun heikkeneminen kasvattaa sekä henkilöasiakkaiden että yritysasiakkaiden PD:n arvoja. Lisäksi se vaikuttaa LGD:n kautta siten, että BKT:n lasku heikentää asuntovakuuksien käyvän arvon kehitystä, joka vaikuttaa vaiheen 2 sopimuksiin.

Analyysi osoittaa, että merkittävimmät suhteelliset ja absoluuttiset muutokset kohdistuvat yritysasiakkaisiin, jossa vaiheen 1 ja 2 sopimusten tappiota koskevat vähennyserän määrät kasvavat yli 50%. Henkilöasiakkaissa muutokset ovat huomattavasti alhaisempia kuin yritysasiakkaiden kohdalla koska niiden riskiparemetrien estimaatit eivät ole niin herkkiä talouden suhdanteille.

Arvon alentumisvaiheen 3 taseessa olevien vastuiden vertailu järjestämättömiin saataviin (non-performing)

Arvon alentumisvaiheen 3 vastuut ovat luottoriskin johdosta arvoltaan alentuneita rahoitusvaroja. Seuraavassa taulukossa esitetään täsmäytyslaskelma arvonalentumisvaiheen 3 ja ongelmasaamisten liitetiedossa 48 esitettyjen vastuiden ja tappiota koskevan vähennyserän välillä.

Milj. €	31.12.2019	Tappiota koskeva	
		Taseen vähennysvastuu	erä
Arvon alentumisvaihe 3		1 292	436
Määritelmien välinen ero*		187	3
Terveet (performing) lainanhoitajastolliset saamiset (vaihe 2)		2042	12
Ongelmasaamiset (liitetieto 48)		3 521	451

* Komission täytäntöönpanoasetus (EU) 2015/227 Liite 5 osa 2: 155, 157,176

Milj. €	31.12.2018	Tappiota koskeva	
		Taseen vähennysvastuu	erä
Arvon alentumisvaihe 3		1 230	409
Määritelmien välinen ero*		150	3
Terveet (performing) lainanhoitajastolliset saamiset (vaihe 2)		2137	29
Ongelmasaamiset (liitetieto 48)		3 517	440

* Komission täytäntöönpanoasetus (EU) 2015/227 Liite 5 osa 2: 155, 157,176

Liite 50. Tilinpäätöspäivän jälkeiset tapahtumat

OP Ryhmän keskusyhteisö OP Osuuskunta myi 31.1.2020 Vallilan kiinteistön eteläkorealais-suomalaiselle sijoittajaryhmälle johon kuuluvat Keskinäinen työeläkevakuutusyhtiö Varma, NH Investment & Securities (NHIS) ja Shinhan Investment Corp. Kaupan arvo on 480 miljoonaa euroa. OP Ryhmä jatkaa toimintaansa kiinteistöissä vuokralaisena pitkäaikaisella sopimuksella. Kiinteistön myynti parantaa OP Ryhmän CET1-vakavaraisuutta noin 0,2 %-yksikköä. Kaupasta kirjataan noin 97 miljoonan euron myyntivoitto OP Ryhmän vuoden 2020 ensimmäisen neljänneksen tulokseen.

OP Osuuskunnan hallitus valitsi 7.1.2020 keskuudestaan puheenjohtajat, varapuheenjohtajat ja muut jäsenet hallituksen lakisääteisiin valiokuntiin. Sääntelyviranomaisen on hyväksynyt OP Osuuskunnan hallituksen kokoonpanon.

Riskienhallinnan liitetiedot

OP Ryhmän riskienhallinnan periaatteet on kuvattu liitetiedossa 2.

OP Ryhmän riskiasema on esitetty liitetiedoissa 51–52, vähittäis- ja yrityspankkitoiminnan riskiasema 53–59, vakuutustoiminnan riskiasema liitetiedoissa 60–91 ja vakavaraisuus liitetiedoissa 92–95. OP Ryhmä julkistaa ns. Pilari III mukaiset tiedot OP Yhteenliittymän vakavaraisuusraportissa.

OP Ryhmän riskiasema

Liite 51. OP Ryhmän riskitoleranssit

Vakavaraisuusasetuksen 435 artiklan 1 kohdan mukaan OP Ryhmän on julkistettava muun muassa ylimmän hallintoelimen hyväksymä riskilausuma, jossa kuvataan tiivistetysti liiketoimintastrategiaan liittyvä kokonaisriskiprofiili.

OP Osuuskunnan hallituksen riskilausuma 3.2.2020

Keskusyhteisön hallintoneuvoston vahvistamat Riskinoton periaatteet kuvaavat OP Ryhmän riskinoton lähtökohdat ja keskeiset periaatteet. Periaatteet luovat yhdessä strategian kanssa lähtökohdat liiketoimintojen tavoiteasetannalle. Riskinottohalumme mukaisesti otamme pääosin perustehtävämme hoitamiseen liittyviä riskejä. Perustehtävän toteuttamiseksi tarjoamme asiakkaillemme pankki-, sijoitus- ja vakuutuspalvelujen kokonaisuuden. Korostamme kaikessa toiminnassamme maltillista riskinottoa, vastuullisuutta ja huolellista toimintatapaa.

Vuosittain vahvistettavilla toleransseilla, limiiteillä ja valvontarajoilla ohjaamme ja rajaamme OP Ryhmän ja sen yritysten riskinoton pysymistä Riskinoton periaatteiden mukaisena. Vuodelle 2019 OP Osuuskunnan hallintoneuvosto vahvisti toleranssit OP Ryhmän vakavaraisuudelle, maksuvalmiudelle sekä ryhmän merkittäviksi määritellyille riskeille. OP Ryhmä on pysynyt vuoden aikana asetetuissa riskitoleransseissa. Hallintoneuvoston asettamia rajoitteita ovat täydentäneet riskipolitiikan linjaukset ja muu riskienhallinnan ohjeistus turvaten sen, ettei ryhmä tai sen yritys ota toiminnassaan niin suurta riskiä, että se vaarantaisi OP Ryhmän tai siihen kuuluvien yritysten vakavaraisuuden, kannattavuuden, maksuvalmiuden tai toiminnan jatkuvuuden.

Mittari	Toleranssi	31.12.2019	31.12.2018
Vakavaraisuus			
Ydinvakavaraisuus (CET1), %	15,0	19,5	20,5
RaVa-vakavaraisuus, %	110	138	147
Riskinottohalu (Taloudellinen pääomavaade / pysyvät omat varat, %)			
OP Ryhmä, %	75	49	48
Vähittäispankki, %	30	20	19
Yrityspankki, %	30	18	18
Keskuspankki, %	10	4	6
Vakuutus, %	30	16	18
Uudet liiketoiminnot			
Uusiin liiketoimintoihin sitoutuneet varat / pysyvät omat varat, %	3	0,6	0,5
Vastapuoliriskikeskittymät			
Suurin yksittäinen asiakasriski / RaVa-omat varat, %	10	6	5
Merkittävien asiakasriskien (≥ 3 %) yhteismäärä / RaVa-omat varat, %	100	33	31
Toimialariski / Yrityssektorin saamiset ja sitoumukset, %	15	12	11
Keskittymäriski			
Maariskikeskittymä / RaVa - omat varat, %	5	2,8	2,6
Luottoriskit			
Ongelmasaamiset / luotto- ja takauskanta, %	5	3,2	3,4
Luottoriskin taloudellinen pääomavaade / vastuun määrä maksukyvyttömyshetkellä, %	3	2,2	2,1
Markkinariskit			
Rahoitustaseen 3 v korkotuloriski 1 %-yks. koronmuutokselle skaalattuna 1 v. aikaperiod	-300	-40,0	-125,0
Rahoitustaseen nykyarvoriski 2%-yks. koronmuutokselle / pysyvät omat varat, %	-10	-0,5	2,4
Trading-toiminnan ja asiakasliiketoiminnan johdannaisposition VaR 99%, 1pv, milj. €	7,5	2,5	2,4
OP-Henkivakuutuksen markkinariskien taloudellinen pääomavaade / OP Ryhmän pysyvät	8	3,2	4,3
OP-Vahinkovakuutuksen markkinariskien taloudellinen pääomavaade / OP Ryhmän	8	3,89	5,2
pysyvät omat varat, %			

Vakuutusriskit

Vahinkovakuutuksen kohde- ja tapahtumakohtainen korkein omapidätys, milj. €	20	20	20
---	----	----	----

Likviditeettiriskit

Maksuvalmiusvaatimus (LCR-vaade), %	120	141	143
Pysyvän varainhankinnan vaatimus (NSFR-vaade), %	100	112	111

Operatiiviset riskit

Toteutuneet operatiiviset riskit (netto), milj. €	50	14,1	4,8
---	----	------	-----

Keskittymäriski

Maariskikeskittymällä tarkoitetaan sijaintivaltioon kohdistuvista vastuista syntyviä odottamattomia ja odotettuja tappioita. Toleranssi määrittää maksimitason yhteen sijaintivaltioon kohdistuville vastuille. Tappiot suhteutetaan ryhmän Rava -omiin varoihin.

Luottoriskit

OP Ryhmän luottoriskitoleransseilla hajautetaan riskiä toimialoittain ja vastapuolittain sekä rajoitetaan ongelmasaamisten muodostumista. Ryhmän toimiala- ja asiakasriskit ovat hajautuneita. Vuoden lopussa sekä yksittäisestä vastapuolesta muodostuva asiakasriski että merkittävien asiakasriskien yhteismäärä oli selvästi toleranssien sisällä. Merkittävien asiakasriskien laskennassa huomioidaan kaikki ne asiakasriskit, joiden määrä on vähintään kolme prosenttia ryhmän asiakasriskiä kattavista RaVa-omista varoista. Toimialariskin laskennassa käytetään ryhmän sisäistä päätoimialajakoa ja pankkitoiminnan saamisten ja sitoumusten lisäksi otetaan huomioon vakuutusyhtiöiden suorat sijoitukset, keskeneräiset asuntoyhteisöt sekä julkisyhteisöjen takaukset.

Markkinariskit

Trading-toiminnan ja asiakasliiketoiminnan johdannaisposition VaR-mittari mittaa markkinariskiä ottaen huomioon riskilajeista korko-, luottospread-, valuutta-, osake- ja hyödykeriskit sekä strukturoitujen ja arvopaperistettujen sijoitusten hintariskit.

Vakuutusriskit

Kaikki omapidätysrajan ylittävät vakuutusriskit jälleenvakuutetaan, jotta yksittäisestä kohteesta ja tapahtumasta aiheutuva vahinkomeno pysyy riskitoleranssin puitteissa.

Likviditeettiriskit

Sääntelyyn perustuva maksuvalmiusvaatimus (LCR) edellyttää luottolaitoksilta riittävää määrää likvidejä varoja, joka vastaa vähintään nettokassavirtoja ulos 30 päivää kestävässä akuutissa stressitilanteessa.

Pysyvän varainhankinnan vaatimuksella (NSFR) mitataan yhteenliittymän pysyvän rahoituksen riittävyyttä suhteessa liiketoiminnan edellyttämään (merkittävimpinä luotonanto sekä sijoitus- ja johdannaisliiketoiminta) pysyvän rahoituksen vaatimukseen.

Liite 52. OP Ryhmän vastuiden maajakauma

Pääosa OP Ryhmän maavastuista on EU-maissa. Vastuut sisältävät kaikki tase-erät sekä taseen ulkopuoliset erät ja ne perustuvat vakavaraisuudessa käytettyihin arvoihin.

OP Ryhmän vastuiden maajakauma 31.12.2019

Milj. €	Valtio- ja keskus-pankki-vastuut	Luotto-laitos-vastuut	Yritys-vastuut	Vähittäis-vastuut	Oman pääoman ehtoiset sijoitukset*	Vakuu-delliset saamis-todistukset**	Muut	Kokonais-vastuut
Suomi	17 389	382	49 383	60 761	738	557	1 005	130 216
Baltia	438		2 646	15			9	3 109
Muut Pohjoismaat	98	386	1 485	113	14	1 668	0	3 764
Saksa	2 161	360	141	87	1	1 679	76	4 506
Ranska	86	602	233	182	19	1 031	0	2 152
Iso-Britannia	2	770	76	276	55	410	0	1 589
Italia		16	37	34			0	87
Espanja		44	15	17			0	75
Muut EU-maat	2 177	411	509	263	173***	963	0	4 497
Muu Eurooppa		74	110	32	36	20	0	272
USA		204	62	590	88	36	0	980
Venäjä		10	3	9				21
Aasia		243	65	46		16	0	370
Muut maat	32	197	106	66	949***	1 471	1 864	4 683
Yhteensä	22 383	3 697	54 871	62 490	2 074	7 850	2 955	156 320

* Sisältää myös korkorahastoja 71 miljoonaa euroa.

** Muodostuu RMBS, ABS ja Covered Bond sijoituksista.

*** Sisältää pääosin sijoituksia Muissa EU-maissa Eurooppa rahastoihin ja Muissa maissa Emerging Markets ja Global rahastoihin.

OP Ryhmän vastuiden maajakauma 31.12.2018

Milj. €	Valtio- ja keskus-pankki-vastuut	Luotto-laitos-vastuut	Yritys-vastuut	Vähittäis-vastuut	Oman pääoman ehtoiset sijoitukset*	Vakuu-delliset saamis-todistukset**	Muut	Kokonais-vastuut
Suomi	16 337	397	46 359	58 932	530	495	996	124 046
Baltia	271	0	2 126	15			6	2 418
Muut Pohjoismaat	149	415	1 467	126	7	1 768	0	3 933
Saksa	2 657	164	47	103	3	1 264	7	4 244
Ranska	186	421	248	161	16	836		1 868
Iso-Britannia	2	832	152	346	52	449	0	1 832
Italia		24	24	26				74
Espanja		38	12	19		1		71
Muut EU-maat	2 040	405	474	289	231***	1 244		4 684
Muu Eurooppa		145	116	34	42	37		373
USA		236	50	626	89	34		1 036
Venäjä		42	3	8				54
Aasia		279	40	79			0	398
Muut maat	31	117	248	112	783***	1 282	1 322	3 895
Yhteensä	21 673	3 514	51 365	60 876	1 753	7 411	2 331	148 923

* Sisältää myös korkorahastoja 104 miljoonaa euroa.

** Muodostuu RMBS, ABS ja Covered Bond sijoituksista.

*** Sisältää pääosin sijoituksia Muissa EU-maissa Eurooppa rahastoihin ja Muissa maissa Emerging Markets ja Global rahastoihin.

Vähittäis- ja Yrityspankkitoiminnan riskiasema

Liite 53. Saamiset luottolaitoksilta ja asiakkailta sekä ongelmasaamiset

31.12.2019	Ei arvonn- alennettu (brutto)	Tappiota koskeva vähennyserä	Tasearvo
Saamiset sektoreittain			
Yritykset	35 192	419	34 773
Rahoitus- ja vakuutuslaitokset	1 200	2	1 198
Kotitaloudet	53 016	127	52 889
Voittoa tavoittelemattomat yhteisöt	786	5	781
Julkisyhteisöt	2 069	1	2 068
Yhteensä	92 264	555	91 709

31.12.2018	Ei arvonn- alennettu (brutto)	Tappiota koskeva vähennyserä	Tasearvo
Saamiset sektoreittain			
Yritykset	32 405	410	31 995
Rahoitus- ja vakuutuslaitokset	1 065	2	1 064
Kotitaloudet	51 511	105	51 406
Voittoa tavoittelemattomat yhteisöt	814	6	808
Julkisyhteisöt	1 985	3	1 981
Yhteensä	87 780	526	87 254

31.12.2019	Ei arvonn- alennettu (brutto)	Rästit	Arvon alentumiset Tappiota koskeva vähennyserä
Ongelmasaamiset ja lainanhoitajoukot sektoreittain			
Yritykset	1 111	305	353
Rahoitus- ja vakuutuslaitokset	0	0	0
Kotitaloudet	2 377	175	94
Voittoa tavoittelemattomat yhteisöt	33	2	4
Julkisyhteisöt			
Yhteensä	3 521	482	451

31.12.2018	Arvon alentumiset		
	Arvon- alennettu (brutto)	Rästit	Tappiota koskeva vähennyserä
Ongelmasaamiset ja lainanhoitojoustot sektoreittain			
Yritykset	968	265	350
Rahoitus- ja vakuutuslaitokset	0	0	0
Kotitaloudet	2 509	170	85
Voittoa tavoittelemattomat yhteisöt	40	1	5
Julkisyhteisöt		0	
Yhteensä	3 517	436	440

Ongelmasaamiset ja lainanhoitojoustot

31.12.2019	Terveet ("performing") saamiset luottolaitoksilta ja asiakkailta (brutto)	Järjestämättömät ("non- performing") saamiset luottolaitoksilta ja asiakkailta (brutto)	Saamiset luotto- laitoksilta ja asiakkailta (brutto)	Tappiota koskeva vähennys- erä	Saamiset luotto- laitoksilta ja asiakkailta (netto)
Yli 90 pv erääntyneet Todennäköisesti maksamatta		638	638	250	388
Lainanhoitajoustopääomiset	2 042	337	2 379	54	2 325
Yhteensä	2 042	1 479	3 521	451	3 070

Ongelmasaamiset ja lainanhoitojoustot

31.12.2018	Terveet ("performing") saamiset luottolaitoksilta ja asiakkailta (brutto)	Järjestämättömät ("non- performing") saamiset luottolaitoksilta ja asiakkailta (brutto)	Saamiset luotto- laitoksilta ja asiakkailta (brutto)	Saamis- kohtaiset arvon- alentumiset	Saamiset luotto- laitoksilta ja asiakkailta (netto)
Yli 90 pv erääntyneet maksamatta jäävät		614	614	229	385
Lainanhoitajoustopääomiset	2 137	340	2 477	62	2 414
Yhteensä	2 137	1 380	3 517	440	3 077

Yli 90 pv erääntyneenä saamisena raportoidaan jäljellä oleva pääoma sellaisesta saamisesta, jonka korko tai pääoma on ollut erääntyneenä ja maksamatta yli kolme kuukautta. Todennäköisesti maksamatta jäävinä sopimuksina raportoidaan heikoimpien luottoluokkien (henkilöasiakkailta F ja muilla 11–12) sopimukset. Lainanhoitajoustopääomina raportoidaan saamiset, joiden ehtoja on neuvoteltu uudelleen asiakkaan heikentyneestä maksukyvyystä johtuen. Uudelleen neuvoteltujen saamisten lainaehdot on helpotettu asiakkaan taloudellisista vaikeuksista johtuen esimerkiksi myöntämällä lyhennysvapaa, jonka kesto on 6–12 kk. Lainanhoitojoustot ovat ECL-laskennan vaiheissa 2 tai 3.

Tunnusluku, %	2019	2018
Tappiota koskeva vähennyserä, % ongelmasaamisista	12,8 %	12,5 %

Rahoitusvarat, joihin sovelletaan arvon alentumista ja joihin liittyvä suoritus on viivästynyt

31.12.2019	alle 30 pv.	30-90 pv.	90-180 pv.	yli 180 pv.	Yhteensä
Erääntyneet saamiset	521	228	93	326	1 167
31.12.2018	alle 30 pv.	30-90 pv.	90-180 pv.	yli 180 pv.	Yhteensä
Erääntyneet saamiset	325	226	90	321	962

Liite 54. Luottotappioiden ja arvonalentumisten kehitys

Miij. €	2015	2016	2017	2018	2019
Luotto- ja takaustappioiden poistetut saamiset				70	68
Saamisten arvonalentumiset	190	183	147		
Saamisten arvonalentumisten peruutukset	-88	-99	-91		
Suoritukset poistetuista saamisista	-15	-15	-15	-15	-23
Odotettavissa olevat luottotappiot (ECL) saamisista asiakkailta ja taseen ulkopuolisista eristä				-10	41
Odotettavissa olevat luottotappiot (ECL) saamistodistuksista				1	0
Ryhmäkohtaisten arvonalentumisten nettomuutos	-9	7	7		
Yhteensä	78	77	48	46	87

Liite 55. OP Ryhmän varainhankinnan rakenne

Miij. €	31.12.2019	Osuus, %	31.12.2018	Osuus, %
Velat luottolaitoksille	2 632	2,3	4 807	4,4
Velat asiakkaille				
Talletukset	63 998	56,6	61 327	56,5
Muut	4 291	3,8	4 785	4,4
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat				
Sijoitus- ja yritystodistukset sekä ECP:t	9 615	8,5	10 217	9,4
Joukkovelkakirjat	24 754	21,9	20 242	18,6
Muut velat	3 163	2,8	2 617	2,4
Velat, joilla huonompi etuoikeus kuin muilla veloilla	1 290	1,1	1 358	1,3
Jäsenosuudet	209	0,2	199	0,2
Tuotto-osuudet	3 029	2,7	3 042	2,8
Yhteensä	112 993	100,0	108 593	100,0

Liite 56. Rahoitusvarojen ja -velkojen maturiteettijakauma jäljellä olevan juoksuajan mukaan

31.12.2019	alle 3 kk	3-12 kk	1-5 v	5-10 v	yli 10 v	Yhteensä
Rahoitusvarat						
Käteiset varat	11 981					11 981
Saamiset luottolaitoksilta	219	24	3		0	246
Saamiset asiakkailta	6 794	8 934	34 218	19 599	21 919	91 463
Sijoitusomaisuus						
Kaupankäyntitarkoituksessa pidettävät rahoitusvarat	357	150	154	69	1	730
Rahoitusvarat, jotka on nimenomaisesti luokiteltu käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavaksi		2	420			422
Käypään arvoon muiden laajan tuloksen erien kautta kirjattavat rahoitusvarat	904	969	5 821	5 226		12 920
Rahoitusvarat yhteensä						
Käypään arvoon kirjattavien rahoitusvarojen siirto alle 3 kk-ryhmään	-219	-24	-3	0	0	
	246					
Rahoitusvarat yhteensä sisäisessä raportoinnissa	20 255	10 078	40 615	24 894	21 920	117 762
Rahoitusvelat	alle 3 kk	3-12 kk	1-5 v	5-10 v	yli 10 v	Yhteensä
Velat luottolaitoksille	590	49	1 992			2 632
Velat asiakkaille	66 989	574	200	61	465	68 289
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat	7 497	6 727	13 789	6 026	330	34 369
Velat, joilla on huonompi etuoikeus kuin muilla veloilla		374	760	157		1 290
Rahoitusvelat yhteensä	75 077	7 724	16 741	6 244	795	106 580
Vaadittaessa maksettavien yksityisasiakkaiden talletusten siirto alle 3 kk-ryhmästä 3-12 kk-ryhmään	-38 780	38 780				
Rahoitusvelat yhteensä sisäisessä raportoinnissa	36 296	46 504	16 741	6 244	795	106 580
Takaukset	60	148	207	6	290	711
Takuuvastuut	357	725	562	69	746	2 459
Luottolupaukset	13 180					13 180
Lyhytaikaisiin kauppatapahtumiin liittyvät sitoumukset	107	125	100	0	2	333
Muut	557	556	2	196	0	1 311
Taseen ulkopuoliset sitoumukset yhteensä	14 261	1 554	870	271	1 039	17 995
31.12.2018	alle 3 kk	3-12 kk	1-5 v	5-10 v	yli 10 v	Yhteensä
Rahoitusvarat						
Käteiset varat	12 299					12 299
Saamiset luottolaitoksilta	145	34	4		0	183
Saamiset asiakkailta	5 662	8 101	33 392	19 526	20 344	87 026
Sijoitusomaisuus						
Kaupankäyntitarkoituksessa pidettävät rahoitusvarat	167	145	151	37	5	505
Rahoitusvarat, jotka on nimenomaisesti luokiteltu käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavaksi			387			387
Käypään arvoon muiden laajan tuloksen erien kautta kirjattavat rahoitusvarat	229	535	7 043	4 407		12 214
Rahoitusvarat yhteensä						
Käypään arvoon kirjattavien rahoitusvarojen siirto alle 3 kk-ryhmään	-145	-34	-4		0	
	183					
Rahoitusvarat yhteensä sisäisessä raportoinnissa	18 503	8 814	40 986	23 971	20 350	112 645

Rahoitusvelat	alle 3 kk	3-12 kk	1-5 v	5-10 v	yli 10 v	Yhteensä
Velat luottolaitoksille	769	0	4 015	23		4 807
Velat asiakkaille	63 958	1 388	267	98	401	66 112
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat	7 360	5 358	12 267	5 123	350	30 458
Velat, joilla on huonompi etuoikeus kuin muilla veloilla		67	1 052	239		1 358
Rahoitusvelat yhteensä	72 087	6 813	17 601	5 483	750	102 735
Vaadittaessa maksettavien yksityis-asiakkaiden talletusten siirto alle 3 kk-ryhmästä 3-12 kk-ryhmään	-36 008	36 008				
Rahoitusvelat yhteensä sisäisessä raportoinnissa	36 079	42 821	17 601	5 483	750	102 735
Takaukset	90	125	401	8	151	775
Takuuvastuut	329	523	611	61	638	2 162
Luottolupaukset	12 577					12 577
Lyhytaikaisiin kauppatahtumiin liittyvät sitoumukset	70	132	79	0	3	283
Muut	519	427	1	248	1	1 195
Taseen ulkopuoliset sitoumukset yhteensä	13 586	1 207	1 091	317	792	16 993

Liite 57. Rahoitusvarojen ja -velkojen maturiteetit erääntymisen tai uudelleenhinnoittelun mukaan

31.12.2019	1 kk tai alle	>1-3 kk	>3-12 kk	>1-2 v	>2-5 v	> 5 v	Yhteensä
Rahoitusvarat							
Käteiset varat	11 981						11 981
Saamiset luottolaitoksilta	192	27	24	1	1		246
Saamiset asiakkailta	15 409	20 668	49 579	582	2 732	2 493	91 463
Sijoitusomaisuus							
Kaupankäyntitarkoituksessa pidettävät rahoitusvarat	159	198	149	19	134	71	730
Rahoitusvarat, jotka on nimenomaisesti luokiteltu käypään arvoon tulosvaikutteisesti	10	410					420
Käypään arvoon muiden laajan tuloksen erien kautta kirjattavat	960	565	886	608	4 675	5 226	12 920
Rahoitusvarat yhteensä	28 871	22 067	50 787	1 229	7 677	7 860	118 491
Rahoitusvelat							
Velat luottolaitoksille	2 458	125	49				2 632
Velat asiakkaille	65 814	1 405	563	41	6	460	68 289
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat	4 004	6 054	7 105	2 029	8 823	6 354	34 369
Velat, joilla on huonompi etuoikeus kuin muilla veloilla	82	344	39	193	532	100	1 290
Rahoitusvelat yhteensä	72 359	7 928	7 756	2 263	9 373	6 914	106 592
31.12.2018							
	1 kk tai alle	>1-3 kk	>3-12 kk	>1-2 v	>2-5 v	> 5 v	Yhteensä
Rahoitusvarat							
Käteiset varat	12 299						12 299
Saamiset luottolaitoksilta	104	42	33	3	1		183
Saamiset asiakkailta	16 188	19 948	45 595	604	2 311	2 380	87 026
Sijoitusomaisuus							
Kaupankäyntitarkoituksessa pidettävät rahoitusvarat	51	131	151	22	108	42	505
Rahoitusvarat, jotka on nimenomaisesti luokiteltu käypään arvoon tulosvaikutteisesti	1	385					387
Käypään arvoon muiden laajan tuloksen erien kautta kirjattavat	630	342	439	1 670	4 726	4 407	12 214
Rahoitusvarat yhteensä	29 324	20 980	46 368	2 321	7 253	6 872	113 119
Rahoitusvelat							
Velat luottolaitoksille	267	540	0	3 000	1 000		4 807
Velat asiakkaille	62 638	1 605	1 364	95	14	396	66 112
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat	2 895	6 412	6 407	1 842	7 435	5 467	30 458
Velat, joilla on huonompi etuoikeus kuin muilla veloilla	79	351	42		726	160	1 358
Rahoitusvelat yhteensä	65 879	8 908	7 812	4 937	9 175	6 023	102 735

Liite 58. Korko- ja markkinariskin herkkyyshanalyysi

OP Ryhmän rahoitustaseen nykyarvoriski

Valuutta, milj. €	-200bp		+200bp	
	2019	2018	2019	2018
EUR	95	228	-29	298
GBP	-1	-1	1	1
USD		1		-1
Muut valuutat	13	2	14	0

GBP- ja USD-valuuttojen riskit on ilmoitettu eurovasta-arvoina. Muiden valuuttojen euromääräiset riskit on laskettu itseisarvoina yhteen. Korkoriski lasketaan kassavirtojen nykyarvon muutosherkkytenä korkokäyrän 2 %-yksikön yhdensuuntaiselle muutokselle. Laskenta tehdään kuukausittain ja se kattaa OP Ryhmän luottolaitosten ja OP Osuuskunnan rahoitustaseen kaikki korolliset tase-erät ja korolliset taseen ulkopuoliset erät. Osuuspankkien eräpäivättömien asiakastalletusten korkoherkkyys lasketaan käyttäen asiantuntija-arvioon perustuvia maturiteettiolettamia ja luottoihin sovelletaan ennen aikaisten takaisinmaksujen mallia.

Vähittäispankkitoiminnan rahoitustaseen korkotuloriski

Valuutta, milj. €	-100bp		+100bp	
	2019	2018*	2019	2018*
EUR	-40	-48	326	161

* Laskentamenetelmä on muuttunut vuoden 2019 alusta. Vertailukelpoiset luvut ovat -125 miljoonaa euroa ja 293 miljoonaa euroa.

Vähittäispankkitoiminnan korkoriskiä lasketaan myös korkotuloriskimenetelmällä, jossa korkotuloriski määritetään yhden vuoden aikaperiodille. Riski saadaan jakamalla laskentahetkestä kolmelle seuraavalle vuodelle 1%-yksikön yhdensuuntaisella koronmuutoksella laskettu korkotuloriski kolmella. Laskenta ja raportointi tehdään kuukausittain ja se kattaa vähittäispankkitoiminnan rahoitustaseen kaikki korolliset tase-erät ja korolliset taseen ulkopuoliset erät. Korkotuloriskin laskennassa huomioidaan myös negatiiviset korot, mutta korkoihin sovelletaan -2%:n alarajaa. Luottoihin sopimusehtojen perusteella sovellettava viitekorkojen 0 % -lattia otetaan laskennassa huomioon. Taseen rakenne pidetään ennallaan korvaamalla erääntyvät erät vastaavilla korkosidonnaisuuksilla tai kiinteäkorkoisten juoksuajoilla. Laskennassa käytetään mallinukseen perustuvaa erääntymismallia eräpäivättömille talletuksille ja ennen aikaisten takaisinmaksujen mallia luotoille. Vähittäispankkitoiminta sisältää tässä yhteydessä osuuspankkien rahoitustoiminnan.

Markkinariskin herkkyyshanalyysi

Milj. €		Muutos	
		2019	2018
Korkovolatiliteetti*	10bp	3	1
Valuuttavolatiliteetti*	10 %-yksikköä	0	0
Luottoriskipreemio**	10bp	-53	-55

* Kaupankäyntisalkku

** Pitkäaikainen sijoitusomaisuus

Liite 59. Likviditeettireservi

Likviditeettireservi esitetään Muu toiminta segmentissä.

Likviditeettireservin maturiteetti- ja luottoluokitusjakauma 31.12.2019, milj. €

Vuotta	0-1	1-3	3-5	5-7	7-10	10-	Yhteensä	Osuus, %
Aaa*	12 909	1 950	2 264	2 329	1 400		20 852	83,4
Aa1-Aa3	274	382	509	428	440	0	2 033	8,1
A1-A3	6	5	21	8	0		40	0,2
Baa1-Baa3	4	48	106	94	22	1	275	1,1
Ba1 tai alempi	0	22	76	22	16		136	0,5
Sisäisesti luokiteltu**	1 108	282	224	37	11		1 661	6,6
Yhteensä	14 300	2 689	3 200	2 918	1 889	1	24 996	100,0

* ml. Talletukset keskuspankissa

** PD <= 0,40 %

Likviditeettireservin (pl. Talletukset keskuspankissa) keskimääräinen jäljellä oleva juoksu-aika on 4,0 vuotta.

Likviditeettireservin maturiteetti- ja luottoluokitusjakauma 31.12.2018, milj. €

Vuotta	0-1	1-3	3-5	5-7	7-10	10-	Yhteensä	Osuus, %
Aaa*	12 499	2 254	2 088	1 383	1 018		19 243	84,6
Aa1-Aa3	38	529	520	661	376	0	2 125	9,3
A1-A3	23	23	9	4		2	62	0,3
Baa1-Baa3	18	56	60	110	19	3	265	1,2
Ba1 tai alempi	5	34	11	61	15		127	0,6
Sisäisesti luokiteltu**	400	81	310	123			914	4,0
Yhteensä	12 983	2 978	2 998	2 342	1 428	5	22 735	91,0

* ml. Talletukset keskuspankissa

** PD <= 0,40 %

Likviditeettireservin (pl. Talletukset keskuspankissa) keskimääräinen jäljellä oleva juoksu-aika on 4,2 vuotta.

Vakuutustoiminnan riskiasema

Liite 60. Vahinkovakuutustoiminnan riskinotto

Vahinkovakuutuksen tulee täyttää viranomaisten asettamat vakavaraisuusvaatimukset. Viranomaiset asettavat vakavaraisuusvaatimuksensa pääasiassa yhtiötasolla. EU direktiiveihin perustuen kaikilla vahinkovakuutusyhtiöillä on vähimmäispääomavaatimus ja vakavaraisuuspääomavaatimus.

Omien varojen suhdetta vakavaraisuuspääomaan kuvataan vakavaraisuusasteeksi, joka kuvaa yhtiön mahdollisuutta kattaa odottamattomia riskejä. Vakavaraisuuteen liittyvät luvut ovat tilintarkastamattomia.

Vakavaraisuus, milj. €	31.12.2019	31.12.2018
Hyväksyttävä oma varallisuus	1 008	818
Vakavaraisuuspääomavaatimus (SCR)		
Markkinariski	457	421
Vakuutusriski	564	281
Vastapuoliriski	38	36
Operatiivinen riski	45	45
Hajautushyödyt ja vaimennusvaikutus	-405	-162
Yhteensä	699	621
Puskuri SCR:ään	309	197
SCR-suhde, %	144 %	132 %
SCR-suhde, % ilman siirtymäsäännöksiä	144 %	132 %

Liite 61. Vahinkovakuutustoiminnan riskiherkkyys

Oheisessa taulukossa on kuvattu eri riskimuuttujien vaikutusta tulokseen ja vakavaraisuuspääomaan.

Riskimuuttuja	Kokonais- määrä 2019, milj. €	Muutos riski- muuttujassa	Vaikutus tulokseen/ omaan pääomaan, milj. €	Vaikutus yhdistettyyn kulusuhteeseen
Maksutuotot*	1 478	kasvaa 1 %	15	paraneee 1,0 % -yksikköä
Korvauskulut*	1 196	kasvaa 1 %	-12	heikkenee 0,8 % -yksikköä
Suurvahinko yli 5 milj. €		1 kappale	-5	heikkenee 0,3 % -yksikköä
Henkilöstökulut*	112	kasvaa 8 %	-9	heikkenee 0,6 % -yksikköä
Toimintokohtaiset kulut */**	212	kasvaa 4 %	-8	heikkenee 0,6 % -yksikköä
Inflaatio kollektiivisessa korvausvastuussa	778	kasvaa 0,25 %-yksikköä	-5	heikkenee 0,4 % -yksikköä
Elinikä diskontatussa vakuutusvelassa	2 024	kasvaa 1 vuotta	-48	heikkenee 3,1 % -yksikköä
Diskonttokorko diskontatussa vakuutusvelassa	2 024	laskee 0,1 %-yksikköä	-28	heikkenee 1,8 % -yksikköä

* Liukuva 12 kuukautta.

** Vahinkovakuutuksen toimintokohtaiset kulut ilman sijoitusten hoitokuluja ja muiden palveluiden tuottamiseen liittyviä kuluja.

Liite 62. Vahinkovakuutuksen vakuutusmaksutulon ja vakuutusmäärien luokkajakaumia

Vakuutusmaksutulon jakautuminen EML-luokittain* yritysten omaisuusvakuutuksessa

Omaisuusvakuutuksen riskillisyyttä voidaan tarkastella luokittelemalla riskit luokkiin niiden EML* määrien mukaan. Oheisessa taulukossa on luokittelun perusteella laskettu kuhunkin luokkaan tulevien riskien maksutulo.

Milj. €	5-20	20-50	50-100	100-500
2019	11	9	6	12
2018	10	10	8	10

* EML = Estimated Maximum Loss, kohdekohtainen maksimivahingon määrä

Vakuutusmaksutulon jakautuminen TSI-luokittain* yritysten vastuuvakuutuksessa

Vastuuvakuutuksen riskillisyyttä voidaan tarkastella luokittelemalla riskit luokkiin niiden TSI-määrien* mukaan. Oheisessa taulukossa on luokittelun perusteella laskettu kuhunkin luokkaan tulevien riskien maksutulo.

Milj. €	2-4	4-10	10-30	30-90
2019	4	4	7	2
2018	4	3	6	3

* TSI= Total Sum Insured, kokonaisvakuutusmäärä

Rakennusvirhevakuutuksen vakuutusmäärät

Rakennusvirhevakuutuksen volyymia kuvaa vakuutussopimusten vakuutusmäärä. Vakuutusmäärän brutto- ja nettoluvut on eritelty oheisessa taulukossa. Rakennusvirhevakuutuksen vakuutuskausi on 10 vuotta.

Milj. €	Brutto		Netto*	
	2019	2018	2019	2018
Rakennusvirhevakuutus	1 852	1 802	1 852	1 802

* Vakuutusyhtiön vastuulla jälleenvakuuttajien osuuden jälkeen, ennen vastavakuuksia

Liite 63. Vahinkovakuutuksen suurvahinkojen kehitys

Havaittujen suurvahinkojen lukumäärät havaitsemisvuosittain vuosilta 2015-2019

Vahinkovakuutuksessa seurataan tiiviisti suurvahingoista aiheutuvaa korvausmenoa. Tämä korvausmeno selittää merkittävän osuuden vakuutusliikkeen vuosittaisesta tuloksen vaihtelusta. Lisäksi suurvahingoista aiheutuvan korvausmenon seurannalla voidaan havaita riskeissä tai niiden valinnassa tapahtuneita muutoksia. Tässä tarkastelussa suurvahingoiksi on luokiteltu vahingot, joiden brutto- tai nettomäärä on yli 2 miljoonaa euroa. Suurvahinkoja tapahtuu eniten omaisuus- ja keskeytysvakuutuksessa. Lakisääteisissä vakuutuksissa suurvahinkoriski on pieni suhteessa vakuutuslajin suureen volyymiin.

Bruttomäärä

Yli 2 milj. € vahinkojen lukumäärä	Laki-sääteiset	Muu tapaturma ja sairaus	Kasko ja kuljetus	Omaisuus ja keskeytys	Vastuu ja oikeusturva	Pitkäkestoiset
2015	1			5		
2016				5		
2017				7		
2018				17	3	
2019	2			9	3	
Korvaukset yhteensä					222 milj. €	

Bruttomäärä korvaukset yhteensä, milj. €

2015-2019	6			193	23	
-----------	---	--	--	-----	----	--

Nettomäärä

Yli 2 milj. € vahinkojen lukumäärä	Laki-sääteiset	Muu tapaturma ja sairaus	Kasko ja kuljetus	Omaisuus ja keskeytys	Vastuu ja oikeusturva	Pitkäkestoiset
2015	1			5		
2016				5		
2017				7		
2018				15	3	
2019	2			9	3	
Korvaukset yhteensä					163 milj. €	

Nettomäärä korvaukset yhteensä, milj. €

2015-2019	6			137	23	
-----------	---	--	--	-----	----	--

Liite 64. Vahinkovakuutuksen vakuutusliikkeen kannattavuus

Vakuutusmaksutuottojen (brutto ja netto) sekä yhdistetyn kulusuhteen (netto) kehitys

Vakuutusmaksutuotoilla kuvataan vakuutusluokan volyyymiä. Sen avulla voidaan arvioida vakuutusluokan merkittävyyttä kokonaisuuden kannalta. Vastaavasti yhdistetyn kulusuhteen (CR) avulla voidaan arvioida vakuutusluokan tuloksen vaihtelua sekä vakuutusluokan kannattavuutta. Yhdistetty kulusuhde on esitetty erikseen oikaistuna kertaluonteisilla erillä, jotka kohdistuvat aikaisempiin vakuutuskausiin.

2019, milj. €	Brutto VM-tuotto	Netto VM-tuotto	Netto CR*	Netto** CR*
Lakisääteiset	443	442	123 %	90 %
Muu tapaturma ja sairaus	286	286	91 %	91 %
Kasko ja kuljetus	308	307	97 %	97 %
Omaisuus ja keskeytys	390	357	91 %	91 %
Vastuu ja oikeusturva	88	84	91 %	91 %
Pitkäkestoiset	4	3	75 %	75 %
Yhteensä	1 520	1 478	102 %	92 %

2018, milj. €	Brutto VM-tuotto	Netto VM-tuotto	Netto CR*	Netto** CR*
Lakisääteiset	442	440	89 %	89 %
Muu tapaturma ja sairaus	272	272	94 %	94 %
Kasko ja kuljetus	302	301	95 %	95 %
Omaisuus ja keskeytys	398	365	90 %	90 %
Vastuu ja oikeusturva	89	84	97 %	97 %
Pitkäkestoiset	4	3	60 %	60 %
Yhteensä	1 507	1 465	92 %	92 %

* Yhdistetty kulusuhde (Combined ratio) lasketaan jakamalla korvauskulujen (netto) ja vakuutusliikkeen liikekulujen summa vakuutusmaksutuotoilla (netto). Aineettomien oikeuksien poistoja ei ole otettu huomioon.

** Kertaluonteiset vakuustekniseen laskelmaan vaikuttavat muutokset eliminoitu.

Liite 65. Vahinkovakuutuksen vakuutusvelan luonnetta kuvaavia tietoja

Velan luonnetta kuvaavia tietoja	2019	2018
Latentit ammattitaudit	10	13
Muu	3 118	3 040
Yhteensä (ennen siirtoja)	3 128	3 053
Diskontattu vakuutusvelka	15,2	14,4
Diskonttaamaton vakuutusvelka	2,2	2,2
Yhteensä	10,5	9,9
Diskontatun velan määrä (netto, milj. €)		
Tunnettu eläkemuotoinen korvausvastuu	1 620	1 552
Kollektiivinen korvausvastuu	368	338
Vakuutusmaksuvastuu	40	41
Yhteensä	2 029	1 932

Liite 66. Vahinkovakuutuksen vakuutusvelan arvioitu maturiteettijakauma

31.12.2019, milj. €	0-1 v	1-5 v	5-10 v	10-15 v	yli 15 v	Yhteensä
Vakuutusmaksuvastuu*	417	118	23	7	11	576
Korvausvastuu						
Diskonttaamaton	294	219	60	12	4	590
Diskontattu	95	427	365	297	778	1 962
Vakuutusvelka yhteensä**	807	763	449	316	794	3 128

* Sisältää diskontattua vastuuta 40 miljoonaa euroa.

** Ilman vakuutusvelan korkoriskiä suojaavien johdannaisten arvoa

31.12.2018, milj. €	0-1 v	1-5 v	5-10 v	10-15 v	yli 15 v	Yhteensä
Vakuutusmaksuvastuu*	406	117	22	6	10	561
Korvausvastuu						
Diskonttaamaton	296	213	58	11	4	584
Diskontattu	97	473	358	285	694	1 908
Vakuutusvelka yhteensä**	799	804	438	302	708	3 053

* Sisältää diskontattua vastuuta 41 miljoonaa euroa.

** Ilman vakuutusvelan korkoriskiä suojaavien johdannaisten arvoa

Liite 67. Vahinkovakuutuksen sijoitusten jakauma

	31.12.2019		31.12.2018	
	Käypä arvo*, milj. €	%	Käypä arvo*, milj. €	%
Sijoitusomaisuuden allokaatiojakauma				
Rahamarkkinat yhteensä	547	14	173	4
Rahamarkkinasijoitukset ja talletukset**	541	14	167	4
Johdannaiset***	6	0	5	0
Joukkolainat ja korkorahastot yhteensä	2 644	67	2 857	72
Valtiot	447	11	498	13
Investment Grade	1 669	42	1 895	51
Kehittyvät markkinat ja High Yield	253	6	243	7
Strukturoidut sijoitukset****	275	7	222	6
Osakkeet yhteensä	426	11	360	9
Suomi	116	3	60	2
Kehittyneet markkinat	172	4	147	4
Kehittyvät markkinat	67	2	76	2
Käyttöomaisuus ja ei-noteeratut osakkeet	6	0	1	0
Pääomasijoitukset	65	2	76	2
Vaihtoehtoiset sijoitukset yhteensä	35	1	28	1
Hedge fund -rahastot	35	1	28	1
Kiinteistösijoitukset yhteensä	300	8	312	8
Suorat kiinteistöt	159	4	157	4
Epäsuorat kiinteistösijoitukset	141	4	155	4
Yhteensä	3 952	100	3 730	94

* Sisältää siirtyneet korot

** Sisältää kauppahintasaamiset ja -velat sekä johdannaisten markkina-arvon

*** Johdannaisten vaikutus omaisuuslajin allokaatioon (deltavasta-arvo)

**** Sisältää kiinteistövakuudelliset lainat sekä lainarahastot ja epälikvidit lainat

Liite 68. Vahinkovakuutuksen sijoitusriskien herkkyysanalyysi

Alla olevassa taulukossa on selvitys sijoitusriskien herkkyysistä sijoitusluokittain. Vakuutusvelan laskentaan liittyvän diskonttauskoron herkkyystarkastelu on esitetty vakuutusvelan liitetiedoissa 61. Sijoitusten ja vakuutusvelan muutosten vaikutukset kumoavat toisiaan.

Vahinkovakuutus	Kanta käyvin arvoin 31.12.2019, milj. €	Riskiparametri	Muutos	Vaikutus omaan pääomaan, milj. €	
				31.12.2019	31.12.2018
Joukkolainat ja korkorahastot *	3 191	Korko	1 %-yksikkö	85	115
Osakkeet**	390	Markkina-arvo	10 %	35	39
Pääomasijoitukset ja noteeraamattomat	71	Markkina-arvo	10 %	7	8
Kiinteistöt	300	Markkina-arvo	10 %	30	31
Valuutta	69	Valuutan arvo	10 %	15	19
Luottoriskipreemio***	3 191	Luottoriskimarginaali	0,1 %-yksikköä	36	34
Johdannaiset	6	Volatiliteetti	10 %-yksikköä	1	4

* Sisältää rahamarkkinasijoitukset, vaihtovelkakirjalainat ja korkojohdannaiset

** Sisältää hedge fund -rahastot ja osakejohdannaiset

*** Sisältää jvk- ja vvk-lainat sekä rahamarkkinasijoitukset mukaan lukien kehittyneiden valtioiden liikkeelle laskemat jvk-lainat ja korkojohdannaiset

Liite 69. Vahinkovakuutuksen korkosijoitusten riskiasema

Koron muutoksista aiheutuvaa markkinariskiä seurataan luokittelemalla sijoitukset instrumenteittain duraation mukaan. Vakuutusvelan korkoriskiä tasaavaa vaikutusta ei ole esitetty taulukossa, koska vakuutusvelasta vain osa on diskontattu hallinnollisella korolla (liite 31).

Käypä arvo juoksuajan tai uudelleenhinnoittelupäivän mukaan, milj. €* <hr/>	31.12.2019	31.12.2018
0-1 vuotta	730	421
>1-3 vuotta	631	673
>3-5 vuotta	498	781
>5-7 vuotta	440	432
>7-10 vuotta	172	353
>10 vuotta	110	161
Yhteensä	2 582	2 821
Modifioitu duraatio	4,0	4,3
Efektiiivinen korko, %	1,6	1,7

* Sisältää rahamarkkinasijoitukset ja talletukset, joukkovelkakirjalainat, vaihtovelkakirjalainat ja korkorahastot

Korkosalkun maturiteetti- ja luottokelpoisuusjakauma 31.12.2019*, milj. €								
Vuotta	0-1	1-3	3-5	5-7	7-10	10-	Yhteensä	Osuus, %
Aaa	2	45	57	49	28	79	261	10,1 %
Aa1-Aa3	520	148	28	24	12	0	732	28,3 %
A1-A3	76	179	114	145	61	10	584	22,6 %
Baa1-Baa3	81	216	231	199	53	15	794	30,8 %
Ba1 tai alempi	46	41	36	9	6	7	145	5,6 %
Sisäisesti luokiteltu	5	1	32	15	13	0	66	2,6 %
Yhteensä	730	631	498	440	172	110	2 582	100,0 %

Korkosalkun maturiteetti- ja luottokelpoisuusjakauma 31.12.2018*, milj. €								
Vuotta	0-1	1-3	3-5	5-7	7-10	10-	Yhteensä	Osuus, %
Aaa	3	62	378	45	110	85	682	24,2 %
Aa1-Aa3	200	94	55	49	47	8	453	16,0 %
A1-A3	77	181	144	109	55	48	613	21,7 %
Baa1-Baa3	112	296	177	186	126	18	915	32,4 %
Ba1 tai alempi	31	34	25	14	9	2	114	4,0 %
Sisäisesti luokiteltu	0	6	3	29	6		45	1,6 %
Yhteensä	421	673	781	432	353	161	2 821	100,0 %

* Ei sisällä luottojohdannaisia

Maturiteetti on ilmoitettu juoksuajan loppuun. Jos paperilla on Call-mahdollisuus, maturiteetti on ilmoitettu ensimmäiseen mahdolliseen Call-päivään saakka.

Vahinkovakuutuksen korkosalkun keskimääräinen luottoluokitus Moody's:n luokituksen mukaan on A2.

Vahinkovakuutuksen korkosalkun keskimääräinen jäljellä oleva juoksu-aika on 3,6 vuotta (laskettu Call-päivän ja eräpäivän perusteella)

Liite 70. Vahinkovakuutuksen sijoitusten valuuttariski

Valuuttapositio, milj. €	31.12.2019	31.12.2018
USD	51	86
SEK	0	4
JPY	0	0
GBP	1	1
Muut	23	57
Yhteensä*	76	147

* Valuuttapositio on 1,9 % (3,9 %) sijoitus-kannasta. Valuuttapositio lasketaan yksittäisten valuuttojen itseisarvojen summana.

Liite 71. Vahinkovakuutuksen sijoitusten vastapuoliriski

Luottoluokitusjakauma, milj. €	31.12.2019		31.12.2018	
	Sijoitus*	Vakuutus**	Sijoitus*	Vakuutus**
Moody's vastaavuus				
Aaa	261		682	
Aa1–Aa3	732	16	453	24
A1–A3	584	50	613	38
Baa1–Baa3	794		915	0
Ba1 tai alempi	145	0	114	
Sisäisesti luokiteltu	66	43	45	43
Yhteensä	2 582	109	2 821	106

* Sisältää rahamarkkinasijoitukset ja talletukset, joukkolainat ja korkorahastot.

** Sisältää jälleenvakuuttajien osuuden vakuutusvelasta ja saamiset jälleenvakuuttajilta.

Liite 72. Henkivakuutustoiminnan luonnetta kuvaavia tietoja ja vakuutusvelan herkkyyshanalyysi

Henkivakuutustoiminnan keskeisimmät riskit ovat henkivakuutuksen sijoitusomaisuuden markkinariskit, vakuutusvelan arvostamisessa käytetty korkotaso, sekä vakuutettujen elinajanodotteen ennakoitua nopeampi kasvu.

Henkivakuutustoiminnan riskinotto kyky lakisääteisin mittarein

Henkivakuutusyhtiön tulee täyttää voimassa olevan lainsäädännön mukaiset vakavaraisuusvaatimukset. Keskeisimmät seurattavat vaatimukset ovat lainsäädännön mukaiset vähimmäis- ja vakavaraisuuspääomavaatimukset.

Henkivakuutuksen riskinkantokykyä mitataan vakavaraisuusasteella, jolla tarkoitetaan oman varallisuuden suhdetta vakavaraisuuspääomaan. Ryhmän strategisissa mittareissa on asetettu tavoitteeksi 130 % vakavaraisuusaste ilman siirtymäsääntöjen huomioimista. Vakavaraisuusluvut ovat tilintarkastamattomia.

Vakavaraisuus, milj. €	31.12.2019	31.12.2018
Hyväksyttävä oma varallisuus	1 423	1 297
Vakavaraisuuspääomavaatimus (SCR)		
Markkinariski	770	732
Vakuutusriski	471	351
Vastapuoliriski	23	30
Operatiivinen riski	32	34
Hajautushyödyt ja vaimennusvaikutus	-609	-571
Yhteensä	687	576
Puskuri SCR:ään	736	719
SCR-suhde, %	207 %	225 %
SCR-suhde, % ilman siirtymäsääntöksiä	170 %	176 %

Henkivakuutusliiketoiminnan vakuutus- ja sijoitussopimuskanta 31.12.2019

	Vastuu 31.12.2019, milj. €	Vakuutettuja tai sopimuksia, kpl	Duraatio korkokäyrällä 31.12.2019
Sijoitussidonnaiset sopimukset	10 818	329 411	10,3
Sijoitussidonnaiset vakuutus sopimukset	4 784	115 562	10,2
Henkivakuutus/Säästäminen	3 220	64 583	10,0
Yksilöllinen eläkevakuutus	1 443	47 090	10,2
Ryhmäeläkevakuutus	120	3 889	13,4
Sijoitussidonnaiset sijoitussopimukset	6 034	213 849	10,3
Säästäminen	3 700	88 585	11,8
Yksilölliset eläkesopimukset	1 517	116 981	7,3
Ryhmäeläkesopimukset	58	6 305	12,2
Kapitalisaatiosopimukset	760	1 978	9,0
Muut kuin sijoitussidonnaiset sopimukset	6 286	506 614	9,4
Vakuutus sopimukset diskontattuna perustekorolla	6 040	506 605	9,7
Henkivakuutus/Säästäminen	1 384	55 674	9,8
Takuukorko 4,5 %	41	459	9,1
Takuukorko 3,5 %	366	7 545	12,1
Takuukorko 2,5 %	133	7 166	8,7
Takuukorko 1,5 %	2	106	10,0
Takuukorko 4,5% (Eriytetty tase 1)	841	40 398	8,6
Yksilöllinen eläkevakuutus	3 158	69 332	8,4
Takuukorko 4,5 %	265	6 716	5,6
Takuukorko 3,5 %	455	17 895	8,0
Takuukorko 2,5 %	252	20 225	13,7
Takuukorko 1,5 %	1	87	8,3
Takuukorko 4,5% (Eriytetty tase 2)	2 185	24 409	8,1
Ryhmäeläkevakuutus	1 380	33 092	12,5
Etuusperusteinen 3,5 %	936	20 638	12,1
Etuusperusteinen 2,5 %	95	2 252	13,7
Etuusperusteinen 1,5 %	220	5 212	15,9
Etuusperusteinen 0,5 %	61	1 440	14,7
Maksuperusteinen 3,5 %	7	67	15,7
Maksuperusteinen 2,5 %	54	3 143	13,0
Maksuperusteinen 1,5 %	6	293	14,6
Maksuperusteinen 0,5 %	0	47	22,0
Yksilölliset riskihenkivakuutukset	115	344 147	4,4
Ryhmähenkivakuutukset	4	4 360	1,6
Muut kuin sijoitussidonnaiset sijoitussopimukset diskontattuna perustekorolla	3	9	1,7
Kapitalisaatiosopimukset	3	9	1,7
Takuukorko 2,5 %	3	8	1,3
Takuukorko 1,5 %	0	1	9,6
Markkinakorolla diskonttauksen vaikutus	169		
Muut vakuutusvelan erät	75		
Yhteensä	17 104	836 025	10,0

Henkivakuutusliiketoiminnan vakuutus- ja sijoitussopimuskanta 31.12.2018

	Vastuu 31.12.2018, milj. €	Vakuutettuja tai sopimuksia, kpl	Duraatio korkokäyrällä 31.12.2018
Sijoitussidonnaiset sopimukset	9 774	338 507	10,2
Sijoitussidonnaiset vakuutus sopimukset	4 518	218 530	10,3
Henkivakuutus/Säästäminen	3 199	93 519	10,3
Yksilöllinen eläkevakuutus	1 221	118 688	10,1
Ryhmäeläkevakuutus	99	6 323	13,6
Sijoitussidonnaiset sijoitussopimukset	5 255	119 977	10,0
Säästäminen	3 295	65 847	11,8
Yksilölliset eläkesopimukset	1 282	48 823	7,3
Ryhmäeläkesopimukset	42	3 348	10,5
Kapitalisaatiosopimukset	637	1 959	9,1
Muut kuin sijoitussidonnaiset sopimukset	6 357	529 163	11,1
Vakuutus sopimukset diskontattuna perustekorolla	6 245	529 149	11,1
Henkivakuutus/Säästäminen	1 435	62 718	8,6
Takuukorko 4,5 %	44	501	5,8
Takuukorko 3,5 %	409	8 830	7,9
Takuukorko 2,5 %	153	8 282	13,1
Takuukorko 1,5 %	2	116	7,7
Takuukorko 4,5% (Eriytetty tase 1)	827	44 989	8,6
Yksilöllinen eläkevakuutus	3 306	74 582	7,0
Takuukorko 4,5 %	280	7 243	5,8
Takuukorko 3,5 %	471	18 986	7,9
Takuukorko 2,5 %	257	21 540	13,1
Takuukorko 1,5 %	1	92	7,7
Takuukorko 4,5% (Eriytetty tase 2)	2 296	26 721	7,9
Ryhmäeläkevakuutus	1 363	32 637	11,9
Etuusperusteinen 3,5 %	1 016	25 410	11,5
Etuusperusteinen 2,5 %	102	693	12,9
Etuusperusteinen 1,5 %	154	1 983	15,3
Etuusperusteinen 0,5 %	25	1 009	14,5
Maksuperusteinen 3,5 %	7	73	14,7
Maksuperusteinen 2,5 %	52	3 112	12,6
Maksuperusteinen 1,5 %	6	311	13,7
Maksuperusteinen 0,5 %	0	46	19,6
Yksilölliset riskihenkivakuutukset	137	354 867	4,5
Ryhmähenkivakuutukset	4	4 345	1,6
Muut kuin sijoitussidonnaiset sijoitussopimukset diskontattuna perustekorolla	3	14	2,0
Kapitalisaatiosopimukset	3	14	2,0
Takuukorko 2,5 %	3	13	1,7
Takuukorko 1,5 %	0	1	10,2
Markkinakorolla diskonttauksen vaikutus	43		
Muut vakuutusvelan erät	66		
Yhteensä	16 131	867 670	10,5

Henkivakuutusvelkojen herkkyys laskentaolettamusten muutoksille

Koska säästö- ja sijoitusmuotoisia vakuutuksia on myyty runsaasti hyvin pitkäaikaisina sopimuksina, vakuutusentajat päättävät sopimuksiaan tarpeidensa mukaan takaisinostoon ennen sopimuksen mukaista päättymispäivää. Tämän takia takaisinostojen määrä on suuri. Yhtiö huomioi tästä aiheutuvan tulevien yli- tai alijäämien poisjäännin henkivakuutuksen vakavaraisuusasemaa laskiessaan.

Sen sijaan yksilöllisten eläkevakuutusten takaisinostoriski on hyvin vähäinen, sillä lainsäädäntö rajaa takaisinostomahdollisuudet vain laissa mainittuihin tilanteisiin kuten avioero ja pitkäaikainen työttömyys. Takaisinostona maksetaan vakuutuksen kertynyt takaisinostoarvo.

Yksilöllisten eläkevakuutusten eläkemaksatuksen alkua lykätään. Vakuutusta ottaessaan vakuutusentajalla ei ole ollut usein realistista käsitystä todellisesta eläkkeelle jäämisestään. Toisaalta yksilöllisten eläkevakuutusten verokohtelua on muutettu vuosikymmenien aikana useampaan kertaan siten, että eläkkeelle jäämisen mahdollisuutta vakuutuksen avulla on lykätty myöhempiin ikävuosiin.

Eläkevakuutusten kuolevuushavainnot osoittavat, että laskuperusteiden mukaiset elinajanodotteet ovat liian matalia. Yksilöllisten eläkevakuutusten kuoleman- ja elämänvaraturvien riskit kompensoivat toisiaan niin suuressa määrin, että elinajanodotteen kasvamisesta huolimatta tarvetta kuolevuustäydennykseen ei ole. Sen sijaan ryhmäeläkevakuutuksissa elämänvaraosan riski on suurempi kuin kuolemanvaran ja siten vakuutusvelkaa on ollut syytä täydentää. Mikäli kuolevuusoletusta muutetaan siten että vakuutettujen elinajanodote kasvaa keskimäärin 1 vuotta kasvaa vakuutusvelka 26 miljoonaa euroa (26).

Säästö- ja sijoitusvakuutuksissa kuoleman- ja elämänvaraturvien riskit lähes kompensoivat toisensa, joten niihin ei ole ollut syytä tehdä kuolevuustäydennyksiä.

Muodostaessaan vakuutus sopimusten velkaa yhtiö on noudattanut kansallisen tilinpäätöksen periaatteita lukuun ottamatta sitä, että yhtiö on siirtynyt diskonttauskorossa lähemmäksi ajantasaista korkoa. Yhtiön riskillä on vakuutus sopimusten säästöjä, joiden takuukorko on 0,5% - 4,5%. Niiden sopimusten joiden laskuperustekorko on 4,5%, vakuutusvelkaa on pysyvästi täydennetty niin, että vakuutusvelan diskonttokorkona on 3,5% (pl. Keskinäisestä Henkivakuutusyhtiö Suomesta siirtyneet vakuutussäästöt, jotka kuuluvat OP- Henkivakuutuksen muusta taseesta eriyettyihin taseisiin). Lisäksi kaikkien takuukorkoisten sopimusten vakuutusvelkaa on täydennetty lyhytaikaisella korkotäydennyksellä 31.12.2020 asti ja myytyjen vastuovelkaa suojanneiden korkosijoitusten myynnistä tuloutunut tuotto on varattu vastuuelkaan korkotäydennykseksi jäljellä olevalle korkosijoitusten juoksuajalle. Korkotäydennysten jälkeen yhtiön laskuperustekorkoisen kannan diskonttokorko on 0% 31.12.2020 asti, sitä seuraavalle 10 vuodelle 2,4% ja tästä eteenpäin 3,1%. Osan markkina- ja diskonttauskoron välisestä korkoriskistä yhtiö on suojannut korkosijoituksilla. Koska korkosijoituksista saatava etu käytetään vakuutus- ja kapitalisaatiosopimusten taattuihin etuihin, lisätään niiden velkaa kansallisen tilinpäätöksen arvosta korkosijoitusten arvolla 169 miljoonaa euroa (43).

Kansallisessa tilinpäätöksessä 0,1%-yksikön diskonttauskoron alentaminen kasvattaisi vakuutusvelkaa 25 miljoonaa euroa (26).

OP-Henkivakuutukseen siirtyi 31.12.2015 kannanluovutuksena vastuuelkaa Keskinäisestä Henkivakuutusyhtiö Suomesta. Tuolloin siirtyneistä säästövakuutuksista muodostettiin yhtiön muusta taseesta eriytetty tase. Keskinäisen Henkivakuutusyhtiö Suomen yksilöllinen eläkevakuutuskanta yhdisteltiin 30.9.2016 OP Henkivakuutus Oy:n. Myös tästä kannasta on muodostettu yhtiön muusta taseesta eriytetty tase. Eriytetyillä taseilla on omat voitonjakopolitiikkansa, jotka on määritelty kannanluovutussuunnitelmissa. Eriytettyihin taseisiin sisältyvät myös tulevien lisäetujen vastuut, jotka puskuroivat eriytettyjen taseiden markkina- ja asiakaskäyttäytymisriskejä.

Sijoitussidonnaisten vakuutus sopimusten velka arvostetaan tilinpäätöshetken sopimuksiin liitettyjen varojen markkina-arvoilla.

Sijoitussopimuksia on kolmenlaisia: OP- Henkivakuutuksen sijoitussopimukset ovat kapitalisaatiosopimuksia ja sellaisia sijoitussidonnaisia säästösopimuksia, joissa kuolemanvaraturva on vakuutusvelan suurin, sekä eläkesopimuksia, joissa kuolemanvaraturva on lähes vakuutusvelan suurin siten, että merkittävää vakuutusriskiä ei synny. Osassa kapitalisaatiosopimuksia on oikeus harkinnanvaraiseen lisäetuun ja ne on arvostettu vakuutus sopimusstandardin mukaan. Osassa taas ei ole tätä oikeutta ja ne sekä muut sijoitussopimukset on arvostettu standardin IAS 39 mukaan käypään arvoon tulosvaikuttavasti kirjattaviksi.

Liite 73. Henkivakuutuksen vakuutusvelan purkautuminen kassavirroiksi

31.12.2019, milj. €	Duraatio						
	2020-2021	2022-2023	2024-2028	2029-2033	2034-2038	2039-2043	2044-
Sijoitussidonnaiset sopimukset	-1 571	-1 437	-2 847	-1 822	-1 281	-759	-919
Vakuutus sopimukset	-675	-595	-1 247	-737	-464	-299	-403
Henkivakuutus/Säästäminen	-557	-430	-875	-497	-316	-212	-306
Yksilöllinen eläkevakuutus	-106	-149	-334	-217	-132	-75	-70
Ryhmäeläkevakuutus	-12	-16	-38	-23	-17	-11	-26
Sijoitus sopimukset	-897	-842	-1 600	-1 085	-816	-460	-517
Säästäminen	-464	-427	-913	-708	-521	-396	-472
Yksilölliset eläkesopimukset	-290	-302	-479	-222	-101	-44	-36
Ryhmäeläkesopimukset	-6	-8	-19	-15	-9	-5	-9
Kapitalisaatiosopimukset	-136	-106	-190	-139	-186	-15	
Muut kuin sijoitussidonnaiset sopimukset	-1 047	-1 029	-1 821	-1 055	-577	-359	-510
Vakuutus sopimukset	-923	-969	-1 752	-1 034	-576	-360	-510
Henkivakuutus/Säästäminen	-201	-181	-400	-321	-147	-71	-94
Takuukorko 4,5 %	-6	-7	-14	-13	-4	-2	-2
Takuukorko 3,5 %	-68	-55	-111	-89	-59	-44	-69
Takuukorko 2,5 %	-33	-27	-41	-20	-11	-8	-12
Takuukorko 1,5 %	-1	0	0	0	0	0	0
Takuukorko 4,5 % (Eriytetty tase 1)	-93	-93	-233	-199	-74	-18	-11
Yksilöllinen eläkevakuutus	-513	-601	-978	-439	-226	-142	-185
Takuukorko 4,5 %	-39	-81	-137	-24	-5	-1	0
Takuukorko 3,5 %	-56	-116	-195	-84	-39	-20	-16
Takuukorko 2,5 %	-21	-49	-71	-47	-38	-39	-62
Takuukorko 1,5 %	0	0	0	0	0	0	0
Takuukorko 4,5 % (Eriytetty tase 2)	-397	-355	-574	-285	-143	-82	-107
Ryhmäeläkevakuutus	-180	-169	-354	-269	-202	-146	-232
Etuusperusteinen 3,5 %	-151	-138	-289	-217	-162	-115	-167
Etuusperusteinen 2,5 %	-13	-12	-23	-17	-14	-12	-22
Etuusperusteinen 1,5 %	-7	-6	-13	-11	-9	-8	-20
Etuusperusteinen 0,5 %	-2	-2	-4	-3	-3	-2	-5
Maksuperusteinen 3,5 %	-1	-1	-3	-2	-1	-1	-4
Maksuperusteinen 2,5 %	-5	-8	-20	-17	-11	-6	-11
Maksuperusteinen 1,5 %	-1	-1	-1	-1	-1	-1	-2
Maksuperusteinen 0,5 %	0	0	0	0	0	0	0
Yksilölliset riskihenkivakuutukset	-24	-16	-20	-5	-1	0	0
Ryhmähenkivakuutukset	-5	-1	0				
Sijoitus sopimukset	-3	0	0	0	0	0	0
Kapitalisaatiosopimukset	-3	0	0	0			
Takuukorko 2,5 %	-3	0					
Takuukorko 1,5 %	0	0	0	0			
Korkotäydennys	-122	-60	-69	-21	-1	0	0
Yhteensä	-2 619	-2 466	-4 669	-2 877	-1 858	-1 119	-1 430

31.12.2018, milj. €	Duraatio						
	2019-2020	2021-2022	2023-2027	2028-2032	2033-2037	2038-2042	2043-
Sijoitussidonnaiset sopimukset	-1 245	-1 163	-2 299	-1 519	-1 079	-676	-932
Vakuutus sopimukset	-640	-594	-1 199	-741	-503	-342	-535
Henkivakuutus/Säästäminen	-549	-473	-926	-558	-382	-271	-443
Yksilöllinen eläkevakuutus	-82	-109	-243	-162	-107	-60	-64
Ryhmäeläkevakuutus	-9	-12	-30	-20	-15	-11	-28
Sijoitus sopimukset	-606	-568	-1 100	-779	-575	-334	-397
Säästäminen	-254	-230	-507	-424	-330	-235	-359
Yksilölliset eläkesopimukset	-237	-245	-423	-215	-97	-45	-35
Ryhmäeläkesopimukset	-4	-5	-14	-12	-7	-4	-3
Kapitalisaatiosopimukset	-111	-88	-156	-128	-141	-50	
Muut kuin sijoitussidonnaiset sopimukset	-1 125	-1 217	-2 197	-1 173	-687	-374	-575
Vakuutus sopimukset	-999	-1 145	-2 091	-1 146	-679	-373	-575
Henkivakuutus/Säästäminen	-224	-325	-641	-369	-197	-70	-102
Takuukorko 4,5 %	-43	-81	-136	-33	-7	-1	-1
Takuukorko 3,5 %	-58	-110	-204	-78	-51	-19	-18
Takuukorko 2,5 %	-25	-44	-71	-43	-44	-32	-73
Takuukorko 1,5 %	0	0	0	0	0	0	0
Takuukorko 4,5 % (Eriytetty tase 1	-98	-91	-230	-215	-95	-17	-11
Yksilöllinen eläkevakuutus	-553	-625	-1 054	-487	-269	-148	-218
Takuukorko 4,5 %	-43	-81	-136	-33	-7	-1	-1
Takuukorko 3,5 %	-58	-110	-204	-78	-51	-19	-18
Takuukorko 2,5 %	-25	-44	-71	-43	-44	-32	-73
Takuukorko 1,5 %	0	0	0	0	0	0	0
Takuukorko 4,5 % (Eriytetty tase 2	-427	-391	-642	-333	-166	-95	-126
Ryhmäeläkevakuutus	-187	-173	-368	-282	-212	-155	-254
Etuusperusteinen 3,5 %	-157	-144	-306	-232	-173	-125	-185
Etuusperusteinen 2,5 %	-14	-12	-24	-18	-15	-13	-25
Etuusperusteinen 1,5 %	-7	-6	-12	-10	-9	-8	-22
Etuusperusteinen 0,5 %	-2	-1	-3	-2	-2	-2	-4
Maksuperusteinen 3,5 %	-1	-1	-3	-2	-1	-1	-4
Maksuperusteinen 2,5 %	-5	-7	-18	-17	-11	-6	-12
Maksuperusteinen 1,5 %	-1	-1	-1	-1	-1	-1	-2
Maksuperusteinen 0,5 %	0	0	0	0	0	0	0
Yksilölliset riskihenkivakuutukset	-31	-21	-27	-8	-1	0	0
Ryhmähenkivakuutukset	-5	-1	0				
Sijoitus sopimukset	-3	0	0	0	0	0	0
Kapitalisaatiosopimukset	-3	0	0	0			
Takuukorko 2,5 %	-3	0	0				
Takuukorko 1,5 %	0	0	0	0			
Korkotäydennys	-123	-72	-106	-26	-8	-1	0
Yhteensä	-2 370	-2 380	-4 496	-2 692	-1 766	-1 050	-1 506

Liite 74. Henkivakuutuksen liiketoiminnan kannattavuus

Milj. €	2019			2018		
	Riskitulo	Korvausmenot	Korvaus-suhde	Riskitulo	Korvausmenot	Korvaus-suhde
Henkivakuutus	414	394	95 %	425	406	96 %
Riskihenkivakuutus	34	17	50 %	33	17	51 %
Vakuutussäästäminen	380	377	99 %	392	389	99 %
Eläkevakuutus	41	41	100 %	43	43	100 %
Etuusperusteinen	23	23	100 %	24	24	100 %
Maksuperusteinen	18	18	101 %	19	19	99 %
OP-Henkivakuutus	455	435	96 %	468	449	96 %

Etuusperusteinen ryhmäeläkkeen korvausmeno sisältää vuonna 2019 kuolevuustäydennyksen 0,8 miljoonaa euroa ja 2018 2,8 miljoonaa euroa.

Liite 75. Henkivakuutuksen sijoitusten jakauma

Sijoitusomaisuuden allokaatiojakauma	31.12.2019		31.12.2018	
	Käypä arvo*, milj. €	Osuus (%)	Käypä arvo*, milj. €	Osuus (%)
Rahamarkkinat yhteensä	386	11 %	175	5 %
Rahamarkkinasijoitukset ja talletukset**	381	11 %	170	5 %
Johdannaiset***	5	0 %	5	0 %
Joukkolainat ja korkorahastot yhteensä	2 555	71 %	2 826	78 %
Valtiot	516	14 %	623	17 %
Investment Grade	1 548	43 %	1 784	49 %
Kehittyvät markkinat ja High Yield	200	6 %	182	5 %
Strukturoidut sijoitukset****	290	8 %	236	6 %
Osakkeet yhteensä	406	11 %	337	9 %
Suomi	105	3 %	48	1 %
Kehittyneet markkinat	156	4 %	116	3 %
Kehittyvät markkinat	61	2 %	57	2 %
Käyttöomaisuus ja ei-noteeratut osakkeet	3	0 %	3	0 %
Pääomasijoitukset	81	2 %	113	3 %
Vaihtoehtoiset sijoitukset yhteensä	41	1 %	34	1 %
Hedge fund -rahastot	41	1 %	34	1 %
Kiinteistösijoitukset yhteensä	231	6 %	271	7 %
Suorat kiinteistöt	93	3 %	114	3 %
Epäsuorat kiinteistösijoitukset	138	4 %	156	4 %
Yhteensä	3 619	100 %	3 644	100 %

* Sisältää siirtyneet korot

** Sisältää kauppahintasaamiset ja -velat sekä johdannaisten markkina-arvon

*** Johdannaisten vaikutus omaisuuslajin allokaatioon (deltavasta-arvo)

**** Sisältää kiinteistövakuudelliset lainat sekä lainarahastot ja epälikvidit lainat

Liite 76. ETA 1 sijoitusten jakauma

Suomi-yhtiöstä vuonna 2015 siirretyistä yksilöllisestä henkivakuutuskannasta (ETA 1) muodostettiin kannanluovutusten yhteydessä eriytetty tase (ETA 1), joilla on muusta henkivakuutustoiminnasta poikkeava voitonjakopolitiikka.

	31.12.2019		31.12.2018	
	Käypä arvo*, milj. €	Osuus (%)	Käypä arvo*, milj. €	Osuus (%)
Sijoitusomaisuuden allokaatiojakauma				
Rahamarkkinat yhteensä	31	4 %	34	4 %
Rahamarkkinasijoitukset ja talletukset**	31	4 %	34	4 %
Johdannaiset***	0	0 %		0 %
Joukkolainat ja korkorahastot yhteensä	705	88 %	671	83 %
Valtiot	187	23 %	217	27 %
Inflaatiolinkatut joukkovelkakirjalainat	3	0 %	3	0 %
Investment Grade	417	52 %	370	46 %
Kehittyvät markkinat ja High Yield	48	6 %	36	4 %
Strukturoidut sijoitukset****	50	6 %	45	6 %
Osakkeet yhteensä	40	5 %	35	4 %
Kehittyneet markkinat	24	3 %	14	2 %
Kehittyvät markkinat	1	0 %	1	0 %
Käyttöomaisuus ja ei-noteeratut osakkeet	0	0 %	0	0 %
Pääomasijoitukset	14	2 %	20	2 %
Vaihtoehtoiset sijoitukset yhteensä		0 %	2	0 %
Hedge fund -rahastot		0 %	2	0 %
Kiinteistösijoitukset yhteensä	27	3 %	68	8 %
Suorat kiinteistöt	11	1 %	48	6 %
Epäsuorat kiinteistösijoitukset	16	2 %	19	2 %
Yhteensä	803	100 %	810	100 %

* Sisältää siirtyneet korot

** Sisältää kauppahintasaamiset ja -velat sekä johdannaisten markkina-arvon

*** Johdannaisten vaikutus omaisuuslajin allokaatioon (deltavasta-arvo)

**** Sisältää kiinteistövakuudelliset lainat sekä lainarahastot ja epälikvidit lainat

Sijoitustaseen nettotuotto käyvin arvoin oli 32 miljoonaa (3). Nettotuotto on laskettu vähentämällä sijoitusomaisuuden tuotoista markkinaehtoisen vastuuvelan arvonmuutos.

Liite 77. ETA 2 sijoitusten jakauma

Suomi-yhtiöstä vuonna 2015 siirretyistä yksilöllisestä henkivakuutuskannasta (ETA 2) muodostettiin kannanluovutusten yhteydessä eriytetty tase (ETA 2), joilla on muusta henkivakuutustoiminnasta poikkeava voitonjakopolitiikka.

	31.12.2019		31.12.2018	
	Käypä arvo*, milj. €	Osuus (%)	Käypä arvo*, milj. €	Osuus (%)
Sijoitusomaisuuden allokaatiojakauma				
Rahamarkkinat yhteensä	93	4 %	72	3 %
Rahamarkkinasijoitukset ja talletukset**	93	4 %	72	3 %
Johdannaiset***	0	0 %		0 %
Joukkolainat ja korkorahastot yhteensä	1 892	89 %	1 946	85 %
Valtiot	560	26 %	617	27 %
Inflaatiolinkatut joukkovelkakirjalainat	8	0 %	7	0 %
Investment Grade	1 086	51 %	1 000	44 %
Kehittyvät markkinat ja High Yield	10	0 %	93	4 %
Strukturoidut sijoitukset****	228	11 %	230	10 %
Osakkeet yhteensä	82	4 %	90	4 %
Kehittyneet markkinat	42	2 %	38	2 %
Kehittyvät markkinat	2	0 %	2	0 %
Käyttöomaisuus ja ei-noteeratut osakkeet	0	0 %	0	0 %
Pääomasijoitukset	37	2 %	50	2 %
Vaihtoehtoiset sijoitukset yhteensä	0	0 %	1	0 %
Hedge fund -rahastot		0 %	1	0 %
Kiinteistösijoitukset yhteensä	71	3 %	185	8 %
Suorat kiinteistöt	34	2 %	143	6 %
Epäsuorat kiinteistösijoitukset	36	2 %	43	2 %
Yhteensä	2 137	100 %	2 295	100 %

* Sisältää siirtyneet korot

** Sisältää kauppahintasaamiset ja -velat sekä johdannaisten markkina-arvon

*** Johdannaisten vaikutus omaisuuslajin allokaatioon (deltavasta-arvo)

**** Sisältää kiinteistövakuudelliset lainat sekä lainarahastot ja epälikvidit lainat

Sijoitustaseen nettotuotto käyvin arvoon oli 71 miljoonaa (-24). Nettotuotto on laskettu vähentämällä sijoitusomaisuuden tuotoista markkinaehtoisen vastuuvelan arvomuutos.

Liite 78. Henkivakuutuksen sijoitusriskien herkkyyshanalyysi

Henkivakuutus	Kanta käyvin arvoon, milj. € 31.12.2019	Riskiparametri	Muutos	Vaikutus omaan pääomaan, milj. €	
				31.12.2019	31.12.2018
Joukkolainat ja korkorahastot*	2 941	Korko 1 %-yksikköä		79	114
Osakkeet **	363	Markkina-arvo 10 prosenttia		32	37
noteeraamattomat osakkeet	84	Markkina-arvo 10 prosenttia		8	12
Raaka-aineet		Markkina-arvo 10 prosenttia			
Kiinteistöt	231	Markkina-arvo 10 prosenttia		23	27
Valuutta	69	Markkina-arvo 10 prosenttia		13	15
Luottoriskipremio***	2 941	Luottoriskimarginaai 1 %-yksikköä		33	30
Johdannaiset	5	Volatiliteetti 0 %-yksikköä		1	3

* Sisältää rahamarkkinasijoitukset, vaihtovelkakirjalainat ja korkojohdannaiset

** Sisältää hedge fund -rahastot ja osakejohdannaiset

*** Sisältää jvk- ja vvk-lainat sekä rahamarkkinasijoitukset mukaan lukien kehittyneiden valtioiden liikkeelle laskemat jvk-lainat ja korkojohdannaiset

Liite 79. ETA 1 sijoitusriskien herkkyyshanalyysi

Yksilöllisen henkivakuutuskannan eriytetty tase (erillistase 1)	Kanta käyvin arvoin, milj. € 31.12.2019	Riskiparametri	Muutos	Vaikutus omaan pääomaan, milj. €	
				31.12.2019	31.12.2018
Joukkolainat ja korkorahastot*	736	Korko 1 %-yksikköä		31	32
Osakkeet **	25	Markkina-arvo 10 prosenttia		3	4
noteeraamattomat osakkeet	14	Markkina-arvo 10 prosenttia		1	2
Kiinteistöt	27	Markkina-arvo 10 prosenttia		3	7
Valuutta	69	Markkina-arvo 10 prosenttia		2	2
Luottoriskipremio***	736	Luottoriskimarginaali 1 %-yksikköä		6	8
Johdannaiset	0	Volatiliteetti 0 %-yksikköä		0	0

ETA 1 kannan sijoitus- ja asiakaskäyttämisen riskejä on puskuroitu tulevien lisäetujen vastuulla. Puskurit riittävät kattamaan merkittävän negatiivisen sijoitusomaisuuden tuoton eriytetyille kannoille, minkä jälkeen OP Ryhmä kantaa kannan kaikki riskit. Puskurin ylittävät muutokset sijoitustuotoissa vaikuttavat OP Ryhmän omaan pääomaan. Erillistase 1:n puskuri on 103 miljoonaa euroa (83).

* Sisältää rahamarkkinasijoitukset, vaihtovelkakirjalainat ja korkojohdannaiset

** Sisältää hedge fund -rahastot ja osakejohdannaiset

*** Sisältää jvk- ja vvk-lainat sekä rahamarkkinasijoitukset mukaan lukien kehittyneiden valtioiden liikkeelle laskemat jvk-lainat ja korkojohdannaiset

Liite 80. ETA 2 sijoitusriskien herkkyyshanalyysi

Yksilöllisen henkivakuutuskannan eriytetty tase (erillistase 2)	Kanta käyvin arvoin, milj. € 31.12.2019	Riskiparametri	Muutos	Vaikutus omaan pääomaan, milj. €	
				31.12.2019	31.12.2018
Joukkolainat ja korkorahastot*	1 985	Korko 1 %-yksikköä		88	95
Osakkeet **	45	Markkina-arvo 10 prosenttia		4	9
Pääomasijoitukset ja noteeraamattomat osakkeet	37	Markkina-arvo 10 prosenttia		4	5
Raaka-aineet	71	Markkina-arvo 10 prosenttia		7	19
Kiinteistöt	69	Markkina-arvo 10 prosenttia		5	6
Valuutta	69	Markkina-arvo 10 prosenttia		5	6
Luottoriskipremio***	1 985	Luottoriskimarginaali 1 %-yksikköä		17	24
Johdannaiset	0	Volatiliteetti 0 %-yksikköä		0	0

ETA 2 kannan sijoitus- ja asiakaskäyttämisen riskejä on puskuroitu tulevien lisäetujen vastuulla. Puskurit riittävät kattamaan merkittävän negatiivisen sijoitusomaisuuden tuoton eriytetyille kannoille, minkä jälkeen OP Ryhmä kantaa kannan kaikki riskit. Puskurin ylittävät muutokset sijoitustuotoissa vaikuttavat OP Ryhmän omaan pääomaan. Erillistase 2:n puskuri on 224 miljoonaa euroa (206).

* Sisältää rahamarkkinasijoitukset, vaihtovelkakirjalainat ja korkojohdannaiset

** Sisältää hedge fund -rahastot ja osakejohdannaiset

*** Sisältää jvk- ja vvk-lainat sekä rahamarkkinasijoitukset mukaan lukien kehittyneiden valtioiden liikkeelle laskemat jvk-lainat ja korkojohdannaiset

Liite 81. Henkivakuutuksen korkosijoitusten riskiasema

Käypä arvo juoksuajan tai uudelleenhinnoittelupäivän mukaan, milj. €*	31.12.2019	31.12.2018
0-1 vuotta	786	423
>1-3 vuotta	737	590
>3-5 vuotta	718	941
>5-7 vuotta	448	426
>7-10 vuotta	132	277
>10 vuotta	114	170
Yhteensä	2 936	2 826
Modifioitu duraatio	2,9	4,1
Keskikorko, %	1,5	1,5

* Sisältää rahamarkkinasijoitukset ja talletukset, joukkovelkakirjalainat, vaihtovelkakirjalainat ja korkorahastot

Korkosalkun maturiteetti- ja luottokelpoisuusjakauma 31.12.2019*, milj. €								
Vuotta	0-1	1-3	3-5	5-7	7-10	10-	Yhteensä	Osuus, %
Aaa	0	117	234	37	38	81	508	17,3 %
Aa1-Aa3	524	191	66	43	9	8	842	28,7 %
A1-A3	64	192	82	145	26	14	524	17,8 %
Baa1-Baa3	43	192	237	194	50	5	720	24,5 %
Ba1 tai alempi	32	29	25	5	6	6	103	3,5 %
Sisäisesti luokiteltu	122	15	74	25	3	0	239	8,1 %
Yhteensä	786	737	718	448	132	114	2 936	100,0 %

Korkosalkun maturiteetti- ja luottokelpoisuusjakauma 31.12.2018*, milj. €								
Vuotta	0-1	1-3	3-5	5-7	7-10	10-	Yhteensä	Osuus, %
Aaa	0	40	510	100	32	117	799	28,3 %
Aa1-Aa3	205	65	57	41	52	1	421	14,9 %
A1-A3	84	232	123	110	56	29	633	22,4 %
Baa1-Baa3	94	221	216	147	125	21	824	29,1 %
Ba1 tai alempi	22	22	13	14	10	4	86	3,0 %
Sisäisesti luokiteltu	18	10	23	13	1	-2	63	2,2 %
Yhteensä	423	590	941	426	277	170	2 826	100,0 %

* Ei sisällä luottojohdannaisia

Maturiteetti on ilmoitettu juoksuajan loppuun. Jos paperilla on Call-mahdollisuus, maturiteetti on ilmoitettu ensimmäiseen mahdolliseen Call-päivään saakka.

Henkivakuutuksen korkosalkun keskimääräinen luottoluokitus Moody's:n luokituksen mukaan on A2.

Henkivakuutuksen korkosalkun keskimääräinen jäljellä oleva juoksuaike on 3,7 vuotta (laskettu Call-päivän ja eräpäivän perusteella).

Liite 82. ETA 1 korkosijoitusten riskiasema

Käypä arvo juoksuajan tai uudelleenhinnoittelupäivän mukaan, milj. €*	31.12.2019	31.12.2018
0-1 vuotta	113	129
>1-3 vuotta	176	128
>3-5 vuotta	164	150
>5-7 vuotta	145	107
>7-10 vuotta	59	89
>10 vuotta	66	60
Yhteensä	722	664
Modifioitu duraatio	4,7	5,0
Keskikorko, %	0,5	1,1

* Sisältää rahamarkkinasijoitukset ja talletukset, joukkovelkakirjalainat, vaihtovelkakirjalainat ja korkorahastot.

Korkosalkun maturiteetti- ja luottokelpoisuusjakauma 31.12.2019*, milj. €								
Vuotta	0-1	1-3	3-5	5-7	7-10	10-	Yhteensä	Osuus, %
Aaa	1	40	44	25	32	52	194	26,9 %
Aa1-Aa3	49	28	37	31	1	2	147	20,4 %
A1-A3	19	35	17	34	8	1	114	15,8 %
Baa1-Baa3	12	59	54	45	17	8	194	26,9 %
Ba1 tai alempi	8	10	7	3	1	2	30	4,2 %
Sisäisesti luokiteltu	23	5	5	9	0	0	42	5,8 %
Yhteensä	113	176	164	145	59	66	722	100,0 %

Korkosalkun maturiteetti- ja luottokelpoisuusjakauma 31.12.2018*, milj. €								
Vuotta	0-1	1-3	3-5	5-7	7-10	10-	Yhteensä	Osuus, %
Aaa	36	42	41	38	32	52	240	36,2 %
Aa1-Aa3	39	7	21	16	18	2	103	15,6 %
A1-A3	14	33	30	13	14	0	105	15,8 %
Baa1-Baa3	30	41	54	35	23	3	186	28,0 %
Ba1 tai alempi	6	5	5	3	2	2	22	3,4 %
Sisäisesti luokiteltu	4	1	0	2	0	0	7	1,0 %
Yhteensä	129	128	150	107	89	60	664	100,0 %

* Ei sisällä luottojohdannaisia

Maturiteetti on ilmoitettu juoksuajan loppuun. Jos paperilla on Call-mahdollisuus, maturiteetti on ilmoitettu ensimmäiseen mahdolliseen Call-päivään saakka.

ETA 1 korkosalkun keskimääräinen luottoluokitus Moody's:n luokituksen mukaan on A2.

ETA 1 korkosalkun keskimääräinen jäljellä oleva juoksu-aika on 5,2 vuotta (laskettu Call-päivän ja eräpäivän perusteella).

Liite 83. ETA 2 korkosijoitusten riskiasema

Käypä arvo juoksuajan tai uudelleenhinnoittelupäivän mukaan, milj. €*	31.12.2019	31.12.2018
0-1 vuotta	213	726
>1-3 vuotta	338	218
>3-5 vuotta	535	282
>5-7 vuotta	349	253
>7-10 vuotta	229	197
>10 vuotta	170	129
Yhteensä	1 834	1 805
Modifioitu duraatio	5,2	5,4
Keskikorko, %	0,3	1,2

* Sisältää rahamarkkinasijoitukset ja talletukset, joukkovelkakirjalainat, vaihtovelkakirjalainat ja korkorahastot

Korkosalkun maturiteetti- ja luottokelpoisuusjakauma 31.12.2019*, milj. €

Vuotta	0-1	1-3	3-5	5-7	7-10	10-	Yhteensä	Osuus, %
Aaa	1	92	176	52	126	94	541	29,5 %
Aa1-Aa3	137	39	77	39	18	55	364	19,8 %
A1-A3	35	73	94	92	30	1	324	17,7 %
Baa1-Baa3	17	121	164	144	47	19	512	27,9 %
Ba1 tai alempi	0	0	0	1	0	1	2	0,1 %
Sisäisesti luokiteltu	23	13	24	22	7	0	90	4,9 %
Yhteensä	213	338	535	349	229	170	1 834	100,0 %

Korkosalkun maturiteetti- ja luottokelpoisuusjakauma 31.12.2018*, milj. €

Vuotta	0-1	1-3	3-5	5-7	7-10	10-	Yhteensä	Osuus, %
Aaa	250	66	102	68	42	75	603	33,4 %
Aa1-Aa3	157	1	15	22	10	41	246	13,6 %
A1-A3	148	49	48	59	32	2	338	18,7 %
Baa1-Baa3	149	86	95	87	101	9	528	29,3 %
Ba1 tai alempi	9	11	9	8	6	2	45	2,5 %
Sisäisesti luokiteltu	13	5	12	9	6	0	44	2,4 %
Yhteensä	726	218	282	253	197	129	1 805	100,0 %

* Ei sisällä luottojohdannaisia

Maturiteetti on ilmoitettu juoksuajan loppuun. Jos paperilla on Call-mahdollisuus, maturiteetti on ilmoitettu ensimmäiseen mahdolliseen Call-päivään saakka.

ETA 2 korkosalkun keskimääräinen luottoluokitus Moody's:n luokituksen mukaan on A1.

ETA 2 korkosalkun keskimääräinen jäljellä oleva juoksu-aika on 5,5 vuotta (laskettu Call-päivän ja eräpäivän perusteella).

Liite 84. Henkivakuutuksen sijoitusten valuuttariski

Valuuttapositio, milj. €	31.12.2019	31.12.2018
USD	41	74
SEK	0	2
JPY		0
GBP	1	2
Muut	24	49
Yhteensä*	66	128

* Kokonaisnettovaluuttapositio

Valuuttapositio oli 1,8 % sijoituskannasta (3,4 %).

Liite 85. ETA 1 sijoitusten valuuttariski

Valuuttapositio, milj. €	31.12.2019	31.12.2018
USD	13	14
SEK	0	0
GBP	0	0
Muut	8	9
Yhteensä*	21	24

* Kokonaisnettovaluuttapositio

Valuuttapositio oli 2,6 % sijoituskannasta (2,9 %).

Liite 86. ETA 2 sijoitusten valuuttariski

Valuuttapositio, milj. €	31.12.2019	31.12.2018
USD	44	36
SEK	0	0
JPY	2	2
GBP	1	0
Muut	20	24
Yhteensä*	67	62

* Kokonaisnettovaluuttapositio

Valuuttapositio oli 3,1 % sijoituskannasta (2,7 %).

Liite 87. Henkivakuutuksen sijoitusten vastapuoliriski

Luottoluokitusjakauma, milj. €	31.12.2019	31.12.2018
Moody's vastaavuus	Sijoitus*	Sijoitus*
Aaa	508	799
Aa1–Aa3	842	421
A1–A3	524	633
Baa1–Baa3	720	824
Ba1 tai alempi	103	86
Sisäisesti luokiteltu	239	63
Yhteensä	2 936	2 826

* Sisältää rahamarkkinasijoitukset ja talletukset, joukkolainat ja korkorahastot.

Liite 88. ETA 1 sijoitusten vastapuoliriski

Luottoluokitusjakauma, milj. €	31.12.2019	31.12.2018
Moody's vastaavuus	Sijoitus*	Sijoitus*
Aaa	194	240
Aa1–Aa3	147	103
A1–A3	114	105
Baa1–Baa3	194	186
Ba1 tai alempi	30	22
Sisäisesti luokiteltu	42	7
Yhteensä	722	664

* Sisältää rahamarkkinasijoitukset ja talletukset, joukkolainat ja korkorahastot.

Liite 89. ETA 2 sijoitusten vastapuoliriski

Luottoluokitusjakauma, milj. €	31.12.2019	31.12.2018
Moody's vastaavuus	Sijoitus*	Sijoitus*
Aaa	541	603
Aa1–Aa3	364	246
A1–A3	324	338
Baa1–Baa3	512	528
Ba1 tai alempi	2	45
Sisäisesti luokiteltu	90	44
Yhteensä	1 834	1 805

* Sisältää rahamarkkinasijoitukset ja talletukset, joukkolainat ja korkorahastot.

Liite 90. ETA 1 sijoitusten luottoriski

	31.12.2019		31.12.2018		Luottoriskin muutoksesta aiheutunut käyvän arvon muutos	
	Käypä arvo*, milj. €	Luottojohd. nimellisarvo milj. €	Käypä arvo*, milj. €	Luottojohd. nimellisarvo milj. €	Sijoitukset muutos***** milj. €	Luottojohd. muutos***** milj. €
Luottoriskille alttiina olevat sijoitukset						
Rahamarkkinat yhteensä	31		34			
Rahamarkkinasijoitukset ja talletukset**	31		34			
Johdannaiset***	0					
Joukkolainat ja korkorahastot yhteensä	705		671		7	-1
Valtiot	187		217		-1	
Inflaatiolinkatut joukkovelkakirjalainat	3		3		0	
Investment Grade	417		370		7	-1
Kehittyvät markkinat ja High Yield	48		36		1	
Strukturoidut sijoitukset****	50		45			
Yhteensä	736		705		7	-1

Ei sisällä rahamarkkinasijoituksia, vaihtovelkakirjalainasijoituksia.

*Sisältää siirtyneet korot

**Sisältää kauppahintasaamiset ja -velat

***Johdannaisten vaikutus omaisuuslajin allokaatioon (deltavasta-arvo)

**** Sisältää kiinteistövakuudelliset lainat sekä lainarahastot ja epäliikvidit lainat

***** Likvidien korkosijoitusten pl. Rahamarkkina kokonaistuotosta vähennetty juokseva tuotto ja korkoliikkeen tuotto suhteessa EUR swap-käyrään.

*****Suorilla luottoriskijohdannaisilla kokonaistuotto. Menetelmä ei sovellu strukturoiduille sijoituksille.

Liite 91. ETA 2 sijoitusten luottoriski

	31.12.2019		31.12.2018		Luottoriskin muutoksesta aiheutunut käyvän arvon muutos	
	Käypä arvo*, milj. €	Luottojohd. nimellisarvo milj. €	Käypä arvo*, milj. €	Luottojohd. nimellisarvo milj. €	Sijoitukset muutos***** milj. €	Luottojohd. muutos***** milj. €
Luottoriskille alttiina olevat sijoitukset						
Rahamarkkinat yhteensä	93		72			
Rahamarkkinasijoitukset ja talletukset**	93		72			
Johdannaiset***	0					
Joukkolainat ja korkorahastot yhteensä	1 892		1 946		23	-4
Valtiot	560		617		-2	
Infrastruktuurilainat ja joukkovelkakirjalainat	8		7		0	
Investment Grade	1 086		1 000		21	-4
Kehittyvät markkinat ja High Yield	10		93		4	
Strukturoidut sijoitukset****	228		230			
Yhteensä	1 985		2 018		23	-4

Ei sisällä rahamarkkinasijoituksia, vaihtovelkakirjalainasijoituksia.

*Sisältää siirtyneet korot

**Sisältää kauppahintasaamiset ja -velat

***Johdannaisten vaikutus omaisuuslajin allokaatioon (deltavasta-arvo)

**** Sisältää kiinteistövakuudelliset lainat sekä lainarahastot ja epälikvidit lainat

***** Likvidien korkosijoitusten pl. Rahamarkkina kokonaistuotosta vähennetty juokseva tuotto ja korkoliikkeen tuotto suhteessa EUR swap-käyrään.

*****Suorilla luottoriskijohdannaisilla kokonaistuotto. Menetelmä ei sovellu strukturoiduille sijoituksille.

Vakavaraisuus

Seuraavissa liitetiedoissa esitetään kooste OP Ryhmän vakavaraisuudesta. Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 575/2013 (CRR) kahdeksannen osan mukaiset tiedot osuuspankkien yhteenliittymän konsolidointiryhmän vakavaraisuudesta (ns. Pilari III tiedot) julkaistaan OP Yhteenliittymän vakavaraisuusraportissa. Pilari III tiedot perustuvat osuuspankkien yhteenliittymän konsolidoituun luottolaitosvakavaraisuuteen, joten vakavaraisuustiedot eivät ole suoraan vertailukelpoisia muihin julkaistuihin OP Ryhmää koskeviin tietoihin.

Osuuspankkien yhteenliittymä muodostuu yhteenliittymän keskusyhteisöstä (OP Osuuskunta), keskusyhteisön jäsenluottolaitoksista ja niiden konsolidointiryhmiin kuuluvista yrityksistä. Vaikka OP Ryhmän vakuutusyhtiöt eivät kuulu osuuspankkien yhteenliittymään, on niihin tehdyillä sijoituksilla merkittävä vaikutus luottolaitosten vakavaraisuussäännösten mukaisesti laskettuun vakavaraisuuteen. Tarkemmat tiedot konsolidointiryhmään kuuluvista yhtiöistä on ilmoitettu liitteissä 22 ja 45.

OP Ryhmän näkemyksen mukaan merkittävimmät luottolaitosvakavaraisuuteen vaikuttavat avoimet sääntely- ja valvontaympäristön muutokset ovat EKP:n sisäisten mallien (IRBA) läpikäynnistä (TRIM) mahdollisesti aiheutuvat valvojan asettamat velvoitteet ja uudesta maksukyvyttömyyden määritelmästä aiheutuvat valvojan asettamat velvoitteet.

Uuden maksukyvyttömyyden määritelmän mukainen prosessi tunnistaa maksukyvyttömyksiä aikaisempaa herkemmin mm. julkisten maksuhäiriöiden perusteella ja henkilöasiakkaissa laajentamalla maksukyvyttömyyden velallisen kaikkiin vastuihin. Uudistuksen odotetaan lisäävän maksukyvyttömyyshavaintojen määrää ja heikentävän luottoriskiparametrejä. OP Ryhmä soveltaa ns. kaksivaiheista käyttöönottoa, jossa ensimmäisessä vaiheessa muutetaan maksukyvyttömyyden määritelmä suunnitelman mukaan maaliskuussa 2020 ja myöhemmin toisessa vaiheessa kalibroidaan luottoriskiparametrit. Uuden maksukyvyttömyyden määritelmän käyttöönotosta aiheutuvan valvojan veloitteen arvioidaan heikentävän OP Ryhmän CET1-vakavaraisuutta 1,3 prosenttiyksikköä ensimmäisessä vaiheessa.

Vakavaraisuusvaikutuksessa on huomioitu myös määritelmämuutoksesta aiheutuva tilinpäätöksen odotettavissa olevien luottotappioiden (ECL) kasvu, jonka arvioidaan olevan alle 10 prosenttia ECL:n kokonaismäärästä 31.12.2019.

EKP:n sisäisten mallien (IRBA) läpikäynnin (TRIM) vaikutukset yritysvastuisiin ovat vielä avoimena. Vaikutuksiin odotetaan tarkennusta vuoden 2020 ensimmäisen vuosipuoliskon aikana.

Liite 92. Omat varat

Milj. €	31.12.2019	31.12.2018
OP Ryhmän oma pääoma	12 570	11 835
Poistetaan vakuutusyhtiöiden vaikutus omasta pääomasta	-237	189
Käyvän arvon rahasto, rahavirran suojaus	-141	-33
Ydinpääoma (CET1) ennen vähennyksiä	12 192	11 991
Aineettomat hyödykkeet	-630	-710
Eläkevastuun ylikate ja arvostusoikaisut	-76	-76
Omista varoista vähennettävät osuuspääomat	-142	-147
Ennakoitu voitonjako	-97	-94
ECL - odotetut tappiot alijäämä	-428	-288
Ydinpääoma (CET1)	10 819	10 677
Pääomalainat, joihin sovelletaan siirtymäsäännöstä	60	80
Ensisijainen lisäpääoma (AT1)	60	80
Ensisijainen pääoma (T1)	10 879	10 757
Debentuurilainat	806	995
Toissijainen pääoma (T2)	806	995
Omat varat yhteensä	11 685	11 752

Ydinpääomasta on vähennetty valvojan luvan mukaisesti asiakkaille tammikuussa 2020 palautetut irtisanotut osuuspääomat. ECL - odotetut tappiot alijäämä kasvoi EKP:n vähittäisvastuille asettamien riskiparametrikertoimien johdosta.

Pääomalainoihin on sovellettu vanhoja pääomainstrumentteja koskevia siirtymäsäännöksiä. Vakavaraisuuden ja vähimmäisomavaraisuusasteen laskennassa ei ole sovellettu IFRS9-siirtymäsäännöstä.

Liite 93. Kokonaisriski

Yritys- ja luottolaitosvastuiden pääomavaateen laskentaan on käytetty sisäisten luottoluokitusten perusmenetelmää (FIRB). FIRB-menetelmässä käytetään sisäisiä luottoluokituksia asiakkaan maksukyvyttömyyden (PD) määrittämiseen, kun taas tappio-osuus (LGD) ja luottovasta-arvokerroin (CF) ovat viranomaiskaavan määrittelemiä standardiestimaatteja. Vähittäisvastuiden pääomavaateen laskentaan on käytetty sisäisten luottoluokitusten menetelmää (IRBA), jossa käytetään sisäisiä luottoluokituksia asiakkaan maksukyvyttömyyden (PD) määrittämiseen, tappio-osuus (LGD) ja luottovasta-arvokerroin (CF) ovat sisäisesti estimoituja.

Oman pääoman ehtoisten sijoitusten vakavaraisuusvaatimuksen laskennassa voidaan käyttää eri menetelmiä. PD/LGD-menetelmässä sijoitusten riskipainotettu määrä lasketaan käyttämällä sisäiseen luottoluokitukseen perustuvaa maksukyvyttömyyden todennäköisyyttä (PD) ja viranomaiskaavan määrittelemää tappio-osuutta (LGD). Yksinkertaisessa menetelmässä sijoitusten riskipainotettu määrä saadaan kertomalla kukin sijoitus riskipainolla, joka määräytyy sijoituksen tyyppin perusteella.

Operatiivisten riskien ja markkinariskien vakavaraisuusvaatimuksen laskentaan on käytetty standardimenetelmää.

Kokonaisriski, milj. €	31.12.2019	31.12.2018
Luotto- ja vastapuoliriski	49 216	41 602
Standardimenetelmä (SA)	4 101	3 878
Valtio- ja keskuspankkivastuut	304	293
Luottolaitosvastuut	8	7
Yritysvastuut	2 646	2 561
Vähittäisvastuut	1 069	961
Oman pääoman ehtoiset sijoitukset	22	12
Muut	52	43
Sisäisten luottoluokitusten menetelmä (IRB)	45 115	37 724
Luottolaitosvastuut	1 023	1 083
Yritysvastuut	25 580	23 474
Vähittäisvastuut	10 320	5 276
Oman pääoman ehtoiset sijoitukset	6 898	6 659
Muut	1 293	1 233
Markkina- ja selvitysrisi, standardimenetelmä	1 309	1 319
Operatiivinen riski, standardimenetelmä	4 232	4 136
Vastuun arvonoikaus (CVA)	191	175
Muut riskit	11	
Kokonaisriski yhteensä	54 959	47 233
EKP:n päätöksen mukaiset riskipainolattiat	505	4 893
Kokonaisriski sisältäen riskipainolattiat	55 464	52 126

Kokonaisriski oli 55,5 miljardia euroa (52,1) eli 6 prosenttia suurempi kuin vuoden 2018 lopussa. EKP:n asettama vähittäisvastuiden riskipainoaraja laski 0,5 miljardiin euroon johtuen kiinteistövakuudellisten vähittäisvastuiden riskipainojen noususta. Vähittäisvastuiden keskimääräiset riskipainot nousivat riskiparametreihin lisätyn varovaisuuden ja EKP:n asettamien riskiparametrikertoimien seurauksena. Yritys- ja vähittäisvastuiden luottokanta kasvoi.

Oman pääoman ehtoisten sijoitusten riskipaino sisältää 6,4 miljardia euroa ryhmän sisäisistä vakuutusyhtiösijoituksista. IRB-vähittäisvastuiden riskipainotetut erät kasvoivat EKP:n vähittäisvastuille asettamien riskiparametrikertoimien johdosta, vastaavasti EKP:n riskipainolattian vaikutus laski.

Valtiovastuiden riskipainotetuista eristä 279 miljoonaa euroa (261) on laskennallisia verosaamia, jotka käsitellään 250 prosentin riskipainolla ydinpääomista vähentämisen sijaan.

Vastapuoliriskin omien varojen vaade on 40 miljoonaa euroa (37 miljoonaa euroa).

Liite 94. Vakavaraisuuden tunnusluvut

Suhdeluvut, %	31.12.2019	31.12.2018
Ydinpääoman (CET1) vakavaraisuussuhde	19,5	20,5
Tier 1 vakavaraisuussuhde	19,6	20,6
Vakavaraisuussuhde	21,1	22,5
Suhdeluvut ilman siirtymäsäännöksiä, %	31.12.2019	31.12.2018
Ydinpääoman (CET1) vakavaraisuussuhde	19,5	20,5
Tier 1 vakavaraisuussuhde	19,5	20,5
Vakavaraisuussuhde	21,0	22,4
Pääomavaatimus, milj. €	31.12.2019	31.12.2018
Omat varat	11 685	11 752
Pääomavaatimus puskureilla	8 068	7 448
Puskuri pääomavaatimukseen	3 617	4 304

Pääomavaatimus 14,5 prosenttia muodostuu minimivaatimuksesta 8 prosenttia, kiinteästä lisäpääomavaatimuksesta 2,5 prosenttia, 0-SII-pääomavaatimuksesta 2,0 prosenttia, EKP:n asettamasta pääomavaatimuksesta (P2R) 2,0 prosenttia (vertailuvuonna 1,75) ja ulkomaisten vastuiden maakohtaisista muuttuvista lisäpääomavaatimuksista.

Liite 95. OP Ryhmän vakavaraisuus

Liitetiedossa 2, OP Ryhmän riskien- ja vakavaraisuudenhallinnan periaatteet, linjataan miten ryhmätasoinen riskien- ja vakavaraisuudenhallinnan prosessi järjestetään. OP Ryhmä sekä kaikki siihen kuuluvat yhteisöt täyttävät viranomaisten asettamat vakavaraisuusvaatimukset.

Omat varat ja vakavaraisuus rahoitus- ja vakuutusryhmittymän valvonnasta annetun lain mukaan

Milj. €	31.12.2019	31.12.2018
OP Ryhmän omat pääomat	12 570	11 835
Pääomalainat ja debentuurilainat	866	1 075
Muut omiin varoihin sisällyttämättömät toimialakohtaiset erät	-349	-349
Liikearvo ja aineettomat hyödykkeet	-1 393	-1 501
Vakuutusliiketoiminnan arvostuserot*	720	735
Suunniteltu voitonjako	-97	-94
Omista varoista vähennettävät IFRS-erät**	-150	-46
ECL - odotetut tappiot alijäämä	-402	-262
Ryhmittymän omat varat yhteensä	11 766	11 393
Luottolaitostoiminnan omien varojen vaade***	7 132	6 528
Vakuutusliiketoiminnan omien varojen vaade*	1 386	1 199
Ryhmittymän omien varojen vähimmäismäärä yhteensä	8 518	7 727
Ryhmittymän vakavaraisuus	3 248	3 666
Ryhmittymän vakavaraisuussuhde (omat varat/omien varojenvähimmäismäärä) (%)	138	147

* Vakuutusyhtiöiden vakavaraisuuden mukaiset arvostuserot ja arvio SCR:sta.

** Eläkevastuun ylikate, käyvän arvon rahastosta rahavirran suojauksen osuus.

*** Kokonaisriski x 14,5 %, vertailuvuonna 14,3 %

Luvuissa on huomioitu siirtymäsäännökset. Vakuutusyhtiöiden SCR luvut on esitetty liitteissä 60 ja 72. RaVa-laskelma on tilintarkastamaton. Sääntelyn ja valvojan asettamista pääomapuskureista johtuen vakavaraisuuden 100 prosenttia ei ole minimitaso, vaan taso jonka yläpuolella ryhmä voi toimia ilman valvojan edellyttämiä toimenpiteitä.

Tilinpäätöslausuma

Olemme hyväksyneet talletuspankkien yhteenliittymästä annetun lain 9 §:ssä tarkoitetun taloudellisen kokonaisuuden, OP Ryhmän, toimintakertomuksen ja yhdistellyn tilinpäätöksen tilikaudelta 1.1.–31.12.2019. Toimintakertomus ja tilinpäätös esitellään ja annetaan tiedoksi OP Osuuskunnan varsinaiselle osuuskunnan kokoukselle.

Helsingissä 18. päivänä helmikuuta 2020

OP Osuuskunnan hallitus

Jaakko Pehkonen
Hallituksen puheenjohtaja

Timo Ritakallio
OP Ryhmän pääjohtaja

Jarna Heinonen

Leif Enberg

Jari Himanen

Kati Levoranta

Riitta Palomäki

Olli Tarkkanen

Mervi Väisänen

OP Osuuskunnan hallintoneuvoston lausunto

Hallintoneuvosto on perehtynyt OP Ryhmän tilinpäätökseen. Vuoden 2020 varsinaiselle osuuskunnan kokoukselle hallintoneuvosto toteaa lausuntonaan, että OP Ryhmää on hoidettu lakien ja säännösten mukaisesti ja että hallintoneuvostolla ei ole OP Ryhmän vuoden 2019 tilinpäätöksen johdosta huomautettavaa.

Helsingissä, 19. helmikuuta 2020
Hallintoneuvoston puolesta

Annukka Nikola
hallintoneuvoston
puheenjohtaja

Markku Sotarauta
hallintoneuvoston 1.
varapuheenjohtaja

Tilinpäätösmerkintä

Suoritetusta tilintarkastuksesta on tänään annettu kertomus

Helsingissä 20. päivänä helmikuuta 2020

KPMG Oy Ab
Tilintarkastusyhteisö

Juha-Pekka Mylén
KHT

Tilintarkastuskertomus

OP Osuuskunnan jäsenille

Tilinpäätöksen tilintarkastus

Lausunto

Olemme tilintarkastaneet talletuspankkien yhteenliittymästä annetun lain tarkoittaman OP Ryhmän yhdistellyn tilinpäätöksen tilikaudelta 1.1.–31.12.2019. Tilinpäätös sisältää yhdistellyn taseen, tuloslaskelman, laajan tuloslaskelman, laskelman oman pääoman muutoksista, rahavirtalaskelman ja liitetiedot, mukaan lukien yhteenveto merkittävimmistä tilinpäätöksen laatimisperiaatteista.

Lausuntonamme esitämme, että OP Ryhmän yhdistelty tilinpäätös antaa oikean ja riittävän kuvan OP Ryhmän taloudellisesta asemasta sekä sen toiminnan tuloksesta ja rahavirroista EU:ssa käyttöön hyväksytyjen kansainvälisten tilinpäätösstandardien (IFRS) mukaisesti.

Lausuntomme on ristiriidaton OP Osuuskunnan hallitukselle ja tarkastusvaliokunnalle OP Osuuskunta-konsernista annetun lisäraportin kanssa.

Lausunnon perustelut

Olemme suorittaneet tilintarkastuksen Suomessa noudatettavan hyvän tilintarkastustavan mukaisesti. Hyvän tilintarkastustavan mukaisia velvollisuuksiamme kuvataan tarkemmin kohdassa *Tilintarkastajan velvollisuudet tilinpäätöksen tilintarkastuksessa*.

Olemme riippumattomia OP Ryhmän tilinpäätökseen yhdisteltävistä yhteisöistä niiden Suomessa noudatettavien eettisten vaatimusten mukaisesti, jotka koskevat suorittamaamme tilintarkastusta ja olemme täyttäneet muut näiden vaatimusten mukaiset eettiset velvollisuutemme.

OP Ryhmään kuuluville yhteisöille suorittamamme muut kuin tilintarkastuspalvelut ovat parhaan tietomme ja käsityksemme mukaan olleet Suomessa noudatettavien, näitä palveluja koskevien säännösten mukaisia, emmekä ole suorittaneet EU-asetuksen 537/2014 5. artiklan 1 kohdassa tarkoitettuja kiellettyjä palveluja. Suorittamamme muut kuin tilintarkastuspalvelut on esitetty OP Ryhmän yhdistellyn tilinpäätöksen liitetiedossa 11.

Käsityksemme mukaan olemme hankkineet lausuntomme perustaksi tarpeellisen määrän tarkoitukseen soveltuvaa tilintarkastusevidenssiä.

Olenaisuus

Tarkastuksemme laajuuteen on vaikuttanut soveltamamme olenaisuus. Olenaisuus on määritetty perustuen ammatilliseen harkintaamme ja se ohjaa tarkastustoimenpiteiden luonteen, ajoituksen ja laajuuden määrittämisessä, sekä todettujen virheellisyyksien vaikutusten arvioimisessa suhteessa tilinpäätökseen kokonaisuutena. Olenaisuuden taso perustuu arvioomme sellaisten virheellisyyksien suuruudesta, joilla yksin tai yhdessä voisi kohtuudella odottaa olevan vaikutusta tilinpäätöksen käyttäjien tekemiin taloudellisiin päätöksiin. Olemme ottaneet huomioon myös sellaiset virheellisyydet, jotka laadullisten seikkojen vuoksi ovat mielestämme olennaisia tilinpäätöksen käyttäjille.

Tilintarkastuksen kannalta keskeiset seikat

Tilintarkastuksen kannalta keskeiset seikat ovat seikkoja, jotka ammatillisen harkintamme mukaan ovat olleet merkittävimpiä tarkastuksen kohteena olevan tilikauden tilintarkastuksessa. Nämä seikat on otettu huomioon tilinpäätökseen kokonaisuutena kohdistuneessa tilintarkastuksessa sekä laatiessamme siitä annettavaa lausuntoa, emmekä anna näistä seikoista erillistä lausuntoa. EU-asetuksen 537/2014 10 artiklan 2 c -kohdan mukaiset merkittävät olennaisen virheellisyyden riskit sisältyvät alla kuvattuihin tilintarkastuksen kannalta keskeisiin seikkoihin.

Olemme ottaneet tilintarkastuksessamme huomioon riskin siitä, että johto sivuuttaa kontrolleja. Tähän on sisältynyt arviointi siitä, onko viitteitä sellaisesta johdon tarkoitushakuisesta suhtautumisesta, josta aiheutuu väärinkäytöksestä johtuvan olennaisen virheellisuuden riski.

TILINTARKASTUKSEN KANNALTA KESKEISET SEIKAT

KUINKA KYSEISIÄ SEIKKOJA KÄSITELTIIN TILINTARKASTUKSESSA

Saamiset asiakkailta (tilinpäätöksen liitteet 1, 4, 12, 19 ja 49)

Saamiset asiakkailta, yhteensä 91,5 mrd. euroa, on OP Ryhmän yhdistellyn taseen merkittävin erä muodostaen 62 % taseen loppusummasta. Saamisista kertyvä korkotuotto, yhteensä 1,2 mrd. euroa, muodostaa olennaisen osan OP Ryhmän tuloksesta.

OP Ryhmä on soveltanut saamisten arvonalentumisten kirjaamiseen 1.1.2018 alkaen IFRS 9 *Rahoitusinstrumentit* –standardia

Odotettavissa olevien luottotappioiden laskennassa käytetään oletuksia, arvioita ja johdon harkintaa, jotka liittyvät mm. odotettavissa olevien luottotappioiden todennäköisyyden ja määrän, sekä luottoriskin merkittävän kasvun määrittämiseen.

Saamisten tasearvon merkittävydestä, arvostamisessa käytettävien laskentamenetelmien monimutkaisuudesta ja johdon harkinnasta johtuen saamiset asiakkailta on tilintarkastuksen kannalta keskeinen seikka.

Olemme arvioineet luotonannon ohjeistuksen noudattamista sekä saamisten ja korkojen kirjaamiseen ja valvontaan liittyviä periaatteita ja kontrolleja OP Osuuskunta –konsernin yhteisöissä. Luottoprosessin ja luottokannan tarkastuksessa on hyödynnetty data-analyysejä.

Olemme arvioineet odotettavissa olevien luottotappioiden laskentamenetelmiä ja laskennassa käytettyjä keskeisiä oletuksia, sekä testanneet odotettavissa olevien luottotappioiden laskentaprosessiin ja luottoriskimalleihin liittyviä kontrolleja. Tarkastukseen on osallistunut KPMG:n IFRS- ja rahoitusasiantuntijoita.

Lisäksi olemme pyytäneet muiden OP Ryhmän tilinpäätöksen yhdisteltyjen yhteisöjen tilintarkastajilta lausunnon siitä, että tilinpäätöksen yhdistellyissä yhteisöissä on noudatettu OP Osuuskunnan antamia rahoitusprosessia koskevia ohjeistuksia.

Lisäksi olemme arvioineet OP Ryhmän saamia ja odotettavissa olevia luottotappioita koskevien liitetietojen asianmukaisuutta.

Sijoitusomaisuus ja johdannaissopimukset (tilinpäätöksen liitteet 1, 3, 7, 18, 20, 29 ja 49)

Sijoitusomaisuuden tasearvo on 23,5 mrd. euroa käsittäen pääasiassa käypään arvoon arvostettavia sijoituksia. Johdannaishavat ovat yhteensä 4,8 mrd. euroa ja johdannaishavat 3,3 mrd. euroa koostuen kaupankäynti- ja suojaustarkoituksessa pidettävistä sopimuksista. Johdannaishavat arvostetaan tilinpäätöksessä käypään arvoon.

Rahoitusinstrumenttien käypä arvo määritellään joko toimivilta markkinoilta saatavien hintanoteerauksien avulla, tai jos toimivia markkinoita ei ole, OP Ryhmän omia arvostusmenetelmiä käyttäen. Sijoitusten ja johdannaishavain käypään arvoon määrittämiseen liittyy harkintaa erityisesti niiden instrumenttien osalta, joiden markkina-arvoa ei saada julkisista markkinanoteerauksista.

OP Ryhmä muutti tilikaudella 2019 korkokatto- ja korkoputkiluottojen johdannaishavain asiakasmarginaalin tuloutustapaa. Muutoksen vaikutus oikaistiin takautuvasti oman pääoman kertyneisiin voittovaroihin.

Sijoitusomaisuuden ja johdannaishavainpositioiden ollessa huomattavan määräisiä ja niiden arvostamiseen liittyessä epälikvidien tuotteiden osalta myös johdon harkintaa, on kyseisten erien arvostaminen määritelty tilintarkastuksen kannalta keskeiseksi seikaksi.

Olemme arvioineet OP Ryhmän soveltamien tilinpäätösperiaatteiden ja arvostusmenetelmien asianmukaisuutta sekä testanneet sijoitusomaisuuden ja johdannaishavain sopimusten kirjanpitoa ja arvostamista mm. data-analyyysien avulla.

Johdannaishavain sopimusten osalta olemme arvioineet kirjanpitokäsittelyn asianmukaisuutta suhteessa IFRS -säännösten vaatimuksiin. Tilikaudella käyttöön otetun korkokatto- ja korkoputkiluottojen johdannaishavain ehtojen asiakasmarginaalin jaksotukseen perustuvan tuloutustavan osalta olemme arvioineet muutoksen perusteita ja toteuttamista.

Tilinpäätöstarkastuksen yhteydessä olemme verranneet sijoitusomaisuuden ja johdannaishavain arvostamisessa käytettyjä käypiä arvoja markkinanoteerauksiin ja muihin ulkopuolisiin hintalähteisiin.

Olemme myös perehtyneet OP Ryhmän sijoituksiinsa soveltamiin arvonalentumisperiaatteisiin ja -menetelmiin.

Lisäksi olemme arvioineet sijoitusomaisuutta ja johdannaishavain sopimuksia koskevien liitetietojen asianmukaisuutta.

Vakuutusvelka (tilinpäätöksen liitteet 1, 5 ja 31)

Vakuutusvelka on OP Ryhmän taseessa 9,5 mrd. euron velkaerä, jonka määrittämisessä käytetään erilaisia vakuutusmatemaattisia oletuksia ja laskentamenetelmiä.

Vakuutusvelan laskenta perustuu useista eri tietojärjestelmistä saataviin tietoihin ja näiden tietojen yhdistelyyn. Tietokannat ovat laajoja ja järjestelmien käsittelemät tietomäärät suuria.

Vakuutusvelan korkoriskiä hallitaan johdannais- ja korkoinstrumenteilla, jotka arvostetaan tilinpäätöksessä käypään arvoon.

Vakuutusvelan tasearvon merkittävyyden ja sen laskentaan liittyvien vakuutusmatemaattisten mallien monimutkaisuuden johdosta vakuutusvelka on määritelty tilintarkastuksen kannalta keskeiseksi seikaksi.

Tarkastustoimenpiteisiimme on sisällynyt vakuutusvelan kirjaamiseen ja laskentaan liittyvien periaatteiden arviointia. Aktuaari-asiantuntijamme on selvittänyt vakuutusvelan laskennassa käytettyjen oletusten ja menetelmien asianmukaisuutta sekä verrannut käytettyjä oletuksia toimialan kehitykseen ja markkinainformaatioon.

Olemme perehtyneet vakuutusvelan laskennassa hyödynnettävien lähtötietojen oikeellisuuden sisäiseen valvontaan ja arvioineet vakuutusvelan laskennassa käytettäviä kontrolleja.

Olemme selvittäneet vakuutusvelan korkoriskin suojauksen periaatteita sekä suojaavien johdannaisinstrumenttien kirjanpitokäsittelyn asianmukaisuutta. Lisäksi olemme arvioineet vahinkovakuutusyhtiöissä tilikaudella toteutetun diskonttokoron alentamisen ja vastaavien suojaavien johdannaisten arvonmuutosten kirjanpitokäsittelyä.

Lisäksi olemme arvioineet vakuutusvelkaa koskevien liitetietojen asianmukaisuutta.

Taloudelliseen raportointiin liittyvä kontrolliympäristö ja tietojärjestelmät

OP Ryhmän tilinpäätöksen oikeellisuuden kannalta keskeiset raportointiprosessit ovat järjestelmäriippuvaisia. Tietojärjestelmien merkitys on keskeinen niin jatkuvuuden ja häiriötilanteiden hallinnan kuin taloudellisen raportoinnin oikeellisuuden näkökulmasta. Taloudellisen raportoinnin tietojärjestelmäympäristöllä sekä yksittäisten tietojärjestelmien sovelluskontroleilla on siten merkittävä vaikutus valittavaan tilintarkastustapaan.

OP Ryhmän yhdistellyn tilinpäätöksen perustuessa laajaan määrään tietovirtoja lukuisista eri järjestelmistä, olemme määritelleet taloudellisen raportoinnin järjestelmäympäristön tilintarkastuksen kannalta keskeiseksi seikaksi.

Olemme muodostaneet käsityksen taloudelliseen raportointiin liittyvistä tietojärjestelmistä ja järjestelmien kontrolliympäristöstä sekä testanneet taloudellisen raportoinnin sisäisten kontrollien tehokkuutta.

Tarkastus on kohdistunut myös keskeisten tietovirtojen ja transaktioiden käsittelyn valvontaan, muutoshallintaan ja järjestelmien väliseen tiedonsiirtoon sekä ulkoistusten hallintaan.

Tarkastustoimenpiteisiimme on sisällynyt merkittävässä määrin aineistotarkastustoimenpiteitä sekä data-analyysyjä taloudellisen raportoinnin eri osa-alueisiin liittyen.

Tilinpäätöstä koskevat hallituksen ja toimitusjohtajan velvollisuudet

Hallitus ja toimitusjohtaja vastaavat tilinpäätöksen laatimisesta siten, että OP Ryhmän tilinpäätös antaa oikean ja riittävän kuvan EU:ssa käyttöön hyväksytyjen kansainvälisten tilinpäätösstandardien (IFRS) mukaisesti liitetiedoissa tarkemmin kuvatulla tavalla ja täyttää lakisääteiset vaatimukset. Hallitus ja toimitusjohtaja vastaavat myös sellaisesta sisäisestä valvonnasta, jonka ne katsovat tarpeelliseksi voidakseen laatia tilinpäätöksen, jossa ei ole väärinkäytöksestä tai virheestä johtuvaa olennaista virheellisyttä.

Hallitus ja toimitusjohtaja ovat tilinpäätöstä laatiessaan velvollisia arvioimaan OP Ryhmän kykyä jatkaa toimintaansa ja soveltuvissa tapauksissa esittämään seikat, jotka liittyvät toiminnan jatkuvuuteen ja siihen, että tilinpäätös on laadittu toiminnan jatkuvuuteen perustuen. Tilinpäätös laaditaan toiminnan jatkuvuuteen perustuen, paitsi jos OP Ryhmä aiotaan purkaa tai toiminta lakkauttaa tai ei ole muuta realistista vaihtoehtoa kuin tehdä niin.

Tilintarkastajan velvollisuudet tilinpäätöksen tilintarkastuksessa

Tavoitteenamme on hankkia kohtuullinen varmuus siitä, onko tilinpäätöksessä kokonaisuutena väärinkäytöksestä tai virheestä johtuvaa olennaista virheellisyttä, sekä antaa tilintarkastuskertomus, joka sisältää lausuntonne. Kohtuullinen varmuus on korkea varmuustaso, mutta se ei ole tae siitä, että olennainen virheellisyys aina havaitaan hyvän tilintarkastustavan mukaisesti suoritettavassa tilintarkastuksessa. Virheellisyyksiä voi aiheutua väärinkäytöksestä tai virheestä, ja niiden katsotaan olevan olennaisia, jos niiden yksin tai yhdessä voisi kohtuudella odottaa vaikuttavan taloudellisiin päätöksiin, joita käyttäjät tekevät tilinpäätöksen perusteella.

Hyvän tilintarkastustavan mukaiseen tilintarkastukseen kuuluu, että käytämme ammatillista harkintaa ja säilytämme ammatillisen skeptisyyden koko tilintarkastuksen ajan. Lisäksi:

- Tunnistamme ja arvioimme väärinkäytöksestä tai virheestä johtuvat tilinpäätöksen olennaisen virheellisyyden riskit, suunnittelemme ja suoritamme näihin riskeihin vastaavia tilintarkastustoimenpiteitä ja hankimme lausuntonne perustaksi tarpeellisen määrän tarkoitukseen soveltuvaa tilintarkastusevidenssiä. Riski siitä, että väärinkäytöksestä johtuva olennainen virheellisyys jää

havaitsematta, on suurempi kuin riski siitä, että virheestä johtuva olennainen virheellisyys jää havaitsematta, sillä väärinkäytökseen voi liittyä yhteistoimintaa, väärentämistä, tietojen tahallista esittämättä jättämistä tai virheellisten tietojen esittämistä taikka sisäisen valvonnan sivuuttamista.

- Muodostamme käsityksen tilintarkastuksen kannalta relevantista sisäisestä valvonnasta pystyäksemme suunnittelemaan olosuhteisiin nähden asianmukaiset tilintarkastustoimenpiteet mutta emme siinä tarkoituksessa, että pystyisimme antamaan lausunnon OP Ryhmän sisäisen valvonnan tehokkuudesta.
- Arvioimme sovellettujen tilinpäätöksen laatimisperiaatteiden asianmukaisuutta sekä johdon tekemien kirjanpidollisten arvioiden ja niistä esitettävien tietojen kohtuullisuutta.
- Teemme johtopäätöksen siitä, onko hallituksen ja toimitusjohtajan ollut asianmukaista laatia tilinpäätös perustuen oletukseen toiminnan jatkuvuudesta, ja teemme hankkimamme tilintarkastusevidenssin perusteella johtopäätöksen siitä, esiintyykö sellaista tapahtumiin tai olosuhteisiin liittyvää olennaista epävarmuutta, joka voi antaa merkittävää aihetta epäillä OP Ryhmän kykyä jatkaa toimintaansa. Jos johtopäätöksemme on, että olennaista epävarmuutta esiintyy, meidän täytyy kiinnittää tilintarkastuskertomuksessamme lukijan huomiota epävarmuutta koskeviin tilinpäätöksessä esitettäviin tietoihin tai, jos epävarmuutta koskevat tiedot eivät ole riittäviä, mukauttaa lausuntomme. Johtopäätöksemme perustuvat tilintarkastuskertomuksen antamispäivään mennessä hankittuun tilintarkastusevidenssiin. Vastaiset tapahtumat tai olosuhteet voivat kuitenkin johtaa siihen, ettei OP Ryhmä pysty jatkamaan toimintaansa.
- Arvioimme tilinpäätöksen, kaikki tilinpäätöksessä esitettävät tiedot mukaan lukien, yleistä esittämistapaa, rakennetta ja sisältöä ja sitä, kuvastaako tilinpäätös sen perustana olevia liiketoimia ja tapahtumia siten, että se antaa oikean ja riittävän kuvan.
- Hankimme tarpeellisen määrän tarkoitukseen soveltuvaa tilintarkastusevidenssiä OP Ryhmään kuuluvia yhteisöjä tai liiketoimintoja koskevasta taloudellisesta informaatiosta pystyäksemme antamaan lausunnon OP Ryhmän tilinpäätöksestä. Vastaamme tilintarkastuslausunnosta yksin.
- OP Ryhmän yhdistellyn tilinpäätöksen tarkastus perustuu OP Osuuskunta –konsernin ja jäsenosuuspankkien tilinpäätöksiin sekä tilintarkastuskertomuksiin, jotka on annettu OP Ryhmän yhdistellyn tilinpäätöksen tarkastusta varten.

Kommunikoidimme OP Osuuskunnan hallintoelinten kanssa muun muassa tilintarkastuksen suunnitellusta laajuudesta ja ajoituksesta sekä merkittävistä tilintarkastushavainnoista, mukaan lukien mahdolliset sisäisen valvonnan merkittävät puutteellisuudet, jotka tunnistamme tilintarkastuksen aikana.

Lisäksi annamme OP Osuuskunnan hallintoelimille vahvistuksen siitä, että olemme noudattaneet riippumattomuutta koskevia relevantteja eettisiä vaatimuksia, ja kommunikoidimme niiden kanssa kaikista suhteista ja muista seikoista, joiden voi kohtuudella ajatella vaikuttavan riippumattomuuteemme, ja soveltuvissa tapauksissa niihin liittyvistä varotoimista.

Päätämme, mitkä hallintoelinten kanssa kommunikoiduista seikoista olivat merkittävimpiä tarkasteltavana olevan tilikauden tilintarkastuksessa ja näin ollen ovat tilintarkastuksen kannalta keskeisiä. Kuvaamme kyseiset seikat tilintarkastuskertomuksessa, paitsi jos säädös tai määräys estää kyseisen seikan julkistamisen tai kun äärimmäisen harvinaisissa tapauksissa toteamme, ettei kyseisestä seikasta viestitä tilintarkastuskertomuksessa, koska siitä aiheutuvien epäedullisten vaikutusten voisi kohtuudella odottaa olevan suuremmat kuin tällaisesta viestinnästä koitua yleinen etu.

Muut raportointivelvoitteet

Tilintarkastustoimeksiantoa koskevat tiedot

Olemme toimineet OP Osuuskunnan kokouksen valitsemana tilintarkastajana vuodesta 2002 alkaen yhtäjaksoisesti 18 vuotta.

Muu informaatio

Hallitus ja toimitusjohtaja vastaavat muusta informaatiosta. Muu informaatio käsittää toimintakertomuksen. Tilinpäätöstä koskeva lausuntomme ei kata muuta informaatiota.

Velvollisuutenamme on lukea muu informaatio tilinpäätöksen tilintarkastuksen yhteydessä ja tätä tehdessämme arvioida, onko muu informaatio olennaisesti ristiriidassa tilinpäätöksen tai tilintarkastusta suorittaessa hankkimamme tietämyksen kanssa tai vaikuttaako se muutoin olevan olennaisesti virheellistä. Velvollisuutenamme on lisäksi arvioida, onko toimintakertomus laadittu sen laatimiseen sovellettavien säännösten mukaisesti.

Lausuntonamme esitämme, että toimintakertomuksen ja tilinpäätöksen tiedot ovat yhdenmukaisia ja että toimintakertomus on laadittu toimintakertomuksen laatimiseen sovellettavien säännösten mukaisesti.

Jos teemme suorittamamme työn perusteella johtopäätöksen, että toimintakertomuksessa on olennainen virheellisyys, meidän on raportoitava tästä seikasta. Meillä ei ole tämän asian suhteen raportoitavaa.

Helsingissä 20. helmikuuta 2020

KPMG OY AB

Juha-Pekka Mylén
KHT